Jaarverantwoording 2019

Politie

« waakzaam en dienstbaar »

Inhoud

Voorwoord 4

Samenvatting 6

Jaarverslag 10

1 Korpsontwikkelingen 11

1.1 Missie, visie en kernwaarden 11

1.2 Strategische koers 11

1.3 Qualiteitsstelsel 12

1.4 Samenwerken aan een betere politieorganisatie 13

1.5 Ontwikkelen van het politiebestel (Evaluatie Politiewet 2012) 14

1.5.1 Flexibiliseringsagenda 15

1.5.2 Doorontwikkeling Begroten en Budgetteren 15

1.6 Inzet regeerakkoord gelden 15

2 Operatiën 17

2.1 Inleiding 17

2.2 Prioriteitstelling gezag en lokale verbondenheid 18

2.2.1 Versterken gebiedsgebonden politiewerk 18

2.2.2 Verbeteren en vernieuwen van de opsporing 20

2.2.3 Informatiegebruik optimaliseren 21

2.3 Veiligheidsagenda 21

2.3.1 Algemeen 21

2.3.2 Ondermijning 22

2.3.3 Mensenhandel 26

2.3.4 Cybercriminaliteit en online-kindermisbruik 29

2.3.5 Executie 33

2.4 Regionale beleidsplannen op landelijke thema's 34

2.4.1 Algemeen 34

2.4.2 Terrorisme en extremisme 34

2.4.3 Dienst Speciale Interventies 35

2.4.4 High impact crimes en mobiel banditisme 36

2.4.5 Kindermishandeling en huiselijk geweld 40

2.4.6 Personen met verward gedrag 42

2.5 Inzet mensen en middelen in de operatie 42

2.5.1 Bezetting per eenheid 43

2.5.2 Huisvesting 44

2.5.3 Vervoer 45

2.6 Inbedding meldkamer 46

3 Bedrijfsvoering 48

3.1 Inleiding 48

3.2 Personeel 48

3.2.1 Algemeen 48
3.2.2 Cao 48
3.2.3 Vrijwilligersmanagement 51
3.2.4 Sterktebeleid 52
3.2.5 Externe inhuur/sourcing strategie 55
3.3 Sociale paragraaf 57
3.3.1 Algemeen 57
3.3.2 Diversiteit en inclusie 57
3.3.3 Verzuim 59
3.3.4 Banenafspraak (arbeidsbeperkten) 60
3.3.5 Preventie en zorg 62
3.4 Informatievoorziening 65
3.5 Bescherming persoonsgegevens 67
3.6 Facilitair management 68
3.7 Representatiekosten 71
3.8 Veiligheid, Integriteit en Klachten 72
4 Risicoparagraaf 76
5 Control, toezicht en financiën 81
5.1 Ontwikkeling, control en toezicht 81
5.2 Auditcommissie 82
5.3 In Control Statement 82
5.4 Treasury 85
5.5 Financieel resultaat 86
Jaarrekening 90
6. Jaarrekening 91
6.1 Kerncijfers 91
6.2 Exploitatierekening 2019 93
6.3 Balans per 31 december 2019 94
6.4 Kasstroomoverzicht 2019 95
7. Toelichting algemeen 96
7.1 Algemene toelichting 96
7.2 Algemene grondslagen 98
7.3 Grondslagen voor de waardering van het resultaat 99
8. Toelichting op de exploitatierekening 106
8.1 Bijdragen 106
8.2 Personeel 107
8.3 Rente 114
8.4 Opleiding en vorming 115
8.5 Huisvesting 115
8.6 Vervoer 116
8.7 Verbindingen en automatisering 116

8.8 Geweldsmiddelen en uitrusting 117
8.9 Operationeel 118
8.10 Beheer 119
8.11 Specificatie accountantshonoraria 119
9. Toelichting op de balans per 31 december 2019 121
9.1 Materiële vaste activa 121
9.2 Financiële vaste activa 122
9.3 Voorraden 123
9.4 Vorderingen en overlopende activa 123
9.5 Rekening-courant Ministerie van Financiën 124
9.6 Liquide middelen 124
9.7 Algemene reserve 125
9.8 Voorzieningen 125
9.9 Langlopende schulden 126
9.10 Kortlopende schulden 127
9.11 Financiële instrumenten 129
9.12 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen 130
10. Toelichting op het kasstroomoverzicht 133
11. Bedrijfsvoeringsparagraaf 134
12. Gebeurtenissen na balansdatum 138
13. Ondertekening 139
Overige gegevens 140
14. Overige gegevens 141
14.1 Bepalingen inzake resultaatbestemming 141
14.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 142
Bijlagen 147
15. Bijlagen bij de Jaarrekening 148
I: Staat van overdrachten en bestedingen (rijks)bijdragen 148
II: Besteding bijdragen vorming nationale politie 150
III: Recherchesamenwerkingsteam (RST) 150
IV: Aan de Politieacademie ter beschikking gestelde middelen 152

Voorwoord

Terwijl ik dit voorwoord schrijf, zitten we middenin de Coronacrisis. En is op dit moment onduidelijk hoe lang deze situatie zal duren en hoe ernstig de gevolgen zijn. Wat wél duidelijk is: "2020 wordt een jaar dat ieder van ons zich een leven lang zal herinneren", aldus onze koning. Deze situatie vraagt ongelofelijk veel van ons als politie. Als professional, maar ook als persoon. De koning sprak zijn grote waardering uit, het publiek dankte alle hulpverleners met een nationaal applaus. Ik ben trots op de inzet, creativiteit en hulpvaardigheid van alle collega's in deze onzekere tijd. Mijn boodschap aan hen wil ik ook aan u meegeven, beste lezer: "Pas goed op uzelf, pas goed op elkaar".

Dit is alweer de zevende jaarverantwoording, waarin u leest over de ontwikkelingen en onze resultaten in het voorgaande jaar. Met veel dank aan alle collega's die dit voor u inzichtelijk hebben gemaakt.

Wie terugkijkt op 2019 kan niet om een aantal ingrijpende gebeurtenissen heen. Maandag 18 maart begint als een rustige dag als om 10.42 uur de melding via de porto binnenkomt: "Schietincident in tram." Vier onschuldige reizigers komen om het leven, de schutter slaat op de vlucht. Het scenario "Manhunt" ligt klaar voor uitzonderlijke situaties als deze en treedt in werking. Al enkele uren laten wordt de dader gepakt. Daar krijgen de collega's terecht veel complimenten voor.

En dan exact een half jaar later, 18 september, de brute moord op advocaat Derk Wiersum. Ik heb dat ervaren als een persoonlijke aanval op ons, de politie, op het OM. Ik sprak toen over een nieuwe werkelijkheid. Waarin we tientallen personen extra moesten beveiligen. En daarvoor honderden mensen uit de politie-eenheden wegtrekken. Collega's uit de noodhulp, uit de wijken.

Al jaren maken we ons sterk voor een veiliger Oud & Nieuw zonder gevaarlijk vuurwerk zodat politiemensen hun werk tijdens de jaarwisseling veilig kunnen doen. Dat pleidooi sluit aan bij de aanbevelingen die de Onderzoeksraad voor Veiligheid in 2017 deed. Het kabinet heeft nu besloten tot een verbod op knalvuurwerk en vuurpijlen. Met dit besluit heeft het kabinet een grote stap in de goede richting gezet.

Minder zichtbaar, maar steeds sterker merkbaar, zijn de gevolgen van cybercriminaliteit. Het aantal slachtoffers neemt toe, zeven op de tien Nederlanders heeft hier wel eens mee te maken gehad. Bijvoorbeeld met gijzelsoftware: cybercriminelen versleutelen computergegevens en eisen losgeld om deze weer beschikbaar te stellen. Zo werd de Universiteit Maastricht eind 2019 getroffen door een cyberaanval, met als gevolg dat medewerkers en studenten geen toegang meer hadden tot hun gegevens.

Naast deze veranderende dreigingen hebben we in 2019 ook enkele successen kunnen laten zien. Zo sloten we 2019 af met het geweldige nieuws van de arrestatie van Ridouan T. in Dubai. Dankzij een maandenlange speurtocht en in intensieve samenwerking met internationale collega's. En niet veel later hadden we ook zijn belangrijkste handlanger te pakken.

Diezelfde grensoverschrijdende samenwerking heeft ook een succesvolle actie opgeleverd in de strijd tegen cybercriminaliteit. Zo is een gevaarlijk hackwapen offline gehaald door een internationale politieactie in meerdere landen, waaronder België, Nederland, Australië, Spanje, Zweden, Polen, het Verenigd Koninkrijk en Colombia. Hackers gebruikten het programma in 124 landen, waaronder in Nederland, om gegevens van tienduizenden internetgebruikers te stelen.

Veiligheid verandert en wij als politie veranderen. De komende jaren nemen we afscheid van zeventienduizend collega's. En hebben we dus veel nieuwe politiemensen nodig. We zullen een veel

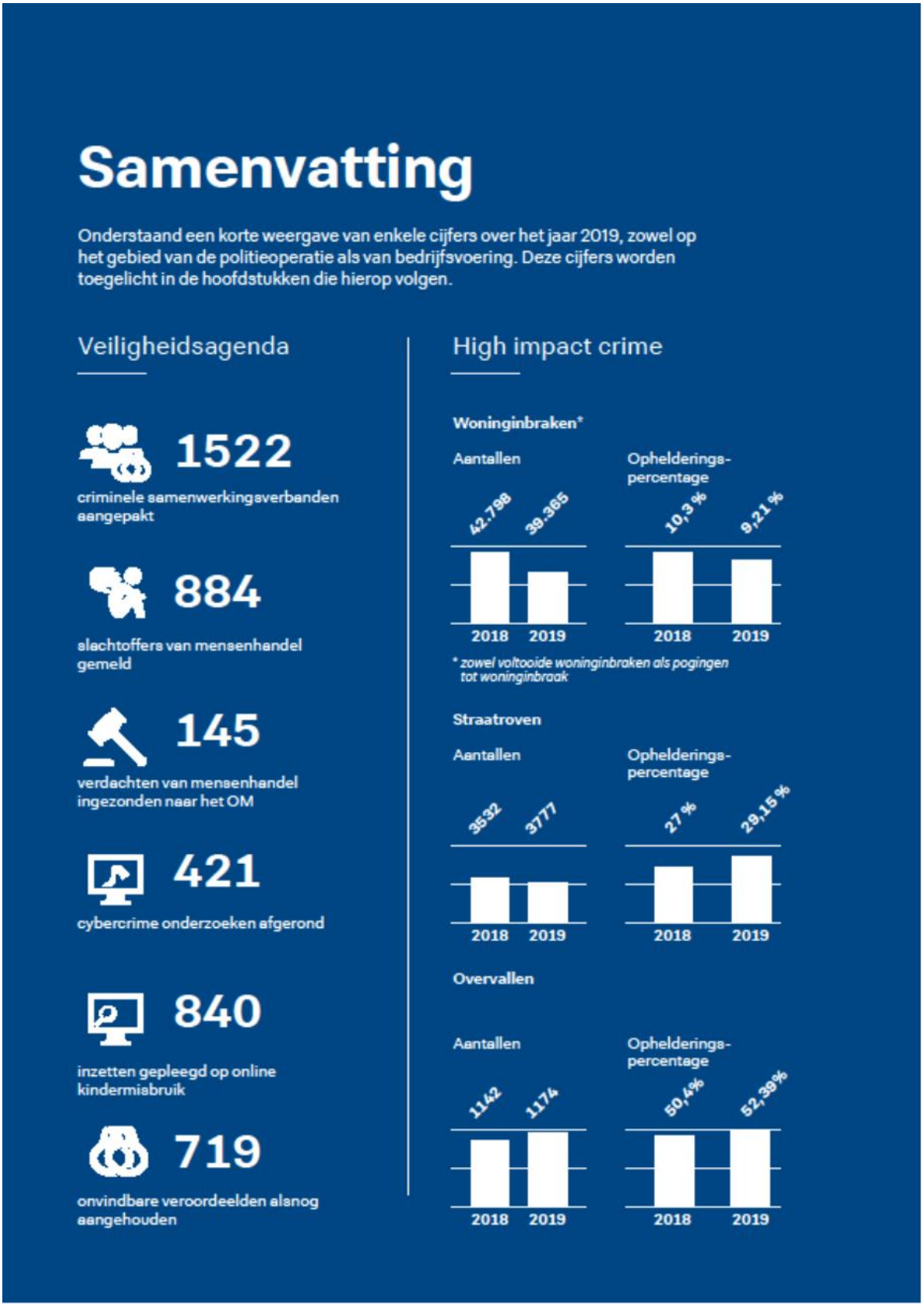
diverser korps worden. Dat wíllen we worden. Niet uit principe, maar uit noodzaak. En ik heb het al vaker gezegd: diversiteit is voor mij meer dan de verhouding man-vrouw of etniciteit. We hebben wijk- én webagenten nodig, hoog en praktisch opgeleid, jong en oud.

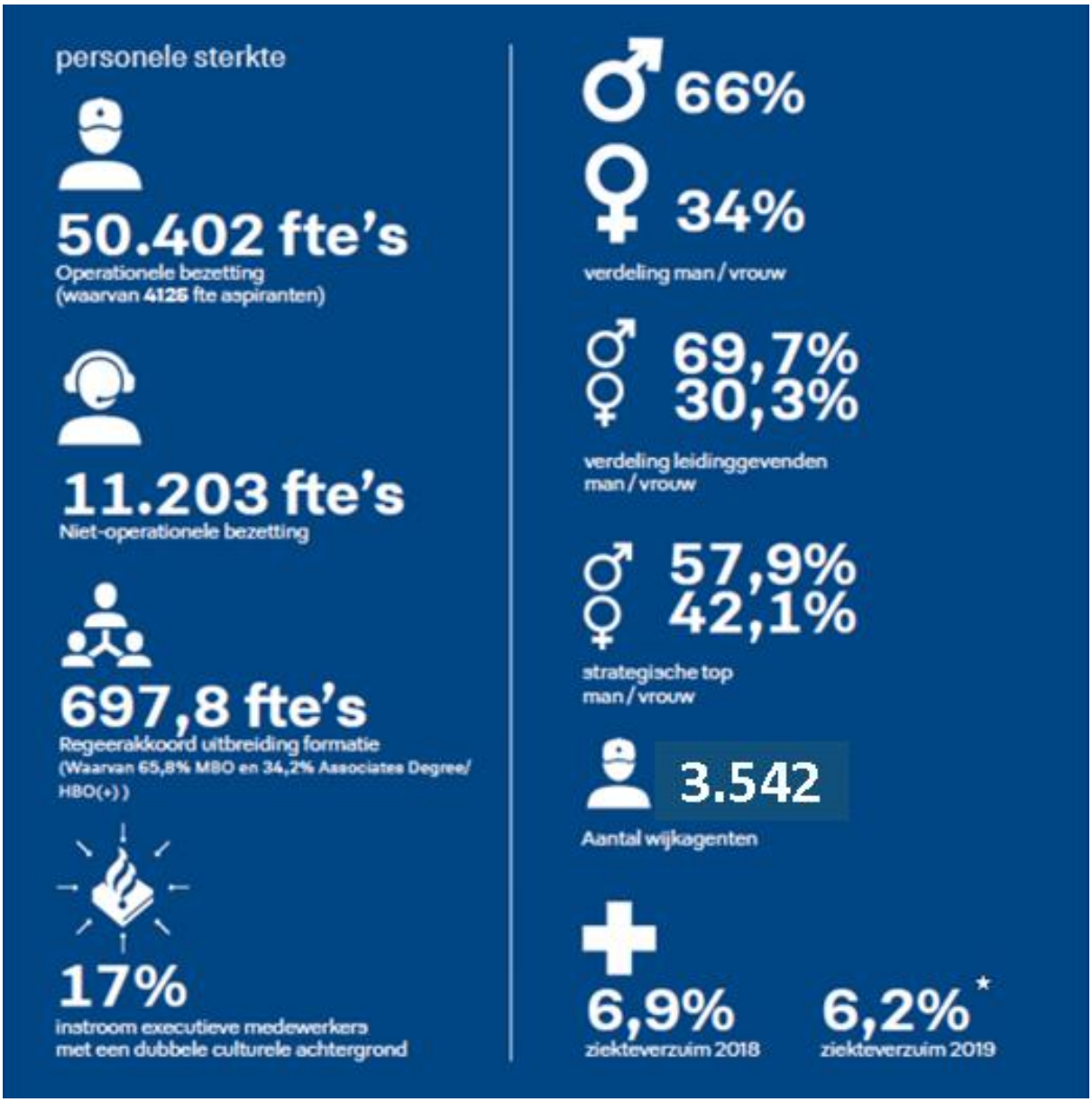
We hebben veel collega's nodig, ook omdat er een steeds groter beroep op ons wordt gedaan. En we moeten voorkomen dat we alles uit de wijk trekken en daarmee het zicht op de jeugd verliezen. Dat crimineel talent zo de kans krijgt om zich te ontwikkelen.

Dat vraagt om keuzes maken. Maar dat vraagt ook om een stabiele en duurzame financiering van de rechtstaat. Vooruitkijkend naar wat nodig is. Deze jaarverantwoording is één van de instrumenten die daar bij kan helpen.

Erik Akerboom
korpschef

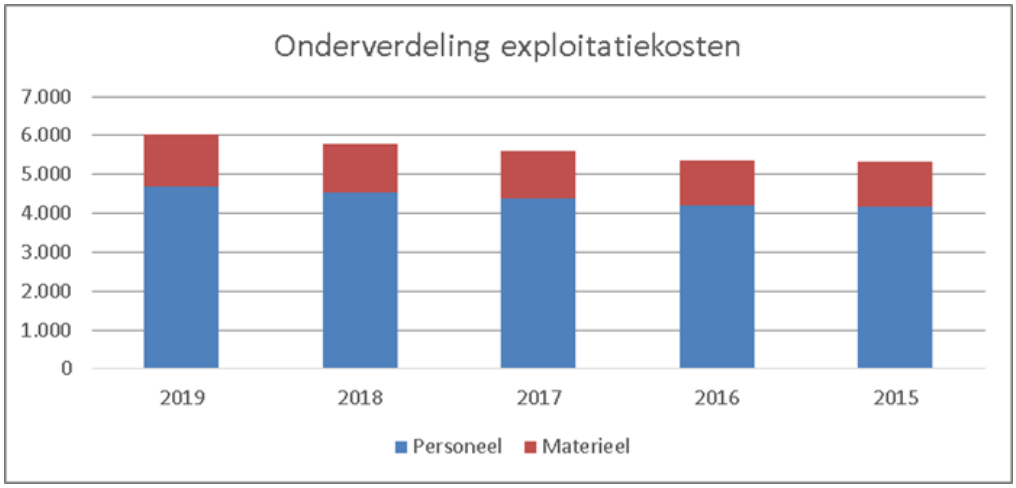
Samenvatting

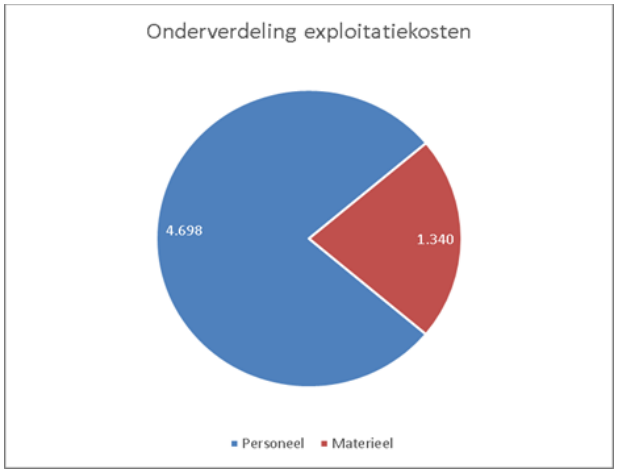

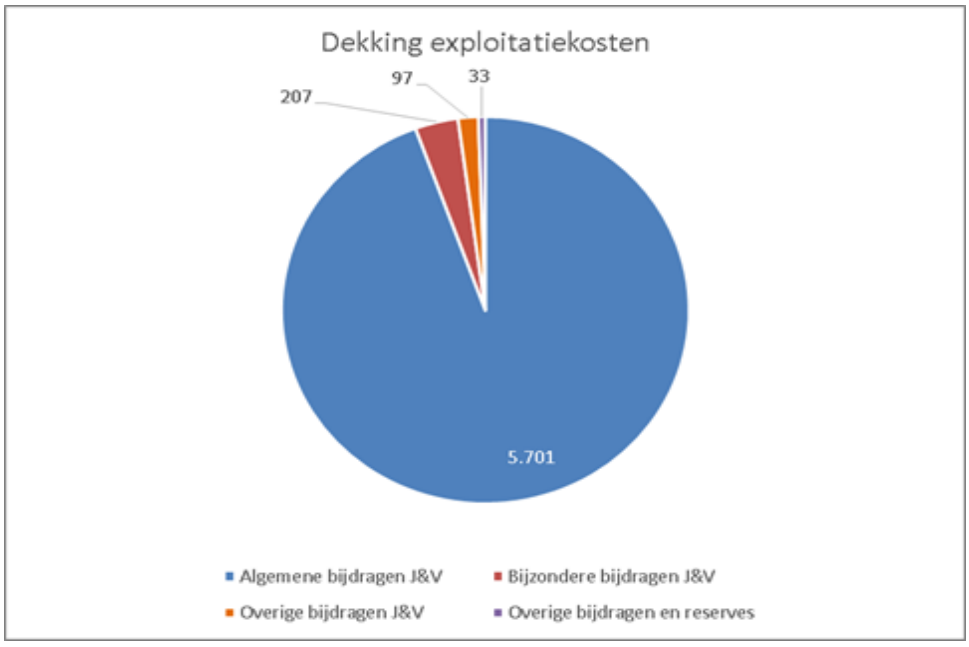

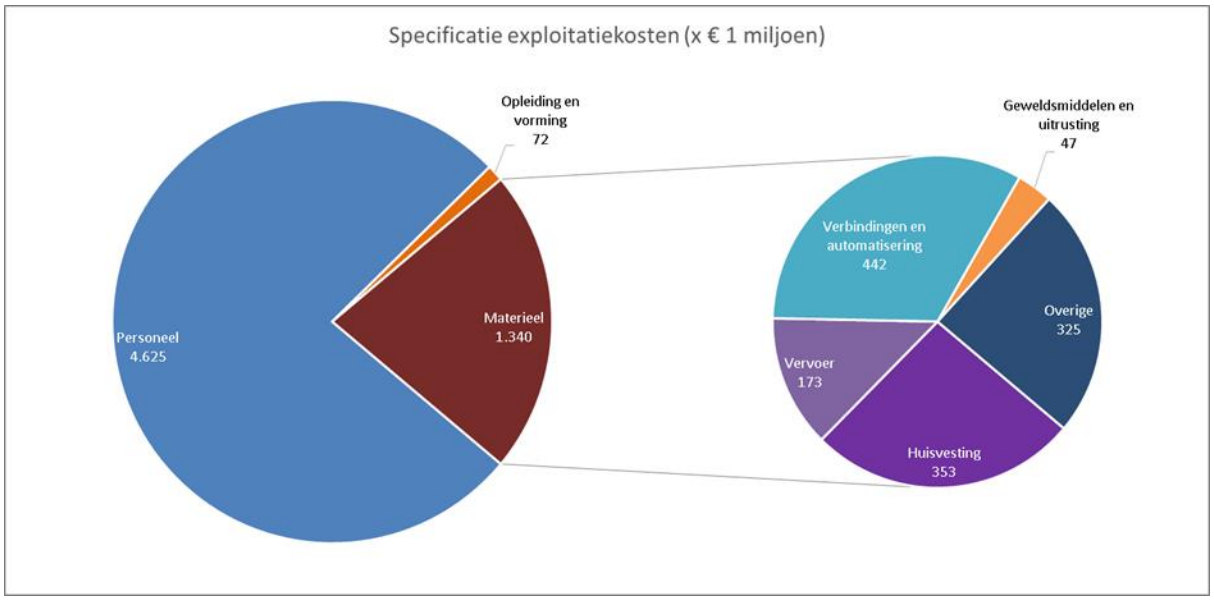
*Definitie ziekteverzuim is in 2019 aangepast. Zie ook paragraaf 3.3.3

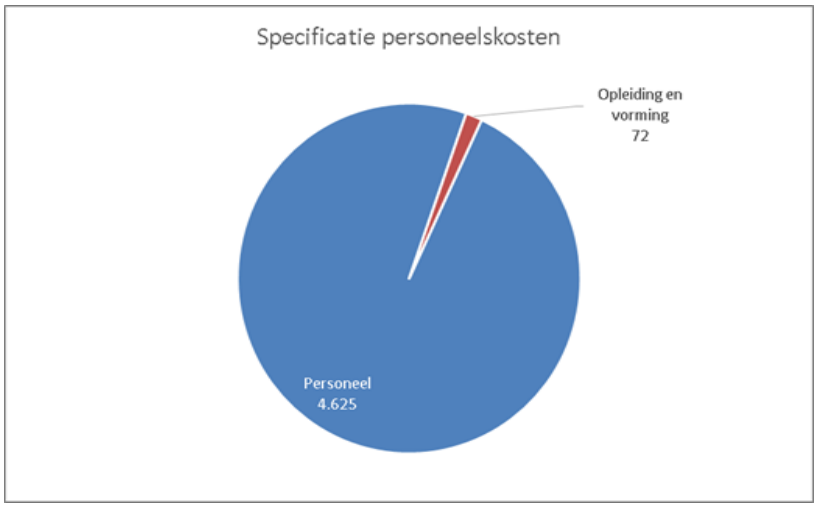
Financieel

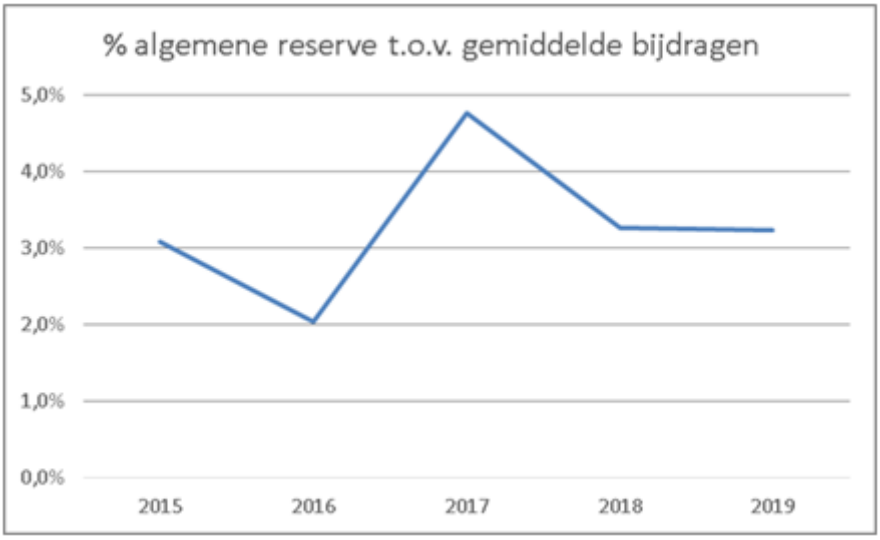

Onderverdeling exploitatiekosten
7.000
6.000
5.000
4.000
3.000
2.000
1.000
0
2019
2018
2017
2016
2015
Personeel
Materieel

Onderverdeling exploitatiekosten
4.698
1.340
Personeel
Materieel

Dekking exploitatiekosten
97
33
207
5.701
Algemene bijdragen J&V
Bijzondere bijdragen J&V
Overige bijdragen J&V
Overige bijdragen en reserves

Specificatie exploitatiekosten (x € 1 miljoen)
Opleiding en vorming 72
Geweldsmiddelen en uitrusting 47
Verbindingen en automatisering 442
Overige 325
Vervoer 173
Huisvesting 353
Materieel 1.340
Personeel 4.625

Specificatie personeelskosten
Opleiding en vorming 72
Personeel 4.625

% algemene reserve t.o.v. gemiddelde bijdragen
5,0%
4,0%
3,0%
2,0%
1,0%
0,0%
2015
2016
2017
2018
2019

Jaarverslag

1 Korpsontwikkelingen

Dit hoofdstuk gaat in op de basis van de organisatie – zoals de missie, visie, strategie en strategieontwikkeling van het korps. Ook de ontwikkeling van het politiebestel en de inzet van de regeerakkoord gelden, komen hier aan de orde.

1.1 Missie, visie en kernwaarden

Missie
De politie is 'waakzaam en dienstbaar' aan de waarden van de rechtsstaat. Deze missie vervult de politie door, afhankelijk van de situatie, gevraagd en ongevraagd te beschermen, te begrenzen of te bekrachtigen. Bij het beschermen van mensen gaat het om hun leven, vrijheid en bezittingen. De politie grijpt in acute noodsituaties dwingend in, zonder aanzien des persoons. Waar anderen een stap terug doen, stappen politiemedewerkers naar voren en treden zij op, desnoods met geweld en gevaar voor eigen leven. Begrenzen betreft het beperken en beëindigen van ongeoorloofd, al dan niet gewelddadig gedrag. Veiligheidsproblemen worden beheersbaar gemaakt of teruggebracht binnen aanvaardbare grenzen. Aan onwettig gedrag stelt de politie paal en perk, ongeacht of het kleine overtredingen of zware misdrijven zijn. Bekrachtigen heeft te maken met de ondersteuning van gewenst gedrag en het creëren van structurele samenwerkingsverbanden die de veiligheid bevorderen. De politie treedt dan met raad en daad op als betrouwbare en vakkundige partner, die initiatieven van burgers, overheid, instellingen en bedrijven versterkt. Zij manifesteert zich als eenheid en toont daadkracht waar en wanneer dat noodzakelijk is.

Visie
De politie wil haar missie bereiken door:

- vertrouwen te wekken door de wijze waarop zij resultaten bereikt;
- in elke situatie alert en slagvaardig op te treden;
- betrokken en daadkrachtig te helpen, de-escalerend te werken en waar nodig geweld te gebruiken;
- intensief samen te werken met burgers en partners vanuit betrokkenheid, informatie delen en wederkerigheid;
- te leren, te innoveren en te vertrouwen op haar professionals;
- één korps te zijn: van wijk tot wereld. Lokaal verankerd en (inter)nationaal verbonden.

Kernwaarden
De kernwaarden van de politie zijn integer, betrouwbaar, moedig en verbindend.

1.2 Strategische koers

Strategische Agenda
In 2019 is het Strategisch Kompas verder verrijkt tot de Strategische Agenda 5-4-3. De toevoegingen aan het Strategisch Kompas (de vijf vensters op de politie van overmorgen) zijn vier opgaven en drie toetsstenen.

Figuur: Strategische Agenda politie

De politie maakt periodiek met diverse gezagen, strategische partners en andere stakeholders afspraken over de ontwikkeling van haar organisatie en de gewenste prestaties. De belangrijkste focus op de ontwikkeling die de politie wil en soms ook moet doormaken, is samengevat in de vier opgaven. De politie geeft invulling aan het strategisch kompas door de realisatie van de doelen, die zijn opgenomen in deze vier hoofdopgaven:

1. realisatie van de ontwikkelopgaven opgenomen in de Veiligheidsagenda 2019-2022
2. invulling geven aan de aanbevelingen van de commissie Evaluatie Politiewet 2012 (Commissie Kuijken)
3. uitvoeren van de Cao 2018-2020 inclusief de bijlage 'Samen werken aan een betere politieorganisatie'
4. de verdere ontwikkeling van het korps, zoals opgenomen in de ontwikkelagenda's en ontwikkelprogramma's.

De toetsstenen (5-4-3)
De drie toetsstenen waarborgen dat de organisatie en de politiemedewerkers de opgaven op een verantwoorde wijze kunnen uitvoeren:

1. met zorg voor elkaar;
2. met oog voor de menselijke maat;
3. bouwend aan onze realisatiekracht.

Met zorg voor elkaar bouwt de politie aan een veilige werkomgeving als vertrouwde uitvalsbasis en eerste sociale vangnet.

Het doel, *met oog voor de menselijke maat*, is dat politiemensen hun werk kunnen doen in clusters waarin ze verbonden blijven met hun collega's en hun werkgebied. Dit binnen een organisatie die hen, als dienstverlener en werkgever, in taal en in handelen, erkent en herkent in hun professionele en persoonlijke behoeften.

De vraag naar politiezorg is in principe oneindig, maar de beschikbare capaciteit niet. *Bouwend aan onze realisatiekracht* kan de politie ''nee'' zeggen en indien nodig gezaghebbend optreden tegen burgers en bestuurders.

1.3 Qualiteitsstelsel
Het korps schrijft Qualiteitsstelsel met een Q om het te onderscheiden van andere initiatieven rond kwaliteitszorg en innovatie binnen de organisatie.

De bestaansvoorwaarde van de politie is haar legitimiteit: het vertrouwen in de politie. Dit betekent dat alle politiemedewerkers

- de juiste motieven hebben;
- technisch bekwaam zijn (in competenties en vaardigheden) om hun taken te vervullen;
- zich daarbij laten leiden door de eisen van de professie en de belangen van het publiek.

Met partners zoals het Ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV), de Inspectie JenV en de politievakorganisaties ontwikkelde de Qualiteitsraad van de politie daartoe een passend kwaliteitsstelsel. Dat stelt het korps in staat om periodiek publieke verantwoording af te leggen over de kwaliteit van de haar toevertrouwde taakuitvoering. Het rentmeesterschap ligt in handen van alle medewerkers die zijn aangesteld voor dezelfde taak: de vakgroepen.
Het ontwikkelen en in praktijk brengen van het Qualiteitsstelsel loopt van 2019 tot en met 2021. Binnen deze periode organiseert het korps zogenaamde Qualiteitsdagen voor zes vakgroepen. Zij komen landelijk bijeen om een verbeteragenda te formuleren en in werking te brengen. Enerzijds nodigt de politie bedreven en ervaren voorzitters uit om deze vakgroepen te begeleiden. Onder hen bevinden zich burgemeesters en leden van het Openbaar Ministerie (OM), zodat zij meteen inspraak hebben in de (verdere) ontwikkeling. Anderzijds worden de uitkomsten en voortgang besproken in het zogenaamde Quartairoverleg, waarin het Ministerie van JenV, de Inspectie JenV en de politievakorganisaties zitting hebben. Bij positieve ontwikkeling en uitkomsten wordt het Quartairoverleg naar verwachting medio 2020 aangevuld met één vertegenwoordiger van het OM en één van het Bestuur.

1.4 Samenwerken aan een betere politieorganisatie

Parallel aan de cao-onderhandelingen (2018, zie paragraaf 3.2.2) spraken de korpsleiding, de Centrale Ondernemingsraad en de voorzitters van de politievakorganisaties over de ontwikkel- en veranderopgave van het korps. Hieruit kwam in elk geval naar voren gekomen dat de betrokkenen dezelfde doelen nastreven. Deze zijn gericht op:

- optimale ondersteuning van het politiewerk;
- zorg voor medewerkers;
- ruimte voor innovatie en nieuwe technologieën om in de toekomst optimaal te kunnen bijdragen aan een veilige samenleving.

Vanuit die gedachte werken korpsleiding, Centrale Ondernemingsraad en politievakorganisaties als strategische partners samen aan een betere politieorganisatie. Elk op basis van de eigen rol en verantwoordelijkheid. Dit partnerschap is gericht op de hoofdonderwerpen gebiedsgebonden politie, opsporing, bedrijfsvoering en capaciteit. Deze onderwerpen resulteerden in 2019 in de volgende producten en resultaten.

Gebiedsgebonden politiewerk
Ten behoeve van de basisteams worden oplossingen gezocht voor de huidige knelpunten qua inrichting en bezetting, met inbegrip van het (verder) investeren in de toekomst en in de kwaliteit van het gebiedsgebonden politiewerk (ggp). Op deze wijze kunnen de basisteams zich optimaal richten op hun primaire taak: goede politiezorg leveren in de wijk en op het web – nu en straks. De vastgestelde *Ontwikkelagenda Ggp* vormt daarvoor de komende jaren de leidraad. Meer ruimte bieden op lokaal niveau is hierbij belangrijk. Veiligheidsvraagstukken in de samenleving manifesteren zich immers veelal eerst in buurten en wijken. In 2019 is een analyse opgeleverd rondom het huidige functioneren van de flexteams binnen de context van de oorspronkelijke inrichtingsprincipes. Tevens is een voorstel gelanceerd voor het versterken van de administratieve ondersteuning in de basisteams en binnen de opsporing door de Participatiewet (zie ook paragraaf 2.2.1 over gebiedsgebonden politie) gericht in te zetten.

Opsporing
In 2019 zette de politie verder in op versterking van de opsporing via lastenverlichting, vernieuwing en kwaliteitsverbetering. De hoge werk- en capaciteitsdruk binnen de opsporing vormt hierbij een punt van aandacht (zie ook paragraaf 2.2.2, Verbeteren en vernieuwen van de opsporing). In samenspraak met de eenheden werd gezocht naar allerhande oplossingen. Zoals versterking van de administratieve

ondersteuning in de basisteams door de tien grootste irritaties onder opsporingsmedewerkers aan te pakken en door het hoge percentage aan veel capaciteit vergend 'herstelwerk' terug te dringen. Naast dergelijke kwaliteitsverbetertrajecten streeft de politie ook binnen de opsporing naar meer ruimte voor lokale sturing en meer flexibiliteit in de operatie (Kuijken, 2017[1]). Deze aanpak zoekt nadrukkelijk de verbinding met het gebiedsgebonden politiewerk.

Bedrijfsvoering
De afgelopen periode lag het accent op betere verbinding tussen bedrijfsvoering en operatie, vanuit de gedachte dat

- het operationele belang vooropstaat;
- het korps de bedrijfsvoeringstaken dichter bij de operatie organiseert;
- het korps meer maatwerk en flexibiliteit voor teams en medewerkers mogelijk maakt.

Dit voornemen maakt onderdeel uit van zowel het verbetertraject *PDC Next Level* als van het traject rondom de verdere ontwikkeling van begroting en budgetteren. Dit dient de zeggenschap en invloed van de politie- en teamchefs te vergroten. Hierdoor ontstaat meer ruimte voor lokale sturing, alsmede meer ruimte voor flexibiliteit en maatwerk (Kuijken, 2017). Vanuit dit perspectief werkte het korps in 2019 onder andere aan het plan van aanpak *HRM in nabijheid*, aan een voorstel voor betere aansluiting van beleidskaders en praktische uitvoeringsregels en aan een handreiking voor het genereren van de 2%-bandbreedte (speelruimte Personeel/Materieel). Ook is in 2019 de basis gelegd voor een verbreding van de dienstverlening van het PDC door meer specifieke diensten en producten voor kleinere doelgroepen in de operatie. Zo zijn de voorbereidingen getroffen voor PDC Internationaal, een serviceteam binnen het PDC dat met ingang van het tweede kwartaal van 2020 internationale missies en uitzendingen gaat ondersteunen.

Capaciteit
Wat betreft het capaciteitsvraagstuk ligt het accent op minder werkdruk voor politiemensen en meer duurzame inzetbaarheid. Vanuit gezamenlijk perspectief onderzoekt de politie waar zij in de inrichting en bezetting daarvan capaciteit kan vrijspelen om de operationele werkdruk te verminderen. Dat vormt een gespreksonderwerp op verschillende operationele en politiek-bestuurlijke niveaus (teams, eenheden, landelijk). Voor verhoging van de inzetbaarheid wil de politie afspraken maken over de operationele inzet ten behoeve van ICT-ontwikkeling. Daarnaast experimenteert het korps met *Anders roosteren* om de vraag naar en het aanbod van de politiecapaciteit beter op elkaar aan te laten sluiten. Bovendien zijn er afspraken gemaakt in het kader van Veilig en Gezond Werken en duurzame inzetbaarheid, die het verzuim naar verwachting terugdringen en de inzetbaarheid bevorderen. Tevens krijgt de operatie (binnen kaders) ruimte om op basis van lokale/regionale initiatieven en experimenten de komende jaren bij te dragen aan het inzetbaarheidsvraagstuk. Bijvoorbeeld hogere operationele inzetbaarheid door slimme samenwerkingsvormen en speciale werkverbanden, vanuit de gedachte het politiewerk zo slim en efficiënt mogelijk te organiseren.

Het Strategisch Beraad bespreekt de voortgang van de Cao afspraken tweemaandelijks. Daarin participeren de korpsleiding, de voorzitters van de politievakorganisaties en de Centrale Ondernemingsraad (COR) als toehoorder. Eenmaal per vier maanden spreekt het Monitoringsoverleg (tussen de minister van JenV, de korpschef en de politievakorganisaties) over de voortgang van het Strategisch Beraad en de invoering van de cao. In 2020 zet de politie in op de planvorming van de langetermijnafspraken en de feitelijke realisatie van de kortetermijnafspraken.

1.5 Ontwikkelen van het politiebestel (Evaluatie Politiewet 2012)

De commissie Evaluatie Politiewet bracht eind 2017 haar rapport uit aan de minister van JenV. Dat bevat een aantal aanbevelingen, waaronder aanpassingen in de balans tussen centraal en lokaal en tussen uniformiteit en flexibiliteit. Bij de opvolging op deze aanbevelingen is gewerkt aan de flexibiliseringsagenda, met uitwerkingen op onder andere de thema's *Verbinding bedrijfsvoering en*

[1] Evaluatie Politiewet 2017; eindrapport '*Doorontwikkelen en verbeteren'*, d.d. 16 november 2017.

operatie en *Het realiseren van meer ruimte voor politiechef/teamchef*. Hieruit volgen vereisten waaraan de begroting en budgettering invulling moeten geven.

1.5.1 Flexibiliseringsagenda

Met de *Flexibiliseringsagenda* neemt het korps maatregelen om de organisatie flexibeler te laten functioneren, zodat de politie effectiever kan optreden. Dit betreft onderwerpen als:

- de flexibilisering van de arbeidsvoorwaarden (zie cao, paragraaf 3.2.2);
- de flexibilisering door bandbreedte op operationele sterkte;
- het flexibeler aanpassen van de formatie op eenheidsniveau;
- de verdere ontwikkeling van de bedrijfsvoering;
- de flexibilisering van het onderwijs door slimme, snelle leerroutes.

1.5.2 Doorontwikkeling Begroten en Budgetteren

De vorming van één korps was een noodzakelijke stap op weg naar een toekomstbestendige politie. Een aantal ongewenste neveneffecten was echter onvoldoende voorzien. Zo bleek reeds in 2015 dat door de centralisatie van de bedrijfsvoering de regelruimte van lijnchefs dusdanig was ingeperkt dat zij hun team lang niet altijd optimaal kunnen faciliteren. Het programma Doorontwikkeling Begroten en Budgetteren (DoBB) moet daar vanuit de bedrijfsvoeringskant verandering in gaan brengen. Zij geven daarmee langs de lijn van financiën ook gevolg aan de bevindingen van de Commissie Kuijken die de noodzaak voor meer flexibiliteit benadrukte.

De doelstellingen van DoBB zijn het concretiseren van meer flexibiliteit voor politiechefs en lijnchefs en het ombouwen van de begroting naar een meer beleidsrijke en informatieve begroting. De begroting 2019 was een eerste stap naar meer informatie op eenheidsniveau, onder andere door infographics, en een meer beleidsrijke inhoud. In 2019 is met de begroting 2020 een stevige stap vooruit gezet met meer inzicht op eenheidsniveau over mensen, middelen en financiële verhoudingen en met een hoofdstuk gericht op beleidsmatige ontwikkelingen.

Ten behoeve van het vergroten van de flexibiliteit voor politiechefs en lijnchefs wordt een nieuwe methodiek van begroten en budgetteren ontwikkeld. In 2020 wordt gestart met het bieden van meer inzicht aan lijnchefs op een aantal onderwerpen, namelijk vaste personeelslasten op eenheidsniveau en variabele personeelslasten en teamkosten op basisteam / afdeling niveau. Daarvoor is in 2019 veel voorbereidend werk gedaan. Zo zijn aanpassingen gedaan aan ondersteunende systemen, administraties en processen, en is een Planning, Budgettering & Forecasting – tool aanbesteed en aangekocht. De implementatie is gestart in augustus, de eerste producten worden in februari 2020 opgeleverd en het trainen van gebruikers is georganiseerd. Deze beweging vraag ook uitbreiding van ondersteunende capaciteit in de eenheden. Voor een eerste stap is dekking voorzien en het proces van aanstellen is gestart.

1.6 Inzet regeerakkoord gelden

Met de extra middelen die het kabinet Rutte III beschikbaar stelde aan de politie, zet het korps in op een moderne, flexibele en effectieve organisatie. De regeerakkoordgelden zijn ingezet voor

- investeren in personeel;
- extra rechercheurs en agenten voor de wijk;
- meer medewerkers en hoger opgeleiden in de recherche;
- versterking van de Landelijke Eenheid;
- uitbreiding van de Politieacademie;
- ICT, innovatie en uitrusting.

De doelstelling van de aan het regeerakkoord gerelateerde formatieve uitbreiding tot en met 2019 bedraagt cumulatief 670 fte van de in totaal 1.111 fte. Inmiddels zijn 697,8 ingericht in 2019. Daarmee realiseerde de politie de doelstelling om de formatie voor 2019 uit te breiden. Te constateren is dat er in totaliteit 65,8% mbo en 34,2% Associates Degree/ hbo(+) is ingericht. Vooral meer en hoger opgeleide

recherche en internationaal is voor het overgrote deel ingericht met hbo functies. Uiteraard is ook het instroomarrangement aangepast op de nieuwe formatie.

Uitbreiding van de formatie, zoals hier in het kader van het regeerakkoord, kan niet één op één worden gekoppeld aan een stijging of daling van de bezetting exact op de uitgebreide functies. Het korps streeft ernaar om, zo snel als mogelijk, de totale formatie en de totale bezetting in balans te krijgen. Het korps heeft maximaal ingezet om de instroom van aspiranten te realiseren en de zij-instroom van de operationele sterkte te maximaliseren. De doelstellingen, die in de begroting waren opgenomen, zijn in beide gevallen (ruimschoots) gerealiseerd, ondanks een zeer krappe arbeidsmarkt. De beoogde instroom van aspiranten was 14 fte hoger dan begroot en bedroeg in totaal 1901 fte. De zij-instroom in de operationele sterkte was circa 260 fte groter dan beoogd en kwam uit op 775 fte. Desondanks steeg de operationele bezetting met slechts 13 fte.
In 2019 is de operationele sterkte minder gestegen dan in de Begroting 2019 was geprognosticeerd en kwam ruim 450 fte onder de begroting uit. De reden is gelegen in een aantal factoren:

- Extra doorstroom van de operationele sterkte naar de niet-operationele sterkte, benodigd om de extra instroom van aspiranten en overige operationele medewerkers voor de regeerakkoord-uitbreidingen te kunnen realiseren, opleiden en begeleiden.
- De zeer krappe arbeidsmarkt maakte dat de onvoorziene operationele uitstroom was hoger dan vooraf verwacht.
- Het relatief grote aantal medewerkers dat verkleining van hun arbeidsduur heeft aangevraagd.
- Ook wordt ongeveer de helft van het begrotingsverschil verklaard, doordat de gerealiseerde eindsterkte 2018 lager is uitgekomen dan in de Begroting 2019 werd verwacht.

In paragraaf 3.2.4 (sterktebeleid) wordt hier verder op ingegaan.

Op alle doelstellingen ten aanzien van ICT, innovatie en uitrusting wordt gewerkt om in 2021 gereed te zijn. Gedurende 2019 is het besluit genomen om de bodycam structureel onderdeel te maken van de politie-uitrusting. De aanbesteding en implementatie hiervan kostte echter tijd, waardoor de levering niet meer in 2019 heeft plaatsgevonden. De implementatie staat gepland in de periode van augustus tot en met half december 2020. Ook de doelstelling omtrent sensing bereikt het korps later dan oorspronkelijk bedoeld.

In 2018 is € 52 miljoen van de regeerakkoordmiddelen bijzonder gemaakt. Van deze € 52 miljoen bijzondere gelden is € 33 miljoen toegevoegd aan de Buma gelden (zie paragraaf hieronder). De overige € 19 miljoen zet het korps in voor de realisatie van een nieuwe landelijke toegangsbeveiliging die robuust genoeg is om zowel cyber als fysieke dreigingen het hoofd te bieden. Gezien het urgente veiligheidsrisico voert de politie versneld het nieuwe toegangssysteem in. Daaronder valt ook de fysieke beveiliging van de politiegebouwen. In 2019 stelde het korps hiertoe impactanalyses op en bereidde zij de implementatie van de best beschikbare technologie voor.

Effecten van uitstroom op inzetbaarheid
Omdat het korps de verwachte uitstroom van ervaren medewerkers nog niet direct kan opvangen door de instroom van nieuwe collega's, riep CDA-fractieleider Buma op om een extra investering te doen in de politie. Vervolgens kwam er een tijdelijke extra bijdrage van in totaal € 58 miljoen beschikbaar, de zogeheten Bumagelden. Daarnaast is vanuit het regeerakkoord € 33 miljoen incidenteel aan deze Bumagelden toegevoegd. In 2019 kwam er vanuit de Bumagelden € 29 miljoen (algemene bijdrage) beschikbaar voor het lokaal opvangen van de effecten op de inzetbaarheid en € 5,9 miljoen vanuit de bijzondere bijdragen 'goed werkgeverschap'. De eenheden en het Politie Dienstencentrum zijn gezamenlijk bezig met de uitvoering van de plannen. Zij hebben echter iets meer tijd nodig dan gedacht voor het opstellen van samenhangende plannen, het uitvoeren ervan en daarmee het geld omzetten in capaciteit (eigen capaciteit en inhuur). Daardoor kwam naar verwachting in elk geval de bijzondere

bijdrage ‘goed werkgeverschap’ in 2019 niet tot uitputting. De eenheidsjaarplannen voor 2020 houden rekening met het doorschuiven van plannen en de bijbehorende gelden.

2 Operatiën

2.1 Inleiding

De maatschappelijke vraag naar politie-inzet blijft vele malen groter dan het capaciteitsaanbod. De politie moet toegerust zijn om de veranderende en internationale verschijningsvormen van criminaliteit aan te pakken. Naast ‘breng’-criminaliteit is er bovendien ook sprake van ‘haal’-criminaliteit, waarbij de politie proactief zicht moet krijgen op criminaliteit. Maatschappelijke ontwikkelingen zoals terrorisme/radicalisering, vluchtelingenproblematiek en verstedelijking hebben geleid tot een groter beroep op de politie en tot een verandering of uitbreiding van taken dan wel een taakverschuiving en/of taakverzwaring. Het is aan de betrokkenen in het (politie)bestel om gezamenlijk voortdurend een goede balans te realiseren bij het inzetten van politie. Dat vereist een wendbare en flexibele organisatie die gericht is op verbinding met wijk, web en wereld. De politie moet zowel inspelen op als gebruikmaken van de (technologische) ontwikkelingen in de maatschappij. Zij doet dit door steeds meer en intensiever in nieuwe veiligheidscoalities samen te werken met publieke en private partners, zowel lokaal, regionaal als landelijk.

Bewaken en beveiligen

De politie vervult een belangrijke taak bij het beveiligen van bedreigde personen, die is gebaseerd op de afspraken binnen het Stelsel Bewaken en Beveiligen. Nadat in maart 2018 de broer van kroongetuige Nabil B. was vermoord, nam het korps maatregelen om de taakuitvoering te versterken. Het vermoorden van advocaat Derk Wiersum in september 2019 onderstreepte de noodzaak van verdere versterking. Het gestegen aantal te beveiligen personen dwong de politie tot het inzetten van meer capaciteit. Dat ging ten koste van de capaciteit in de basisteams. Om de druk op deze teams te verlichten, stelde de minister van JenV eind 2019 een bedrag van € 10 miljoen beschikbaar aan de politie. Onder regie van de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid ontwikkelen de betrokken veiligheidspartners gezamenlijk maatregelenpakketten om de uitvoering van de taak bewaken en beveiligen structureel verder te versterken. Binnen deze taak is de Dienst Koninklijke en Diplomatiek Beveiliging (DKDB) van de Landelijke Eenheid verantwoordelijk voor de persoonsbeveiliging. Het grote aantal DKDB-vacatures dat de afgelopen jaren ontstond, nam in 2019 verder af door het opleiden van nieuwe medewerkers en de versnelde doorstroom binnen de politie. In november 2019 resteerden er nog 48 vacatures. In 2020 spant de politie zich in om de bezetting verder te verhogen richting de formatie van 392 fte’s.

Terrorisme

De dreiging van een terroristische aanslag blijft hoog. Hierdoor handhaaft de overheid dreigingsniveau 3. De politie moet dus onverminderd alert blijven op onder andere radicalisering en extremisme. Dat het kalifaat zo goed als verslagen is, betekent niet dat alle personen met dat gedachtegoed verdwenen zijn. De politie moet flexibel inspelen op de dreiging die nu komt uit de hoek van de terugkeerders en tegelijkertijd – vooral op het internet – scherp zijn op nieuwe allianties tussen jihadisten.

Zorg en veiligheid

Verder dient de politie in toenemende mate haar focus te verleggen naar een combinatie van zorg en veiligheid, onder meer vanwege het stijgende aantal meldingen over verwarde personen. In 2019 zijn meer dan 99.000 incidenten geregistreerd. De politie is daarom voorstander van een domeinoverstijgende aanpak, waarbij partners uit het sociale en het veiligheidsdomein betrokken zijn. Dat komt tevens de vroegsignalering en het wijkgerichte werken ten goede. Op bestuurlijk niveau is deze samenwerking onder meer vastgelegd in het Bestuurlijk Ketenberaad, dat naast de aanpak van multiproblematiek ook de ketendigitalisering en de doorlooptijden als speerpunten heeft.

Digitale criminaliteit
Op het web neemt de digitale criminaliteit toe. Hacking is tegenwoordig gemeengoed, zoals voorheen fietsendiefstal. De bestrijding van cybercriminaliteit versterken, verdient daarom alle aandacht. Vaak werkt een publiek-private aanpak aantoonbaar het effectiefst bij het bestrijden van deze criminaliteitsvorm. Daarom investeert de politie in dergelijke publiek-private samenwerking.

Slachtofferbeleid
Het korps werkte in 2019 aan de verdere invoering van de slachtofferrechten, zoals de individuele beoordeling van alle slachtoffers ter voorkoming van herhaald slachtofferschap, secundaire victimisatie, intimidatie en vergelding. Bijna 88% van de basisteammedewerkers, die in de praktijk contacten onderhouden met slachtoffers, had eind 2019 een of meerdere trainingen gevolgd. Het betreft meer dan twintigduizend geüniformeerde politiemedewerkers.

Het voorkomen van herhaald slachtofferschap kan de politie niet alleen. Het korps bepleit daarom een domeinoverstijgende aanpak. Partners uit het sociale en het veiligheidsdomein zijn daarbij betrokken. Dat resulteert bijvoorbeeld in betere vroegsignalering, passende beschermingsmaatregelen voor slachtoffers en wijkgericht werken. Op bestuurlijk niveau is deze samenwerking onder meer vastgelegd in het Bestuurlijk Ketenberaad.

2.2 Prioriteitstelling gezag en lokale verbondenheid

Ten aanzien van een aantal thema's beschrijft deze paragraaf de voorgenomen ontwikkelingen die nodig zijn om passend invulling te kunnen blijven geven aan de (lokale) veiligheidsvraagstukken. Diverse gezagsvormen beschouwen deze thema's als belangrijke onderdelen van hun taakuitvoering of als voorwaarde voor het uitoefenen van hun gezagsrol.

2.2.1 Versterken gebiedsgebonden politiewerk

Bij de GGP is het politiewerk ingebed in de samenleving. Kernbegrippen zijn: dichtbij georganiseerd, kennen en gekend worden, werken aan een breed scala van veiligheids- problemen, zowel repressief, preventief als proactief optreden, samenwerking met uiteenlopende andere partijen en betrokkenheid van burgers. De politie wil toe naar een probleemgerichte, informatie gestuurde en lokaal verankerde uitvoering van de GGP. De portefeuille GGP richt zich op de modernisering van de gebiedsgebonden politiezorg (GGP) in de basisteams. Hiervoor is de ontwikkelagenda GGP opgesteld. De ontwikkelagenda GGP richt zich op vier externe opgaven: 1) werken in wijk en web (verder integreren van de digitale wereld in het werk), 2) omgaan met de wereld in de wijk (politiewerk in een veranderende en diverse samenleving), 3) samenspannen tegen ondermijning (aanpak binnen de basisteams), en 4) versterken van wendbare nabijheid (eigentijdse aanwezigheid in de wijk). Om dit te bewerkstelligen kent de ontwikkelagenda GGP vier interne opgaven: 1) team en teamleiding in positie, 2) 'klein binnen groot' organiseren, 3) beter samenspel ontwikkelen, en 4) vernieuwend werken. De opgaven zijn breed vastgesteld en worden door iedereen begrepen en geaccepteerd.

Doelstellingen 2019
Om de ontwikkelopgaven verder te concretiseren, formuleerde het korps voor 2019 drie GGP-doelstellingen, met per doelstelling onder meer de volgende resultaten.

Doelstelling 1: Het verlichten van de administratieve taken van ggp-medewerkers door het aantal administratieve handelingen terug te brengen en door - conform de cao-afspraken - extra capaciteit in te zetten vanuit de mogelijkheden die de Participatiewet biedt. Er is een uitgewerkt plan opgeleverd voor het inzetten van arbeid beperkten in de administratieve ondersteuning in de ggp en in de Opsporing binnen eenheden, om op deze wijze capaciteit vrij te spelen voor de operatie. De Invulling van werkzaamheden wordt (zoveel mogelijk) toegespitst op taken en werkzaamheden die in de huidige situatie worden uitgevoerd door operationele collega's en die administratief, ondersteunend van aard zijn. Te denken valt aan het kopiëren van documenten/dossiers, hulp bij het samenstellen van dossiers,

hulp bij het invoeren van gegevens in diverse ICT-systemen en het uitlezen camerabeelden. Er zijn inmiddels 3 interne coördinatoren aangesteld, in de eenheid Den Haag, Zeeland West-Brabant en Oost Nederland. Eind 2019 waren er ca. 300 banen gerealiseerd.

Doelstelling 2: ggp-medewerkers binnen hun lokale context beter laten aansluiten bij de maatschappelijke en technologische ontwikkelingen door het aantal daartoe (hoger of anders) opgeleide medewerkers te vergroten en door te experimenteren met op maat gemaakte actuele informatie zoals briefing op straat. Het onderwerp hoger en anders opgeleiden is opgepakt vanuit vier perspectieven: koppeling met het niveau Associate Degree, Proces flow ggp, het strategisch personeelsplan (SPP) en internationaal onderzoek. Dit gebeurt weloverwogen en zorgvuldig. Belangrijk is een eenduidige opvatting te formuleren over het waarom en het waartoe, als het gaat om hoger en anders opgeleiden bij de politie. Vanuit de portefeuille GGP is in samenwerking met andere portefeuilles een initiatief genomen in relatie tot de briefing op straat. Dat betreft de zogenoemde generieke voorziening LGI (Locatie Gebaseerde Informatie), Dit zal de collega's op straat - op basis van hun geopositie - relevante informatie uit politiesystemen op een kaart kunnen tonen. Later zal ook real time informatie uit open bronnen en social media worden toegevoegd.

Doelstelling 3: Een effectievere uitvoering van de politietaken door het versterken van de samenwerking en het verminderen van de schotten tussen opsporing, informatieorganisatie en bedrijfsvoering. Dit wordt gedaan door het experimenteren gericht op het verbeteren van de informatiepositie van de wijkagent in ondermijningszaken en het experimenteren met spraakgestuurde informatievoorziening ('spraak naar tekst'). In relatie tot vernieuwend werken is een proeftuin gestart. Dit initiatief heeft een uitloop naar 2021. Op het moment dat de slag van spraak naar tekst gemaakt kan worden, kan tekst omgezet worden in data en vervolgens middels algoritmes zorgen voor een goede Intel positie. Onderdeel van 'spraak naar tekst' is de ontwikkeling van een digitaal zakboekje op de smartphone. Er is gestart met een quick scan naar de informatiepositie van wijkagenten. De portefeuilles Ondermijning, Opsporing en Intelligence worden hierbij betrokken. Het Regionaal Informatie en Expertisecentrum heeft per gemeente al ondermijningsbeelden gemaakt. Het doel daarbij is het verminderen van de schotten tussen basisteams, informatieorganisatie en opsporing door het herkennen, melden, veredelen, terugkoppelen en opvolging geven aan signalen van ondermijning. Het gaat om de samenwerking tussen basispolitie, intelligence en opsporing, waarbij uiteindelijk sprake is van een cirkel van signaleren en opvolging.

In samenwerking met de portefeuille Ondermijning is in het kader van maatschappelijke weerbaarheid verder geïnvesteerd met #Leerlingalert en #Ondernemers Alert. Ondernemers Alert versterkt de Publiek-Private Samenwerking en werkt aan het bewust maken van ondernemers over de schade die zij ondervinden van ondermijnende criminaliteit en de rol die ondernemers kunnen spelen in de aanpak ervan. Leerlingen van het voortgezet onderwijs krijgen in #Leerlingalert voorlichting over georganiseerde criminaliteit. De lessen zijn bedoeld om leerlingen bewust te maken van- en weerbaar tegen deze vorm van misdaad die de rechtsstaat op een enorme manier ondermijnt.

Wetenschappelijk onderzoek

De GGP-portefeuille kent een meerjarige en ontwerpgerichte onderzoeksagenda in de lijn van de strategische onderzoeksagenda die het korps hanteert. De GGP-onderzoeksagenda dient bij te dragen aan het realiseren van gebiedsgebonden politie, die voldoende is toegerust om in te kunnen spelen op zowel alle huidige als toekomstige kansen en dreigingen op fysiek en digitaal gebied.. Conform de ontwikkelagenda werkt de aanpak bottom-up. In interactie met de GGP doorlopen de onderzoekers een cyclus van diagnose, probleemoplossing ontwerpen, testen, evalueren en ten slotte – bij succes – het vervaardigen van een specifieke en generieke handreiking. In 2019 zijn er in totaal elf wetenschappelijke onderzoeken geïnitieerd, gerealiseerd of afgerond.

2.2.2 Verbeteren en vernieuwen van de opsporing

Vanuit de *Ontwikkelagenda Opsporing* werkte het korps aan een kwaliteitsinjectie voor de opsporing en vervolging van de meest voorkomende delicten. Het creëren van een breed gevoelde urgentie ten aanzien van vernieuwing en innovatie op een aantal vakgebieden kreeg eveneens extra aandacht.

De politie werkte in 2019 vooral aan de proces-verbaalkwaliteit op het gebied van de vijftien meest voorkomende delicten. Een ander belangrijk onderdeel vormde het bijbrengen van opsporingsbasiskennis bij nieuwe politiemedewerkers en het op peil houden van de vakbekwaamheid bij zittende medewerkers. Het plan ter bevordering van de startbekwaamheid van medewerkers is akkoord bevonden en gereed voor uitvoering. Het plan voor het op peil houden van de vakbekwaamheid is vastgesteld en gereed voor proefprojecten die in 2020 gestalte krijgen.
Ten slotte werkte het korps aan de versterking van het proces van de screening, aan de selectie en toewijzing van veelvoorkomende criminaliteitszaken (vvc) met gebruik van het *Selectiviteitskader Vvc-zaken* als nadere uitwerking van de *Aanwijzing voor de opsporing* van het OM. Dit kader helpt politiemedewerkers, die zich bezighouden met de screening, selectie en toewijzing van aangiften, om de juiste zaken te selecteren op basis van kansrijkheid (opsporingsindicatie), de ernst van de zaak en de vastgestelde (regionale/lokale en eventuele landelijke) prioriteiten. Op basis van dit kader kan de politie zelfstandig en onderbouwd beslissen over het al dan niet oppakken van vvc-zaken. Daarnaast verduidelijkt het kader wanneer de politie overleg dient te voeren met het OM over het al dan niet strafrechtelijk oppakken van een zaak. Het in 2018 opgestelde Selectiviteitskader Vvc-zaken is in 2019 met het Openbaar Ministerie geëvalueerd, waarbij enkele wijzigingen in de werking zijn doorgevoerd.

De Ontwikkelagenda Opsporing streeft tevens naar een breed gevoelde urgentie om de voorliggende problemen op andere wijze te benaderen. In afstemming met het OM zijn daartoe in alle politie-eenheden afspraken gemaakt over de aanpak van en het extra investeren in een of meerdere veiligheidsthema's. Een effect- en resultaatmeting volgt de investering om de politie-inzet completer te kunnen verantwoorden.
Daarnaast ging er extra aandacht uit naar digitaal rechercheren, forensische opsporing en financieel rechercheren. Deze vakgebieden spelen immers een steeds prominentere rol in de opsporing. Binnen de forensische keten ondertekenden de politie, het OM en het Nederlands Forensisch Instituut in oktober 2019 het *Samenwerkingsconvenant Forensische Keten*. Deze geïntensiveerde samenwerking dient ertoe te leiden dat de resultaten van forensisch onderzoek sneller, met meer duiding en in groter volume ter beschikking komen van de forensische keten – van plaats delict tot in de rechtszaal. Het convenant beschrijft langs welke lijnen de keten stapsgewijs slimmer vorm wordt gegeven en hoe de partners samen verantwoording afleggen.

Wat betreft digitale opsporing, forensische opsporing en financieel rechercheren steeg het tempo waarmee de politie zijinstromers voor deze specialismen werft. Zij kunnen nu een versnelde politieopleiding volgen die speciaal is toegesneden op hun functie. Deze nieuwe medewerkers vullen deels de gaten op die de komende jaren ontstaan door de grote pensioenuitstroom van opsporingsmedewerkers.

Ten slotte vormt de veranderende rol van de burger een belangrijk aspect van de Ontwikkelagenda Opsporing. Burgers en particuliere instanties dragen steeds nadrukkelijker bij aan de opsporing. Dit vraagt om meer samenwerking tussen publieke partijen, waaronder de politie, en de burgers.

Eerder presenteerden rapporten van de Inspectie JenV conclusies en aanbevelingen over sturing en intelligence in de opsporing. Mede op basis daarvan keek de politie in de loop van 2019 kritisch naar de huidige werk- en organisatiewijze van de opsporing in het licht van maatschappelijke, technologische, politieke en wetenschappelijke ontwikkelingen. De vraag luidt welk vakmanschap en welke organisatievorm nodig zijn om – met state of the art-intelligence en -technologie – de grootst mogelijke toegevoegde waarde te kunnen leveren bij het aanpakken van onveiligheid. De politie gaat zich daarbij richten op

- het maatschappelijke effect;
- een meer directe en integrale opvolging in zaken;
- versterkte politie-interne samenwerking tussen de informatieorganisatie, de tactische en de specialistische opsporing.

De lijnen zijn eind 2019 uitgezet. Hierbij gaf het korps de opdracht om de richting met partners te bespreken en de deelthema's nader uit te werken of waar mogelijk direct te realiseren.

2.2.3 Informatiegebruik optimaliseren

De politie beschikt over steeds meer gegevens uit steeds meer bronnen. Om deze grote hoeveelheden data optimaal te kunnen gebruiken, werkt het korps op verschillende plaatsen met bigdatatechnologie. Voorbeelden daarvan zijn het programma Raffinaderij en het Criminaliteits-anticipatiesysteem (CAS).

De Raffinaderij biedt rechercheurs en analisten de mogelijkheid om snel grote hoeveelheden politiegegevens in onderlinge samenhang te analyseren en visualiseren. Dat versnelt en verbetert de waarheidsvinding in de opsporing. Na een aantal jaren te hebben gedraaid als proefproject, werkte het korps in 2018 en 2019 stapsgewijs aan het verder invoeren en in de organisatie inbedden van de Raffinaderij.
Het CAS bepaalt waar en wanneer zich de grootste kans op bepaalde delicten voordoet. Op basis van talloze gegevens berekent het CAS waar en wanneer die kans statistisch gezien bovengemiddeld is. Een CAS-kaart is een slimmere hotspotkaart en helpt om – op basis van deugdelijk onderbouwde informatie – capaciteit optimaal in te zetten. Alle regionale politie-eenheden namen het CAS in 2018 en 2019 in gebruik.

Aan beide voorbeelden van optimaal informatiegebruik zitten ook belangrijke ethische en juridische aspecten. Kortweg: is dit gebruik legitiem en proportioneel? Dit vraagstuk heeft de constante aandacht van de politie, onder andere binnen het *Kwaliteitskader Big Data*. Daarnaast ontwikkelde het korps in 2019 nog twee instrumenten die helpen bij het beantwoorden van deze vraag. Een voor het gebruik van big data binnen de opsporing en een voor het gebruik van risicotaxatie-instrumenten die zijn gericht op personen.

2.3 Veiligheidsagenda

2.3.1 Algemeen

Conform artikel 18 van de Politiewet 2012 stelt de minister van JenV – na het horen van de betrokken gezagsgremia – eens per vier jaar landelijke beleidsdoelstellingen voor de politie vast. Deze landelijke beleidsdoelstellingen richten zich op vraagstukken die landelijk of internationaal spelen, eenheidsoverstijgend zijn en/of waarvoor op landelijk niveau afstemming van de aanpak of specifieke expertise nodig is. De landelijke beleidsdoelstellingen vullen de lokale veiligheidsagenda's aan en bieden het lokale gezag de ruimte om keuzes te maken ten aanzien van de taakuitvoering van de politie. Voor de Veiligheidsagenda 2019-2022 is gezocht naar betekenisvolle afspraken die bijdragen aan een effectieve politieorganisatie. De agenda bevat daarom een mix van kwalitatieve en kwantitatieve afspraken. Ze passen bij de verdere ontwikkeling die de politieorganisatie gedurende de afgelopen periode doormaakte.

De Commissie Kuijken deed de aanbeveling om in de opvolger van de Veiligheidsagenda bij voorkeur alleen onderwerpen aan de orde te laten komen die een landelijke aanpak vergen. Deze aanbeveling is overgenomen. Belangrijk daarbij is het zoeken naar aansluiting bij bestaande initiatieven en het oog hebben voor ontwikkelingen rond nieuwe maatschappelijke fenomenen die de veiligheid raken, zoals de Toekomstagenda Ondermijning, de Strategische Agenda, CTER en cybersecurity.

De paragrafen 2.3.2 tot en met 2.3.5 beschrijven de landelijke beleidsdoelstellingen uit de Veiligheidsagenda. Ten aanzien van de thema's in deze categorie zijn (kwantitatieve en/of kwalitatieve) doelstellingen, normen dan wel afspraken vastgelegd. De paragrafen 2.4.2 tot en met 2.4.5 beschrijven

de onderwerpen waarvoor al een landelijk programma bestaat. Aanvullende afspraken in de Veiligheidsagenda waren daarom niet nodig, maar ze moeten wel landelijk benoemd zijn.

Politie en het OM volgen gezamenlijk maandelijks de afspraken die rond de verschillende beleidsthema's met de minister zijn gemaakt. De onderstaande tabel geeft de resultaten in 2019 weer.

Beleidsafspraken	Realisatie 2018	Norm 2019	12 mnds	T/m dec	T/m dec t.o.v. (plafond)norm '19 (%)
Ondermijning					
Aantal aangepakte CSV's	1.406	1.370	1.522	1.522	111%
Mensenhandel					
Aantal gemelde slachtoffers bij Comensha	551	-	884	884	
Aantal OM-verdachten mensenhandel	169	190	145	145	76%
Aantal complexe onderzoeken	nb	-	39	39	
Cybercrime					
Aantal cybercrime regulier	299	310	381	381	123%
wrv alternatieve of aanvullende interventies	nb	77	36	36	
Aantal fenomeenonderzoeken	nb	41	21	21	51%
wrv alternatieve of aanvullende interventies	nb	20	0	0	
Aantal high tech crime onderzoeken	21	20	19	19	95%
Totaal aantal onderzoeken	nb	371	421	421	113%
Online seksueel kindermisbruik					
Inzet gericht op misbruiker / vervaardiger	nb	100	193	193	193%
Inzet gericht op keyplayers (/netwerken)	nb	15	15	15	100%
Inzet gericht op bezitters / verspreiders	nb	400	632	632	158%
Totale inzet	nb	515	840	840	163%
Executie					
Positief afgedane dossiers	nb	40%	51%	51%	
Aantal dossiers in behandeling	nb	100		33	

2.3.2 Ondermijning

De term ondermijning verwijst naar de maatschappelijke effecten van georganiseerde criminaliteit: de verwevenheid van onder- en bovenwereld. Denk aan de innesteling van criminaliteit in woonwijken en legale sectoren. De combinatie van omvangrijke criminele vermogens en de toegang tot zware geweldsmiddelen stelt criminele netwerken in staat om invloed te verwerven in maatschappelijke sectoren en ongewenste druk uit te oefenen op de samenleving. Ondermijning leidt tot normvervaging en tot aantasting van de veiligheid en leefbaarheid. Dit fenomeen vormt een bedreiging voor de rechtsstaat.

Ondermijning is een complex en diep in de samenleving geworteld probleem. De aanpak ervan vergt een lange adem en is niet louter aan politie en justitie voorbehouden. Nodig is een integrale benadering, waarbij de overheidspartners samen optreden met een combinatie van strafrechtelijke, bestuursrechtelijke, fiscale en andere maatregelen. Deze werkwijze mag niet uitsluitend bestaan uit toezicht, handhaving en repressie. De partners moeten tevens stevig en langdurig inzetten op preventie en op het stimuleren van weerbaar bestuur en een weerbare samenleving. De overheid dient daarbij samen op te trekken met bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgers.

De politie levert een belangrijke bijdrage aan de integrale aanpak, samen met vaste partners waaronder gemeenten, de Belastingdienst/Douane, de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD) en het OM – deels ondersteund door de Regionale Informatie- en Expertisecentra (RIEC) en het Landelijk Informatie- en Expertisecentrum (LIEC). Afhankelijk van de problematiek sluiten daarnaast steeds meer andere publieke alsmede private partners aan.

Groeiend bewustzijn

In 2019 stonden er dagelijks berichten in de media over incidenten die de ondermijnende effecten van georganiseerde criminaliteit zichtbaar maken:

- hennepplantages en drugslaboratoria in woonwijken;

- dumpingen van chemisch afval in de natuur;
- grote cocaïnetransporten via de Rotterdamse haven;
- witwaspraktijken;
- corruptie;
- intimidatie;
- kwetsbare jongeren die de drugscriminaliteit worden ingezogen;
- bedreiging van bestuurders, officieren van justitie, politiemensen en journalisten;
- handgranaten bij horecabedrijven;
- schietpartijen en liquidaties op klaarlichte dag.

Het tragische dieptepunt vormde de aanslag in Amsterdam op de advocaat van de kroongetuige in het strafproces tegen een grote criminele organisatie.
In 2019 verschenen ook onderzoeksrapporten over de omvang en de werking van de criminele wereld achter de drugsindustrie, zoals witwassen, vastgoedfraude en betrokkenheid van de bovenwereld. Veel aandacht kreeg het rapport *De achterkant van Amsterdam*[2].

Door de toename van incidenten en de aandacht voor ondermijning in media en wetenschap gaf 2019 een groeiend bewustzijn te zien van de sluipende gevaren die deze misdaadvormen herbergen. Steeds vaker klonk de vraag of de aanpak voldoende is om dit veelkoppige monster te bestrijden.

Nationale strategie
De politie ging in 2019 over tot een herijking van haar visie op ondermijningsbestrijding en tot het formuleren van een nationale strategie voor een samenhangende, integrale aanpak ervan. Deze strategie omvat vijf, op elkaar ingrijpende ontwikkellijnen. Het werken aan het fundament van *maatschappelijke weerbaarheid* en het versterken van de *lokale aanpak van ondermijnende criminaliteit* vormen een belangrijke basis. Daarnaast moet op (inter)nationaal niveau worden ingezet op de *bestrijding van criminele netwerken en hun bedrijfsvoering.* Een krachtige aanpak op al deze drie onderdelen vergt *kennis en inzicht*: een scherp strategisch beeld dat in samenhang met operationele en tactische beelden kan worden gebruikt om te anticiperen op activiteiten van criminele organisaties en dreigingen op lokaal, nationaal en internationaal niveau. Er is een sturingsfilosofie nodig om de aanpak op de verschillende niveaus en door de verschillende partijen door samenhang krachtig te laten werken en snel te laten inspelen op nieuwe ontwikkelingen. Daarbij kan vanuit algemeen en actueel overzicht worden geregisseerd, ook wel *dynamische regie* genoemd.

De politie startte in het najaar van 2019 een landelijk programma om deze meerjarige strategie nader uit te werken en in te voeren. Met sterke betrokkenheid van de vele onderdelen en disciplines binnen de politie en van de betrokken partners.

Focus in de aanpak
In lijn met de Veiligheidsagenda 2019-2022 kende de politie in 2019 prioriteit toe aan de aanpak van ondermijning. Drugs, financiële geldstromen en handel in zware automatische wapens kregen daarbij bijzondere aandacht. De politie streefde na om de drugsindustrie – de grootste illegale markt in Nederland – beter te doorgronden en verstoren. Om dat te bereiken, richtte zij de aandacht niet alleen op de criminele subjecten en hun directe entourage, maar ook op de onderliggende gelegenheidsstructuren, het verdienmodel (witwassen, criminele investeringen), de corruptie, de criminele dienstverleners en de sociaal-maatschappelijke voedingsbodem waarop dit alles kan gedijen.

Een aantal van deze elementen viel in 2019 bijvoorbeeld terug te zien in een specifiek onderzoek. Het richtte zich op een bedrijf dat jarenlang hennepteelt faciliteerde. Voor 120 kwekerijpanden betaalde de firma de huur, de elektriciteit en het water. Het bedrijf kreeg daarvoor een contante vergoeding van Albanezen, die gebruikmaakten van valse identiteitsbewijzen en in Limburg op grote schaal onroerend

[2] *De achterkant van Amsterdam, een verkenning van drugsgerelateerde criminaliteit*, door Pieter Tops en Jan Tromp, Amsterdam, augustus 2019

goed aankochten. Dit onderzoek leidde tot de vervolging van 35 verdachten en beslaglegging op minimaal 30 panden. Het leverde bovendien veel breed gedeelde leerpunten op. Niet alleen voor de politie, maar ook voor gemeenten, notarissen, makelaars en banken.

Financiële invalshoek
Veelal drijft geldlust de georganiseerde criminaliteit. De financiële invalshoek is daarom bij uitstek geschikt als dominante lijn bij de bestrijding van ondermijning. De politie zette hier stevig op in. Criminelen gebruiken de legale economische infrastructuur. Zij verplaatsen in hoog tempo hun geld via transacties en constructies die de politie niet langer via klassieke rechercheonderzoeken kan achterhalen. Daarom werkt de politie samen met partijen zoals banken, het OM, de FIOD, de Financial Intelligence Unit (FIU), de Belastingdienst en gemeenten.

Met het OM, de FIOD en andere bijzondere opsporingsdiensten ontwikkelde de politie in 2019 een aantal actielijnen om samen het afpakken van crimineel vermogen een impuls te geven. Het plaatsen van een financieel-economisch perspectief aan de voorkant van het opsporingsonderzoek maakte hier deel van uit. Vanwege de toegenomen complexiteit van financiële onderzoeken werken verschillende politie-expertises met elkaar samen. Denk aan financiële en digitale opsporing in zaken waarin sprake is van witwassen via cryptovaluta. Dit leidde in 2019 onder andere tot de aanhouding van een persoon in Eindhoven voor het via bitcoins witwassen van grote bedragen aan drugsgeld.

Onder de vlag van het Financieel Expertisecentrum werkt de politie met onder andere toezichthouders, het OM, de FIOD en banken aan sterkere integriteit van de financiële sector. Onder leiding van de politie startte in 2019 verder het proefproject *Serious Crime Taskforce*. Daarin bundelt de politie haar krachten met banken, het OM, de FIOD en de FIU om beter zicht te krijgen op sleutelfiguren bij witwassen en deze effectiever te kunnen bestrijden.

De politie voerde in 2019 het *Verwijzingsportaal Bankgegevens* in. Via dit landelijke portaal kan de politie vlotter bankgegevens vorderen en ontvangen. Dat versnelt opsporingsonderzoeken en kan doorslaggevend zijn bij de strijd tegen ondermijning. Ook in meer algemene zin ziet de politie dat financieel opsporen voor een doorbraak kan zorgen in opsporingsonderzoeken. Zo leidde een verdenking van witwassen in 2019 tot een doorbraak tijdens een groot ondermijningsonderzoek in Leeuwarden. De hoofdverdachte werd ervan verdacht crimineel geld te hebben witgewassen en vervolgens te hebben geïnvesteerd in verschillende huurpanden. Meerdere verdachten zijn aangehouden en de politie legde beslag op grote sommen geld en op vastgoed. Verschillende panden bleken in verband te kunnen worden gebracht met de handel in en productie van drugs.

In 2019 presenteerden de ministers van Financiën en van JenV een plan van aanpak tegen witwassen[3]. De politie draagt bij aan de uitvoering hiervan. Zo bestrijden de Landelijke Eenheid en het OM in specifieke operationele acties gezamenlijk witwassen. Verder voert de politie in RIEC-verband onderzoeken en acties uit met onder meer gemeenten, banken en de vastgoedbranche.

Het versterken van de informatiepositie aan de voorkant vraagt inspanning vanuit de basisteams, opsporing en informatieorganisatie. Een onderdeel hiervan is het vergroten van het bewustzijn en signalering van ondermijnende criminaliteit. In opdracht van de portefeuillehouder GGP is door bureau Beke een zgn quick scan opgestart van de informatiepositie van wijkagenten bij ondermijnende criminaliteit. Kernvraag is: welke signalen van ondermijnende criminaliteit worden door wijkagenten ge¬zien, hoe en naar wie communiceren zij die signalen en wat gebeurt er vervolgens met die informatie? De resultaten van deze scan geven naar verwachting handvatten voor de samenwerking tussen basisteams, de informatieorganisatie, recherche en partners.

[3]Brief van de ministers aan de Tweede Kamer van 30 juni 2019, kenmerk 2019-0000101776 in Tweede Kamer 2019-2020, 29 911, nr. 254.

Ondermijning in beeld
Kennis van criminele businessmodellen, cruciale spelers, gelegenheidsstructuren, facilitators, risicolocaties etc. leidt tot meer signalen en biedt aanknopingspunten voor betekenisvolle interventies. De gezamenlijke partners zetten daarom ook in 2019 in op het verkrijgen van integrale ondermijningsbeelden en het inzichtelijk maken van de (criminele) businessmodellen. Het LIEC bracht in 2019 het rapport *Landelijk beeld van ondermijnende criminaliteit* uit. Dat besteedt aandacht aan de kansen, gelegenheden en faciliteiten die de samenleving criminelen (onbedoeld) biedt. De politie boekte in 2019 belangrijke vooruitgang bij het ontwikkelen van een (vooralsnog regionale) dynamische criminele kaart. Ook werkte het korps mee aan verschillende wetenschappelijke onderzoeken, onder andere naar de aard en omvang van het gebruik van huurauto's voor criminele activiteiten[4].

Organised Crime Fieldlab
Samen met het OM organiseerde de politie in 2019 wederom met succes innovatieve leerprojecten. Deelnemers van verschillende organisaties werken daarbij in integrale teams onder begeleiding aan innovatieve benaderingswijzen voor ondermijningsproblematiek. Zij hanteren een uitgewerkte methodiek van de Harvard University. Aan een van die leerprojecten namen de Nederlandse en Belgische politie, het OM, de Belastingdienst/Douane en een aantal banken plus branchebedrijven deel. Gezamenlijk ontwikkelden zij indicatoren om mogelijk malafide fruitbedrijven te herkennen die als dekmantel fungeren bij grootschalige cocaïne-import. Binnen een leerproject van de politie, het OM, de gemeente Utrecht en Jongerenwerk ontstond in 2019 een methode om de aanwas van jeugd in de cocaïnehandel tegen te gaan.

Ondermijningsfonds
De samenwerkende RIEC-partners maakten in 2019 een begin met de uitvoering van de plannen voor versterking van de ondermijningsaanpak. Het kabinet stelde daarvoor € 100 miljoen aan incidentele gelden (voor een periode van drie jaar) beschikbaar[5]. De nadruk van de programma's ligt op de illegale drugsindustrie en criminele geldstromen. De veelal regionale programma's richten zich onder andere op:

- het versterken van integrale intelligence, analysekracht en informatiebeelden;
- het versterken van de (drugs)criminaliteitsbestrijding in belangrijke havens en op luchthavens;
- het verkrijgen van beter zicht en meer grip op criminele geldstromen;
- het versterken van de aanpak in kwetsbare gebieden zoals het agrarisch buitengebied, vakantieparken en bedrijventerreinen;
- de aanpak van criminogene branches – mede via publiek-private initiatieven;
- wijkenaanpak;
- sterkere weerbaarheid van overheid en samenleving.

De politie is intensief betrokken bij het opzetten en uitvoeren van deze regionale programma's.

Het Ondermijningsfonds financiert onder meer landelijke programma's waaraan de politie deelneemt. De Landelijke Eenheid werkt bijvoorbeeld aan het versterken van de informatie- en expertisepositie op het gebied van financiële geldstromen in relatie tot synthetische drugs. In dit programma participeren verder het Landelijk Parket, de FIOD en de Belastingdienst/Douane.

Opsporingsonderzoeken
Het korps spendeerde in 2019 veel tijd en energie aan een groot aantal opsporingsonderzoeken. In enkele gevallen leidde dat tot acties die in de media veel aandacht kregen. Zo hield de politie in Oost-Brabant na uitvoerig onderzoek een ongekend grootschalige actie in twee woonwagenkampen, gericht tegen verschillende leden van één familie. De politie verrichtte meerdere aanhoudingen en nam grote

[4] *Criminelen achter het stuur, aard en omvang van het gebruik van huurmotorvoertuigen voor criminele activiteiten,* door Ilse van Leiden, Joey Wolsink en Henk Ferwerda, verschenen in de Beke-reeks 2019

[5] Brief van de minister aan de Tweede Kamer van 16 november 2018, Kamerstukken II 2017/18, 29 911 in Tweede Kamer 2018-2019, 29 911, nr. 212

hoeveelheden drugs en wapens in beslag. Een ander onderzoek was gericht tegen een groot aantal leden van een criminele organisatie, die bekendstaat als de Mocromaffia. Justitie houdt hen verantwoordelijk voor een reeks moorden en pogingen daartoe. Tijdens dit spraakmakende onderzoek zette de politie onder andere sterk in op de opsporing van de hoofdverdachte, die uiteindelijk in december 2019 in Dubai werd aangehouden.

Breed offensief
In oktober 2019 besloot de minister van JenV tot het starten van een breed offensief tegen de georganiseerde ondermijnende criminaliteit door een combinatie van repressieve en preventieve maatregelen[6]. Voor de politie leidde dit offensief direct tot een verhoogde capaciteitsinzet op het gebied van bewaken en beveiligen. Met haar partners startte de politie eind 2019 met de planvorming voor de inrichting van het Multidisciplinair Interventieteam (MIT) en het versterken van de strategische intelligence.

Resultaten 2019
Strafrechtelijke onderzoeken
Naar hun aard vallen de omvang en gevolgen van de ondermijningsproblematiek, evenals de aanpakresultaten, moeilijk te kwantificeren. Het vermelden van het aantal criminele samenwerkingsverbanden (csv) dat strafrechtelijk is aangepakt, maakt de maatschappelijke effecten van de veelal gezamenlijke aanpak van georganiseerde criminaliteit niet werkelijk zichtbaar. De betrokken partners staan voor de opgave om deze kwantitatieve verantwoording aan de hand van nieuw te ontwikkelen indicatoren om te buigen naar een kwalitatievere verantwoording.

Met de methoden van anders (rijker) verantwoorden zijn in 2019 regionaal en landelijk de eerste stappen gezet om meer transparantie te bieden over de aanpak en de (maatschappelijke) effecten daarvan. Bijvoorbeeld het integrale actieonderzoek *Rijker Verantwoorden* bij de ondermijningsaanpak in Rotterdam-Zuid. Op een aantal aandachtsgebieden (‘draaiknoppen’) – zoals drugs, jeugd, crimineel geld, vastgoed en branches – is met video’s, storytelling en infographics toegankelijk zichtbaar gemaakt wat de aanpak inhoudt en welk doel de overheid nastreeft. De bestuurlijke rapportage van de gemeente Rotterdam is verrijkt met de inzichten uit dit actieonderzoek.

Zolang er geen nieuwe indicatoren zijn ontwikkeld, blijft voor de politie de kwantitatieve doelstelling van het aantal via strafrechtelijke weg aangepakte csv’s gelden. Dat is bepaald in de Veiligheidsagenda 2019-2022. In 2019 zijn bij de regionale eenheden 387 nieuwe onderzoeken gestart, naast de al grote voorraad aan lopende onderzoeken naar csv’s die begin 2019 al liepen. Landelijk zijn in 2019 in totaal 1522 csv-onderzoeken opgepakt. Dit is een stijging van 8% ten opzichte van 2018 en de doelstelling voor 2019 van 1370 is daarmee ruimschoots gehaald.”

Financieel
Zoals afgesproken in de Veiligheidsagenda 2019-2022 zijn in 2019 resultaat- en effectdoelstellingen ontwikkeld met betrekking tot politie-inzet bij het strafrechtelijk afpakken dan wel het leggen van beslag. In afwachting van de uitwerking van die doelstellingen is voor 2019 geen landelijke norm voor waardebeslag gehanteerd.

2.3.3 Mensenhandel
Mensenhandel vraagt aandacht van alle politieonderdelen en specifiek van de afdelingen Vreemdelingenpolitie, Identificatie en Mensenhandel (AVIM). Eind 2019 is de motie van ChristenUnie/PvdA aangenomen om structureel tien miljoen euro vrij te maken voor de aanpak van mensenhandel door de politie.

[6] Brief van de minister aan de Tweede Kamer van 18 oktober 2019, kenmerk 2728693 in Tweede Kamer 2019-2020, 29 911, nr. 254

Kwalitatieve indicatoren Veiligheidsagenda
De kwalitatieve afspraken zijn breed geformuleerd en gericht op samenwerking en bewustzijn binnen de politie en haar samenwerkingspartners. Voor het realiseren van dit kwalitatieve doel is het nodig dat kennisverrijking en -deling plaatsvindt over het fenomeen mensenhandel. De AVIM rechercheurs worden opgeleid met de meest actuele kennis hieromtrent. De opleiding die hiervoor wordt aangeboden maakt deel uit van het aanbod van de Politieacademie en medewerkers ontvangen na het volgen ervan een certificaat. AVIM rechercheurs zullen hun kennis over mensenhandel delen met de collega's waarmee ze samenwerken en zijn beschikbaar als er vragen zijn. Benutten van expertise uit verschillende recherche specialismen is wederzijds. Vanuit AVIM wordt voor de aanpak van mensenhandel bijvoorbeeld gebruikt gemaakt van expertise van de generieke opsporing die kennis hebben van het benutten van informatie in open bronnen (Open Source Intelligence) en digitale en financiële specialisten. De politie investeert ook in het bewust maken van de politiemedewerkers buiten AVIM voor het herkennen van het fenomeen mensenhandel. Hiervoor is een awareness training ontwikkeld die in 2019 in verschillende eenheden voor meer dan 2000 medewerkers is gegeven. Dit zal gedurende te looptijd van deze veiligheidsagenda vervolgd worden.

Voor de samenwerking is een verbetering nodig van het informatiebeeld dat door politie en haar partners wordt gebruikt. In 2019 is een werkwijze ontwikkeld om het informatie gestuurd werken te verbeteren. In deze werkwijze wordt op het gebied van mensenhandel informatie uit verschillende politiedomeinen gebundeld en op elkaar afgestemd. Daaronder zijn intelligence en opsporing, landelijk en regionaal. De werkwijze is in 4 eenheden gedeeltelijk uitgerold. In Noord-Nederland zijn verschillende opsporingsonderzoeken gestart n.a.v. signalen mensenhandel, die dankzij de nieuwe werkwijze naar voren zijn gekomen. Ook is er sprake van een kennisimpuls en bredere kennisdeling op de verschillende vormen van uitbuiting. Er vindt terugkoppeling plaats naar teams op de voorheen in politie-registraties verborgen signalen. Door de snelle doorlooptijd in de nieuwe werkwijze wordt er steeds met actuele informatie gewerkt, waardoor de opsporing snel op de informatie in kan spelen. Er is in 2019 een plan van aanpak opgesteld voor de verdere implementatie van deze werkwijze gedurende de looptijd van deze Veiligheidsagenda en de verankering van deze werkwijze in het normale werkproces. In de Veiligheidsagenda zijn er ook afspraken gemaakt over de doorontwikkeling van het Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (hierna EMM); een samenwerkingsverband tussen de Nationale Politie, Koninklijke Marechaussee, Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (ISZW) en Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). Het EMM zal qua formatie groeien met 7 fte. De instroom hiervoor is in gang gezet maar nog niet afgerond. Het spreekt voor zich dat de verbeteringen die via het EMM in gang worden gezet, gelijke tred houden met het realiseren van deze groei van de formatie. Het EMM, de Dienst landelijke informatieorganisatie (DLIO) en het portefeuilleteam Vreemdelingenzaken en Migratiecriminaliteit zullen een plan opstellen om de plekken vanuit de politie op te vullen. Tot het moment dat de formatiegroei van het EMM gerealiseerd is zal via een selectie- en prioriteringsproces geborgd worden dat de meest waardevolle en urgente onderzoeken uitgevoerd worden.
Ter aanvulling op bovengenoemde werkwijze is ook een webcrawler ontwikkeld voor de strafrechtelijke aanpak van mensenhandel. Inzet van deze webcrawler kan bijdragen aan het opsporen van mensenhandel, het uit de prostitutie halen van slachtoffers en zicht krijgen op mogelijke daders. De webcrawler richt zich op advertenties in open bronnen met een risico op seksuele uitbuiting. Deze webcrawler is in 2019 in alle eenheden als pilot uitgerold en in sommige eenheden volledig en in andere eenheden al gedeeltelijk in gebruik genomen. Op dit moment kan de informatie, tenzij uit openbare bron, nog niet gebruikt worden in de rechtbank. Hiervoor is in 2019 een juridisch kader opgesteld, dat naar verwachting begin 2020 formeel wordt vastgesteld. Na vaststelling van dit kader kan de webcrawler formeel in gebruik genomen worden en eindigt de pilotfase.

Kwantitatieve indicatoren Veiligheidsagenda
In 2019 is met 145 verdachten dat ter vervolging werd ingeschreven bij het OM sprake van een verdere daling. De doelstelling voor 2019 (190 OM-verdachten) is dan ook niet gerealiseerd. Dit is zorgwekkend. De situatie verschilt per regio, maar mogelijke algemene verklaringen zijn:

- De bezetting en inzetbaarheid van AVIM-medewerkers staat onder druk vanwege ziekteverzuim, opleidingen, deelname aan de Regeling Partieel Uittreden (RPU), etc. Vanuit de motie van de ChristenUnie en de PvdA (10 miljoen structureel voor de aanpak van mensenhandel door de AVIM's) zal de komende jaren geïnvesteerd worden in 58 fte extra ten behoeve van de aanpak van mensenhandel.
- In 2019 (met een start in 2018) stroomden veel extra verzoeken binnen tot het opnemen van een aangifte mensenhandel door migranten van buiten de EU, veelal Dublin-claimanten. Deze (ruim 800) aangiften hebben een groot deel van de AVIM-capaciteit in beslag genomen, maar hebben door een gebrek aan opsporingsindicaties en/of rechtsmacht in Nederland zelden of niet tot verdachten geleid. Het gevolg is dat de opsporing en vervolging van andere mensenhandelzaken in het geding is gekomen. Het grootste deel van de verhoogde instroom betrof Dublinclaimanten, die met het doen van aangifte van mensenhandel direct in aanmerking kwamen voor een tijdelijke verblijfsvergunning mensenhandel, waardoor hun Dublinclaim verviel. In augustus 2019 is de Vreemdelingencirculaire aangepast, zodat enkel Dublinclaimanten wiens aangiften opsporingsindicaties in Nederland bevatten in aanmerking komen voor een tijdelijke verblijfsvergunning mensenhandel. Ook heeft de politie tijdelijk een landelijk coördinatiecentrum opgezet om de door de verhoogde instroom opgelopen achterstand in het opnemen van de aangiften zo spoedig mogelijk weg te werken.
- Er kan nog meer bewustwording zijn als het gaat om het herkennen van signalen van mensenhandel. Alle eerstelijns politiemedewerkers worden getraind in awareness op mensenhandel.

Mensenhandel is een haaldelict. Er wordt daarom gewerkt aan het verbeteren van de informatiepositie van politie en haar samenwerkingspartners. Dit gebeurt onder andere via de ontwikkeling van de domeinoverstijgende informatiegestuurde werkwijze (DIGW). Er zijn al veel maatregelen genomen om de opsporing van mensenhandel een impuls te geven. In samenwerking tussen JenV, OM en politie zal worden bezien van welke maatregelen het meeste effect kan worden verwacht en wat dit betekent voor de verdere aanpak.In 2019 is op basis van de voorlopige jaarresultaten 884 slachtoffers gemeld bij Comensha, een groei van 60% ten opzichte van 2018. Het automatiseren van meldingen draagt hier positief aan bij. Verder moet worden vermeld dat de stijging van meldingen ook deels te verklaren is door de grote toename van aangiften van mensenhandel door migranten uit met name Afrikaanse landen. Er leek een daling te zijn van Nederlandse en Oost-Europese slachtoffers. De verwachting is dat de stijging, die nu deels wordt toegeschreven aan de aangiften van migranten van buiten de EU, afneemt. In 2019 zijn er 39 complexe mensenhandel onderzoeken door de politie afgerond. Het gaat hierbij om tactisch afgeronde opsporingsonderzoeken naar criminele samenwerkingsverbanden. Deze kunnen eenheidsoverstijgend zijn, waarbij ook sprake kan zijn van samenwerking met partners in het kader van het barrièremiddel en /of internationale samenwerking.

Internationaal
Naar aanleiding van de Brexit heeft Nederland de driversrol van het European multidisciplinary platform against criminal threats/Trafficking of Human Beings (EMPACT/THB) overgenomen van het Verenigd Koninkrijk. Waar mogelijk deelt ons land relevante informatie met Europol en doen overheidsinstanties in diverse landen mee aan capaciteitsversterkende trainingen op het gebied van mensenhandel. De politie leverde een bijdrage aan een Interpolconferentie voor beter gebruik van dit kanaal en participeert structureel in de werkgroepen mensenhandel en mensensmokkel.
Er is begonnen met het werven van politieliaisons (LO's). Zodra deze formatieplaatsen vervuld zijn, zullen deze LO's in 2020 aandacht geven aan de routes via:

- de westelijke Balkan (inzet op criminele uitbuiting en vanwege de kwetsbaarheid van migranten op deze mensenhandelrioute);

- vanuit Italië stroomopwaarts;
- Polen en Hongarije (seksuele en arbeidsuitbuiting, alsmede de toegangsfunctie tot Europa).

Naast de nieuw te plaatsen LO's mensenhandel is er al een bestaand netwerk van LO's (Politie en KMar) die zich ook inzetten op het geprioriteerde onderwerp MH (en migratie), door bij te dragen aan het informatiebeeld, het inzetten van hun netwerk ter plaatse, maar ook door hun rol in het begeleiden van rechtshulp op het gebied van mensenhandel. Binnen de politie wordt het beter benutten van de bovengenoemde internationale kanalen door de regionale AVIM's gestimuleerd. In dit kader is onder meer de internationale vakdag voor AVIM georganiseerd in 2019.

2.3.4 Cybercriminaliteit en online-kindermisbruik

De politie verruimde de bestrijding van cybercriminaliteit verder naar een aanpak binnen alle eenheden. Hierdoor ontstaat landelijke dekking bij het tegengaan van high tech, reguliere en veelvoorkomende cybercriminaliteit. Het Team High Tech Crime (THTC) bestrijdt complexe, innovatieve en georganiseerde vormen van cybercriminaliteit. De cybercrimeteams in de eenheden richten zich op reguliere en veelvoorkomende cybercriminaliteit, in nauwe samenwerking met de districten en basisteams. In 2019 is door alle teams in het land gezamenlijk gestart met de eenheidsoverstijgende aanpak van fenomenen en dadergroepen, zoals afgesproken in de veiligheidsagenda. Hieronder een overzicht van de verscheidenheid aan initiatieven en ontwikkeling.

Gerichte ransomware-aanvallen

Gerichte ransomwareaanvallen op grote organisaties zijn een nieuw verdienmodel voor het topsegment van de cybercriminelen. Na uitgebreide verkenning van de ICT-bedrijfsnetwerken passen zij op strategische plaatsen ransomware toe om vervolgens hoge geldbedragen te eisen. Vaak gaat het om organisaties waarbij de bedrijfscontinuïteit of waardevolle unieke data een belangrijke rol spelen. Denk aan de ransomwareaanval op de Universiteit Maastricht in december 2019. De bedrijfsschade is vaak groot. Indien het om een vitale sector of een essentiële dienstverlener gaat, kan de maatschappelijke impact aanzienlijk zijn.

Bij zulke aanvallen kunnen verschillende soorten malware betrokken zijn. Ook is er mogelijk sprake van interactie of dienstverlening tussen cybercriminele actorgroepen met verschillende specialismen. Ransomware kan het sluitstuk vormen van zulke aanvallen. Mogelijk vinden echter in de tijdspanne tussen de initiële besmetting en de inzet van ransomware ook andere activiteiten plaats. Bijvoorbeeld het stelen van gevoelige of waardevolle informatie of het verzekeren van netwerktoegang op een later moment. Deze combinatie van activiteiten heeft als doel het maximaal verzilveren van de verkregen toegang tot een netwerk.

De politie adviseert om niet te betalen in het geval van ransomware. Betalen versterkt het verdienmodel achter ransomware en werkt daarmee de criminelen in de hand.

Criminelen en gebruik van geavanceerde digitale middelen

De THTC-onderzoeken van 2019 laten zien dat het gebruik van geavanceerde digitale middelen niet beperkt blijft tot cybercriminaliteit in enge zin (zoals hacking). Ook buiten het domein van cybercriminaliteit hanteren criminelen zulke middelen steeds vaker om misdrijven te plegen en af te schermen. Professionele (cyber)criminele dienstverleners spelen hierbij een belangrijke rol. Bijvoorbeeld beheerders van onlinedrugsmarktplaatsen of aanbieders van versleutelde PGP-telefoons. Het terugdringen van dergelijke dienstverlening vereist vaak complexe en innovatieve bestrijdingsvormen met een hightechcomponent.

Aanpak cybercriminele dienstverleners

De aanpak van cybercriminele dienstverleners ging in 2019 onverminderd voort. Dit leidt tot een steeds groter inzicht in dit fenomeen. Op basis daarvan kan de politie gerichte interventies bepalen.

De cybercriminele dienstensector blijft veelvuldig gebruikmaken van Nederlandse ICT-infrastructuur. Dit geldt ook voor de hosting van online kindermisbruik. De politie constateert daarbij dat Nederland niet alleen aantrekkelijk is voor het plaatsen van de technische infrastructuur voor en door cybercriminelen, maar ook voor de juridische (het creëren van Nederlandse juridische entiteiten), en financiële infrastructuur (het gebruikmaken van Nederlandse financiële constructies). Dit voor de afscherming van de criminele activiteiten en het witwassen van gelden. Deze vermenging van het digitale en het fysieke, maar ook van de boven- en de onderwereld heeft een ondermijnende werking als gevolg.

Een effectieve en duurzame aanpak vereist dat verder wordt gekeken dan het strafrecht. Daarom werkt een multidisciplinair team, waarin ook de hostingbranche is vertegenwoordigd, aan een pakket van maatregelen om de Nederlandse netwerken beter op te schonen.

Bulletproof hosting
De aanpak van bulletproof hosters[7] bracht in 2019 enkele successen.

- Duitsland maakte een einde aan een bulletproof hoster die opereerde vanuit een oude NAVO-bunker. In deze 'Cyberbunker' werd een omvangrijke, wereldwijde onlinedrugsmarktplaats gehost. Zeven verdachten, onder wie vier Nederlanders, zijn aangehouden door de samenwerkende Nederlandse en Duitse politie.
- Met het aanpakken van de bulletproof hoster KV Solutions haalde de politie een versie van het Mirai-botnet (een botnet dat Internet of Thingsapparaten aanstuurt) uit de lucht. Hierbij werden meerdere servers offline gehaald en twee verdachten aangehouden.

.
Cryptocommunicatie
In navolging van Ennetcom, PGP Safe en IronChat arresteerde de politie ook in 2019 twee verdachten die versleutelde communicatie aanboden voor hoofdzakelijk criminele doeleinden.

Dergelijke onderzoeken kunnen resulteren in een schat aan bewijslast voor veel vormen van zware criminaliteit. Tegelijkertijd levert dit ook een uitdaging op die tekenend is voor de toekomst van de opsporing: hoe gaat de politie om met miljoenen berichten die zware delicten als liquidaties en cocaïnehandel bespreken? Zulke omvangrijke bewijsbronnen efficiënt en effectief analyseren vereist het integreren van data science in de opsporing, als aanvulling op de tactische en digitale opsporing. Binnen het thema cybercriminaliteit boekt de politie op dit punt belangrijke vooruitgang. Dit hangt samen met het optimaliseren en harmoniseren van het bedrijfsprocesmodel van het THTC en de cybercrimeteams.

Cryptovaluta
De politie leverde technische ondersteuning aan de FIOD en het OM bij het offline halen van Bestmixer. Dit betrof een van de grootste cryptovalutadienstverleners om criminele geldstromen te verhullen en wit te wassen. Deze actie betekende een grote en belangrijke stap voor de bestrijding van criminele geldstromen in het algemeen en virtuele criminele geldstromen in het bijzonder.

Malwareontwikkelaar
Met het aanhouden van een Nederlander op verdenking van het ontwikkelen en verkopen van malware, stopte de politie de verspreiding van het Rubellavirus. Dat virus genoot binnen korte tijd grote populariteit op diverse cybercriminele fora.

Phishing en betaalfraude
Agenten betrapten in februari 2019 een bende cybercriminelen op heterdaad. Vanuit een hotelkamer in Soest verstuurden zij phishingmails en ontfutselden slachtoffers per telefoon inloggegevens voor onlinebankieren. Naar schatting maakten zij enkele tonnen buit.

[7] Bulletproof hosting is het afschermen van data voor opsporingsdiensten als criminele dienstverlening.

Diverse eenheden hielden verdachten aan voor bijvoorbeeld betaalfraude via WhatsApp en betaalverzoekapps of voor het hacken van sociale media. Deze fenomenen nemen snel in omvang toe. Voor burgers betekenen ze een ware plaag die gepaard gaat met financiële schade en verlies van vertrouwen in het sociale en economische gebruik van nieuwe technologie.

Verhogen weerbaarheid
Om de samenleving digitaal weerbaarder te maken, richten het THTC en de regionale cybercrimeteams zich behalve op opsporing ook op alternatieve interventies zoals preventie. Op de eerste plaats slachtofferpreventie door burgers en bedrijven frequent te waarschuwen voor actuele cybercrimefenomenen zoals nepbetaalverzoeken, digitale afdreiging, phishing en oplichting via WhatsApp. De politie besteedt ook aandacht aan daderpreventie. Omdat daders vaak jong blijken te zijn, voerde het korps speciaal voor 12- tot 18-jarigen een campagne uit: *'Je bent slechts één klik verwijderd van cybercrime'*. Jongeren hebben behoefte aan experimenteren. Die eigenschap is gebruikt om ze kennis rondom cybercriminaliteit bij te brengen. Daarbij focuste de politie eerst op de jongeren die op het randje van dit soort misdaad staan. Zij zijn het meest ontvankelijk en bovendien valt hun gedrag het snelst te veranderen.
De campagneresultaten zijn gebruikt om heel Nederland met een pr-campagne bewust te maken van de ernst en gevolgen van cybercriminaliteit. Dit eerste deel daarvan had succes. In totaal bereikte de politie 14,2 miljoen Nederlanders. Tienduizend jongeren bleken op het randje van een cybermisdaad te hebben gestaan. Via de contentpartners drong de boodschap door tot één miljoen jongeren. Op scholen besprak de jeugd de campagne, omdat cybercriminaliteit bij Nieuwsbegrip het onderwerp van de week was. En de campagne ontving mooie prijzen: de gouden SpinAward en een Lovie Award.
Een ander voorbeeld van daderpreventie is Hack_Right. Voor een eerste cybercriminaliteitsdelict veroordeelde jongeren krijgen via dit initiatief alternatieve of aanvullende straftrajecten aangeboden. Niet alleen ter voorkoming van recidive, maar ook om te stimuleren dat de jongeren binnen de kaders van de wet hun ICT-talent ontplooien. Inmiddels zijn 22 (cybersecurity)bedrijven aangesloten. In totaal 19 jonge daders hadden eind 2019 het programma succesvol doorlopen. In navolging van Hack_Right verkent de politie de mogelijkheden om tactische (dader)preventie aan opsporing en bestrijding toe te voegen.

Publiek-private projecten
Publiek-private samenwerking vormt een belangrijk onderdeel van zowel opsporingsonderzoeken naar cybercriminaliteit, als bestrijdingsprojecten rond specifieke thema's.

NoMoreRansom
NoMoreRansom is een online publiek-privaat platform dat slachtoffers van ransomware kosteloos voorziet van decryptiesleutels. De Nederlandse politie richtte dit platform mee op en wereldwijd sloten inmiddels ruim 150 partners aan. In 2019 bestond NoMoreRansom drie jaar. In deze periode zijn decryptiesleutels aangeboden voor minstens 109 vormen van ransomware. Dat voorkwam losgeldbetalingen ter waarde van ruim € 100 miljoen.

NoMoreDDoS
In het project NoMoreDDoS ontplooit de politie samen met partners innovatieve bestrijding van DDoS-aanvallen. Dit project sloot in 2019 aan bij een anti-DDoS-samenwerkingsverband van 26 publieke en private partners. Verder is een zogenoemd *clearing house* opgericht: een database met informatie over de digitale vingerafdruk van DDoS-aanvallen. Slachtoffers kunnen met deze informatie aanvallen opvangen en de politie kan er daders en dienstverleners mee opsporen.

NoMorePhishing
Phishing blijft een van de hardnekkigste cybercriminele dreigingen. Phishingcampagnes gericht op de klanten van Nederlandse banken houden onverminderd aan. In het licht daarvan nam de de Electronic Crimes Taskforce (bestaande uit politie, OM en bankensector) met publieke en private partners het initiatief tot het project NoMorePhishing om te komen tot het structureel verstoren van

phishingaanvallen. Daarnaast besteedt het project veel aandacht aan meer bewustzijn onder potentiële slachtoffers. Zo waarschuwt een podcastserie jongeren voor de praktijken van ronselaars ten behoeve van phishingcampagnes.

Heldpdeskfraude
Een veel voorkomende vorm van cybercriminaliteit is helpdeskfraude (of tech support scam). Slachtoffers bevinden zich voornamelijk in Europa en Amerika, terwijl de daders opereren vanuit callcenters die zich veelal in India bevinden. Op initiatief van politie en het OM in Rotterdam werken softwarebedrijven, telecombedrijven, financiële instellingen en de overheid sinds 2018 samen om deze vorm van fraude terug te dringen. Sindsdien is de schade van helpdeskfraude gehalveerd. In 2017 meldden slachtoffers zes miljoen euro aan schade, in 2019 was dat drie miljoen. Genomen maatregelen zijn onder andere aanpassingen aan Teamviewer, scherper toezicht door de Autoriteit Consument en Markt (ACM) op de geografische binding bij de uitgifte van telefoonnummers en preventieadviezen door politie, banken en de Betaalvereniging.

Aanpak cybercriminele fenomenen
Oom de aanpak van eenheidsoverstijgende cybercriminaliteit en daaraan gerelateerde fenomenen te versterken zijn in 2019 – ondanks een uitdagende arbeidsmarkt – tachtig fte's geplaatst. Vooral de cybercrimeteams in de regionale eenheden zijn uitgebreid. Het Landelijke Operationeel Cybercrime Overleg coördineert deze aanpak van eenheidsoverstijgende cybercriminaliteit en gerelateerde fenomenen. Dit overleg sprak af dat alle regionale eenheden een specifiek cybercrimineel fenomeen adopteren om de informatiepositie en de bestrijding ervan te stroomlijnen. Binnen de regionale eenheden ondersteunen de cybercrimeteams met hun kennis en ervaring de collega´s van Intake en Service, districtsrecherches en basisteams. Het stijgende aantal cybercriminaliteitszaken dat de districtsrecherches en basisteams afhandelen, maakt het positieve effect van deze werkwijze duidelijk zichtbaar.

Cybervrijwilligers
De politie breidde het inzetten van vrijwilligers ter bestrijding van cybercriminaliteit in 2019 uit. In meerdere eenheden ondersteunen zij het opnemen van aangiftes en preventieactiviteiten. Zodra een wijziging van het Besluit algemene rechtspositie politie (BARP) is doorgevoerd, kan het korps deze vrijwilligers ook beter inzetten ten behoeve van cybercriminaliteitsonderzoeken.

Internationale samenwerking
Een van de meest transnationale misdaadvormen weerstaan, is ondenkbaar zonder internationale samenwerking. Het gezamenlijk prioriteren en bestrijden (joint targeting) van de relevantste cybercriminele dreigingen speelt hierbij een belangrijke rol.

J-CAT
Tot april 2020 fungeert het THTC als voorzitter van de *Joint Cybercrime Action Taskforce* (J-CAT), onder supervisie van Europol. Dit operationeel samenwerkingsplatform van zestien landen coördineert internationale cybercriminaliteitsonderzoeken. Tijdens het Nederlandse voorzitterschap wees de J-CAT een aantal speerpunten aan, waaronder DDoS-bestrijding, de aanpak van crypterdiensten (dienstverlening voor het versleutelen en verhullen van malware) en het lokaliseren van verborgen cybercriminele infrastructuur.

Internationaal consortium
Met onder meer Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten, Europol en Interpol vormt de Nederlandse politie een vooruitstrevend, internationaal consortium ter bestrijding van cybercriminaliteit. In 2019 verbeterde dit consortium het harmoniseren van technische onderzoeksprocessen in belangrijke mate, wat de effectiviteit van de samenwerking ten goede komt.

Realisatie 2019
Er zijn 381 reguliere onderzoeken gerealiseerd. De resultaten voor cybercrime zijn daarmee ruimschoots behaald. Naast opsporing is ook ingezet is op alternatieve interventies, zoals preventie en verstoring om een zo groot mogelijk maatschappelijk effect te bereiken.
In 2019 zijn 21 fenomeenonderzoeken tactisch afgerond en bevinden zich 35 fenomeenonderzoeken in de tactische fase. . Onder fenomeenonderzoeken worden onderzoeken verstaan die gericht zijn op de brede bestrijding van eenheidsoverstijgende cybercriminele fenomenen en/of dadergroepen. Voorbeelden van fenomenen die middels deze brede bestrijding worden benaderd zijn ransomware, tech support scan en whaling. Fenomeenonderzoeken kunnen gevolgd worden door preventiemaatregelen, verstoring en/of notificatie van slachtoffers. Een voorbeeld hiervan het is informeren van alle verkopers van i-tunes kaarten over misbruik door criminelen die zich bezig houden met helpdeskfraude. De aanpak op fenomeenonderzoeken zou worden geëvalueerd in 2019, maar dat heeft niet plaatsgevonden omdat het hiervoor nog vroeg was. Daarom wordt deze evaluatie uitgevoerd in 2020.
Het aantal afgeronde tactische High Tech Crime onderzoeken is met 19 van de 20 geambieerde zaken voor 2019 nagenoeg bereikt. Naast deze 19 High Tech Crime onderzoeken is er vanuit THTC op intensieve wijze bijstand geleverd in een aantal grote onderzoeken met een complexe cybercomponent. Deze zijn niet onder de noemer van high tech crime meegenomen in de telling. Daarbij wordt opgemerkt dat de (technische) complexiteit van de THTC-onderzoeken toeneemt.

Online-kindermisbruik
Over dit onderdeel van de veiligheidsagenda zijn vooraf geen kwantitatieve doelen vastgelegd – de keuzes over de inzet van politie worden tijdens het jaar gemaakt. Focuspunten daarin zijn onderzoeken naar de categorieën plegers : de misbruiker of vervaardiger, de keyplayer of facilitator binnen netwerk, de bezitter of verspreider. Kanttekening bij deze afspraak is dat begin 2019 voor alle gestarte en reeds lopende zaken is aangegeven tot welke categorie deze behoorde bij aanvang van het onderzoek. De onderzoeken die 2019 zijn gestart maar afgerond worden in 2020 tellen daarom niet meer mee voor het resultaat in 2020. Voor wat betreft online seksueel kindermisbruik zijn de resultaten specifiek verantwoord in de rapportage ‘Resultaten kinderporno en kinderseks toerisme 2019’ van 17 maart 2020. De resultaten over 2019 zijn positief te noemen. In 2019 zijn 193 onderzoeken gestart gericht op vervaardigers/ misbruikers. Daarnaast zijn 15 onderzoeken gestart naar (Nederlandse) keyplayers dan wel facilitators in netwerken. Vermeldingswaardig is dat in 2019 ook 16 niet-Nederlandse keyplayers zijn geïdentificeerd waarvan de opgemaakte pv’s zijn overgedragen aan buitenlandse collega’s. Tot slot zijn er in 2019 632 onderzoeken gestart gericht op bezitters dan wel verspreiders.

Net als voorgaande jaren lag de focus binnen de aanpak van online seksueel kindermisbruik en kst op het uit misbruiksituaties halen van slachtoffers. Samenwerking met publieke en private partners is van groot belang om dit urgente maatschappelijke vraagstuk aan te pakken. Met het Ministerie van JenV, het Expertisebureau Online Kindermisbruik (EOKM) en diverse private partijen is in 2019 gestart met de inzet van een zogeheten *hash crawler* ter voorkoming van herhaald slachtofferschap. Dit systeem gaat voortdurende verspreiding van slachtofferafbeeldingen tegen. In EU-verband is een subsidietraject gehonoreerd. Daarmee kunnen de eerste ontwikkelingen in gang worden gezet om de grote hoeveelheid kinderpornografiemeldingen die vanuit het Amerikaanse National Centre for Missing and Exploited Children (NCMEC) binnenkomen op kwalitatief hoogwaardige en technologisch vernieuwende wijze om te zetten in werkbare informatie. In internationaal verband werkt het korps intensief samen met tal van politiediensten en het is via een vaste liaison officer vertegenwoordigd in Zuid-Oost Azie. De politie stelde een strategisch liaison aan om ook andere werkgebieden te verkennen waar Nederlandse verdachten van seksueel kindermisbruik naartoe reizen.

2.3.5 Executie
Effectieve strafvervolging kan niet zonder succesvolle executie (tenuitvoerlegging strafvonnissen). Los van de effectieve en efficiënte inzet van politiemiddelen, heeft het daadwerkelijk tenuitvoerleggen grote betekenis voor de legitimiteit van het strafrecht en in het bijzonder voor de misdaadslachtoffers. Niet

voor niets kennen politie, ketenpartners, bestuur en politiek al jaren hoge prioriteit toe aan dit onderwerp. Ruim negentig procent van de vrijheidsstraffen wordt binnen twee jaar ten uitvoer gelegd, maar er is een groep die zich daaraan onttrekt. De minister voor Rechtsbescherming vindt dit onacceptabel. Daarom trok hij de regie op de executie van vrijheidsstraffen persoonlijk naar zich toe.

In de Veiligheidsagenda 2019-2022 behoort executie tot de vier hoofdprioriteiten. Via het programma Onvindbare Veroordeelden krijgt deze doelstelling vorm. Dossiers van circa elfduizend onvindbare veroordeelden, met een vrijheidsstraf van minder dan 300 dagen, zijn in 2018 en 2019 onderzocht. Eind 2019 zijn van de voorraad 10.749 onvindbare veroordeelden 10.532 dossiers onderzocht. Hiervan zijn in 2019 1.417 dossiers kansrijk gebleken waarvan 51% heeft geleid tot een positieve afhandeling Hiermee is de doelstelling van 40% positief afhandelen ruimschoots gerealiseerd. Aangezien deze gefixeerde voorraad nu (zo goed als) is verwerkt, zal voor 2020 en verder een nieuwe doelstelling geformuleerd moeten worden.
De afspraak is dat doorlopend 100 door de TVO (Tijdelijke Verdeeltafel Onvindbare veroordeelden) verrijkte dossiers met opsporingsindicatie bij politie (opsporing) in behandeling zijn. Dit bleek in 2019 niet haalbaar maar ook niet nodig om de andere doelstellingen te behalen. In 2019 waren er maandelijks tussen de 30 en 70 dossiers bij de opsporing in behandeling. Per eind december waren dit er nog 33. Naast deze zaken was ook nog een groot aantal zaken in onderzoek bij de DRIO's, waar vooronderzoek op wordt gedaan. Bij een deel van deze dossiers wordt in het vooronderzoek toch een adres gevonden en wordt dit direct uitgezet bij het basisteam. Het aantal dossiers waarbij echt een uitgebreid opsporingsonderzoek nodig is bleef daardoor beperkt.

Een evaluatie eind 2019 gaf onder meer aan dat de minister het accent nog meer wil leggen op de 'voorkant' van de executie: het sneller en eerder berechten en insluiten van personen, zodat de politie minder personen hoeft op te sporen. In december 2019 heeft het overleg van regioburgemeesters en minister deze evaluatie positief beoordeeld en vastgesteld.

2.4 Regionale beleidsplannen op landelijke thema's

2.4.1 Algemeen

Volgens de wet dient elke politie-eenheid een meerjarig regionaal beleidsplan op te stellen. Het gezag in de betreffende eenheid stelt dat plan vast. In deze beleidsplannen komen de lokale, regionale en nationale politieprioriteiten samen. Naast de landelijke prioriteiten benoemt de minister in de Veiligheidsagenda een aantal thema's waarover in andere kaders al afspraken zijn gemaakt en waar de politie als partner bij betrokken is. Voor deze onderwerpen vraagt de minister middels de Veiligheidsagenda aandacht, maar maakt geen (aanvullende) landelijke afspraken. Het is aan het lokale gezag om aan deze thematiek invulling te geven.

2.4.2 Terrorisme en extremisme

De ontwikkelingen en vraagstukken die in 2019 speelden op het gebied van terrorisme, extremisme en radicalisering, laten zich in de kern samenvatten tot de volgende zaken.

Allereerst de geopolitieke ontwikkelingen in het Midden-Oosten, in het bijzonder rondom Syrië, de veranderende strategie van terroristische groeperingen zoals IS en Al Qaida en de (mogelijke) terugkeerders in de samenleving. Voor de laatstgenoemden betreft dit enerzijds de mogelijke repatriëring van uitreizigers, vrouwen en kinderen uit het strijdgebied. Anderzijds gaat het om gedetineerden (terroristenafdeling) die terugkeren in de samenleving van Nederland en zijn buurlanden. Zij zworen hun radicale gedachtegoed al dan niet af en knoopten in detentie wellicht nieuwe connecties aan. Daarnaast valt er een toename te constateren van zowel de ernst als de omvang van rechts-extremistisch geweld in diverse West-Europese landen en Noord-Amerika. De toegenomen populariteit van rechtspopulisme en -extremisme in Europa en de Verenigde Staten vertaalt zich in de toenemende dreiging die uitgaat van rechtse terroristen en de daadwerkelijke uitoefening van rechtsterroristisch geweld.

Ten aanzien van zowel de portefeuille Contra Terrorisme, Extremisme en Radicalisering (CTER) als alle operationele politie-inzet op CTER bepaalde een aantal rijksbrede agenda's de koers van wat de portefeuille en de eenheden in 2019 oppakten en realiseerden. Leidend is de Nationale CT-Strategie (2016-2020). Met de kabinetsnotitie Integrale aanpak terrorisme 2017-2021 en de Kamerbrief Preventieve Aanpak vormt deze strategie de basis voor zowel de ontwikkeling als de uitvoering van het landelijke CTER-beleid. Daarnaast benoemt de Veiligheidsagenda 2019-2022 de bestrijding van terrorisme en extremisme als een landelijk thema.

De huidige CT Strategie hanteert vijf interventiegebieden om tot een succesvolle strategie-uitvoering te komen. Dit betreffen de vijf V's: verwerven, voorkomen, verdedigen, voorbereiden en vervolgen

Om dit te concretiseren werkte de portefeuille met een CTER-agenda en een programma dat de concrete doelstellingen benoemt. Wat betreft de korpseenheden is het bevoegd gezag uiteraard verantwoordelijk voor de prioritering, waarmee het gezag feitelijk invulling kan geven aan deze thematiek. Dit valt terug te lezen in de lokale en regionale veiligheidsplannen, voor zover CTER als prioriteit is opgenomen.

Multidisciplinaire samenwerking in de CT-keten is een rode draad op zowel lokaal, nationaal en internationaal niveau. Extern krijgt deze samenwerking gestalte door de politiebijdrage aan de integrale, lokale aanpak, maar ook op internationaal niveau. Zo leverde het korps in 2019 een bijdrage aan workshops in alle westelijke Balkanlanden over 'de Nederlandse geïntegreerde aanpak voorkomen en aanpakken gewelddadig extremisme en terrorisme'. Intern breidde het korps de verbinding met andere portefeuilles verder uit. Bijvoorbeeld de verbinding met de portefeuille Conflict- en Crisisbeheersing op het gebied van terrorismegevolgbestrijding (tgb) en extreem geweld. Voorts is de samenwerking tussen de eenheden en hun CTER-portefeuillehouders bestendigd door gedeeld eigenaarschap ten aanzien van de geformuleerde doelstellingen, inclusief het oog hebben voor nieuwe ontwikkelingen.

Wederom volgden duizenden politiemedewerkers in 2019 de doorlopende CTER-basistraining. De inhoud van deze training is structureel opgenomen in de initiële opleiding van de Politieacademie. Het korps breidde het vakmanschap van politiemedewerkers verder uit met de introductie van Manhunt en belangrijke, hiermee samenhangende zaken zoals de informatie-intake bij een incident. Deze invoering is getest met drie landelijke oefeningen in november 2019, waarin de Koninklijke Marechaussee en het OM participeerden. Het oppakken van de leer- en verbeterpunten uit dit soort oefeningen en het delen van de geleerde lessen uit gebeurtenissen zoals het tramincident op 18 maart in Utrecht, zijn eveneens aspecten die de portefeuille voor zijn rekening neemt. Tot slot organiseerde het korps in oktober voor alle met specifieke CTER-taken belaste politiemedewerkers voor het tweede jaar op rij een CTER-vakdag. De deelnemers waardeerden deze vakdag heel positief. De bijeenkomst zorgde voor verdere kennis- en expertisedeling. Tevens verschafte deze vakdag inzichten in geconstateerde trends en ontwikkelingen en in de uitdagingen waarvoor politiemedewerkers met elkaar aan de lat staan.

Tot slot voerde het korps in 2019 afspraken uit op basis van de hiertoe ontvangen gelden uit het regeerakkoord. Dit betreft onder meer de politie-inzet voor het versterken van de onlineaanpak, uitbreiding van de benodigde kennis en expertise en het organiseren van toereikende digitale informatievoorziening. Ook is de internationale samenwerking ten behoeve van de bewijsgaring in het kader van de opsporing en berechting verder versterkt. Voor zowel de korte als in het bijzonder ook de lange termijn vraagt het CTER-vraagstuk voortdurende inzet en aandacht van de politie, waarbij de samenwerking en afstemming met haar ketenpartners onveranderd belangrijk blijven.

2.4.3 Dienst Speciale Interventies

Sinds de aanslagen in Parijs in 2015 is het Stelsel van Speciale Eenheden – en daarbinnen de Dienst Speciale Interventies (DSI) – bezig om het reactieconcept in te voeren. Hiervoor maakte het kabinet extra geld vrij.

Het concept houdt in dat de DSI zich steeds fijnmaziger organiseert om ernstige vormen van geweld het hoofd te kunnen bieden. Hierdoor kan de DSI snel reageren en in heel Nederland ter plaatse komen. Een aanslag valt nooit voor honderd procent te voorkomen, maar de inzet is om maximaal voorbereid te zijn.

Het reactieconcept is niet alleen een 'DSI-concept'. Het steunt ook op de regionale eenheden, omdat zij in de wijken aanwezig zijn. De DSI bestaat uit meerdere teams die verspreid zijn over heel Nederland, zoals de Rapid Response Teams, een Quick Reaction Force en een team Quick Reaction Air om met helikopters snel ter plaatse te kunnen zijn. Daarnaast zijn de basisteams, de operationele centra, intelligence en opsporing erbij betrokken. Op deze manier komt er een nog fijnmaziger net over Nederland te liggen.

In 2019 ging de DSI verder met het versterken van het reactieconcept. In nauwe samenwerking met Defensie wordt getracht de DSI op sterkte te krijgen en te houden en zodoende de structurele DSI-versterking te bereiken die is beoogd met de toekenning van de extra gelden in het kader van de *Versterking Veiligheidsketen 2017*.

Een voorbeeld van het toepassen van het reactieconcept en de opschaling binnen de DSI vormde in 2019 de aanslag op 18 maart in Utrecht. In de afgelopen jaren is belangrijke vooruitgang geboekt bij de voorbereiding op (dreigend) terrorisme of andere vormen van grof geweld. Het DSI-alarm activeert het hele stelsel van speciale eenheden, inclusief de noodzakelijke ondersteuning. Kort na het schietincident in de tram is het DSI-alarm geactiveerd. De eerste DSI-eenheden waren snel ter plaatse en uiteindelijk is de verdachte aangehouden.

DSI maakt ook deel uit van ATLAS (een Europees samenwerkingsverband van speciale eenheden). In dit kader is DSI voorzitter van het forum *Rapid Response*. Interventie-eenheden uit andere Europese landen zijn erg geïnteresseerd zijn in het DSI-reactieconcept.

In 2018 ondertekenden de minister van JenV met zijn Belgische en Luxemburgse collega's het Beneluxverdrag. Het was geactualiseerd omdat er belemmeringen bleken te bestaan voor efficiënte grensoverschrijdende samenwerking. Na parlementaire goedkeuring in de drie landen biedt dit verdrag voor de DSI kansen op het gebied van internationale operationele samenwerking, grensoverschrijdend oefenen/trainen en kennisuitwisseling.

2.4.4 High impact crimes en mobiel banditisme

De landelijke prioriteit high impact crime (HIC) is een verzamelbegrip voor overvallen, ram- en plofkraken, straatroven en woninginbraken. Het zijn misdrijven met grote impact op slachtoffers. Daarnaast is er aandacht voor de aanpak van mobiel banditisme, waarbij buitenlandse daders zich naar Nederland begeven om structureel misdrijven te plegen. Vanuit landelijk perspectief faciliteert het Ministerie van Justitie en Veiligheid en het coördinatieteam High impact Crime/mobiel banditisme van de politie en Openbaar Ministerie de aanpak in de eenheden.
Ondanks dat de politie continue hoge prioriteit gaf aan de aanpak van HIC delicten is het aantal overvallen en straatroven in 2019 licht gestegen(met 3% naar 1174 respectievelijk met 7% naar 3777). Andere prioriteiten zoals de aanpak van ondermijning hebben consequenties voor de beschikbare capaciteit voor de aanpak van high impact crimes.

Er werden in 2019 verschillende repressieve en preventieve maatregelen genomen. Deze werden uitgevoerd op landelijk, regionaal en lokaal niveau en in samenwerking met het Ministerie van Justitie en Veiligheid, het Openbaar Ministerie, de gemeenten, het bedrijfsleven en burgers.
Vanuit de politie en het Ministerie van J&V wordt er gericht ingezet op een dadergerichte aanpak, zowel repressief als preventief ("Alleen jij bepaalt wie je bent"/ invoering re-integratie ambtenaar ten behoeve van het terugdringen van recidive).

Overvallen

De effectieve overvallenaanpak is in 2019 gecontinueerd. De Taskforce Overvallen stelde het *Actieprogramma 3.0* in. Langs de pijlers preventie, opsporing, vervolging en slachtoffers zijn daarin achtentwintig maatregelen opgenomen om in 2019 het aantal overvallen en gevallen van straatroof verder terug te dringen. Deze maatregelen hebben niet kunnen voorkomen dat het aantal overvallen met 3 % steeg tot 1174. Ondanks de afnemende capaciteit en concurrerende prioriteiten lukte het de politie wel om voor overvallen een ophelderingspercentage van 52,4% te realiseren.

Opvallend was dat de stijgende trend bij overvallen op supermarkten en maaltijdbezorgers zich in het eerste kwartaal van 2019 doorzette en daarna afnam. Van de 108 overvallen op supermarkten vonden er 42 in het eerste kwartaal plaats. In samenwerking met Centraal Bureau Levensmiddelen en een aantal gemeenten werden extra preventiebijeenkomsten gehouden. Ook werd vanuit opsporing ingezet om een aantal serie-overvallers te stoppen. Ook 60 van de 130 overvallen op maaltijdbezorgers vonden plaats in het eerste kwartaal. Samen met maaltijdbezorgers en het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) werden verschillende preventieve acties ingezet, met als gevolg een afnemende trend.

Plofkraken

Het aantal plofkraken is in 2019 gestegen tot 95, waarvan 72 met gebruik van (zware) explosieven. Vooral deze laatste aanvallen op geldautomaten hadden een grote impact op omwonende burgers. Bij veel aanvallen werd een enorme ravage aangericht en moesten woningen ontruimd worden en leidden de aanvallen tot angstgevoelens onder omwonende burgers. Er is sprake van een grote groep criminelen die zich persistent inzet op nieuwe modus operandi.

Met de bankensector werkt de politie samen aan het terugdringen van chartaal geld en het optimaal beveiligen van geldautomaten. Eind 2019 is in overleg tussen de Ministers van Justitie en Veiligheid en Financiën, de bankensector, Geldmaat, De Nederlandsche bank, Betaalvereniging en Politie en Openbaar Ministerie afgesproken het bestaand beleid voort te zetten en op een aantal fronten te versterken. Belangrijke versterkingen liggen in het ontwikkelen van definitieve geldontwaardingssystemen in geldautomaten en het samen met gemeenten voeren van een nieuw plaatsingsbeleid van geldautomaten in de omgeving van woningen. Banken waren vanwege de zware aanvallen in december genoodzaakt over te gaan tot sluiting van 470 geldautomaten en later tot nachtelijke sluiting van alle geldautomaten. Verder is afgesproken dat de politie en Openbaar Ministerie de landelijk gecoördineerde aanpak in opsporing en vervolging onverminderd voortzetten. In 2019 werden onder regie van het OM eenheidsgrensoverstijgende dadergroepen aangepakt. Landelijke coördinatie op dit thema bracht inzicht in deze rondtrekkende dadergroepen, die op nationale en internationale schaal plofkraken pleegden. Het lukte om 76 uit Nederland afkomstige verdachten aan te houden voor het plegen van plofkraken in Nederland, Duitsland en België. Door de samenwerking tussen politie, OM, gemeenten, banken, Europol en buitenlandse politiediensten leidde dit niet alleen tot aanhouding, maar ook het uitwisselen van kennis om te komen tot preventieve maatregelen om geldautomaten beter te beveiligen.

Straatroven

Straatroof is een vorm van diefstal met geweld die een grillig karakter vertoont. De psychische, lichamelijke en materiële schade bij slachtoffers is groot. Het aantal straatroven is gestegen met 7% tot 3.777. In grote gemeenten als Amsterdam en Rotterdam vinden de meeste straatroven plaats. Opmerkelijk is echter wel dat in middelgrote steden in de overige provincies het aantal in 2019 is gestegen, wat heeft bijgedragen aan de landelijke stijging.

Hotspots van straatroven zien we waar daders en potentiele slachtoffers elkaar frequent tegenkomen zoals parken, de omgeving van plaatsen om uit te gaan en routes van en naar scholen en uitgaansgebieden. Zowel daders als slachtoffers hebben vaak een jonge leeftijd. Het grillige en vluchtige karakter van straatroven (qua locatie, tijdstip en soort dader) maakt het moeilijk om trends te duiden en door middel van gerichte surveillance heterdaad arrestaties te verrichten. Het ophelderingspercentage op straatroven was in 2019 29,2 %.

Zowel bij overvallen als straatroven is het van belang daders snel aan te houden. Vroegtijdig ingrijpen, leidt tot het voorkomen van series.
In samenwerking met experts uit de gemeenten en politie Amsterdam en Rotterdam werd een expertmeeting op de aanpak van straatroof gehouden. Hier kwamen tal van preventieve en repressieve maatregelen aan de orde. Indien gemeenten verhoogd cameratoezicht inzetten leidt dit tot verlaging van het aantal. Samen met het Ministerie van Justitie en Veiligheid is verder ingezet op campagnes zoals “Boefproof” waarmee wordt gestreefd naar het voorkomen van straatroven door het onaantrekkelijk maken van de buit (traceren van smartphones, tablets en laptops). Op festivals wordt er vanuit de eenheden waarschuwend opgetreden en wordt er met speciale teams ingezet op het aanhouden van zakkenrollers en straatrovers.

Woninginbraken & Babbeltrucs
Het aantal woninginbraken daalde fors met 8% naar het aantal van 39.365. Het ophelderingspercentage is in 2019 uitgekomen op 9,2%.

Onder regie van het bevoegd gezag is de gemeenschappelijke aanpak voor woninginbraken in 2019 voortgezet. Leidend hierin is het “actieplan aanpak woninginbraken” dat is opgesteld door het Ministerie van Justitie & Veiligheid, Politie, OM en het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid. Voor de zomervakantie en tijdens het jaarlijkse Donkere Dagen Offensief – tussen september en april – investeerde de politie met de betrokken partners extra in het bestrijden van woninginbraken. Hierbij is de preventiecampagne “Maak het ze niet te makkelijk” leidend. T.b.v. het zomervakantie offensief is op 7 juni deel genomen aan de eerste Europese Campagne, de European Focus Day on Domestic Burglary. Door heel het land zijn door politie en gemeenten activiteiten georganiseerd gericht op bewustwording rondom de verhoogde kans op woninginbraak in de zomervakantieperiode. De politie sluit verder aan bij buurtgerichte WhatsApp groepen, aanpak van woninginbraken en babbeltrucs bij ouderen en andere kwetsbare groepen (bijdrage aan o.a. de Veiligheids-10 daagse voor ouderen). In het vierde kwartaal van 2019 werd fors ingezet op een bende die zich voordeden als wijkverpleeg(st)ers en voornamelijk oudere slachtoffers beroofden.
Verder is de politie inzet gericht op het (door)rechercheren bij/op woninginbraken (koppelzaken, schakelbewijs en gebruik van het Digitaal Opkopers Register), het uitvoeren van de persoonsgerichte aanpak en een sterkere bestrijding van rondtrekkende binnen- en buitenlandse dadergroepen die zich schuldig maken aan woninginbraken.

Mobiel banditisme
Op basis van het door de Taskforce Mobiel Banditisme vastgestelde plan van aanpak werd een integrale werkwijze ontwikkeld. Om de aanwezigheid van mobiele bendes in Nederland sneller te signaleren werken gemeenten en politie onder anderen samen met woningverhuurders en eigenaren van vakantieparken. Aan de hand van opgestelde profielen kunnen zij dergelijke groepen identificeren, wat de politie in staat stelt om vervolgens te interveniëren. Verder werkt de politie intensief samen met de detailhandel. Op basis van een convenant wisselen beide partijen binnen de zogenoemde Gemeenschappelijke Informatieorganisatie (GIO) gericht en gestructureerd informatie uit over actieve (groepen) winkeldieven. Het OM, de politie en Detailhandel Nederland ondertekenden het convenant dat hieraan ten grondslag ligt. De uitvoeringsorganisatie van het convenant is de door Detailhandel Nederland inhoudelijk aangestuurde Stichting GIO.

Samen met partners continueerde de politie in 2019 haar acties tegen (inter)nationale, rondtrekkende dadergroepen, zowel in de wijken als op het hoofdwegennet. Dit uitte zich in grote acties, zoals de terugkerende, meerdaagse politieactie *Trivium*[8] en in diverse opsporingsonderzoeken. In internationaal verband nam het korps deel aan het actieprogramma *Organized Property Crime* van Europol. Dat richt zich op het opbouwen van inzicht in mobiele dadergroepen, het verzamelen en internationaal delen van opsporingsinformatie en het uitvoeren van acties met de andere EU-lidstaten. Bovendien werkte de politie samen met het OM aan verbetering van de opsporings- en vervolgingswerkwijze, zodat mobiele

[8] De halfjaarlijkse actie tegen mobiel banditisme

dadergroepen beter en sneller worden herkend en misdaad door mobiele dadergroepen effectiever kan worden afgehandeld. Aan de hand van de nieuwe strafvorderingsrichtlijn Mobiel Banditisme zijn daarmee ook zwaardere straffen geëist door het OM en opgelegd door de rechter. Ook moet deze verbetering leiden tot het vergaren van meer kennis over het fenomeen. In 2019 is de toepassing van sensing technieken (digitaal waarnemen) in de aanpak van mobiel banditisme voortgezet.

Heling

Heling is op zich geen High Impact Crime, maar wel een vervolgdelict dat Hic delicten mogelijk maakt. Het Digitaal Opkopers Register (DOR) heeft meerwaarde voor de aanpak van HIC-plegers. Dit register is gekoppeld aan de Stop Helingdatabase met aangiftes van gestolen goederen. Als een opkoper is aangesloten op het DOR, ontvangt de politie direct een melding wanneer iemand een gestolen goed aanbiedt. In 2019 is gestart met de opzet van een pilot waarin de TOP-X wordt gekoppeld aan het DOR. Hiermee zal de Persoons Gerichte Aanpak (PGA) worden ondersteund.

De Stop Helingdatabase wordt dagelijks geactualiseerd, wat de verkoop van gestolen goederen bemoeilijkt. Hiermee wordt de afzetmarkt voor gestolen goederen verstoord. Bij de aanpak van heling en het DOR is sprake van een brede publiek-private samenwerking tussen het Ministerie van Justitie &Veiligheid, Politie, OM, gemeenten, bedrijven, verzekeraars en (branche)organisaties zoals VNO/NCW, MKB-Nederland en het CCV. Daarnaast zette de politie in op verschillende preventieve acties. Zo is de helingaanpak onderdeel van de landelijke preventiecampagne “Maak het ze niet te makkelijk”. Deze campagne richtte zich enerzijds op het via Stop Heling checken van serienummers bij de aanschaf van tweedehands goederen en anderzijds op het registreren van waardevolle eigendommen om de kans op een hit bij diefstal en daarna opkoop te vergroten.

De Opsporingsmodule van het DOR wordt verder proactief gebruikt om te zoeken naar aangetroffen goederen (bv. bij doorzoekingen) en naar PGA subjecten. In 2019 zijn 11.476 zoekopdrachten/bevragingen gedaan in deze module gedaan t.b.v. de opsporing.

In 2019 waren er:

- 307gemeenten
- 6.182 opkopers

aangesloten op het Digitaal Opkopersregister (DOR).

- 132 gemeenten

aangesloten op het Digitaal Opkopers Loket (DOL: automatisch digitaal aansluiten van nieuwe opkopers).

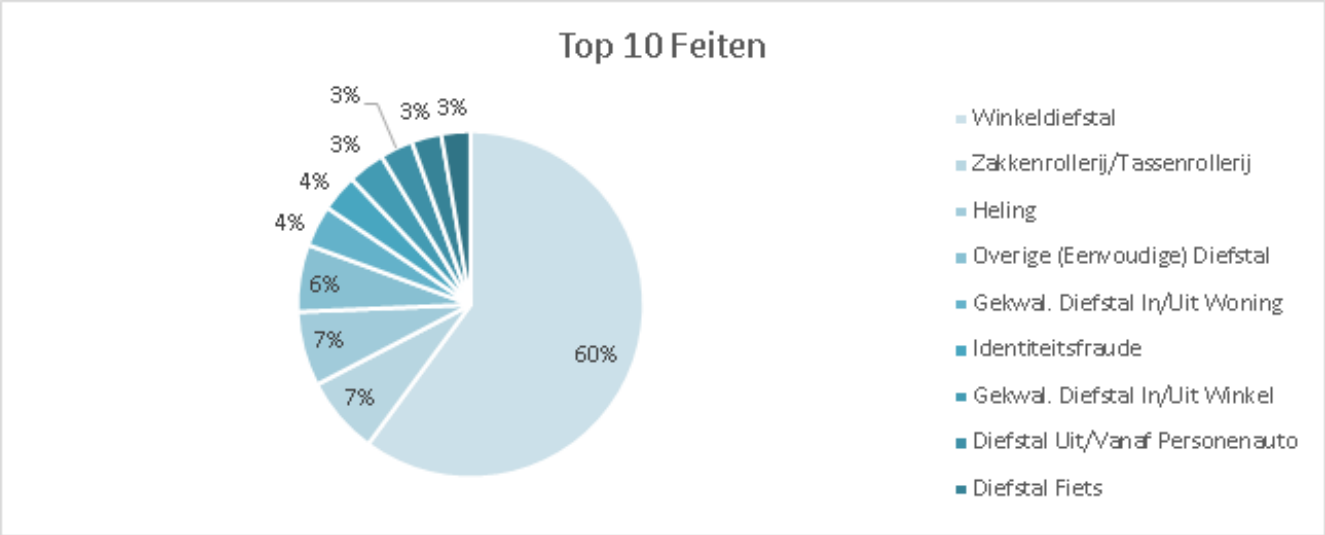
- Gemiddeld 5.000 zoekvragen per dag van opkopers en particulieren in de database Stopheling om na te gaan of een te kopen goed als gestolen te boek stond
- 2.019 fullhits op gestolen goederen uit de database (1 op 1 hits van goederen die zijn opgekocht door opkopers en als gestolen te boek staan. Hier kan een verdachte aan worden gekoppeld)
- 3.437 deelhits (hits waarvan een deel van het unieke nummer of omschrijving overeenkomt. Hier moet nader onderzoek naar woerden gedaan)

Aantal misdrijven	2018	2019
Woninginbraken	42.798	39,365
Overvallen	1.142	1.174
Straatroof	3.532	3.777
Plofkraken (waarvan met explosieven)	61/43	95/72

Opheldering spercentage	2018	2019
Woninginbraken	10,3	9,21%
Overvallen	50,4%	52,39%
Straatroof	27,0%	29,15%

Plofkraken (aanhoudingen)	2018	2019
Aantal aanhoudingen uit Nederland afkomstige verdachten voor zaken in Nederland, Duitsland en België.	98	76

Grafiek: Mobiel banditisme
6876 aanhoudingen.

(Opmerking: feiten voor zover bekend)

Bovenstaande grafiek betreft aanhoudingen voor de meest voorkomende delicten. Verder verrichtte de politie aanhoudingen binnen deze groep ter zake overvallen (10), straatroof (52), winkeldiefstallen met geweld (86) en overige vermogensdelicten met geweld (71).

2.4.5 Kindermishandeling en huiselijk geweld

Kindermishandeling, huiselijk geweld en personen met verward gedrag maken deel uit van de portefeuille *Zorg en Veiligheid*. Primair legt de politie over deze thema's verantwoording af.
Verder besteedt de portefeuille aandacht aan andere belangrijke thema's die gerelateerd zijn aan kwetsbare personen binnen het politiewerk, zoals jeugd, multiproblematiek, risicomanagement en specifiek de persoonsgerichte aanpak (pga).

Het korps formuleerde in 2019 zijn visie op het sociale domein, met een accent op drie ontwikkelingslijnen:

- acuut optreden bij situaties van onveiligheid en strafrecht inzetten waar nodig;
- het signaleren, adresseren en adviseren met betrekking tot personen die zorg nodig hebben en de organisaties die zulke hulp kunnen bieden, zo ook in relatie tot fenomenen en het duurzaam voorkomen hiervan;
- een betrouwbare partner met toegevoegde waarde zijn in de multidisciplinaire samenwerking en de afstemming op alle niveaus.

Qua impact en getalsmatig belast deze groep kwetsbare mensen het politiewerk enorm. Niet alleen in de teams, maar ook in bestuurlijk opzicht staat de politie het afgelopen jaar vaak in de aandacht, waar het gaat om haar aanpak van personen met verward gedrag, jeugd en ex-partnerstalking. Vanuit de eenheden en de portefeuille is in 2019 stevig energie gestoken om te bereiken dat personen met meervoudige problemen vroegtijdige en passende ondersteuning kregen van de juiste instanties. Dat dient (herhaald) slachtoffer- en daderschap zo veel mogelijk te voorkomen.

Op het koppelvlak zorg-straf/zorg-veiligheid maakte de politie afspraken met enerzijds Veilig Thuis, GGZ NL en gemeenten en anderzijds met het OM, RN, Halt en de Raad van de Kinderbescherming (RvdK). Medewerkers zijn geschoold om in multidisciplinaire verbanden te kunnen denken, doen en waarmaken.

Eén aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling: Veiligheid Voorop!
Bij een melding van huiselijk geweld komt de politie in actie. Haar primaire taak is zorgen dat het weer veilig wordt: veiligheid voorop! Hiertoe ontwikkelt de politie met partners in het netwerk *Zorg-Straf huiselijk geweld en kindermishandeling* het zogenaamde actiegerichte aanpakken. Samen met het OM, Veilig Thuis, de reclassering en de RvdK is de benadering concreter gemaakt en de visie *Veiligheid Voorop!* in bredere kring gedeeld. Met als doel het geweld te stoppen, herhaling te voorkomen en de veerkracht te herstellen. Dit draagt bij aan het actieprogramma *Geweld hoort nergens thuis*.

Alle vermoedens van huiselijk geweld, kindermishandeling en zorgen over jeugdigen meldt de politie aan Veilig Thuis (VT-melding). Deze instantie combineert de melding met informatie van andere melders. Op basis van de VT-veiligheidsbeoordeling worden veiligheidsmaatregelen genomen. Bij vermoedens van strafbare feiten of in acuut onveilige situaties stemt Veilig Thuis de maatregelen af met de politie. Waar mogelijk gaan politiemedewerkers met VT-vertegenwoordigers ter plaatse of ze zoeken telefonisch contact voor overleg.

De visie *Veiligheid Voorop!* bepaalt de politie-inzet op het gebied van onder meer partnergeweld, ex-partnerstalking, eergerelateerd geweld, kindermishandeling en ouderenmishandeling. Waar nodig zijn voor de specifieke verschijningsvormen aanvullende acties geformuleerd.

Verschillende politieactiviteiten hadden in 2019 betrekking op Veiligheid Voorop!

Veilig Thuismeldingen
Het aantal politiemeldingen aan VT bedraagt zeven- à achtduizend per maand. Het korps verbeterde de kwaliteit ervan, zodat VT – in combinatie met meldingen van andere professionals – een goede veiligheidsbeoordeling kan opstellen. In geval van acute onveiligheid grijpt de politie meteen in. Dan beschikt zij over tijdelijke maatregelen voor de onmiddellijke fysieke veiligheid, zoals aanhouding bij een strafbaar feit of een huisverbod. Om de cirkel van geweld te doorbreken, is het wel noodzakelijk om tegelijkertijd passende hulpverlening aan te bieden.

Ex-partnerstalking
In elke eenheid zijn politiemensen getraind op het maken van een goede risicoscreening. Hiervoor gebruiken zij het zogenaamde SASH-formulier, wat staat voor Screening Assessment for Stalking and Harassment. Afhankelijk van de SASH-uitkomsten treft de politie vervolgens met de betrokken partners de benodigde veiligheidsmaatregelen.
Naar aanleiding van de aanbevelingen die de Inspectie JenV deed in het rapport *Humeyra* versnelden de eenheden het invoeren van maatregelen tegen stalking.

Invoering van de handreiking kindermishandeling
Met partners als het OM en VT streeft de politie na om tijdig kindermishandeling te herkennen en passende veiligheidsmaatregelen te nemen. Elke eenheid verbeterde in 2019 de kwaliteit van dit proces. De *Integrale handreiking bij strafbare kindermishandeling* geldt daarbij als leidraad. Wanneer er sprake is van een samenloop van onveiligheid met strafrecht, schakelt de politie de juiste expertise in en stemt zij het opsporingsproces af op het veiligheidsplan. De politie participeert verder in een project van de GGD dat de inzet van kwalitatief goede forensisch artsen dient te vergroten.

2.4.6 Personen met verward gedrag

Personen met verward gedrag vragen veel aandacht en capaciteit van de politie. Ondanks vier jaar overheidsbeleid met behulp van het Aanjaagteam, het Schakelteam en (veelal tijdelijke) subsidies met betrekking tot personen met verward gedrag, steeg het landelijke aantal incidenten rond zulke personen in 2019 opnieuw. Wederom droeg het korps bij aan een sluitende aanpak, die erop gericht is om met de gemeenten, zorgpartners en ervaringsdeskundigen te komen tot een persoonsgerichte benadering van personen met verward gedrag.

Ook droeg het korps actief bij aan de totstandkoming van 24/7-opvang- en crisisbeoordelingslocaties bij de GGZ. Deze ontwikkeling vorderde aanzienlijk, zodat steeds minder mensen met verward gedrag – die geen strafbaar feit hebben gepleegd – in de politiecel terechtkomen.

Met betrekking tot preventie en vroegtijdige signalering ten aanzien van personen met verward gedrag nam de politie deel aan lokale en regionale samenwerkingsverbanden. Dat moet leiden tot een integrale persoonsgerichte aanpak, tot de ontwikkeling van lokale meldpunten en tot intensievere samenwerking met zorgpartijen voor mensen met verward gedrag in de wijk.

Ten aanzien van het vervoer van personen met verward gedrag werkte het korps integraal samen met partners aan de introductie van het landelijke model *Passend vervoer voor personen met verward gedrag*. Als uitganspunt geldt dat de politie geen personen met verward gedrag vervoert die geen strafbaar feit hebben gepleegd. Deze ontwikkeling loopt gelijk op met de komst van een nieuwe wet en financiering rond ambulance/zorgvervoer in 2021.

De Wet verplichte GGZ (WvGGZ) is op 1 januari 2020 in werking getreden. Tijdens de wetsvoorbereiding maakte het korps deel uit van het landelijke ketenprogramma WvGGZ, in de vorm van diverse landelijke en regionale werk- en expertgroepen en het Bestuurlijke Ketenberaad (BKR). Intern zette het korps het project *Implementatie van de Wet verplichte GGZ* op om de politie gereed te maken voor haar rol bij de uitvoering van deze wet.

Het project *Deskundigheidsbevordering personen met verward gedrag* hernieuwde het onderwijs en de training rond dergelijke personen. Een kader voor de-escalatie bij personen met verward gedrag maakt nu deel uit van de Integrale Beroepsvaardigheidstraining. Het korps ontwierp een toolkit, waarmee politiemedewerkers – afhankelijk van de lokale behoefte en in samenwerking met lokale partners – hun kennis en vaardigheden kunnen versterken. De inzet van ervaringsdeskundigen bij onderwijs en training kreeg steeds vaker vorm. Naar aanleiding van het model *Melding personen met verward gedrag* zijn kerninstructeurs van het Operationeel Centrum en het Regionaal Servicecentrum van alle eenheden opgeleid om zorggerelateerde meldingen die bij de politie binnenkomen direct af te buigen naar lokale, gemeentelijke meldpunten of naar de GGZ.

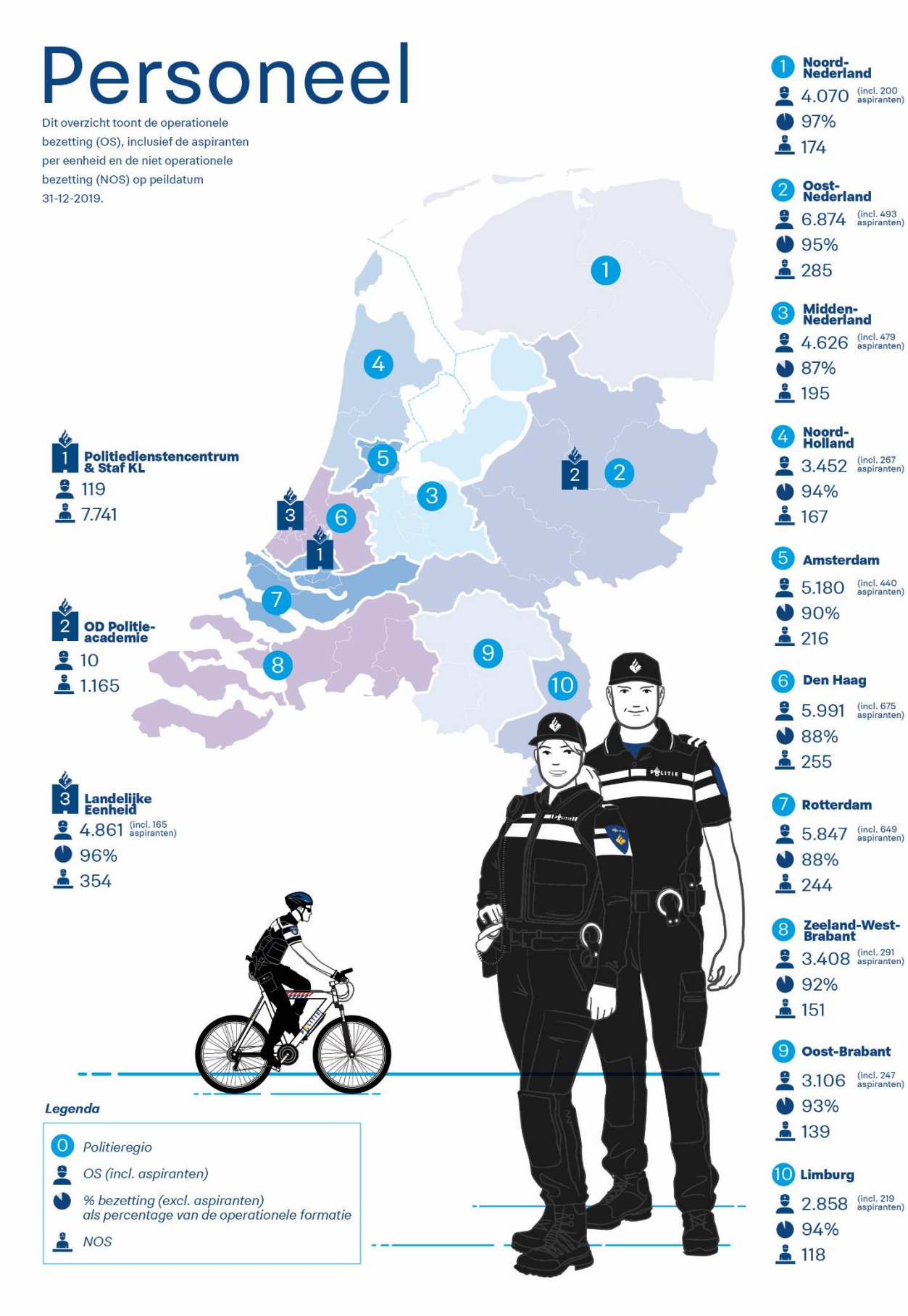
In 2019 is een lector Personen met verward gedrag aangesteld bij de Politieacademie, die een rol gaat spelen bij de actualisering van het onderwijs en het brengen van samenhang in de behoeften aan (integraal) onderzoek.

In samenwerking met Informatiemanagement startte een project dat met behulp van kunstmatige intelligentie dient te komen tot een generiek risicotaxatiemodel.

2.5 Inzet mensen en middelen in de operatie

Deze paragraaf biedt inzicht hoe de inzet van mensen, huisvesting en vervoersmiddelen is verdeeld over de operationele eenheden.

2.5.1 Bezetting per eenheid

2.5.2 Huisvesting

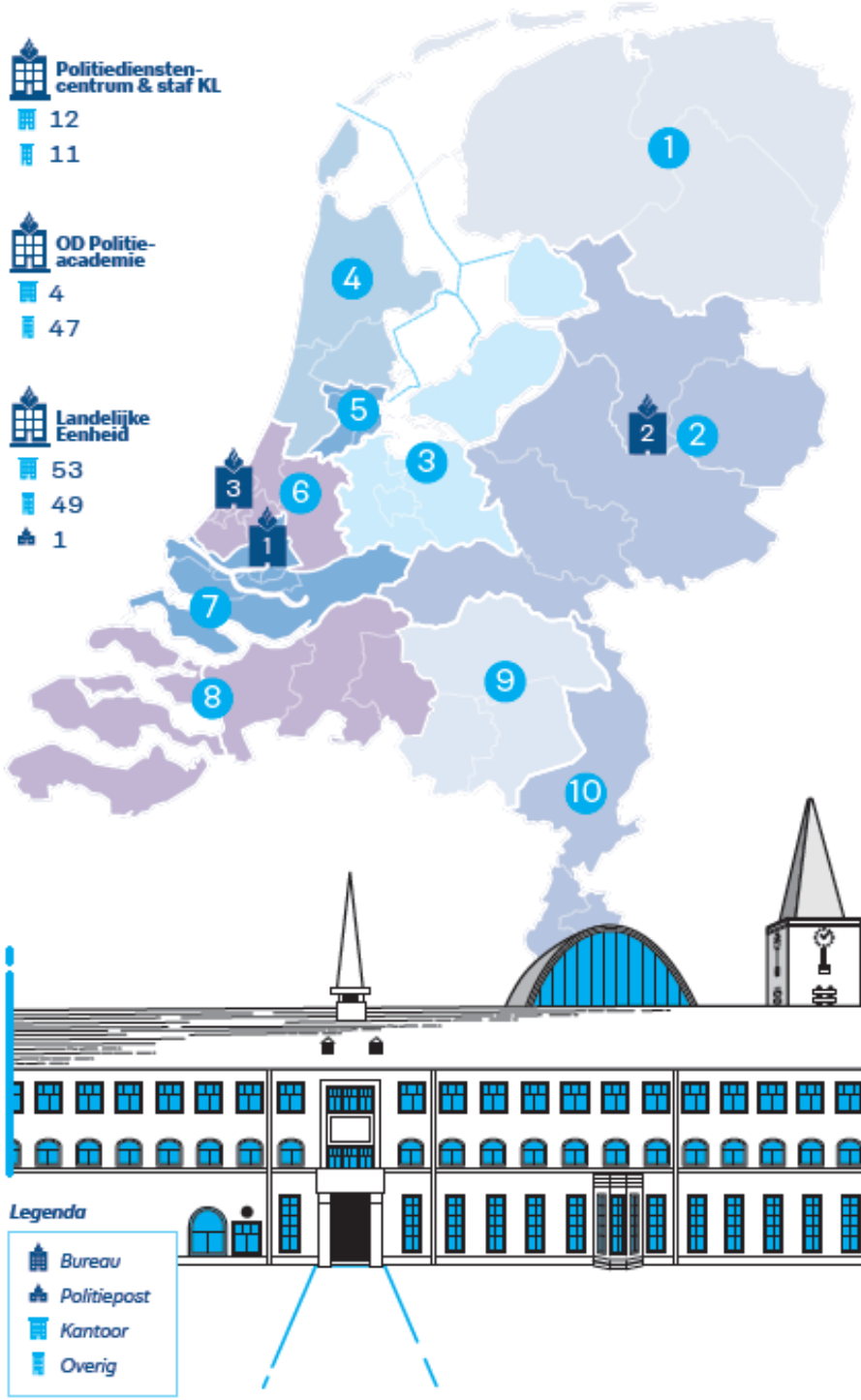
Huisvesting

Dit overzicht is opgebouwd naar gebruikersfunctie en geeft de totale huisvestingsportefeuille van de politie per eenheid weer, per 31 december 2019. Onder politiebureaus wordt verstaan: team-, district- en eenheidsbureaus. Onder politieposten wordt verstaan een politievoorziening voornamelijk bij ketenpartners. Onder kantoren wordt verstaan de panden bij de operationele eenheden die ten dienste staan van de operatie zoals recherche. Daarnaast betreft dit ook stafdiensten van de operatie en de decentrale bedrijfsvoering vanuit het PDC. Onder overige wordt verstaan arrestantenverblijven, regiobeslaghutzen, IBT-complexen, parkeervoorzieningen en opslag.

Politiediensten-centrum & staf KL
12
11

OD Politie-academie
4
47

Landelijke Eenheid
53
49
1

1 Noord-Nederland
34
31
31
71

2 Oost-Nederland
45
68
13
65

3 Midden-Nederland
32
28
24
54

4 Noord-Holland
28
27
24
49

5 Amsterdam
27
43
7
54

6 Den Haag
37
17
31
70

7 Rotterdam
39
42
19
65

8 Zeeland-West-Brabant
31
31
21
52

9 Oost-Brabant
22
16
19
35

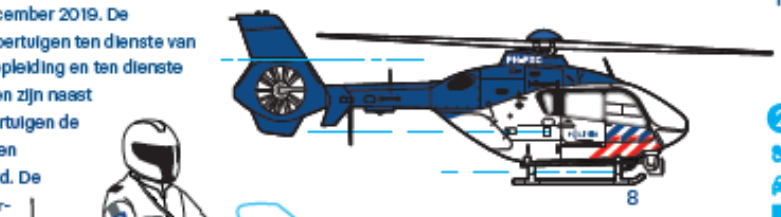
10 Limburg
20
9
11
47

Legenda
- *Bureau*
- *Politiepost*
- *Kantoor*
- *Overig*

2.5.3 Vervoer

Vervoer

Dit overzicht geeft per eenheid het aantal vervoersmiddelen van de politie weer, exclusief de volledig afgeschermde heimelijke voertuigen, per 31 december 2019. De voertuigen zijn ingedeeld naar voertuigen ten dienste van de operatie, ten dienste van de opleiding en ten dienste van interne mobiliteit. Daarbinnen zijn naast opvallende en onopvallende voertuigen de helikopters (landelijke eenheid) en vaartuigen (landelijk) toegevoegd. De vaartuigen kunnen worden onderverdeeld in patrouillevoertuigen, console-boten, waterscooters en (drijvende) boothuizen.

1 Politiediensten-centrum & Staf KL

2		5	
756		29	
708		256	
218		191	
Totaal		2.165	

2 OD Politie-academie

25		2	
123		307	
Totaal		457	

3 Landelijke Eenheid

28		59	
1083		132	
516		172	
1			
Totaal		1.191	

1 Noord-Nederland

6		81	
421		267	
123		79	
Totaal		977	

2 Oost-Nederland

18		135	
796		397	
210		104	
Totaal		1.660	

3 Midden-Nederland

8		105	
404		249	
225		64	
1			
Totaal		1.056	

4 Noord-Holland

7		69	
312		160	
174		70	
Totaal		792	

5 Amsterdam

1		130	
434		168	
60		72	
Totaal		865	

6 Den Haag

3		122	
510		223	
143		93	
Totaal		1094	

7 Rotterdam

7		89	
472		239	
178		99	
1			
Totaal		1.085	

8 Zeeland-West-Brabant

4		63	
282		187	
198		61	
Totaal		795	

9 Oost-Brabant

4		60	
19		203	
363		51	
Totaal		700	

10 Limburg

2		50	
237		156	
106		39	
Totaal		590	

Legenda

0 *Politieregio*

Onopvallend

- *Politiemotoren*
- *Poltie auto/bus*
- *Bijzonder*
- *interne mobiliteit*
- *opleiding*

Opvallend

- *Politiemotoren*
- *Poltie auto/bus*
- *Bijzonder*
- *opleiding*

2.6 Inbedding meldkamer

Einde van de preparatiefase
De overheid werkt toe naar een netwerk van tien operationeel en technisch verbonden meldkamers, die elkaars taken vloeiend kunnen overnemen. *Van denken naar doen* luidde het motto in 2019. Vooruitlopend op de definitieve sturingsstructuur op basis van de Wijzigingswet meldkamers is de governance in werking gebracht. Het Bestuurlijk Meldkamerberaad en het Strategisch Meldkamerberaad vormen de landelijke gremia op bestuurlijk en strategisch niveau. Het Disciplineoverleg (waarin de vier meldkamergebruikers zitting hebben) en het Hoofden Meldkameroverleg (waarin de tien meldkamerlocaties vertegenwoordigd zijn) voeden beide meldkamerberaden. Het overleg van de kwartiermakers Bedrijfsvoering geeft richting aan het beheer van de meldkamers.

Ten aanzien van de beleidsinhoud en de wijze waarop de nieuwe beleids- en beheercyclus moet gaan functioneren, is in 2019 forse vooruitgang geboekt. Het *Beleids- en Bestedingsplan Meldkamers over 2020-2024* bevestigt dat. Het plan kwam tot stand door intensieve samenwerking met vertegenwoordigers van de vier disciplines en de tien meldkamergebieden en verschaft de beleidskaders voor de komende jaren. De vier ontwikkellijnen Continuïteit, Bij de tijd, Nieuwe tijd en Entiteit zijn hierin doorgezet.

Continuïteit
De in het Transitieakkoord opgenomen doelstelling om de continuïteit te garanderen, houdt in dat de meldkamers bij uitval en piekbelasting vloeiend elkaars taken kunnen overnemen. Dit vereist eenduidige operationele en beheermatige werking, geharmoniseerde werkprocessen en ondersteunende systemen.

Grote mijlpalen in 2019 waren de ingebruikname van de samengevoegde en op de landelijke meldkamerinfrastructuur aangesloten meldkamers in ‘s-Hertogenbosch en Haarlem. Tussentijds is de meldkamer Nijmegen samengevoegd met die in Arnhem. Dit brengt het totaal aantal meldkamers op vijftien.

De voorbereidingen op de beheeroverdracht, de ervaringen met het functioneren van de landelijke meldkamer-IV en ICT-infrastructuur en het rapport *Continuïteit meldkamers* van de Inspectie JenV toonden aan dat er veel werk verzet moet worden om tot één beheer te komen. Op de *Bouwplaats Beheer* heerste en heerst volop bedrijvigheid. Hier ontdekken de betrokken partijen wat er nodig is voor een domein met 52 meldkamergebruikers waar elke seconde telt.

Veel energie is gestoken in het op het goede niveau brengen van zowel de prestaties en beschikbaarheid van de landelijke IV als van de daarop draaiende applicaties. Er is een intern onderzoek uitgevoerd, terwijl de monitoring en het veranderproces zijn verbeterd. Een extern onderzoek (het Inspectierapport “Continuïteit van de meldkamers”) toetste de principes waarop de landelijke meldkamer-IV is gestoeld. In 2019 is voor het eerst een integrale inventarisatie van continuïteitsrisico’s over alle meldkamers uitgevoerd. Dat betekende een eerste stap richting continuïteit en risicomanagement voor meldkamers.

Leerpunten uit de ervaringen met een eerdere storing in het meldkamerlandschap leidden tot operationele en technische maatregelen, zoals de routeringsmatrix voor 112 en voorrangsgespreksgroepen voor C2000. Deze maatregelen wierpen vruchten af bij piekbelasting, zoals tijdens het Utrechtse tramincident op 18 maart 2019. De operatie kon ongestoord doorgang vinden, omdat C2000 en 112 beschikbaar en bereikbaar bleven.

Bij de tijd
Behalve in zorg voor de continuïteit van de meldkamers is er ook geïnvesteerd in het actualiseren en verbeteren van de huidige processen en systemen. De vernieuwing van C2000 (gereed in 2020), de verdere ontwikkeling van 112 (gereed in 2020) en de vervanging van het Geïntegreerd Meldkamersysteem (GMS) door het opgestarte Nieuwe Meldkamersysteem (NMS) betekenen tevens aanpassing in het meldkamersystemenbeheer.

De reikwijdte, het opdrachtgeverschap en de aanbestedingsstrategie voor het NMS zijn goedgekeurd. Het programma voor NMS ging van start, met actieve betrokkenheid van specialisten uit de vier meldkamerdisciplines en het beheer. In 2019 werd Advanced Mobile Location (AML, de locatiebepaling die automatisch meekomt met elke 112-melding) operationeel voor Android- en Appletelefoons. Dit systeem laat de centralist op een kaart zien waar de melder zich bevindt.

Het plan van aanpak voor vakbekwaamheid is opgesteld en goedgekeurd. Voor alle vernieuwingen en veranderingen die de meldkamercentralisten gaan ervaren, zijn leer- en trainingsmodules op de elektronische leeromgeving gezet, zodat de centralisten op hun werkplek kunnen leren en oefenen.

Nieuwe tijd
De maatschappij en technische mogelijkheden veranderen in snel tempo. Dat heeft impact op de rol van de meldkamer van de toekomst. Van een centrale voor intake en uitgifte komt het accent steeds meer te liggen op de meldkamer als informatieknooppunt. De in 2019 goedgekeurde *Innovatieagenda* laat zien hoe het meldkamerveld wil komen tot vernieuwing van de meldkamerwerking. Hierbij neemt men ook de uitkomsten mee van het onderzoek naar burgermeldingen via 112. Bij diverse meldkamers lopen experimenten, waarin de disciplines samen de bruikbaarheid en toepasbaarheid beoordelen. Bijvoorbeeld het proefproject *Beeldregie in de meldkamer*. Verder startte de bouw van een aanbevelingssysteem, dat centralisten ondersteunt bij de uitvoering van hun vak. Het experiment *We-see-do* onderzoekt hoe burgers beeldmateriaal gericht kunnen delen met de meldkamer.

Entiteit
Om de overgang te verankeren zijn er voorbereidingen getroffen om binnen de politie een zelfstandig organisatieonderdeel op te richten: de Landelijke Meldkamersamenwerking (LMS). Dit onderdeel krijgt specifieke financiering binnen de politie. Dat stelt de LMS in staat om – gescheiden van de andere politieonderdelen – transparant en betrouwbaar te rapporteren aan de disciplines. De eigen organisatie-eenheidcodestructuur maakt het mogelijk om mensen en middelen te koppelen aan de LMS-taken (die zijn opgenomen in de mandaatstructuur van het korps) en er komt medezeggenschap voor de LMS-medewerkers. Gedurende de bouwfase (1 januari 2020 tot 31 december 2022) betreft het een organisatieonderdeel zonder formatie.

De veiligheidsregio's als latende partijen en de politie/LMS als ontvangende partij staken veel energie in de voorbereiding op de overdracht van beheer en beheerders per 1 januari 2020. In afwachting van de behandeling van de Wijzigingswet meldkamers maken bestuurlijke afspraken deze overdracht van mensen en middelen naar de politie mogelijk.

De bouwfase start op 1 januari 2020. De gebruikers, beheerders, het Politiedienstencentrum (PDC) en alle andere betrokkenen gaan ontdekken wat er nodig is om te komen tot één gezamenlijk beheer van de meldkamers. Er is een stuurgroep opgericht met de referent van de korpsleiding, de LMS- en de PDC-leiding. De LMS maakt de afspraken met het meldkamerveld en contracteert het PDC als hoofdleverancier.

3 Bedrijfsvoering

3.1 Inleiding

De bedrijfsvoering van het korps dient een permanent stabiele basis te bieden voor ondersteuning van de operationele eenheden en is voor een belangrijk deel gekoppeld aan de politiesterkte. Stijgt de operationele sterkte dan neemt de operationele ondersteuning (fte's, geweldsmiddelen en uitrusting) eveneens toe. De meerjarige ontwikkeling van de korpsbezetting (operationeel en niet-operationeel) daalt naar het niveau van het *Inrichtingsplan* (de formatie). Deze beweging verklaart, samen met de voorziene bestedingen van de regeerakkoordgelden, het meerjarige verloop van het financiële kader per begrotingsonderdeel. De afgelopen jaren boekte de politie stevige vooruitgang bij het op orde krijgen van haar bedrijfsvoering. Nu de basis op orde is, ontstaat er meer ruimte om de bedrijfsvoering verder te ontwikkelen naar een permanent stabiele basis voor de operationele slagkracht.

De ontwikkeling legt zich specifiek toe op de volgende thema's:

- de beslissingsbevoegdheid zo lokaal als mogelijk, zo centraal als nodig;
- de keuzes worden gericht op het geven van ruimte;
- de ondersteuning is optimaal gericht op de operatie.

Om dit te bereiken verstevigt het korps de directe relaties tussen de eenheden en het Politiedienstencentrum en mandateert het bevoegdheden aan de eenheidsleidingen. Het beheermandaat (personeel en financieel) van de chefs op lokaal niveau krijgt in de toekomst uitbreiding. Dat biedt hen de ruimte om voor hun team en/of onderdeel de benodigde keuzes te maken en invulling te geven aan lokaal maatwerk.

3.2 Personeel

3.2.1 Algemeen

Het jaar 2019 was roerig voor de politie. Haar capaciteit, de onderlinge omgang van medewerkers en de werksfeer kregen niet alleen intern veel aandacht, maar ook in de media. Medewerkers zochten vaker dan voorheen de publiciteit op, als ze vonden dat ze intern geen gehoor kregen.

De politiecapaciteit staat onder druk door een combinatie van factoren:

- de vervangingsvraag als gevolg van leeftijdsontslag;
- grote aantallen nieuwe aspiranten, die slechts beperkt inzetbaar zijn;
- tijdelijke doorstroom van operationele sterkte naar niet-operationele sterkte om de grote aantallen aspiranten op te leiden en te begeleiden;
- de intensivering van bestaande politietaken, onder andere naar aanleiding van de moord op advocaat Wiersum in september 2019.

Ook de capaciteit/sterkte is niet alleen intern een onderwerp van gesprek, maar ook extern: in de politiek (Tweede Kamer) en bij de diverse vormen van gezag. De teruggelopen capaciteit leidde tot Kamervragen en ingrijpen door burgemeesters (bijvoorbeeld vanwege het beperken van openingstijden van politiebureaus). Het korps stelde in het najaar van 2019 de *Taskforce Operationele Sterkte en Capaciteit* in, die zich richt op het (ook langs onconventionele weg) versnellen van de personeelsinstroom en het aanpassen van het onderwijs daarop.

De volgende paragrafen beschrijven de belangrijkste thema's binnen de HRM-opgave van het korps.

3.2.2 Cao

Eind 2018 is de *Cao Sector Politie 2018-2020* afgesloten. Daarin zijn afspraken vastgelegd over werkdruk, capaciteit, duurzame inzetbaarheid, onderwijs, loopbaan en inkomen. Het korps werkte in 2019 hard aan de uitvoering van de cao.

Deze jaarverantwoording biedt inzicht hoe het korps samenwerkte met de politievakorganisaties en de Centrale Ondernemingsraad (COR) en wat er in 2019 is gerealiseerd. De sociale cao-onderdelen staan in een aparte paragraaf: de sociale paragraaf (§3.3).

De cao bevat vijf thema's:

- capaciteit en inzetbaarheid;
- inkomen, vergoedingen en rechtspositie;
- kwaliteit en loopbaanperspectieven;
- veilig en gezond werken en duurzame inzetbaarheid;
- georganiseerd overleg en arbeidsverhoudingen.

Per thema is een werkgroep samengesteld, bestaand uit vertegenwoordigers van de vakorganisaties, de Centrale Ondernemingsraad en de politie zelf. Doel van deze werkgroepen is om de gemaakte CAO-afspraken te vertalen naar beleid en de voortgang op de uitvoering van de afspraken te volgen. Samen optrekken levert winst op voor alle partijen. Deze aanpak heeft ertoe bijgedragen dat in 2019 het merendeel van de ruim vijftig afspraken is uitgevoerd. Van twee Cao-afspraken is duidelijk geworden dat werkgever en vakbonden meer tijd nodig hebben voor de uitwerking. Het gaat hierbij om 'compensatie van eigen tijd bij dienstreizen vanaf het eigen woonadres' en loopbaanbeleid 'niveau 2'. Voor beide onderwerpen is de uitwerking tijdelijk opgeschort. Op de achtergrond wordt naar een oplossing gezocht. Een derde Cao-afspraak die nog niet is uitgevoerd, de uitgangspunten voor een nieuwe studiefaciliteitenregeling, is onderdeel van het pensioenoverleg geworden.

Hieronder staan per thema de belangrijkste afspraken die in 2019 zijn gerealiseerd of waarvan de voorbereidingen zijn gestart.

1) Capaciteit en inzetbaarheid:
    - Om de kennis van medewerkers over planning en capaciteitsmanagement te vergroten, kwam er in 2019 een speciale toets (profcheck) voor capaciteitsmanagement beschikbaar. Daarnaast zijn nieuwe e-learningmodules geïntroduceerd om het capaciteitsplanningsysteem van de politie beter te kunnen gebruiken.
    - Het korps stelt het dagrooster van medewerkers sinds 1 maart 2019 niet vier, maar zeven dagen van tevoren vast. Dit geeft medewerkers gedurende een langere periode zekerheid over werktijd en vrije tijd.
    - De *Handreiking Nachtdienstontheffing* is opgeleverd. Daarin staan suggesties voor een betere balans tussen de vraag naar politiecapaciteit in de nacht en de belasting van medewerkers.
    - Halverwege 2019 is gestart met de (gefaseerde) invoering van het proefproject *Anders roosteren*.
    - Het korps ontwierp een sturingsinstrument (het *Sociaal Maximum*) om overbelasting van medewerkers te voorkomen door de belastende roosterelementen zo evenredig mogelijk over het personeel te verdelen. Dit Sociaal Maximum meet een aantal belastende elementen: nachtdienst, weekenddienst, consignatie, overuren en verschuivingen. Daarnaast is een puntensysteem afgesproken dat bepaalt wanneer het Sociaal Maximum is bereikt. Bij overschrijding ervan volgt er compensatie in levensfase-uren.
    - Voor medewerkers ouder dan 55 jaar (op de peildatum) is de zogeheten *Regeling 1% meer werken* per 1 juli 2019 beëindigd.

2) Inkomen, vergoedingen en rechtspositie:
    - Het korps realiseerde in 2019 een aantal salarisgerelateerde zaken: verhoging van de eindejaarsuitkering, een eenmalige uitkering van vierhonderd euro bruto en een salarisstijging van twee procent.
    - De voorwaarden voor het toepassen van tijdelijke aanstellingen zijn nader uitgewerkt.

- In 2019 zijn voorbereidingen getroffen voor een aantal vergoedingen, zoals de verhoging van de vergoeding voor reiskosten bij woon-werkverkeer en het vervallen van de dagcomponent bij dienstreizen. De ingangsdatum is 1 januari 2020.

3) Kwaliteit en loopbaanperspectieven:
   - Het korps stelde beleidsregels op voor de uitwerking van een specifiek loopbaanpad voor de allround politiemedewerker (mbo-4 opgeleid) en voor het overgangsbeleid ten behoeve van zittend personeel. De uitvoering van het overgangsbeleid startte begin december 2019.
   - De overstap van een executieve functie naar een administratief-technische functie, met de mogelijkheid om voor een periode van vijf jaar de executieve status te behouden, is in een beleidsregel uitgewerkt die per 1 januari 2020 ingaat.
   - Het korps verbeterde de positie van politievrijwilligers bij interne vacatures. Zij kunnen solliciteren op interne vacatures en hiervoor worden geselecteerd als het korps geen geschikte interne kandidaat kan vinden. Het wervings- en selectieproces is hierop aangepast.

4) Veilig en gezond werken en duurzame inzetbaarheid:

De meeste items die hieronder vallen, zijn in de sociale paragraaf opgenomen.

- In de cao is afgesproken dat wanneer politieke besluitvorming binnen de cao-looptijd leidt tot een mogelijke afspraak over vervroegde pensionering voor bepaalde beroepsgroepen met een zwaar of hoogrisicoberoep, de partijen met elkaar in overleg treden over de gevolgen daarvan voor de politiesector. In juni 2019 is het pensioenakkoord afgesloten. In het najaar van 2019 gingen werkgever en politievakorganisaties daarover in gesprek. Deze gesprekken zijn nog niet afgerond.

5) Georganiseerd overleg en arbeidsverhoudingen:
   - In april 2019 is overeenstemming bereikt over het voorstel voor de inrichting van twaalf bijzondere commissies: één voor elke eenheid, plus één voor het Politiedienstencentrum en de Staf Korpsleiding tezamen. Vakorganisaties, eenheidsleidingen en een afvaardiging van de ondernemingsraad overleggen in deze commissies onder andere over de toepassing van de arbeidsvoorwaarden en de rechtspositie in de betreffende eenheid. De wijze waarop de eenheid de verbetering van de politieorganisatie uitvoert, komt er eveneens ter sprake. De bijzondere commissies hielden in juni en juli 2019 hun eerste bijeenkomsten. In november 2019 is overeengekomen dat ook de Rijksrecherche een bijzondere commissie krijgt.
   - Het overleg tussen de bonden en de korpschef onderging verdere ontwikkeling met de oprichting van het zogenaamde Strategisch Beraad waar de centrale ondernemingsraad toehoorder is. Naast het bespreken van de voortgang van de uitvoering van de bijlage bij de Cao gaat het in het Strategisch Beraad om strategisch partnerschap bij organisatie ontwikkeling.
   - Het monitoringsoverleg met de minister kwam in 2019 driemaal bijeen. Daarin praat de minister met de korpschef en de voorzitters van de politievakorganisaties over de voortgang van de cao-uitwerking.

De Centrale Ondernemingsraad

In 2019 heeft de korpschef twaalf keer formeel overleg gehad met de Centrale Ondernemingsraad in de zogenoemde KC-COR. Tweemaal per jaar vindt een zogenaamd Artikel 24-overleg plaats, waarin de algemene gang van zaken van de organisatie wordt besproken door korpsleiding, directeuren en leden van de Centrale Ondernemingsraad. Dit was ook in 2019 het geval. De COR heeft diverse commissies en werkstructuren. In de commissie HRM van de COR participeert bijvoorbeeld een liaison van de directie HRM. Deze commissie is in 2019 zeventienmaal bijeengekomen, waarbij vertegenwoordigers vanuit het korps steeds zo goed als mogelijk uitleg en informatie hebben gegeven

en gekregen. Deze uitleg en informatievoorziening heeft in 2019 ook buiten de vergaderingen om plaatsgevonden. Doel hiervan is de medewerkersvertegenwoordiging zoveel mogelijk te betrekken bij het (HRM-)beleid. De goede samenwerking met de COR heeft ertoe geleid dat op een aantal onderwerpen zorgvuldige en snelle besluitvorming tot stand kon komen. Een voorbeeld hiervan is de medewerkersparticipatie, die in 2019 na intensief overleg tussen korps en medezeggenschap op verschillende niveaus en manieren is geborgd.

3.2.3 Vrijwilligersmanagement

In nauwe samenwerking tussen het ministerie van JenV, de politie, de politievakorganisaties en de Landelijke Organisatie van Politievrijwilligers is in de afgelopen drie jaar forse vooruitgang geboekt richting een gemoderniseerd, toekomstbestendig en uniform vrijwilligersbeleid. De doelen die vallen binnen de reikwijdte van het landelijke project *Politievrijwilligers* zijn in 2019 evident behaald.
De doelstelling was om het vrijwilligersbeleid te moderniseren en landelijk te stroomlijnen. Het diende ertoe te leiden dat het korps zijn vrijwilligers zorgvuldig werft, selecteert, opleidt en binnen de politieorganisatie begeleidt. In afstemming met bovengenoemde partijen leverde het landelijk project verschillende producten op, zoals het *Sturingsconcept Vrijwilligersmanagement*, het *Inzetkader Taken en Werkzaamheden Politievrijwilligers*, het *Kader Werving, Selectie en Aanstelling Politievrijwilligers* en het *Opleidingsperspectief Politievrijwilligers*.

In de paritaire werkgroep Politievrijwilligers keurden de betrokken partijen in het najaar van 2019 het borgingsdocument goed. Dit moet uiteindelijk leiden tot decharge van het landelijke project Politievrijwilligers. Het thema politievrijwilligers wordt gerelateerd aan de *Ontwikkelagenda Gebiedsgebonden Politie*, die recht doet aan de lokale context van de basisteams. De verdere ontwikkeling van het vrijwilligersmanagement koppelt het korps aan de koers van de politie van overmorgen (strategisch kompas) en de Ontwikkelagenda Gebiedsgebonden Politie. Het korps zet deze lijn in 2020 met kracht voort.

Het Centraal Georganiseerd Overleg Politie (CGOP) stelde in 2018 een sturingsconcept vast, dat algemene kaders biedt voor het inrichten van de sturing op politievrijwilligers. Met als leidraad dat de organisatorische inbedding (de operationele plek waar de vrijwilliger werkt en de plek waar de vrijwilliger organisatorisch ondergebracht is) helder moet zijn. Het vastgestelde concept ziet onder meer toe op

- de plaatsing van politievrijwilligers in de eenheid;
- het personeelsbeheer (zoals persoonsdossiers en uitrusting);
- de personele zorg (zoals functioneringsgesprekken);
- de kennis die de politieorganisatie heeft over de specifieke deskundigheden en competenties van politievrijwilligers.

Binnen deze kaders krijgen de eenheden beperkte vrijheid om maatwerk aan te brengen. De visie, sturing en inzetmogelijkheden van de politievrijwilligers dragen eraan bij dat zij volledig deel uitmaken van de politieorganisatie, zodat beroepspersoneel en vrijwilligers zowel met als naast elkaar het politiewerk verrichten. Er is geen sprake van een separate vrijwilligersorganisatie, maar van stevige lokale verankering. Alle eenheden concretiseerden het sturingsconcept in 2019 in een realisatieplan. Ter voorbereiding op de invoering voerden zij een impactanalyse uit.

Het korps bereidde regelgeving voor die de rechtspositie van politievrijwilligers opneemt in het Besluit algemene rechtspositie politie. In december 2019 ging het CGOP akkoord met het conceptbesluit dat dit regelt.

Het CGOP stelde begin 2019 het *Kader Inrichting Proces Werving, Selectie en Aanstelling Politievrijwilligers* vast. Het vervangt alle eerdere afspraken. De politievrijwilligers gaan voortaan mee in de reguliere processen van werving, selectie en aanstelling. Dit betekent een belangrijke stap vooruit.

Het korps maakte in het voorjaar van 2019 afspraken over de gewenste omvang van de groep politievrijwilligers (circa tien procent van de operationele sterkte bij elke eenheid) en over de groei naar die omvang.

De politie begon in 2018 politievrijwilligers te werven met deskundigheden op het gebied van specifieke disciplines of taken en ging daar in 2019 uitvoering aan geven. Bijvoorbeeld vrijwilligers die als cyberspecialist bij kunnen dragen aan de bestrijding van onlinedrugscriminaliteit op het darkweb, maar ook vrijwilligers met financieel-economische kennis. Zo ondersteunt een notaris als politievrijwilliger de financiële recherche en ondersteunen politievrijwilligers met financiële expertise in een aantal eenheden de opsporing. Op deze wijze versterkt de politie zich met kennis, kwaliteit en ervaring uit het bedrijfsleven.

3.2.4 Sterktebeleid

In het regeerakkoord van het Kabinet Rutte III zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor de politie. De hoofdlijn van de inzet betreft uitbreiding van capaciteit bij agenten in de wijk, versterking van de opsporing, uitbreiding van de Politieacademie en investeringen in ICT-vernieuwing, digitalisering, internationalisering, innovatie en uitrusting.

In 2019 is zowel de formatie van de operationele sterkte als de formatie van de niet-operationele sterkte gestegen.
De ingerichte formatie operationele sterkte is in 2019 met 917 fte's gestegen. Het grootste deel van deze stijging is ten gevolge van het Regeerakkoord: de formatiestijgingen voor 2018 en 2019 zijn in 2019 in één keer geeffectueerd. De formatie van de niet-operationele sterkte is met 271 fte's gestegen. Ook hier is het grootste deel het gevolg van formatie-uitbreidingen in het kader van het regeerakkoord. Daarnaast is de niet-operationele sterkte uitgebreid ten gevolge van de jaaraanschrijving 2018 en de Cao-afspraak die is gemaakt over de inrichting van geestelijk verzorgers. De Politieacademie kent ook een forse uitbreiding in het kader van het regeerakkoord om de extra instroom te kunnen opleiden. De planvorming hiertoe is in 2019 afgerond. In de bezetting is de Politieacademie al fors uitgebreid. De formatie wijziging wordt in 2020 geformaliseerd.

Onderstaande tabel laat de formatie-ontwikkeling in het kader van het regeerakkoord zien.

Uitbreiding Regeerakkoord Operationele sterkte

Thema	Doelstelling	Realisatie 2019	Planvorming tm 2023	Totaal Real. en Planvorm.	MBO	Associate Degree	HBO+
Extra agenten en rechercheurs in de wijk (RE-en)	744,0	377,5	316,3	693,8	88,6%	5,2%	6,2%
Hofstad (DH)	25,0	25,0	0,0	25,0	100,0%	0,0%	0,0%
Meer en hoger opgeleide Recherche bij de RE-en	213,0	180,3	146,4	326,7	34,7%	3,5%	61,7%
Versterking Landelijke eenheid Zwacri en cyber	64,0	53,0	8,2	61,2	11,4%	0,0%	88,6%
Versterking Landelijke eenheid Internationaal*	65,0	62,0	2,0	64,0	12,2%	3,7%	84,1%
Eindtotaal	**1.111,0**	**697,8**	**472,9**	**1.170,7**	**65,8%**	**4,3%**	**29,9%**

De doelstelling regeerakkoorduitbreiding tot en met 2019 is cumulatief 670 fte's van de in totaal 1.111 fte's. Eind 2019 zijn 697,8 fte's ingericht. Daarmee is de doelstelling uitbreiding formatie voor 2019 ruimschoots gerealiseerd. Veel van de functies die zijn uitgebreid in het kader van het regeerakkoord komen al voor in de desbetreffende teams. Hierdoor is het niet mogelijk om te bepalen in hoeverre de instroom in de operationele sterkte en de aspiranten is toe te rekenen aan de ophoging van de formatie of aan de reguliere vervangingsvraag.
Te constateren is dat er in totaliteit 65,8% MBO en 34,2% Academisch/HBO(+)is ingericht. Vooral meer en hoger opgeleide recherche en internationaal is voor het overgrote deel ingericht met HBO-functies.

Als doelstelling voor de gehele regeerakkoordperiode worden in totaal ruim 1.170 fte's[9] formatie extra ingericht. De formatie van de operationele sterkte laat derhalve de komende jaren een verdere stijging zien. De overige uitbreidingsplannen worden volgend op de middelentoekenning gerealiseerd.

[9] De eerder afgesproken 1.111 fte's is 1.170,7 fte's geworden na besluitvorming in het Landelijk Overleg Veiligheid en Politie.

In- door en uitstroom van personeel

Ontwikkeling van de bezetting, Operationele Sterkte

De operationele politiesterkte omvat alle functies waarbij medewerkers direct contact hebben met de burger en/of een directe inhoudelijke bijdrage leveren aan de primaire politietaak. Het gaat bijvoorbeeld om wijkagenten, rechercheurs, hondengeleiders en receptionisten. Aspiranten tellen volledig mee in de operationele sterkte, maar zijn feitelijk slechts beperkt inzetbaar.

In onderstaande tabel staan de begrote en de gerealiseerde sterktecijfers.

	Begroting 2019				Realisatie 2019 [2]			
	OS	ASP	OS incl. asp	NOS	OS	ASP	OS incl. asp	NOS
Formatie (doel)	46.202	4.655	50.858	10.085	46.180	4.655	50.835	10.204
Bezetting ultimo	46.591	4.270	50.861	10.331	46.277	4.125	50.402	11.203
Instroom	516	1.887	2.403	299	775	1.784	2.560	645
Uitstroom	-1.938	-221	-2.159	-502	-2.041	-225	-2.266	-516
Doorstroom								
ASP->OS	1.045	-1.045			1.210	-1.210	-	
OS->ASP					-104	104	-	
NOS->ASP						12	12	-12
OS->NOS	-9			9	-349		-349	349
NOS->OS	10			-10	110		110	-110
Werktijdaanpassing					-79	26	-53	7

Op 31 december 2019 bedroeg de bezetting van de operationele korpssterkte 50.402 fte's (van wie 4.125 fte's aspiranten).

De bezetting van de operationele sterkte steeg in 2019 met 13 fte's. Dat is minder dan verwacht (zie ook de brief van de minister van JenV aan de Tweede Kamer van 3 september 2019 over ontwikkeling bezetting operationele functies, inzetbaarheid en capaciteitsmanagement politie). De reden is gelegen in een aantal factoren. Ten eerste zijn er fors meer docenten, trajectbegeleiders en OBT-trainers nodig voor de instroom van aspiranten en overige operationele medewerkers, die samenhangen met zowel de uitbreiding RA als de vervangingsvraag. Deze medewerkers worden voor een groot deel uit de operationele sterkte geworven. De genoemde functies staan echter geboekt als niet-operationele sterkte, waardoor sprake is van een doorstroom van de operationele sterkte naar de niet-operationele Sterkte. Deze doorstroom was essentieel om de hogere instroom te kunnen opvangen. In de begroting was deze omvang niet voorzien. Daarnaast vindt ook reguliere interne mobiliteit van de operationele sterkte naar de niet-operationele sterkte plaats, dit is logisch en past bij een gezonde organisatie. Een andere belangrijke reden is de zeer krappe arbeidsmarkt die maakt dat de onvoorziene uitstroom uit het korps groter is geweest dan verwacht. Er hebben in 2019 meer medewerkers arbeidsduurverkorting aangevraagd dan was geprognosticeerd en gezien de omvang van de organisatie heeft dat effect op de bezetting. Tenslotte wordt ongeveer de helft van het begrotingsverschil (ruim 225 fte van de ruim 450 fte) verklaard doordat de gerealiseerde eindsterkte 2018 lager is uitgekomen dan in de Begroting 2019 werd verwacht.

Ondanks deze krappe arbeidsmarkt verloopt de realisatie van de instroom goed en beter dan verwacht. Er stroomden dit jaar 1.901 fte's aspiranten nieuw in bij de verschillende basis politieopleidingen (N2-N5). 104 fte's van deze aspiranten hadden al een functie in de operationele sterkte. Deze leiden niet tot een verhoging van de operationele sterkte, maar tot een verschuiving erbinnen. Daarnaast hadden 12 fte's (van de 1.901) al een functie in de niet-operationele sterkte. Van alle aspiranten die in opleiding

waren (eind 2019: 4.125 fte's) zijn in 2019 is in totaal 225 fte's aan aspiranten uitgevallen tijdens de opleiding. Na het behalen van hun diploma aan de Politieacademie kregen 1.210 fte's aan aspiranten een operationele functie in het korps. Daarnaast stroomden in 2019 ook 775 fte's aan nieuwe operationele medewerkers vanuit de arbeidsmarkt in het korps in. Dat is meer dan verwacht. De uitstroom uit het korps van volwaardig opgeleide medewerkers bedroeg 2.041 fte's. De pensioenuitstroom nam met 1.143 fte's het grootste deel daarvan voor haar rekening.

Ontwikkeling van de bezetting, niet-operationele sterkte
Tot de niet-operationele sterkte van de politie behoren alle ondersteunende bedrijfsvoeringsfuncties en docentenfuncties op de Politieacademie.
De bezetting van de niet-operationele sterkte kwam uit op 11.203 fte's. De bezetting van de niet-operationele sterkte is met 363 fte's gestegen. De formatie van de niet-operationele sterkte is in 2019 echter ook uitgebreid, zoals dat ook in de planvorming was voorzien. Door de ophoging van het regeerakkoord is er ook meer behoefte aan begeleiding, opleiding en versterking van het wervingsapparaat. Toch is er ondanks deze formatiestijging nog sprake van overbezetting in de niet-operationele sterkte. Een deel van deze overbezetting is te verklaren uit een geplande stijging van de bezetting terwijl de formatie nog niet is gestegen, zoals bij de politieacademie het geval is. Een andere oorzaak is de 'scheve' verdeling; er zijn functies overbezet en er zijn ook vacatures die moeten worden vervuld. Hierbij is het niet altijd mogelijk om de vacature uit de overbezetting te vullen. Het korps heeft dit al eerder gesignaleerd en stuurt actief op afname van de overbezetting.

Instroomopgave
Om te anticiperen op de hoge uitstroom – in samenhang met de geplande uitbreidingen – stond het korps in 2019 (evenals de komende jaren) voor een heel omvangrijke vervangings- en uitbreidingsopgave. De politie slaagde er in 2019 in elk geval goed in om de volledige vervangingsvraag te realiseren in de vorm van nieuwe instroom. Dit vereiste in 2019 een uiterste inspanning van het werving- en selectieapparaat, de regionale eenheden en de Politieacademie. De eerstkomende jaren blijft dit zo.

De verhoogde instroomopgave werkt door naar verschillende politieonderdelen en de Politieacademie. De academie bereikte qua opleidingscapaciteit net als 2018 haar opgerekte grenzen. In 2019 opende de politie in Leusden een zevende opleidingslocatie om (ook in de volgende jaren) aan de instroomopgave te kunnen voldoen. Als gevolg hiervan moet de Politieacademie meer docenten aantrekken – veelal ervaren politiemedewerkers uit de praktijk. Zij komen uit de eenheden en dat trekt een wissel op beschikbare capaciteit in de operationele sterkte.

De afdeling In-, Door- en Uitstroom is belast met de praktische invulling en omzetting van de werving en selectie die uit de instroomopgave voortvloeit. Om een beeld te geven van de enorme opgave hier een paar getallen:

	Initieel	Niet initieel
Vacatures	1.806	3.845
Sollicitaties	31.576	60.527

Hiertoe leverde het korps in 2019 een aantal inspanningen:

- Vanwege de moeizame werving van cyber- en digitaalspecialisten op de huidige arbeidsmarkt organiseerde het korps een proefproject om deze doelgroep versneld te kunnen werven. Het proces van recruitment is verkort tot één dagdeel en de totale wervingsprocedure van een aantal maanden werd teruggebracht naar drie à vier weken. Dit kon onder meer doordat recruiters en veiligheidsonderzoekers samen in een compact team werken.
- Het korps lanceerde in 2019 de wervingscampagne *Alles wat je in je hebt* onder het motto *Met alles wat je in je hebt, maak er politiewerk van*. De campagne werkte zowel wervend als reputatieversterkend en benadrukte de complexiteit van politiewerk. Tegelijkertijd liet de

campagne zien dat men zichzelf als mens ontwikkelt bij de politie. Dit sluit aan bij de behoefte van de wervingsdoelgroep. In boodschap, vormgeving en communicatiekanalen sprak de campagne ook diversiteitsdoelgroepen aan. *Alles wat je in je hebt* had een merkbaar positief effect op het aantal sollicitaties. In vergelijking met 2018 steeg dat aantal van 19.934 naar 31.576, een toename van ruim 58% in één jaar tijd.

- Er is onderzoek gedaan om te komen tot mogelijke beheermaatregelen die de noodzakelijke hogere instroom voor de komende jaren kunnen realiseren. Het korps overweegt het in tijdelijke vaste dienst nemen van zittende vrijwilligers, stimuleert het herintreden van oud-politiemedewerkers en biedt mogelijkheden aan politiemedewerkers die met leeftijdsgebonden ontslag kunnen om nog wat langer hun rijke ervaring ter beschikking te stellen.

Diversiteit
Het aandeel vrouwen steeg in 2019 van 33,4% naar 34,0%. In de strategische top bedraagt het aandeel vrouwen 42,1% en op het totaal aan leidinggevenden 30,3%.
De gemiddelde leeftijd in het korps is 45,1 jaar. De jongste medewerker was in 2019 18 jaar en de oudste 74 jaar. Het aantal en het aandeel medewerkers van 60 jaar en ouder is gestegen in 2019 en bedraagt: 8.558,0 fte's. Het aantal nieuwe medewerkers met een dubbele culturele achtergrond (in de initiële opleiding) is vrijwel gelijk 315 in 2018 en 303 in 2019; in percentages is dat een daling van 22% naar 17%.

Doorstroom en Mobiliteit
Veel politiemedewerkers blijven een groot deel van hun werkzame leven bij de politie werken. Hierdoor is de externe arbeidsmobiliteit bij de politie laag (2,3% in 2019). Bijgevolg is de interne mobiliteit hoog. In 2019 kregen 6.339 fte's een andere functie; bij de operationele sterkte 10,8% en bij de niet-operationele sterkte 8,3%. In 2019 maakte 6,1% van de medewerkers (excl. aspiranten) bij de politie promotie.
Daarnaast gingen medewerkers van een operationele sterkte-functie naar een niet-operationele sterkte-functie en omgekeerd. In totaal gingen er 349 fte's, dat is 0,8 % van de operationele sterkte, naar een niet-operationele sterkte functie en 110 fte's, 1% van de niet-operationele sterkte, naar een operationele sterkte functie. De geografische mobiliteit (het aantal fte's dat in een andere eenheid ging werken) bedroeg 2,5%.

3.2.5 Externe inhuur/sourcing strategie
De politie voerde in 2019 concrete verbeteringen door op het gebied van externe inhuur. Onder leiding van een speciaal geformeerde stuurgroep namen sturing en beheersing in grote mate toe. Dit resulteerde er onder andere in dat het korps de duur van de ingehuurde periode terugbracht naar de afgesproken kaders. Verder nam het korps de cijfers van de Inhuurdesk op in de managementrapportages. Dat maakte de verantwoording en de sturing voor alle budgetverantwoordelijken over- en inzichtelijk.

Het korps hield verder een Europese aanbesteding voor flexibele arbeidskrachten. Daarbij koos het voor een partnerschap met één leverancier om, in gelijkwaardige gezamenlijkheid, de flexibele personele behoeftevoorziening kwalitatief te verbeteren. De nieuwe Wet arbeidsmarkt in balans (WAB) voerde de politie in 2019 zorgvuldig in en door. Zowel in de processen als bij interne en externe afspraken. Ten slotte werkte de politie haar strategische keuzes en onderbouwing voor verschillende sourcingmethoden uit in contouren.

3.2.6 Overig HRM-beleid
Op het gebied van HRM-beleid zijn er een paar onderwerpen die aandacht behoeven in dit jaarverslag. Dat zijn enerzijds de evaluatie knelpunten domein Leiding, grondtoon en visie op leiderschap en anderzijds de vaststelling van de beroepsprofielen.

Evaluatie knelpunten domein Leiding, Grondtoon en Visie op Leiderschap:
Na overleg met de politievakorganisaties stelde het Centraal Georganiseerd Overleg Politie (CGOP) het plan van aanpak *Inventarisatie Knelpunten Domein Leiding* vast. De politie voerde dit onderzoek uit in 2019. Dit betreft het eerste domeinbrede onderzoek sinds de vaststelling van het Landelijk Functiegebouw Nederlandse Politie (LFNP) in 2013. Meer dan negentig interviews (praktijkonderzoek) zijn gehouden met medewerkers die een dwarsdoorsnede van de organisatie vertegenwoordigen. Al in een vroege onderzoeksfase bleek dat er – naast onbekendheid met het LFNP – een grote variëteit aan persoonlijke opvattingen en interpretaties bestaat over leiderschap, de plek van leidinggevenden in de organisatie en de wijze van functie-uitoefening in de praktijk. Deze variëteit heeft grote verrommeling tot gevolg.

Dit besef, alsmede de vragen daarover vanuit de organisatie, de bonden en de COR, bracht de Commissie HRM van het Korpsmanagementteam en vervolgens ook de korpsleiding ertoe om de eigen kijk op leiderschap en op de functiereeks Leiding nadrukkelijk te agenderen.
Eerder al actualiseerde het korps zijn visie op strategisch leiderschap. Om gefragmenteerde benadering van het thema te voorkomen – met één visiedocument per doelgroep – startte parallel aan het praktijkonderzoek een proces van opinievorming. Dit leidde tot de zogenaamde *Grondtoon* op politieleiderschap, die het Korpsleidingsoverleg in april 2019 vaststelde.

Vanuit de Grondtoon en de evaluatie van het domein Leiding is de nieuwe leiderschapsvisie opgesteld en vervolgens vastgesteld in het CGOP van oktober 2019. Uit dit overleg kwam verder de opdracht om een werkgroep *Leiding en Leiderschap* te formeren, met vertegenwoordigers van de COR, de politievakorganisaties en HRM. De werkgroep moest duiden wat de vastgestelde Grondtoon, de vastgestelde visie op leiderschap, de eindrapportage van de evaluatie domein Leiding en het vastgestelde beroepsprofiel Politieleider (zie verder) betekenen voor onder andere:

- het onderhoud van het domein Leiding (en dus aanpassing van het LFNP);
- mogelijke nieuwe criteria voor het waarderingssysteem van het domein Leiding;
- eventuele specifieke aanstelling binnen het domein Leiding;
- aanpalende HRM-instrumenten, zoals benoemingenbeleid, MD-beleid, werving en selectie en resultaat- en ontwikkelgesprekken.

Beroepsprofielen
In mei 2019 zijn zes nieuwe beroepsprofielen voor de politie vastgesteld. Dat maakte de politietaken voor de komende jaren toekomstbestendig. De beroepsprofielen Politieagent en Rechercheur sluiten aan op de ontwikkelagenda's *Gebiedsgebonden Politie* en *Toekomstbestendige Opsporing en Vervolging*. Het beroepsprofiel Politieleider wijzigde in vergelijking met het vorige profiel Politiechef (2010) grondig onder invloed van de nieuwe leiderschapsvisie (Grondtoon). Met de vaststelling van de unieke taken erkende de korpsleiding voor het eerst in de politiegeschiedenis de functie wijkagent als een beroep.
Voor specifiekere expertise op complexe vakgebieden en voor meer ondersteuning bij de uitvoering van operationele politietaken zijn de beroepsprofielen Politiespecialist en Politieondersteuner geïntroduceerd. Het korps kan ze hanteren bij meer specifieke aanstellingen voor deze specialistische en ondersteunende taken.
De minister van JenV gaf in september 2019 aan de Politieacademie de opdracht om, afgeleid van de beroepsprofielen, vernieuwend politieonderwijs tot stand te brengen en te organiseren. In het najaar startte deze onderwijsontwikkeling voor politieagent en rechercheur (kwalificatiedossiers).

3.3 Sociale paragraaf

3.3.1 Algemeen

Het politievak is dynamisch, complex en boeiend. Maar het is ook een hoogrisicoberoep dat veel vraagt van medewerkers. Zowel fysiek als mentaal. Het werk stelt voortdurend hoge eisen aan de verschillende functionarissen binnen de organisatie.

Naast de fysieke en mentale belasting van medewerkers – die onder meer in Medewerkersmonitor tot uiting komt – ervaart de politie druk op onderwerpen zoals het vervangingsvraagstuk. Dit in combinatie met de extra toegezegde formatie plus de extra gevraagde (persoons)beveiligingscapaciteit.
De (sociale) media zorgen eveneens voor verhoogde druk: alles wat de politie doet of laat, ligt onder een vergrootglas en wordt (vaak zonder overleg met de betrokkenen) publiek gemaakt. Externe ogen helpen de politie uiteraard om scherp te blijven. Toch kunnen conclusies zonder uitleg van de context de betrokkenen en de organisatie schaden.

Het is de verantwoordelijkheid van de werkgever (en daarmee de politieorganisatie) om het politiewerk optimaal te ondersteunen en goed voor zijn medewerkers te zorgen. Hoewel het korps hier al veel aan doet, blijven er voor de organisatie nog verbeterpunten, die in samenwerking met de Centrale Ondernemingsraad, de vakorganisatie en het ministerie van Justitie en Veiligheid worden opgepakt.

3.3.2 Diversiteit en inclusie

De politie kan alleen goed functioneren als zij door de samenleving wordt herkend als *haar* politie. Verbinding maken met alle groepen betekent contacten met burgers en instellingen, inzicht in problematieken en inlevingsvermogen in zienswijzen. Dat is een stevige basis voor de legitimiteit van de politie en resulteert in een goede informatiepositie en slagkracht.

Meer diversiteit en een inclusieve werkcultuur stimuleren de dialoog binnen het korps – ook over polarisatie, uitsluiting en etnisch profileren – en zetten ertoe aan om de politiecultuur op een hoger plan te tillen. De ambitie is om zowel intern als extern de politie van en voor iedereen te zijn. Ongeacht afkomst, achtergrond, religie, politieke kleur, seksuele voorkeur, gender (identiteit), sociale klasse, leeftijd, fysieke of mentale beperking of welke identiteitskenmerken dan ook. Diversiteit gaat over de mix, inclusie gaat over het omgaan met die mix.
Voor grensoverschrijdend gedrag zoals intimidatie, pesten en discriminatie is binnen de politie geen plaats. Op straat accepteert de politie geen grensoverschrijdend gedrag en binnen de eigen gelederen evenmin. Van iedereen – leidinggevenden voorop – verwacht het korps dat zij de ogen niet sluiten voor gedrag dat niet door de beugel kan. Dat zij bovendien steun bieden aan mensen die zulk gedrag aan de orde durven te stellen, want jezelf hiermee kwetsbaar opstellen vereist moed

Een inclusieve, veilige werkcultuur vergt doorlopend aandacht. De politie verkeert in een lastige fase van verandering en aanpassing. Net als bij andere organisaties en in de samenleving als geheel spelen er sterker dan voorheen dilemma's in relatie tot diversiteit en inclusie. De wens en de druk om snel meer diversiteit te realiseren zijn groot. Tegelijkertijd neemt juist daardoor de kans op onrealistische verwachtingen toe.
De politie begrijpt dat zij in de ogen van anderen soms traag en terughoudend reageert op berichtgeving over incidenten en misstanden. Dat is echter onvermijdelijk. Zorgvuldig onderzoek kost immers tijd en volledige openheid valt nooit te geven vanwege de privacybescherming en goed werkgeverschap.

Het maatschappelijke debat over kwesties van vermeende uitsluiting en discriminatie versnelde een aantal processen. Zij waren ingezet om grensoverschrijdend gedrag en onacceptabele omgangsvormen structureel aan te pakken en ervoor te zorgen dat medewerkers in professioneel opzicht zichzelf kunnen zijn.
Zo breidde het korps zijn leiderschapsprogramma en de leiderschapsdagen verder uit naar de groep medewerkers met coördinerende taken, die qua hiërarchie net onder de leidinggevenden werken.

Instrumenten, methoden en technieken zijn beter toegankelijk voor iedereen. Het korps versterkte de pool aan begeleiders, veranderkundigen voor teamontwikkeling en coaches voor persoonlijke empowerment.
De theatervoorstelling Rauw[10] startte in het voorjaar van 2018. In totaal bezochten ruim twintigduizend medewerkers dit toneelstuk, van wie circa tienduizend in 2019. De centrale vertrouwenspersonen en medewerkers van de Afdeling Veiligheid, Integriteit en Klachten namen in 2019 deel aan professionaliseringstrainingen multiculturaliteit en inclusie.

Medio 2019 heeft de Korpschef zich in de media uitgesproken dat hij binnen de politie een ombudsfunctionaris wil inrichten. Deze functionaris gaat zich bezighouden met het bevorderen van een veilige werkomgeving in de ruimste zin van het woord. De ombudsfunctionaris gaat werken vanuit een onafhankelijke positie, iets waar de Centrale Ondernemingsraad zich al langere tijd voor heeft ingezet. Het vlotte besluitvormingstraject is in oktober 2019 volledig afgerond.

Vervolgens is een kwartiermaker aangewezen om de inrichting van de ombudsfunctionaris en haar team verder vorm te geven. De kwartiermaker is hierbij ondersteund door specialisten vanuit diverse directies en een vertegenwoordiger van de Centrale Ondernemingsraad. Eind 2019 is de ombudsfunctionaris aangesteld en is er een hoofd van het bureau van de ombudsfunctionaris aangewezen.

Het programma De Kracht van het Verschil richt zich al vanaf 2016 op onderzoek en ontwikkeling van vijf projecten (Bondgenoten, Netwerk Divers Vakmanschap, Aanpak Discriminatie, Proactieve Politiecontroles, Polarisatiemanagement) en twee thema's (Veilige, inclusieve werkcultuur en Divers samengesteld korps). Met dit programma worden vier doelstellingen nagestreefd:
- Betere verbinding met iedereen;
- Steviger vakmanschap voor alle medewerkers;
- Meer inclusieve, veilige werkcultuur;
- Meer diversiteit in de teams.

Het korps begon in 2019 te verkennen hoe het de in dit programma ontwikkelde projecten en thema's onder kan brengen binnen de bestaande organisatie, zodat permanente aandacht behouden blijft. De Kracht van het Verschil in de huidige vorm eindigt in 2020. Het korps belegt de intenties en inspanningen in de lijn.

Het versterken van de rol en de positie van het Netwerk Divers Vakmanschap – als portaal naar de informele medewerkersnetwerken – levert steeds vaker en uitvoeriger goede bijdragen op aan de operatie en bij bedrijfsvoeringsvraagstukken. Nu al heeft de politie kennis over en inzicht in diversiteit in huis. Deze gericht toepassen maakt het politiewerk beter en verstevigt de verbinding met de multiculturele samenleving in Nederland.

Het korps besteedde in 2019 extra aandacht aan het tegengaan van etnisch profileren. Met als eenduidig uitgangspunt dat dit geen basis kan vormen voor politieoptreden, zette de politie breed in op het versterken van vakmanschap. Tijdens instructie, opleiding en training gaan docenten nadrukkelijk in op professioneel controleren. De politie bouwde een app die operationele medewerkers hierbij ondersteunt: de ProCo-MEOS-app.

Al sinds 2015 onderneemt de politie actie om de instroomdiversiteit te vergroten. Dat kreeg in 2019 onverminderd een vervolg in de vorm van onder meer:
- scherpere behoeftestelling vertaald naar een instroomopdracht;
- arbeidsmarkt- en reputatieonderzoeken;

[10] De theatervoorstelling Rauw gaat over het werk en het leven bij de politie en dient medewerkers te inspireren tot het goede gesprek: gesprekken over wat politiemensen drijft en waar ze tegen aanlopen in het werk. Kortom, de rauwe kanten van politiewerk.

- gerichte wervingscampagnes;
- activiteiten om kandidaten te binden en begeleiden (persoonsgerichte aanpak);
- inzet van extra recruiters;
- het zo veel mogelijk cultuurwaardenvrij maken van de selectie.

De vernieuwde wervingscampagne voor agenten startte in mei 2019 onder het motto *Met alles wat je in je hebt, maak er politiewerk van*. De campagne is zowel wervend als reputatieversterkend opgezet, benadrukt de complexheid van politiewerk en laat tegelijkertijd zien dat men zichzelf als mens ontwikkelt bij de politie. Dit sluit aan bij de behoefte van de wervingsdoelgroep. In boodschap, vormgeving en communicatiekanalen spreekt de campagne ook diversiteitsdoelgroepen aan.

Meer aandacht voor de instroom van diversiteit leidde tot een stijging van het aantal medewerkers met een dubbele culturele achtergrond sinds 2014. In 2018 steeg de instroomopdracht van de politie in absolute zin en daalde het diversiteitspercentage naar 22%. Voor 2019 was de instroomopdracht nog hoger en bleef het aandeel diversiteit steken op 17%. In absolute aantallen was in 2018 nog sprake van een forse stijging naar 315. In 2019 lag het aantal nieuwe medewerkers met een dubbele culturele achtergrond iets lager, namelijk 303. Een mogelijke verklaring van het lagere percentage is de grote omvang van de opdracht op niveau 4 in relatie tot het beschikbare arbeidsmarktpotentieel.
Om kandidaten tijdens het selectietraject te behouden zette een aantal eenheden in maart 2019 een proefproject op om schaarse doelgroepen beter voor te bereiden op de verschillende selectieonderdelen.

Om meer zicht te krijgen op de diversiteit in migratieachtergrond in het totale personeelsbestand en alle personele stromen is de zogenoemde ‘Barometer diversiteit’ uitgevoerd. De meetmethode is een initiatief van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in samenwerking met het CBS en biedt een oplossing om binnen de huidige privacywet- en regelgeving een beeld te kunnen geven van culturele diversiteit. Het geeft een beperkt beeld, aangezien de CBS-definitie voor migratieachtergrond beperkt is tot geboorteland van de medewerker en de ouders. De uitkomsten zeggen dus niets over de competenties van een medewerker.

3.3.3 Verzuim

Het verzuim bij de politie daalde licht naar 6,2 procent [11] (12-maandsgemiddelde over het kalenderjaar 2019). De dalende trend zette in vanaf mei 2018. Het verzuim over 2018, conform de CBS-definitie, bedroeg 6,3 procent; een verschil van 0,1% derhalve.

Plan van aanpak 3.3.3.1

Het doel van het *Plan van Aanpak Verzuim*[12] is om het verzuim in de periode tot en met 2023 terug te dringen naar maximaal 5,9%. De eenheden stelden hiertoe eigen plannen op, die zijn gebaseerd op de uitgangspunten van het landelijke plan en in samenspraak met de medezeggenschap tot stand kwamen. Conform het plan van aanpak stelde het korps in 2019 extra casemanagers PTSS en re-integratiecoaches aan. Zij ondersteunen de leidinggevenden tijdens het verzuimproces.
Er kwam tevens capaciteit beschikbaar voor meer bedrijfsartsen. Vanwege de schaarste aan bedrijfsartsen op de arbeidsmarkt trof het korps in 2019 voorbereidingen voor een specifieke bedrijfsartsenopleiding binnen de politieorganisatie, die begin 2020 van start gaat.
In het kader van het re-integratieproces werkt de politie nauw samen met het programma *Bijzondere Zorg* (zie paragraaf 3.3.5).

[11] Conform de CBS-systematiek, die sinds 2019 binnen de organisatie gehanteerd wordt. De CBS berekeningsmethode is beperkt tot een maximale verzuimduur van 730 dagen.
[12] Tweede Kamer 2017-2018, 26 928, nr. 777.

Bewustwordingscampagne 3.3.3.2
De campagne om medewerkers bewuster te maken van hun eigen rol bij gezondheid, belastbaarheid en inzetbaarheid kreeg in 2019 concretere vorm. Er kwam ter ondersteuning van leidinggevenden een toolkit beschikbaar met daarin:

- een verzuimwaaier inzetbaarheid en re-integratie, die leidinggevenden een handig overzicht biedt van belangrijke momenten en spelers in het ziekteproces. De waaier geeft tips om het goede gesprek met medewerkers te ondersteunen bij het terugdringen van verzuim en de re-integratie van medewerkers;
- een presentatie en een (animatie)film over verzuim en verzuimaanpak om het gesprek hierover binnen de teams te faciliteren;
- een voorlichtingspresentatie in combinatie met een voorlichtingsfilm over PTSS.

Daarnaast gebruikt het korps het personeelsblad 24/7, het Tijdschrift voor de Politie en het portaal Veilig en Gezond Werken om gezondheid, belastbaarheid en inzetbaarheid intensiever onder ieders aandacht te brengen.

Training leidinggevenden 3.3.3.3
De verplichte training om leidinggevenden beter toe te rusten voor hun taak – het voorkomen van en begeleiden bij verzuim – combineerde het korps in overleg met de politievakorganisaties met de training *Vroegsignalering van psychosociale problemen bij medewerkers*. Deze (verplichte) trainingen begonnen eind 2018 en eind 2019 zijn er 248 trainingen gevolgd. In 2020 gaat de politie hiermee door. Daarnaast introduceerde het korps in 2019 de door eenheidspsychologen gegeven training *Vroegsignalering PTSS*.

3.3.4 Banenafspraak (arbeidsbeperkten)
Het kabinet wil meer anders-validen en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk helpen. In lijn daarmee spant het korps zich in voor het werven en aanstellen van mensen uit deze doelgroep. De Banenafspraak maakt deel uit van een breder programma dat diversiteit en inclusiviteit stimuleert. De politie streeft naar structurele instroom en behoud van mensen met een arbeidsbeperking.
Het gaat om het aanboren van verschillende soorten van kennis en expertise binnen een inclusieve werkcultuur, die ruimte biedt aan het anders zijn en verschillen herkent, waardeert en benut. Het accent bij het aantrekken van mensen uit deze doelgroep ligt nadrukkelijk op zo veel mogelijk aansluiting op en ondersteuning van de politieorganisatie. Het werk dat zij verrichten moet dus meerwaarde voor de politie hebben en tegelijkertijd aansluiten bij hun persoonlijke mogelijkheden. Duurzame inzetbaarheid geldt als kernwaarde bij deze benaderingswijze. Voor deze doelgroep zinvolle taken realiseren, die zo nauw mogelijk verweven zijn met de politieorganisatie, vergt een intensief traject.

De uitvoering van de banenafspraak blijkt complex te zijn. Om die reden kondigde het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan de Wet banenafspraak en quotum arbeidsbeperkten te vereenvoudigen. De nieuwe wetgeving is niet afgerond en de huidige opgeschort. Dat maakt het voor de politie lastig om concrete kaders aan te geven. De initiële opdracht aan het korps luidde 1900 banen per 2024. Daarop hebben de sectoren defensie, JenV (Dienst Justitiële Inrichtingen) en politie officieus vrijstelling bedongen voor het operationele deel van hun personeelsbestand. Met het oog op veiligheids-/arbeidsrisico's en functie-/opleidingseisen is het niet mogelijk om hier arbeidsbeperkten in te zetten. Dat zou ten koste gaan van de veiligheid van henzelf, de collega's en de burgers. De korpsleiding stelde zich in 2015 op het standpunt dat zij 500 extra banen per 2024 als een realistische opdracht beschouwt. Gezien de ontwikkelingen binnen de politie en in de wetgeving moeten in 2020 nieuwe kaders worden vastgesteld. Mocht het wederom tot een activering van de quotumwet komen, dan gaan de genoemde sectoren opnieuw in gesprek over een uitzonderingspositie binnen het veiligheidsdomein.

Eind 2019 stond het aantal banen op basis van inhuur op 213 en aantal banen in dienst op 84. In totaal realiseerde het korps dus 297 banen.

De politie richtte centraal een project in voor een infrastructuur waarmee de eenheden zelfstandig aan de slag kunnen. De doelstellingen van het project Banenafspraak luiden:

- bij het realiseren van nieuwe banen voor mensen uit de doelgroep maatwerkondersteuning bieden aan centrale processen;
- bij het realiseren van nieuwe banen voor mensen uit de doelgroep draagvlak creëren en belemmeringen wegnemen door bijvoorbeeld extra begeleiding bij de aanvraag van (fysieke) werkplekken op maat;
- regionaal een extern en intern netwerk opzetten, waarin belanghebbenden elkaar gemakkelijk weten te vinden.

Daarnaast bevat de cao 2018-2020 twee afspraken die beogen bij te dragen aan het realiseren van nog meer banen. Het doel ervan is het ontlasten van operationele medewerkers door extra (administratieve) ondersteuning in te zetten in de gebiedsgebonden politie (ggp) en de opsporing. Operationele medewerkers kunnen zich daardoor meer richten op hun politietaken. Hierbij maakt het korps gebruik van de mogelijkheden die de Participatiewet biedt.

Bij de realisatie van banen voor mensen met een arbeidsbeperking hanteert de politie een meerjarige aanpak. Deze bestaat vooralsnog uit de volgende methodes.

- Individuele plaatsingen op (nieuwe) aangepaste takenpakketten (via jobcarving en functiecreatie) of (nieuwe) reguliere functies (in deeltijd dan wel met een extra voorziening).
- Collectieve plaatsingen in teams van vijf à tien medewerkers met een gespecialiseerde teamcoördinator en een vaste jobcoach. Dit betreffen werkzaamheden in de (facilitaire/administratieve) ondersteuning van de ggp.
- Specifieke plaatsingen in teams van circa vier medewerkers die een specifiek takenpakket uitvoeren. Succesvolle proeftuinen zoals het uitlezen van camerabeelden en het structureren van grote databestanden zijn hiervan goede voorbeelden.

Dat de politie werk maakt van de Banenafspraak en op de goede weg is, blijkt uit een aantal fraaie resultaten. Denk aan de proeftuin voor Camerabeeldspecialisten (genoemd in het boekje *Best Practises Banenafspraak Overheid editie 2019*) en de innovatieve proeftuin op het gebied van datascience en software development (zie hieronder).

Camerabeeldspecialisten
De succesvolle proeftuinen in Den Haag en Amsterdam met teams van camerabeeldspecialisten creëerden enorme navolging binnen de organisatie. In deze teams werken mensen met een vorm van autisme. Zij kunnen uitstekend langere tijd scherp focussen en beschikken over een uitzonderlijk oog voor detail. De teams opereerden dicht bij de opsporing en betekenden daarmee een enorme steun voor de rechercheurs. Het uitkijken van vele uren aan camerabeelden is een uiterst tijdrovende, maar hoognodige klus. Beeldmateriaal kan immers cruciaal zijn voor een onderzoek. Tijdens de proeftuin bleken deze medewerkers niet alleen heel geschikt zijn voor het werk, ze behaalden ook een hoger rendement dan rechercheurs. Een win-winsituatie: beter resultaat en de rechercheurs konden hun kostbare tijd aan andere belangrijke taken besteden. Er meldde zich al een ggp-basisteam dat camerabeeldspecialisten wil werven om beelden van winkel- en brandstofdiefstal uit te lezen.

Datascience en softwaredevelopment
Bij het Team Rendement Operationele Informatie (TROI), dat valt onder de Dienst Regionale Recherche/Specialistische Opsporing van de Eenheid Amsterdam, startte in april 2019 een innovatieve proeftuin. De politie beschikt over gigantisch veel terabytes aan ongestructureerde informatie. Te denken valt aan allerlei gegevens van in beslag genomen telefoons, verkeersgegevens en internetdata. Om deze informatie te ontsluiten, is een team met back-end developers en datascientisten ingezet. Dat kan ongestructureerde data omzetten in gestructureerde uitkomsten. Die kan de politie vervolgens gebruiken om analysetools te voeden, wat het mogelijk maakt om data-analyses uit te voeren en de opsporing te voorzien van relevante informatie.

Voor dit soort werk moeten medewerkers oog hebben voor detail en datapatronen snel kunnen herkennen. Mensen met autisme beschikken zoals hierboven ook gezegd vaak over de unieke gave dat zij extreem kunnen focussen. Dat maakt hen heel vasthoudend bij het zoeken naar een oplossing van een vraagstuk. Ze hebben bovendien een heel goed oog voor detail en vaak sterk ontwikkelde analysevaardigheden. De politie ontving op 20 juni 2019 van ITvitae een award, omdat zij een van de werkgevers is die effectief en enthousiast mensen met autisme aanneemt.

3.3.5 Preventie en zorg

Voorzieningen en instrumenten preventie en zorg beter toegankelijk 3.3.5.1
Naar aanleiding van de review *Realisatie Visie Veilig en Gezond Werken* zette het korps in 2019 meerdere verbeteringen in gang. Die moeten de voorzieningen en instrumenten op het gebied van preventie en zorg via intranet beter toegankelijk maken voor medewerkers. Dat geldt ook voor de samenhang tussen de verschillende instrumenten en voorzieningen.
Het onderwerp Veilig en Gezond Werken beschikt sinds 2019 over een eigen portaal met een prominente plek voor de visie. Dat biedt een alfabetisch gerangschikt en samenhangend overzicht van alle relevante voorzieningen en instrumenten voor preventie en zorg. De folder *Werk jij veilig en gezond?* is samengesteld en gepubliceerd. Daarin staat informatie over alle mogelijkheden die de Veilig en Gezond Werkenteams ter ondersteuning aan de eenheden aanbieden.
Verder onderzoekt het korps hoe het informatie gerichter kan aanbieden aan specifieke doelgroepen of individuen.

Zelftesten 3.3.5.2
Sinds begin 2019 stelt de organisatie twee zelftesten beschikbaar: een algemene zelftest en de zelftest voor zedenrechercheurs. Met behulp hiervan kunnen medewerkers (anoniem) inzicht verwerven in hun mentale fitheid. Na het invullen van de zelftest krijgen zij direct een persoonlijk advies over hun mentale welzijn, de mogelijke risico's en de beschikbare instrumenten om overbelasting te voorkomen. Een mental check-up kan onderdeel uitmaken van de adviezen.

Programma Bijzondere zorg 3.3.5.3
Vooruitlopend op de inbedding van de bijzondere zorgplicht in het Besluit algemene rechtspositie politie startte het korps in 2019 het programma *Bijzondere Zorg*. Dat richt zich onder andere op bijzondere zorg voor (ex-)politiemedewerkers en hun relaties. Het beantwoordt hulpvragen en verschaft informatie over aandoeningen die gerelateerd zijn aan de politietaak, zoals beroepsziekten en de gevolgen van dienstongevallen. Dit programma zet tevens in op passende re-integratie, creatief herplaatsen en de zogenoemde buddyconstructie.

Geestelijke verzorging 3.3.5.4
Het implementatieplan 'Geestelijke verzorging' is begin 2019 in overleg met de vakorganisaties vastgesteld en wordt conform het plan uitgevoerd. Bij het landelijk expertiseteam Veilig en Gezond Werken van het Politiedienstencentrum, is een geestelijk verzorger voor het korps aangesteld. De werving van de andere veertien geestelijk verzorgers is in het laatste kwartaal van 2019 gestart. Geestelijk verzorgers bieden ondersteuning als het politiewerk ethische en existentiële vragen oproept. Elke eenheid heeft een eigen Veilig en Gezond Werken-team, waar de geestelijk verzorgers worden ondergebracht.

Preventief medisch onderzoek 3.3.5.5
De projectgroep *Preventief Medisch Onderzoek* (PMO) begon naar aanleiding van een proefproject in 2019 met het samenstellen van de uitvoeringsregeling *Preventief medisch onderzoek politie*.
Het PMO concentreert zich op de gezondheidsrisico's die uit de risico-inventarisatie en -evaluatie psychosociale arbeidsbelasting naar voren komen. Het wil werkgerelateerde gezondheidsschade en beroepsziekten voorkomen dan wel zo veel mogelijk beperken. Daarnaast verschaft het onderzoek

inzicht in de risicofactoren die van invloed kunnen zijn op de individuele gezondheid van de medewerker, zoals onvoldoende bewegen, roken, etc.

Psychosociale arbeidsbelasting 3.3.5.6
Via de Medewerkersmonitor hield het korps een risico-inventarisatie en -evaluatie psychosociale arbeidsbelasting. Op basis van de onderzoeksresultaten hebben medewerkers en hun teamchefs verbeterpunten opgesteld en uitgevoerd om de risico's op psychosociale overbelasting te verminderen. De uitvoeringsregeling en het handboek *Risico-inventarisatie en -evaluatie Psychosociale Arbeidsbelasting* zijn in 2019 vastgesteld.

Onderzoek werkbelasting en baantevredenheid en review Realisatie Visie Veilig en Gezond Werken 3.3.5.7
Het WODC-onderzoek *Werkbelasting en Baantevredenheid* – gehouden onder wijkagenten, teamchefs en medewerkers van Huisvesting, Services en Middelen – evenals de externe review *Realisatie Visie Veilig en Gezond Werken* gaven in 2019 aanleiding tot afspraken over verbeterpunten.

Vanwege het WODC-onderzoek paste het korps in 2019 de vragenlijsten aan van de periodieke Medewerkersmonitor en van de Risico-inventarisatie en -evaluatie Psychosociale Arbeidsbelasting. De monitorwijzigingen maken het mogelijk om de werkbelasting ook op functieniveau te onderzoeken. De externe beoordeling van de Realisatie Visie Veilig en Gezond Werken leverde in 2019 eveneens concrete verbeteringen op, zoals:

- het structureel aanbieden van geestelijke verzorging;
- het toegankelijker maken van voorzieningen en instrumenten voor preventie en zorg;
- de folder *Werk jij veilig en gezond?* met informatie over de ondersteuning die de Veilig en Gezond Werkenteams aanbieden.

Daarnaast werkte het korps aan de uitvoeringsregeling *Preventief Medisch Onderzoek* en onderzocht het de effecten die voorzieningen op het gebied van nazorg na ingrijpende gebeurtenissen sorteren.

Kadernota Arbeidsomstandigheden 3.3.5.8
De kadernota *Arbeidsomstandigheden* is in 2019 vastgesteld. Daarin staat hoe het korps omgaat met de wet- en regelgeving omtrent arbeidsomstandigheden en met het risicomanagement uit de Visie Veilig en Gezond Werken. Deze kadernota creëert samenhang tussen de instrumenten voor risico-inventarisatie (zoals de RI&E), de in de Arbocatalogus onderkende arbeidsrisico's en de invoering van beheersmaatregelen voor arbeidsomstandigheden in alle relevante bedrijfsvoeringsprocessen.

Herziening Arbocatalogus 3.3.5.9
Het plan van aanpak *Borging, Actualisatie en Ontsluiting Arbocatalogus* is in 2019 vastgesteld. De politiebedrijfsprocessen gaan voortaan verwijzen naar de Arbocatalogus om de onderkende risico's zo veel mogelijk te beperken en beheersen. Het korps vormde een multidisciplinair projectteam om het plan van aanpak uit te voeren. Informatievoorziening bestudeerde hoe de relevante informatie zo toegankelijk mogelijk valt te maken, zoals een zoekfunctie, video's, instructies en links naar externe partners. Het korps vult de huidige Arbocatalogus direct aan met alle onderwerpen waarover actuele informatie beschikbaar komt. Denk aan factsheets, instructies en algemene informatie/wetgevingslink. Bovendien neemt het korps specifieke risicodoelgroepen (zoals zwangeren of functiebeperkten) in de Arbocatalogus op om gericht voorlichting en informatie te kunnen geven.

Fit@NP 3.3.5.10
In 2018 besloot het korps om voor een periode van vier jaar € 1,6 miljoen per jaar beschikbaar te stellen voor Fit@NP. Dit bedrag was primair bedoeld voor het inhuren van externe vitaalcoaches die de Fit@NP-programma's bij de eenheden moeten uitvoeren. In oktober 2019 traden achttien vitaalcoaches in dienst, allemaal met een tijdelijke aanstelling. Om Fit@NP overal goed vorm en inhoud te kunnen geven en de coaches functioneel aan te sturen, gingen in elke eenheid coördinatoren/specialisten Fit@NP aan de slag.

Preventie psychisch leed en opvang na ingrijpende gebeurtenis 3.3.5.11
Het plan van aanpak *Preventie van psychisch leed en opvang na ingrijpende gebeurtenissen* kreeg in 2019 een definitieve status. De politie brengt dit plan ten uitvoer in de vorm van intern participatief actieonderzoek naar de effectiviteit van de bestaande voorzieningen voor nazorg na ingrijpende incidenten. Het onderzoek startte eind 2019 en loopt door in 2020.

Op basis van de richtlijn *Psychosociale Ondersteuning Geüniformeerden* ging het korps in 2019 aan de gang met het in beeld brengen en waar mogelijk aanpakken van factoren en stressoren die een posttraumatische stressstoornis (PTSS) kunnen veroorzaken.

Proces voor beroepsziekten, beroepsincidenten en dienstongevallen stroomlijnen 3.3.5.12
Het huidige Meldpunt PTSS verandert in één loket voor beroepsziekten, beroepsincidenten en dienstongevallen. Dit nieuwe loket helpt medewerkers met het doorlopen van de verschillende processtappen voor de erkenning van een aandoening als beroepsziekte of de erkenning van een beroepsincident en voor de toepassing van de rechtpositie in dat kader. De medewerker krijgt bij het loket een vaste contactpersoon. Het korps nam hiervoor een plan van aanpak aan en voert dat conform planning uit.

Evaluatie stelsel beroepsziekten en beroepsincidenten 3.3.5.13
Het korps gaf in 2019 opdracht tot een evaluatie van het Stelsel Beroepsziekten en Beroepsincidenten en zette de uitvoering ervan in werking. De evaluatie richt zich op:

- het geheel aan regelgeving en beleidsafspraken voor de beoordeling van dienstongevallen, beroepsziekten en beroepsincidenten;
- de bepaling van de aansprakelijkheid;
- de rechtspositionele aanspraken en de afwikkeling daarvan.

De evaluatie dient te bezien of (en zo ja, in welke mate) het stelsel voldoet aan de doelstelling: bijdragen aan het herstel van de medewerker. Daartoe brengt de politie de ervaringen in kaart die tot dan toe met de toepassing van het stelsel zijn opgedaan. De uitkomst van de evaluatie moet leiden tot nader overleg over mogelijke stelselverbeteringen.

Voorziening arbeidsparticipatie ouderen/einde loopbaan 3.3.5.14
In 2019 is een handreiking opgesteld die de verschillende mogelijkheden toelicht om na het einde van de loopbaan veilig en gezond aan het werk te blijven. Daartoe behoort de mogelijkheid om medewerkers een 'samenstel van werkzaamheden' te geven, eventueel in combinatie met een tijdelijke aanstelling.

Beroepsziekten (onder andere posttraumatische stressstoornis) 3.3.5.15
Het tegengaan van beroepsziekten zoals een posttraumatische stressstoornis (PTSS) vraagt om meer bewustwording van de mogelijke risico's van het politiewerk en het effect hiervan op de mentale gezondheid van medewerkers. In november 2019 richtte het korps de *Zorglijn PTSS-politie* in. Die ondersteunt medewerkers met (een vermoeden van) PTSS en biedt zorg aan. De voorlichting over PTSS draagt eveneens aan bij aan het tegengaan van de ziekte.

Politiemedewerkers met PTSS krijgen ondersteuning en begeleiding van het Meldpunt PTSS, dat in 2019 een verbeterslag realiseerde. Het meldpunt verkortte de doorlooptijden van enerzijds de

aanvraagprocedure voor erkenning van PTSS als beroepsziekte en anderzijds het verwerken van medische declaraties. Om aanvragen sneller te behandelen en medewerkers beter te begeleiden, breidde het Meldpunt PTSS het aantal casemanagers uit.

Gehoorbescherming 3.3.5.16
Vanwege het uitblijven van effectieve kabinetsmaatregelen voor een veiliger verloop van de jaarwisseling zag de korpschef zich in 2019 genoodzaakt om zijn mensen beter te beschermen. Daartoe is na de zomer een minicompetitie doorlopen voor de aanbesteding van geavanceerde gehoorbescherming. Geavanceerd omdat politiemedewerkers hiermee zowel het C2000-radioverkeer als de omgeving kunnen horen, terwijl het geluid boven 82 decibel wordt gedempt om gehoorbeschadiging te voorkomen. De gehoorbescherming bestaat uit een per persoon verstrekt deel, (de otoplastieken) en een daarop aan te sluiten set waarover de wijkteams per pool kunnen beschikken. Gedurende de *Operatie Veilig Horen* zijn in acht weken tijd bij 18.000 collega´s otoplastieken aangemeten en in de periode voor de jaarwisseling verstrekt. Voor nog niet geleverde otoplastieken waren generieke oordoppen met dezelfde functionaliteit beschikbaar. Tevens voerde het korps de draagplicht in die uit de Arbowet voortvloeit.

Geweld tegen politieambtenaren 3.3.5.17
Jaarlijks worden rond de 10.500 individuele collega's met agressie en geweld bejegend. De cijfers over 2019 waren vergelijkbaar met de cijfers over 2018. Bij ongeveer 4.500 politiemensen ging het om verbale agressie en belediging. In die gevallen vond alleen een melding plaats. Uitzondering is een belediging die sterk grievend is. In die gevallen is aangifte gedaan en is waar mogelijk schade verhaalt. In de horeca, bij huiselijk geweld en in geval van personen met verward gedrag komt geweld tegen politieagenten het meest voor.

Uit een evaluatie door de Centrale Ondernemingsraad bleek onder meer dat veel collega's geweld tegen politieambtenaren niet melden omdat ze dat te bewerkelijk vinden. Na die constatering gaf de korpschef de opdracht om een MEOS-app te realiseren die medewerkers in staat stelt om dit soort geweld mobiel te melden. In oktober 2019 kwam deze functionaliteit beschikbaar op de smartphones.

3.4 Informatievoorziening
De politie is een informatieverwerkende organisatie. Het belang ervan en de mate waarin zij een beroep doet op de ICT-voorzieningen blijven toenemen, net als in de rest van de samenleving. Het korps verbetert daarom continu de kwaliteit en de toegevoegde waarde van de informatievoorzieningen om voortdurend voorbereid te zijn op de toekomst. Dat gebeurt onder andere door de toepassing van moderne technische platforms (big data-, data-analyse-, mobile platforms), die innovatie mogelijk maken.

IV-strategie en innovatie
De strategie voor de informatievoorziening van de politie is begin 2018 vastgesteld en beschrijft negen strategische speerpunten. In 2019 is een quick scan gestart op de actualiteit van de strategie, gezien de dynamiek in opkomende technologiën.

In 2019 is er werk van gemaakt om de politie te positioneren in de Smart Citystrategie van de steden. Het is voor het korps van strategisch belang om hierbij aan te sluiten:

- om met de steden te leren van de inzet van nieuwe technologieën bij het bevorderen van veiligheid in de wijk;
- om te leren hoe beide partijen dit integraal met elkaar kunnen uitvoeren;
- om te leren wat deze samenwerking betekent voor de rol van de politie.

De Directie IV leverde de inzet en kennis om dit traject met de G-5 en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten vorm te geven. Daarbij behartigt de directie de belangen en de positie van de politie.

De Cloudontwikkeling zoals ingezet door de politie vormt een invulling van de infrastructurele ontwikkeling en creëert daarmee een belangrijke basis voor het verder uitbouwen van de

informatievoorziening. Daarnaast stelde het korps een strategie en kaders op voor de weloverwogen inzet van op Cloud gebaseerde oplossingen. Dit enerzijds als antwoord op de vraag naar efficiëntere dienstverlening en anderzijds gelet op kostenbeheersing, gezien de toenemende vraag naar IV-verwerkingscapaciteit en -gegevensopslag.

Balans beheer en vernieuwing
Het portfolio *Politie op Kaderniveau* is in 2019 vastgesteld. Daarbij bedeelde het korps het beschikbare IV-kader toe aan de diverse hoofdportefeuilles. Aan hen is gevraagd om binnen dit kader prioriteiten te stellen ten aanzien van de te realiseren vernieuwingen. Op basis van deze prioriteiten stelde de politie een realisatieplan per portefeuille op, waarin de initiatieven zijn vertaald naar IV activiteiten en geplot op de uitvoeringsorganisatie. Zo kan het korps de afgesproken balans tussen beheer en vernieuwing (70%-30%) realiseren.

Ten aanzien van het informatievoorzieningsdeel van het politieportfolio stuurde het korps in 2019 actief op de geleverde inspanningen en geboekte resultaten. De portfoliorapportage is gericht op de (bij)sturing en wat betreft middeleninzet op de verantwoording van de verhouding tussen beheertaken en vernieuwing van de informatievoorziening (verhouding 70/30). Indien nodig stuurt de politie bij via de continue portfoliocyclus, waarin zij elke vier maanden de portfolio opnieuw vaststelt.

De eind 2019 gerealiseerde verhouding tussen de beheercapaciteit en de vernieuwingscapaciteit bedroeg 68,7% versus 31,3%.

IV-vernieuwing
Een analyse van de vernieuwingsvoorstellen in het portfolio 2019 laat zien dat deze bijdragen aan het realiseren van de IV-Strategie. Hierbij is een verbinding gelegd met de (hoofd)portefeuilles. In 2019 realiseerde de politie onder meer de volgende IV-vernieuwingen:

- vernieuwing en waarborging van het Landelijk Meldpunt Internetoplichting (hoofdportefeuille Digitalisering en Innovatie);
- start van een proefproject bij diverse eenheden om de ingebruikname van webcrawling voor te bereiden, wat een effectieve en efficiënte opsporing van mensenhandel mogelijk maakt (hoofdportefeuille Vreemdelingenzaken en Migratiecriminaliteit);
- ihet virtuele callcenter voor Regionale Servicecentra (RSC) is technisch ingericht, waardoor het korps de RSC-werklast gemakkelijker over de eenheden kan verdelen (hoofdportefeuille Dienstverlening);
- binnen de bijzondere portefeuille Vernieuwend Registreren[13] zijn diverse MEOS-functionaliteiten opgeleverd (verkeersongevallenregistratie, plaatsdelictonderzoek), evenals. de MEOS-functionaliteit GTPA/GTDA die de drempel verlaagt om meldingen van geweld tegen politieambtenaren aan te geven;
- binnen dezelfde bijzondere portefeuille Vernieuwend Registreren maakte de functionaliteit Executie en Signalering het voortaan mogelijk om op straat realtime op te vragen welke gesignaleerde personen er zijn en welke executieopdrachten nog openstaan.

Het Bureau ICT-toetsing (BIT) van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties onderzocht het *Programma Vernieuwend Registreren/Winkeldiefstal*. De politie beschouwt de BIT-aanbevelingen als constructief en zal deze toetsen op uitvoerbaarheid, kans van slagen en impact.
De invoering van de nieuwe landelijke signaleringsfunctionaliteit ter vervanging van het systeem OPS, betekende in 2019 een belangrijke mijlpaal voor het Programma Vernieuwend Registreren. OPS was

[13] Het Programma Vernieuwend Registreren (PVR) heeft als doel de ICT-ondersteuning van politiemensen op straat en op kantoor te verbeteren door twaalf registratiesystemen en het mobiele platform Mobiel Effectiever Op Straat (MEOS) stapsgewijs te vervangen door een platform gebaseerd op één onderliggende gegevensverzameling waaraan, gefaseerd en modulair, functionaliteit kan worden toegevoegd.

33 jaar operationeel en kende veel verbindingen met andere systemen, zowel binnen de politie als bij ketenpartners zoals de Koninklijke Marechaussee, voor (onder andere) controles op Schiphol.

Voor de vernieuwing van bedrijfsvoeringsapplicaties ontwierp de politie in 2019 een doelarchitectuur met roadmap. Op basis daarvan kan zij vervolgprojecten starten.

Cybersecurity
De politie legde haar doelstellingen voor cybersecurity meetbaar neer in een cyberprogramma. Zij zijn enerzijds gericht op het inrichten van de interne organisatie-infrastructuur en anderzijds op betere beveiliging van de zogenaamde kroonjuwelen. De doelstellingen komen voort uit de toenemende dreiging vanuit en ontwikkelingen in de cyberwereld. De stuurgroep bepaalde kwalitatief welke kroonjuwelen prioriteit krijgen en stelde het aantal vast op twintig. Het IB-kwartier PDC begon in 2019 het uitvoerende team op te bouwen en nam gaandeweg steeds meer activiteiten over van het cyberprogramma. Deze overgang van programma naar IB-kwartier PDC vergt nog twee jaar in een glijdende schaal.

Het team van de Chief Information Security Officer (CISO) zorgt voor de strategische verbinding en de kaderstelling, zowel richting het IB-kwartier PDC als het cyberprogramma. In relatie tot (inter)nationale afstemming en het bijdragen aan de weerbaarheid c.q. continuïteit van de politie als geheel, behartigt het CISO-team de volle breedte van het vakgebied.

Cybercriminaliteit[14]
De nieuwe cyberteams zijn met informatievoorzieningsmiddelen uitgerust. Het korps stelde werkplekken en hulpmiddelen beschikbaar en realiseerde toegang tot de digitale transferia. De infrastructuur voor de digitale transferia werd bestendigd en uitgebouwd, zodat de noodzakelijke fijnmazigheid is bereikt. Samen met de operatie startte Informatievoorziening de ontwikkeling van een innovatieplatform, dat onder meer fungeert als enabler voor cyberspecialisten. Het korps ontwierp een hulpmiddel als webcrawling in het kader van mensenhandel en een applicatie (FTZ-lab) om metadata uit internettaps te filteren. Verder kregen operatiegedreven ICT-ontwikkelingen vorm en is met de portefeuilles Digitalisering en Cybercrime en Intelligence een ontwikkelstrategie uitgewerkt, die de realisatie in 2020 voorbereidt van de informatievoorzieningen voor deze gebieden.

3.5 Bescherming persoonsgegevens
De politie is ‘waakzaam en dienstbaar’ aan de samenleving binnen de waarden en de kaders van de rechtsstaat, met als doel Nederland veilig houden. Om dat te doen verzamelt zij veel informatie waaronder persoonsgegevens.

De bescherming van persoonsgegevens is een grondrecht van iedere burger ten opzichte van de overheid en een belangrijke waarde in de samenleving. Omdat veiligheid en burgerlijke vrijheden (zoals privacy) beiden heel belangrijk zijn, zorgt de politie voor een evenwicht tussen beide belangen. Zorgvuldig omgaan met persoonsgegevens hoort bij een integere politieorganisatie. Om dit belang tot uitdrukking te laten komen, stelde het korps in 2019 op strategisch niveau een portefeuillehouder Privacy en Ethiek aan.

Wet politiegegevens
Aansluitend op de invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) op 25 mei 2018 werd op 1 januari 2019 de aan de Europese richtlijn aangepaste Wet politiegegevens (WPG) van kracht. De invoering van de AVG bracht twee voormalige WPG-taken onder AVG-regime: korpschefstaken en vreemdelingentaken.

[14] Informatievoorzieningen zijn moeilijk toe te schrijven aan uitsluitend één portefeuille. Hieronder staan alleen de in 2019 gerealiseerde IV-aspecten die een directe relatie met de doelstellingen van cybercriminaliteit hebben. Dit betekent dat diverse andere initiatieven ook bijgedragen hebben aan deze doelstellingen.

Tot de belangrijke nieuwe bepalingen in de hernieuwde WPG behoren:

- de registerplicht;
- de meldplicht datalekken;
- privacy and security by design;
- logging;
- de verplichte functionaris voor gegevensbescherming.

De invoering van deze nieuwe bepalingen is opgenomen in het *Verbeterprogramma WPG en Informatiebeveiliging* en in 2019 vertaalde de politie de bepalingen in beleid, dat deels in werking is en deels nog wordt ingevoerd.

Concernaudit en de Auditdienst Rijk (ADR) voerden in 2018 een audit uit naar de WPG. Uit de negen onderzochte onderwerpen rees een beeld op van een organisatie die de WPG op onderwerpen goed naleeft, maar op een aantal andere onderwerpen staat het korps nog echt iets te doen.
Zo zette de politie in 2019 een gedegen autorisatiesysteem op, al vergt het nog tijd om alle functiegroepen en -systemen erop aan te sluiten. De politie onderzocht het proces voor rechten van betrokkenen uitgebreid en stelde vast dat zij voldoet aan de wet. Nieuwe verplichtingen, zoals privacy and security by design en de functionaris voor gegevensbescherming, scoren positief in de audit. Ondanks het positieve resultaat realiseert de politie zich dat zij privacy and security by design weliswaar toepast, maar deze werkwijze nog beter zou kunnen inbedden in de organisatie.

De functionaris voor gegevensbescherming bracht in 2019 conform zijn toezichtskader adviezen uit. De toezichtacties waren onder meer gericht op:

- de verwerking van politiegegevens binnen de Regionale Inlichtingen- en Expertisecentra;
- de verwerking van politie- en persoonsgegevens binnen een Staf Grootschalig en Bijzonder Optreden;
- de verwerking van persoonsgegevens bij werving, selectie en aanstelling.

Deze onderzoeken bevatten stuk voor stuk belangrijke bevindingen ter verbetering van de privacybeheersing in het korps. In de loop van 2019 ontplooide het korps de eerste activiteiten om deze verbetering in gang te zetten.

AVG
Het korps werkte in 2019 hard aan het conform afspraak voldoen aan de AVG en bracht veel onderwerpen op orde, waaronder de functionaris voor gegevensbescherming, een procedure voor datalekken, een intern privacy statement en een plan van aanpak voor het vervolg. Zoals gepland lopen de activiteiten om de verwerkingen op orde te brengen door in 2020.

3.6 Facilitair management

Huisvesting
Het Strategisch Huisvestingsplan 2013-2025 (SHP) bevat de meerjarige beleidsdoelstellingen voor de politiehuisvesting tot 2025. Het korps dient te komen tot een effectievere en efficiëntere huisvesting die past bij de verdere ontwikkeling van de organisatie, onder meer op het gebied van de dienstverlening. Daarbij streeft het korps naar een optimale geografische spreiding van locaties en tegelijkertijd naar lokale verankering van de teams. Dit alles te realiseren binnen de gestelde financiële kaders.

Elke eenheid werkte de meerjarige beleidsdoelstellingen in 2016-2017 uit in (tactische) huisvestingsplannen voor de periode tot en met 2025. Sindsdien stelt de politie de plannen periodiek bij aan de hand van beleidsmatige en projectmatige ontwikkelingen, alsmede voortschrijdend inzicht bij de eenheden. Plannen zijn en worden altijd in goed overleg met de eenheid op- of bijgesteld en afgestemd met het lokale gezag.

De huisvestingsplannen zetten de overgang in naar huisvesting die past bij de politie van morgen: toekomstbestendig, veilig en duurzaam. De overgang is inmiddels in volle gang: eind 2019 liepen er circa 110 projecten, variërend van nieuwbouw en huur van nieuwe locaties tot verbouw en afstoot van bestaande locaties.

Binnen de reikwijdte van het SHP vallen alle locaties die in eigendom zijn of waarvoor het korps huur- of bruikleenovereenkomsten heeft afgesloten, waaronder in elk geval alle politiebureaus en -posten. Buiten deze reikwijdte beschikken de eenheden over de ruimte om de lokale nabijheid ook op andere manieren vorm te geven. Zo geeft de politie op veel en steeds eigentijdsere manieren vorm aan deze nabijheid. Bijvoorbeeld door op uiteenlopende locaties zoals winkel- en buurtcentra pop-uppolitiebureaus, wijktafels, een politiebus of -tent te realiseren. Zo speelt de politie ook in op regionale en lokale behoeften.

Duurzaamheid
In mei 2019 leverde het korps de *Routekaart Verduurzaming Vastgoedportefeuille Politie* op. Die geeft aan langs welke weg de politie door verduurzaming van haar vastgoed zal bijdragen aan de ambities van het Klimaatakkoord: 49% CO_2-reductie in 2030, 95% in 2050. In het licht van de voortschrijdende techniek beziet het korps periodiek of bijstelling van de routekaart nodig is.

Verder startte de politie het proefproject *Emissieloos rijden*. Daarin test zij elektrische voertuigen, motorfietsen en fietsen in de politiepraktijk om de effecten van elektrisch rijden (en waterstof) te meten. Het betreft een proef in drie eenheden, met een doorlooptijd van één jaar.

Stroomstootwapen
De politie adviseerde de minister eind 2018 om het stroomstootwapen toe te voegen aan de uitrusting van ‘first responders’. Na een praktijktest met het wapen trof het korps in 2019 aanvullende maatregelen om de kwetsbaarheden en risico's ervan te minimaliseren. Deze maatregelen sorteerden effect. De minister besloot het politieadvies op te volgen. Hij verleende toestemming om circa 17.000 agenten tijdens hun dienst ermee uit te rusten. Het ter beschikking stellen van het stroomstootwapen gaat in 2021 van start.

Inkoop
Met een inkoopbedrag van circa 2,2 miljard euro – ruim vijfendertig procent van de totale begroting – is de politie een van de grootste aanbestedende diensten in het publieke bestel. Deze inkoop omvat allerhande soorten producten en diensten: van motorhandschoenen en kantoorartikelen tot voer- en vaartuigen, helikopters, drones, geweldsmiddelen, consultancydiensten en bouwwerken. Het leveranciersbestand bevat meer dan negentienduizend leveranciers. Zij leverden in 2019 een breed assortiment producten en diensten aan de politie. Het is duidelijk dat deze inkopen rechtmatig en doelmatig dienen te zijn en dat het korps ze op een transparante en objectieve manier vanuit de markt moet betrekken.

Dienst Verwerving is een feit
Het grote financiële belang van inkoop, de impact die de inkoop kan hebben op marktsegmenten en in sommige gevallen de maatschappelijke aandacht voor bepaalde aankopen, hebben geleid tot het oprichten van de Dienst Verwerving per 19 december 2019. Daarin bundelde het korps alle organisatieonderdelen die zich bezighouden met inkoop. Dat positioneert de rol van inkoop steviger en biedt tevens meer armslag om schaarse inkoopcapaciteit binnen te kunnen halen.

Kwaliteit van de inkoop
Het beeld bestaat dat de inkoopfunctie bij de politie zich de laatste jaren goed heeft ontwikkeld. Dat blijkt uit de kwaliteit van de vele aanbestedingen per jaar, uit de afname van zowel het aantal aangespannen kort gedingen en als van de financiële onrechtmatigheid en uit het feit dat de inkoopprocessen in de basis op orde zijn.

In 2019 begon de politie met het opstellen van categorieplannen per groep van producten of diensten. Hierbij komt niet alleen de inkoopvraag in het hier en nu aan de orde, maar plaatst het korps deze behoefte in het perspectief van de voor de politie van overmorgen geformuleerde doelstellingen. Daarbij is het de rol van de inkooporganisatie om – in nauwe samenwerking met de interne opdrachtgever – een gemeenschappelijke ontwikkelagenda te formuleren. Die moet helder maken wat het korps de komende jaren voor de specifieke categorie gaat doen in termen van productontwikkeling, duurzaamheid, marktbenadering, integraliteit, etc. De categorieplannen streven naar de totstandkoming van een strategisch perspectief voor de komende drie à vijf jaar in relatie tot de betreffende categorie producten en diensten.

Leveranciersmanagement
Optimale behoeftestelling vormt een cruciaal vertrekpunt voor de uitvoering van het inkoopproces. Het feitelijke inkoopproces duurt doorgaans slechts heel kort in vergelijking met de daarna volgende uitvoeringstermijn van het contract. Zoiets vraagt om goed georganiseerd contract- en leveranciersmanagement, dat adequaat is ingericht en geëquipeerd. De insteek van het leveranciersmanagement is onder andere om de prestaties van leveranciers zowel te beheersen als te verbeteren en de tevredenheid over de geleverde dienst of het geleverde product te verhogen. Hiertoe voerde het korps in 2019 de methodiek *Samenwerken op maat* in. Die verschaft inzicht in de gewenste of noodzakelijke leveranciersrelatie, de meest passende mate van samenwerking en de juiste inzet van medewerkers. In een wereld van snel voortschrijdende technologie – maar ook met het oog op zaken als nationale (veiligheids)belangen – dient het korps in toenemende mate aandacht voor en regie op zijn strategische relaties met leveranciers te organiseren.

Samenwerking is essentieel
De politie werkt ook op inkoopgebied intensief samen met andere partners binnen de rijksoverheid in het algemeen en met JenV-ketenpartners in het bijzonder. Centraal daarbij staat het ontwikkelen en delen van kennis. In een aantal gevallen resulteert de samenwerking zelfs in gezamenlijke aanbesteding.
Zo neemt het korps deel aan het door de rijksoverheid opgezette traineeprogramma dat zich richt op het binnenhalen van inkopers. Daarnaast investeert de politie in nauwe contacten met andere organisaties in het publieke domein, waaronder zelfstandige bestuursorganen en wetenschappelijke instellingen. De partners delen aanbestedingsstrategieën en -documenten, maar zeker ook ervaringen en leerpunten. Zulke uitwisseling levert wederzijds grote kwaliteits- en kostenvoordelen op.
Inkoop is een vak. Gezien het toenemende financiële belang dat aan inkoop verbonden is, de technologische ontwikkelingen en zeker ook de geopolitieke verschuivingen in de markt, luidt de vraag aan de wetenschap om deze bewegingen te onderzoeken en te duiden. Evenals de rijksoverheid draagt de politie de komende vier jaar zowel financieel als inhoudelijk bij aan de aanstelling van een hoogleraar Inkoopkunde bij de Universiteit van Utrecht.

Klachtenmeldpunt Inkoop
Het Klachtenmeldpunt Inkoop ontving in 2019 twintig klachten. De onderstaande tabel geeft de aard ervan weer: vier daadwerkelijke klachten, drie interne klachten en dertien vragen over een lopende aanbesteding. Bij de klachtenafhandeling hanteert de politie een strikte scheiding tussen de medewerkers die betrokken waren bij het inkooptraject waarop de klacht betrekking heeft en het speciaal daartoe te formeren Klachtenbehandelteam dat zich erover buigt. Politiemedewerkers waken er stringent over dat zij zo min mogelijk formeel juridisch reageren. Zij zetten maximaal in op transparantie en trachten de klacht te bekijken door de bril van de klagende partij.

Registratie klachten inkoop 2019

Onderwerp	Aantal	Toelichting
Klachten/meldingen vanuit de markt over lopende aanbestedingen	**13**	afgehandeld/opgelost door de dienst Verwerving
Klachten vanuit de eigen organisatie	**3**	1 over de kwaliteit van het bloemencontract/doorgezet naar servicedesk FM 1 over gebruik plastic bekertjes binnen politie/beantwoord door de dienst Verwerving 1 over inkoopproces opruiming drugsafval /uitgezocht en teruggekoppeld
Klachten vanuit de markt over het handelen van de politie in aanbestedingstrajecten die ter beoordeling aan een Klachtenbehandelteam zijn voorgelegd	**4**	In alle gevallen de klacht laten beoordelen door een klachtenbehandelteam 1 klacht over op het gunningsvoornemen binnen de EA Ontwerpdiensten nieuwbouw politiebureau Den Haag, deze is ongegrond verklaard. 1 klacht over aanbesteding Bloemenarrangementen, deze via het aangespannen kort geding laten verlopen 2 klachten over EA Tactical Medicine, deze zijn na diverse brieven, mails en telefoongesprekken afgehandeld.

Maatschappelijk verantwoord inkopen

Bij de politie maakt maatschappelijk verantwoord inkopen sinds 2017 deel uit van het strategisch inkoopbeleid. Voor zover relevant bij aanbestedingen ligt het accent op het terugdringen van milieubelasting en – in bepaalde toeleveringsketens – het respecteren van de mensenrechten. In de lijn van het regeerakkoord zet het korps in op het opnemen van aanbestedingseisen die bijdragen aan de reductie van CO_2-uitstoot. Daarnaast verkent het korps de mogelijkheden van circulair inkopen en beziet het in hoeverre de politie social return in aanbestedingen kan meenemen. De uitdaging hierbij is om hetgeen de leverancier tijdens het aanbestedingsproces belooft tijdens de uitvoeringsfase van het contract om te doen zetten in concrete resultaten.

3.7 Representatiekosten

Zoals toegezegd door de Minister van JenV in een brief aan de Tweede Kamer van 8 oktober 2019[15] rapporteert de politie in haar jaarverantwoording over de representatiekosten. Afgelopen drie jaar is er een toename te zien van circa € 1,4 mln op jaarbasis ten aanzien van de representatiekosten. Daarom inventariseerde het korps alle uitgaven die de afgelopen jaren in de administratie op de kostensoorten van representatie zijn geboekt. In totaal gaat het om vele tienduizenden mutaties. Aangezien het begrip representatie onvoldoende scherp is afgebakend, worden in de verantwoording van het korps diverse kosten op deze grootboekrekeningen geboekt. Die kosten variëren van afscheidsrecepties tot bloemen, van VVV-bonnen tot nieuwjaarsrecepties. Het korps kent kaders voor dergelijke kosten en er is ruimte om daar, gemotiveerd, van af te wijken. Uit onderzoek is inmiddels gebleken dat veel van die posten niet onder de aangescherpte definitie van representatiekosten zouden moeten vallen. Op het aangescherpte begrip wordt een passende wijze van registreren ontwikkeld die ook past in de nieuwe kostensystematiek (DoBB zie par 1.6.2). De meest opvallende facturen, die van € 3.000 of meer, zijn onderzocht. Hier vallen bijvoorbeeld de genoemde afscheids- en nieuwjaarsrecepties onder, die voor het jaar 2019 bijna gelijk gebleven zijn ten opzichte van 2018.

In de komende jaren ontstaat steeds meer duidelijkheid als de nieuwe kostensystematiek wordt toegepast maar zal de vergelijkbaarheid met voorgaande jaren lastiger worden. Daarnaast moeten

[15] Tweede Kamer 2019-2020, 29 628, nr. 908.

verbeteringen in de toepassing van het beleid en financiële processen dit jaar leiden tot adequate rapportage van en beter zicht op deze kosten zodat de sturing daarop verbetert.

3.8 Veiligheid, Integriteit en Klachten

Integriteit is voor de politie van groot belang. Het gaat om een van de kernwaarden binnen de organisatie. De nadruk ligt op het bevorderen van een klimaat waarin medewerkers integer handelen vanzelfsprekend vinden. Het korps stimuleert de onderlinge dialoog en reflectie op het eigen handelen.

Het integriteitsbeleid richt zich op:

- het beschermen van organisatie en medewerkers (door screening van (nieuwe) medewerkers en beveiligingsmaatregelen);
- het begrenzen (onderling aanspreken, onderzoeken van signalen van mogelijk plichtsverzuim en sanctioneren van geconstateerd plichtsverzuim);
- het bekrachtigen van gewenst gedrag (onder andere het stimuleren van de dialoog door preventie en onderwijs).

In april 2019 kreeg het voormalige hoofd Veiligheid, Integriteit en Klachten de Ien Dales Integriteitsaward uitgereikt voor de voortrekkersrol die zij vervulde in het behouden en bevorderen van integriteit binnen de politieorganisatie (onder andere vanwege het introduceren van de theatervoorstelling Rauw en de ontwikkeling van de Toolkit Preventie).

De theatervoorstelling Rauw kreeg in 2019 een vervolg. Inmiddels bezochten ruim twintigduizend medewerkers dit toneelstuk – vooral in teamverband. De voorstelling is opgezet om de dialoog te bevorderen over de schaduwkanten van het werk en de impact ervan op politiemedewerkers en hun privésituatie. Beschikbare gespreksbegeleiding stelt (leidinggevenden met hun) teams in staat om na afloop van de voorstelling met elkaar in gesprek te gaan.

Het korps bracht in 2019 de evaluatie van het proces interne onderzoeken op gang en evalueerde het Landelijk Meldpunt Misstanden. De resultaten van die evaluatie verwacht de politie begin 2020.

De Groep Staten tegen Corruptie van de Raad van Europa (GRECO) evalueerde Nederland. Met als onderwerp de preventie van corruptie en de versterking van integriteit bij de hoogste uitvoerende functies binnen de centrale overheid en bij de rechtshandhavingsinstanties. GRECO bestudeerde ook de politie en publiceerde in 2019 een rapport met acht aanbevelingen voor het korps. Een interdisciplinaire werkgroep pakte deze aanbevelingen op. GRECO complimenteerde Nederland met het beleid dat integriteit niet als apart onderwerp beziet, maar als onderdeel van het dagelijkse werk.

Interne onderzoeken

De politie kent drie soorten interne onderzoeken:

- oriënterende onderzoeken naar *mogelijk* laakbaar, verwijtbaar of strafbaar handelen;
- disciplinaire onderzoeken wanneer er sprake is van een *vermoeden* van gepleegd plichtsverzuim;
- strafrechtelijke onderzoeken wanneer er sprake is van een redelijk vermoeden van gepleegde strafbare feiten door medewerkers of wanneer een burger aangifte heeft gedaan.

Het aantal gestarte disciplinaire en lijnonderzoeken (530) zegt iets over het aantal malen dat het korps (ernstig) plichtsverzuim vermoedde. Het aantal strafrechtelijke onderzoeken blijft in de jaarverantwoording buiten beschouwing, maar maakt wel deel uit van het totale aantal in 2019 gestarte onderzoeken. Omdat aan één voorval, melding of incident meerdere onderzoeken (onderzoeksvormen) gekoppeld kunnen worden, geeft het totale aantal gestarte onderzoeken slechts een indicatie van het

aantal verschillende onderzochte incidenten. Het aantal betrokkenen betreft het aantal betrokkenen bij disciplinaire onderzoeken

Het protocol *Onderzoek in disciplinaire zaken 2018* is in 2019 geaccordeerd en ingevoerd. Dit vernieuwde protocol beschrijft de wijze waarop het korps een disciplinair onderzoek moet verrichten.

Aantal gestarte onderzoeken 2019

	Aantal zaken	Aantal disciplinaire en lijn onderzoeken	Aantal betrokkenen
2019	**1316**	**530**	**499**
2018	**1286**	**520**	**549**
2017	**1291**	**515**	**557**

Top 3 categorieën disciplinaire onderzoeken in 2019	**Aantallen**
Misbruik positie (misbruik positie, informatie en bedrijfsmiddelen)	178
Geweld en/of bejegening(zowel in functie als privé)	73
Houding en gedrag (foute relaties, loonbeslag, nevenfuncties)	59

Categorieën integriteitsschendingen 2019	Aantal disciplinaire maatregelen per categorie
Financiële schendingen (werkgerelateerd)	6
Lekken, misbruiken en/of achterhouden van informatie	68
Misbruik bedrijfsmiddelen en overtreding interne regels	81
Misbruik bevoegdheden	16
Misbruik geweldsbevoegdheid (niet conform Ambtsinstructie)	15
Misbruik positie en belangenverstrengeling	17
Ongepaste communicatie (in diensttijd)	3
Ongepaste gedragingen in privésfeer	72
Ongewenste omgangsvormen (in diensttijd)	31
Eindtotaal	309

Voorwaardelijk ontslag
Het aantal ontslagen betreft de ontslagen die in het betreffende jaar zijn verleend.

Voorwaardelijk	Afdoening	2019
Ja	BARP 77: 1-J ontslag	76
Nee	BARP 77: 1-J ontslag	65
	BARP 87 ontslag op verzoek	9
Eindtotaal		**150**

Strafontslag cijfers 2019(AZ)	RTD	LEE	PDC	ZWB	OOB	LIB	AMS	NOH	NON	OON	DHG	MDN	PA	Korps staf	Totaal
Onvoorwaardelijk	6	8	13	2	1	1	12	2	2	6	4	7	1		65
Voorwaardelijk	8	3	13	6	6	5	8	9	1	2	7	8			76
Op verzoek		1	1		3		1			1		1	1		9
Totaal	14	12	27	8	10	6	21	11	3	9	11	16	2	0	**150**

Klachten
De klachtbehandeling van het korps is gericht op het herstel van vertrouwen van burgers in de politie en op het leren van burgers over hoe de dienstverlening beter kan.

In 2019 werden 9677 klachten afgehandeld Aan het einde van 2019 waren er nog 646 in behandeling (peildatum 4 februari 2020.

Als mensen een klacht indienen, moeten zij erop kunnen vertrouwen dat de politie daar goed mee omgaat. In het kader van professionalisering van de klachtbehandeling is de politie in 2019 in samenwerking met de Nationale Ombudsman een verbetertraject gestart. Via workshops worden beelden gedeeld over de huidige werking van de klachtbehandeling binnen de politie en hoe deze richting de burger kan worden verbeterd. Ook is er een werkgroep gestart die vakgerichte workshops voor alle klachtbehandelaars organiseert, zoals een workshop over het herkennen van lichaamstaal en een werkbezoek aan klachtafdelingen van andere organisaties. Medewerkers van eenheden zijn ook bij andere eenheden op bezoek gegaan, waarbij gesproken is over het procesmodel klachten, de eenduidigheid van werken én waarbij het leren van elkaar centraal stond.

Screening
Het zorgvuldig en met voldoende waarborgen screenen van mensen vormt een belangrijk onderdeel van het aannemen en inhuren van betrouwbare medewerkers. In verband met de screening van politieambtenaren en politie-externen ging in 2018 een wijziging van de Politiewet 2012 in consultatie. Maart 2019 stuurde de minister het wetsvoorstel *Screening ambtenaren van politie en politie-externen* naar de Tweede Kamer. De kern ervan betreft het tijdens de loopbaan doorlopend – en dus niet langer slechts incidenteel – beoordelen of de politieambtenaar betrouwbaar is. Hetzelfde geldt voor externen die werkzaamheden uitvoeren voor de politie, zoals ICT-personeel. Een omgevingsonderzoek valt eveneens onder de reikwijdte van het wetsvoorstel. Daarnaast rondde het korps een proefproject af dat moest inventariseren hoe de politie haar werving en selectie efficiënter aan kan laten sluiten bij het screeningsproces. De resultaten en vastgestelde best practices verwerkt de politie in de verdere ontwikkeling van screening en het proces van werving en selectie.
In verband met het grote vervangingsvraagstuk van de operationele politiesterkte, dient het korps ook kritisch te kijken naar effectiviteit en efficiëntie. De gehanteerde doorlooptijden moeten drastisch korter zonder aan de screeningskwaliteit te tornen. In 2020 moet de politie op dit punt intensiever met haar ketenpartners samenwerken. Mogelijk leidt dat tot een andere inrichting van het screeningslandschap.

Landelijk Meldpunt Misstanden
De Wet Huis voor Klokkenluiders trad op 1 juli 2016 in werking en op 1 januari 2017 volgde een nieuwe interne klokkenluidersregeling voor de rijksoverheid, de politie en Defensie.

Voor het Landelijk Meldpunt Misstanden (LMM) betekende 2019 een rumoerig jaar. Het LMM werd onderwerp van gesprek toen vermeende ‘klokkenluiders’ vooral de media opzochten en niet het LMM. De *Interne Klokkenluidersregeling voor het Rijk, Politie en Defensie* dient vooral te voorkomen dat medewerkers zich genoodzaakt zien om aan te kloppen bij het Huis voor Klokkenluiders. Het tijdig en vertrouwelijk intern melden van mogelijke vermoedens van misstanden kan namelijk erger voorkomen. Melders kunnen terecht bij veertien vertrouwenspersonen Integriteit, verdeeld over de verschillende organisatieonderdelen van de politie.

In 2019 meldden zich 24 politiemedewerkers bij het LMM. Zij vroegen om advies, wilden hun verhaal kwijt of kampten met integriteitsissues. Tot de zaken die medewerkers onder de aandacht van het LMM brachten, behoorden kwesties als

- arbeidsconflicten;
- de cultuur binnen een team of afdeling;
- de bejegening door een leidinggevende;
- belangenverstrengeling;
- omgangsvormen;
- de handelswijze van diensten.

In overleg met de melder verwees het LMM veel kwesties terug naar de leidinggevende(n) of naar een ander intern loket. Geen van de meldingen kreeg het label *vermoeden van een misstan*d conform de Interne Klokkenluidersregeling.

De korpschef gaf de opdracht om de werking van het LMM te evalueren. Het korps verwacht begin 2020 de uitkomsten hiervan.

4 Risicoparagraaf

Deze paragraaf gaat in op de wijze waarop de politie in 2019 vorm gaf aan risicomanagement en meer in het bijzonder het risicogestuurde werken. De nadruk lag enerzijds op het verder structuren van risicomanagement en anderzijds op het vergroten van deskundigheid en risicoawareness. Voorts duidt deze paragraaf of de risico's die de politie tijdens het opstellen van de Begroting 2019 voorzag, zijn opgetreden en welke risicobehandeling er plaatsvond.

Risicogestuurd werken
Een cultuur die expliciet aandacht besteedt aan het inventariseren en beheersen van risico's, vormt een voorwaarde voor goed risicomanagement. Daarom schonk de politie in 2019 extra aandacht aan het inventariseren en beheersen van risico's in het reguliere werkproces en nam zij op dit punt de nodige maatregelen.

Met behulp van (externe) opleidingen investeerde het korps in de deskundigheid van medewerkers die nodig is om risicomanagement effectief te waarborgen. Verspreid over de hele organisatie zijn medewerkers opgeleid in risicomanagement. Dat draagt bij aan meer deskundigheid en eenduidigere uitvoering.

In totaal organiseerde de politie vijf meerdaagse opleidingen op het gebied van risicogestuurd werken. Circa honderdtwintig medewerkers namen eraan deel. De eerste drie meerdaagse opleidingen waren vooral gericht op de control community, die het management ondersteunt bij het in de praktijk toepassen van resultaatgericht werken. De laatste twee meerdaagse opleidingen richtten zich op een bredere doelgroep. Hieraan deden ook het lijnmanagement en Politieprofessiemedewerkers mee.

Tot slot organiseerde het korps de themadag *Risicogestuurd werken*, met ongeveer honderd deelnemers.

Ook op andere wijze is geïnvesteerd in kennis over risicogestuurd werken en het daadwerkelijk toepassen ervan. Zo kwam er een breed binnen de organisatie verspreide nieuwsbrief tot stand. Deze verschijnt periodiek, gaat in op de laatste ontwikkelingen en deelt formats voor de producten van de planning- en controlcyclus (p&c-cyclus). Elke uitgave stelt een casus aan de orde die beschrijft hoe de politie in die specifieke casus risicogestuurd werkt. Aanvullend op de nieuwsbrief beschikt iedereen binnen de organisatie over een intranetsite met de belangrijkste begrippen, kaders en handreikingen.

De politie past het risicogestuurde werken ook concreet toe in de p&c-cyclus. Zij analyseerde de risicoparagraaf van alle jaarplannen voor 2019. Op basis hiervan kwam het korps tot het formuleren van organisatiebrede risico's. Gedurende de managementcyclus is getracht om expliciet aandacht te vragen voor de ontwikkelingen rond de risico's en de bijbehorende beheersmaatregelen. Wat betreft de jaarplannen voor 2019 ging dit om kleine stappen. De start van de jaarplannen 2020 in de tweede helft van 2019 betekende echter een grote ontwikkeling voor risicogestuurd werken, die in de jaarplannen 2020 leidde tot verbetering van de risicoduiding. In de loop van 2019 hield het korps op meerdere plekken binnen de organisatie risico-inventarisaties, met gerichte aandacht voor de (focus op) doelstellingen en de bijbehorende risico's.

Belangrijkste organisatierisico's politie

De onderstaande tabel bevat de risico's uit de Begroting 2019. De tabel geeft aan of het risico in 2019 manifest werd en welke risicobehandeling plaatsvond.

Risico	**Risico opgetreden**	**Ingezette Risicobehandeling[16]**
Strategische risico's		
Niet kunnen voldoen aan rijksbrede regeerakkoord afspraken en ketenafspraken uit het Regeerakkoord (bijvoorbeeld verduurzaming, vernieuwing pensioenstelsel, ondermijning, digitalisering werkprocessen strafrechtketen)	Deels opgetreden	Accepteren en mitigeren: De ontwikkelingen zijn in samenhang bezien. In overleg met JenV is nagegaan welke mogelijkheden er waren.
Planoptimisme ten aanzien van de beschikbare capaciteit	Deels opgetreden	Mitigeren: in het afgelopen jaar is de planvorming verder vormgegeven. Ook is capaciteitsmanagement ingezet om de executieve mogelijkheden te bepalen. Daarnaast werd gemonitord in hoeverre de plannen werden gerealiseerd. Bij nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de vraag naar extra persoonsbeveiliging n.a.v. de moord op een advocaat, is wel bezien waar dit extra spanning op de capaciteit zou opleveren. In overleg met het ministerie en het LOVP, is vervolgens wel een keuze gemaakt over de inzet van de capaciteit.
Operationele risico's		
Te weinig mobiliteit en vernieuwingen voor toekomstvastheid politie	Niet opgetreden	Mitigeren: er is aandacht gevraagd voor vernieuwing en mobiliteit. Ook zijn middelen voor 2019 en verder zeker gesteld.
Financiële risico's		
Ontvangen schadeclaims (n.a.v. politie optreden)	Opgetreden	Belangrijke beheersmaatregel was het overdragen van het risico. Voor de afhandeling wordt samengewerkt met de verzekeringsmaatschappij. Voorts blijft worden gestuurd op het

[16] Risicobehandeling kent vier strategieën, namelijk: accepteren, mitigeren, overdragen en vermijden.

		mitigeren van de kans, en wordt het restrisico geaccepteerd.
Niet voldoen aan subsidievoorwaarden	Niet opgetreden	Mitigeren: over de ontvangen subsidiegelden worden (goedkeurende) accountantsverklaringen opgeleverd.
Scope-uitbreiding van bestuursraadafspraken (v.b. uitbreiding van scope AVG/WPG/WBP, dataprotectie, logging, BPR)	Deels opgetreden	Mitigeren. Er zijn impactanalyses uitgevoerd om de implementatie voor te bereiden. Er heeft monitoring plaatsgevonden op het behoud van de scope.
Besluit tot invoering nieuwe wet- en regelgeving met impact op politie(processen)	Niet opgetreden. Wel nieuwe wetgeving, maar niet met een dermate impact dat dit de doelrealisatie van de politie heeft beïnvloed.	Mitigeren: er heeft monitoring plaatsgevonden op mogelijk nieuwe wet- en regelgeving. Daar waar sprake kon zijn van impact, is een impactanalyse uitgevoerd. N.a.v. de resultaten van de impactanalyses is overleg gevoerd met het ministerie.
Onvoldoende aandacht voor treasury waardoor onvoldoende liquiditeit beschikbaar is.	Niet opgetreden.	Mitigeren: er vond monitoring van de uitgaven plaats. Ten aanzien van een investeringsplan zijn in 2019 diverse initiatieven gedaan.
Bepaalde nu niet te kwantificeren niet in de balans opgenomen verplichtingen kunnen komende jaren tot materiele lasten leiden	Niet opgetreden	Accepteren en mitigeren: zodra de betreffende verplichtingen gekwantificeerd kunnen worden zullen deze tot lasten leiden, naar de aard van de verplichting worden maatregelen genomen om de lasten te beperken.
Compliance risico's		
Financiële onrechtmatigheid (vb. inkoop en declaraties, naleving fiscale regels)	Opgetreden binnen de toegestane marges	Mitigeren en accepteren: binnen PDC is een dienst specifiek gericht op verwerving en de rechtmatige uitvoering daarvan. De controle op de hantering van de juiste, in de aanbesteding overeengekomen prijs, wordt aangescherpt. Vanuit dienst Financiën is ingezet op naleving van (fiscale) regels. In bepaalde gevallen is vanuit operationele noodzaak of doelmatigheid een uitgave toch gediend om plaats te vinden.

Cybersecurity (vb. IT general controls, ISMS)	Niet opgetreden.	Mitigeren: er zijn middelen voor 2019 en verder zeker gesteld.
Niet voldoen aan privacy compliance (vb. Wet politiegegevens /Algemene Verordening Gegevensbescherming	Opgetreden	Mitigeren: de impact is vastgesteld en naar aanleiding daarvan zijn diverse verbeterprogramma's en plannen van aanpak opgesteld.
Reputatierisico's		
Onvoldoende privacy compliance (vb. Wet politiegegevens /Algemene Verordening Gegevensbescherming	Niet opgetreden	Mitigeren: maatregelen zijn genomen op het communicatieve vlak.
Gebrek aan integriteit	Niet opgetreden in die mate dat het het vertrouwen in de politie/legitimiteit heeft aangetast	Er is fors ingezet om medewerkers toe te rusten, dilemma's te bespreken, integriteitsrsisico's aan te kaarten. Signalen van schendingen zijn onderzocht en plichtsverzuim is bestraft.
Geweldsincidenten door politie	Deels opgetreden	Mitigeren: er zijn geweldsinstructies en protocollen, en er is getraind op juiste naleving.
Niet kunnen voldoen aan hoge verwachtingen derden en maatschappij	Niet opgetreden	Mitigeren: verwachtingen van ketenpartners, derden en maatschappij zijn beïnvloed door consequenties aan te geven en daarmee aan te zetten tot keuzes.
Personele risico's		
Onvoldoende medewerkers met de juiste capaciteiten voor de nieuwe eisen aan de politieorganisatie	Niet opgetreden	Mitigeren: er is gestuurd op de medewerkerswaarde, waarbij aandacht is besteed aan het behouden van talent, het trainen op de nieuw vereiste vaardigheden en het extern werven van medewerkers met de juiste capaciteiten.
Veranderde preferentie voor politie als werkgever, waardoor mensen de politie niet meer als werkgever in overweging nemen.	Niet opgetreden	Mitigeren: er is actief beleid gevoerd om mensen en meer specifiek ook jongeren te enthousiasmeren voor het werk van de politie. (bijvoorbeeld door het instellen van jongerenraad, gebruik van social media en het gericht profileren bij bepaalde beroepsgroepen.)

Een ontwikkeling van de personele bezetting die afwijkt van de prognose, dan wel een disbalans vertoont.	Opgetreden	Mitigeren: De ontwikkeling van de bezetting werd nauw gemonitord. Er wordt hard gewerkt aan het oplossen van de huidige bezettingsproblemen en het bereiken van de geformuleerde doelstellingen. Dit kan niet binnen een jaar worden opgelost. De daarmee samenhangende risico's zijn daarom geaccepteerd. De risico's op langere termijn worden gemitigeerd. Er worden expliciet maatregelen getroffen om de knelpunten in de bezetting en de daarmee samenhangende risico's in personeelsplanning op langere termijn te mitigeren.
Gebrek aan diversiteit, waardoor verlies maatschappelijke legitimiteit	Niet opgetreden in die mate dat het de maatschappelijke legitimiteit heeft aangetast. Diversiteit blijft wel vraagstuk waarop fors is ingezet.	Accepteren: de bestaande programma's om diversiteit te vergroten zijn uitgevoerd. Er werd maximaal gestuurd om de diversiteit te vergroten binnen de grenzen van wat mogelijk is. Het restrisico werd geaccepteerd.
Capaciteitsproblemen door (ziekte)verzuim	Niet structureel opgetreden zodat er geen sprake is van een effect op realisatie afgesproken doelen.	Mitigeren: er werd meer expliciet aandacht gevraagd voor (ziekte)verzuim, en er zijn Veilig en Gezond Werken teams ingericht en er zijn, waar nodig, voorzieningen getroffen.
Capaciteitsproblemen door nieuwe opdrachten vanuit stakeholders	Opgetreden. Nav incidenten wordt onder meer extra beveiliging van personen gevraagd.	Naar aanleiding van extra inzet is gesproken met ministerie en LOVP, en zijn extra gelden beschikbaar gesteld om extra capaciteit zo veel mogelijk te kunnen faciliteren.
Informatie risico's		
Cybersecurity (zoals beleid, cyberweerbaarheid)	Niet opgetreden	Mitigeren: er zijn middelen voor 2019 en verder zeker gesteld.
Security breach	Niet opgetreden	Mitigeren: er werden verschillende maatregelen getroffen, zoals het aantrekken van experts en het investeren in nieuwe technologie

5 Control, toezicht en financiën

5.1 Ontwikkeling, control en toezicht

Opvolging Politie in Control, aanbevelingen A. de Jong
Het rapport *Oordeel over sturing en beheersing bij de Nationale Politie* van André de Jong bevat aanbevelingen die de politie opvolgt. Inmiddels kan het overgrote deel als afgerond worden beschouwd. Een van de aanbevelingen is het SMART maken van risico's en beheersmaatregelen. Dit vergt een omslag in het denken over risico's, scherpe formulering van doelstellingen en een heldere governance. In 2019 realiseerde het korps een aantal mijlpalen: het uitvoeren van control self-assesments (csa) in diverse organisatieonderdelen, waaronder de regionale eenheden. Het csa maakt het management bewust van sterke en zwakke punten in de besturing om tot doelbereiking te komen. De bewustwording van en het acteren op de belangrijkste risico's vormen daarbij belangrijke elementen. Verder bevat de Begroting 2020 weer een scherpe, door de korpsleiding opgestelde risicoparagraaf die als uitgangspunt dient voor de jaarplannen en portefeuilleplannen. Tot slot organiseerde de politie in 2019 workshops in diverse organisatieonderdelen om draagvlak te krijgen voor risicomanagement. Met het bereiken van deze mijlpalen kan de opvolging van deze aanbeveling als afgerond worden beschouwd. Uiteraard blijft de ontwikkeling van risicomanagement een doorlopend proces (zie de risicoparagraaf).

De Aanbeveling Vertaalstrategie p*q naar de eenheden is uiteengezet in het daartoe ingerichte programma *Doorontwikkeling Begroting en Budgettering* (DoBB). Hiervoor zette het korps in 2019 een vervolgstap door aan de hand van infographics in de begroting meer inzicht te verschaffen in het gebruik van middelen per eenheid. Daarnaast is een systeem voor Planning, Budgeting and Forecasting (PBF-tool) ontworpen, dat het korps naar verwachting vanaf maart 2020 in gebruik neemt. Dit systeem biedt de eenheden beter inzicht in de budgetten en in de besteding daarvan op teamniveau. Het schept de mogelijkheid om de begroting meer van onderaf op te bouwen. Het uiteindelijke doel is meer flexibiliteit bereiken. De basis voor deze beweging is gelegd. Begin 2020 start het breed communiceren over de voornemens. Deze voorlichting dient in het hele korps draagvlak voor deze beweging te creëren. De uitvoering zal nog veel inspanning vergen, maar met het behalen van de genoemde mijlpalen kan de opvolging van deze aanbevelingen als afgerond worden beschouwd. De reguliere p&c-documenten rapporteren over de voortgang van het programma DoBB.

Wat betreft de *Aanbeveling Verbeteren Financiële Maandrapportages*: de onderbouwing en duiding van afwijkingen in de prognoses kunnen altijd scherper worden gemaakt. De laatste aanpassingen in de interne formats vergroten de mogelijkheden om tot betere duiding en analyse te komen in sterke mate. Op dit vlak moeten de verdere verbeteringen vooral komen uit verdieping van de onderliggende verklaringen. Daarmee kan de opvolging van deze aanbeveling als afgerond worden beschouwd. Uiteraard blijft verdere verbetering, onder andere via de PBF-tool, zeker aan de orde.

Twee van de aanbevelingen vergen iets langere afrondingstijd.
Het gaat ten eerste om het inrichten van een verplichtingenadministratie. In opdracht van het Politiedienstencentrum onderzocht het adviesbureau PwC de stand van zaken bij het bestelproces en de daaruit voortvloeiende verplichtingenadministratie. Het bureau stelde vast dat de huidige inkoop- en financiële systemen geen mogelijkheden bieden voor het inrichten van een intracomptabele verplichtingenadministratie, zoals bedoeld in het rapport van De Jong. De vervanging van deze systemen door één geïntegreerd inkoop- en financieel systeem zette het korps in gang. Naar verwachting start de invoering daarvan eind 2021. In de tussentijd uniformeert de politie haar bestelprocessen, verbetert zij de primaire vastlegging van verplichtingen en zet zij maximaal in op het verkrijgen van digitale leveranciersfacturen.
Ten tweede gaat het om de *Aanbeveling ERAM-pilots uitvoeren, vergroten inzicht in kwaliteit*. Conform de planning zette het korps daarvoor in de eenheden drie proefprojecten op. In de loop van 2019 zijn deze gestart en over de tussentijdse resultaten vonden gesprekken plaats in de klankbordgroep. De

politie rondt de proefprojecten eind 2020 af en de komende reguliere p&c-documenten rapporteren erover.

5.2 Auditcommissie

De Auditcommissie politie heeft zich in 2019 gericht op het de ontwikkeling van de auditfunctie, het auditjaarplan en de rode draden uit de audits die hierin opgenomen zijn. Er is in het bijzonder aandacht gegeven aan de controle op de jaarrekening en de opvolging van de bevindingen van de externe accountant, zowel de kortcyclische als de wijze waarop de meerjarige verbeterpunten worden gevolgd. Separaat is gesproken over de visie op control en de uitwerking daarvan in de organisatie van het korps. De ervaringen uit het jaar 2019 worden gebruikt om de komende jaren meer strategische focus aan te brengen in de onderwerpen voor interne control en toezicht en de verdeling ervan over de eerste lijn (lijnsturing), de tweede lijn (korpscontrol) en de derde lijn (concernaudit). Daarbij zal ook aandacht zijn voor de balans tussen de veranderopgaven en de beheeropgaven die het korps heeft en de manier waarop voor beide risicomanagement vorm kan krijgen.

In het najaar van 2018 hebben de ministers van JenV en BZK het Bureau ICT-toetsing (BIT) als organisatie toegevoegd voor toetsing van nieuwe ICT-projecten van de politie. Tevens is vastgelegd dat de politie haar nieuwe ICT-projecten met een begroting van meer dan € 5 miljoen voortaan ter toetsing voorlegt aan het BIT. De politie valt daarmee onder hetzelfde stelsel voor de toetsing van ICT-projecten als de rijksoverheid. De politie onderwerpt haar ICT-projecten aan de interne lagen van control en toetsing met de Auditcommissie politie als hoogste orgaan. Daarna legt zij conform de lijnen van het BIT haar nieuwe ICT-projecten voor ter externe toetsing. In 2019 is het eerste project voorgelegd aan het BIT. De voorbereiding, de uitkomsten van deze BIT toets en de opvolging van aanbevelingen zijn besproken in de commissie.

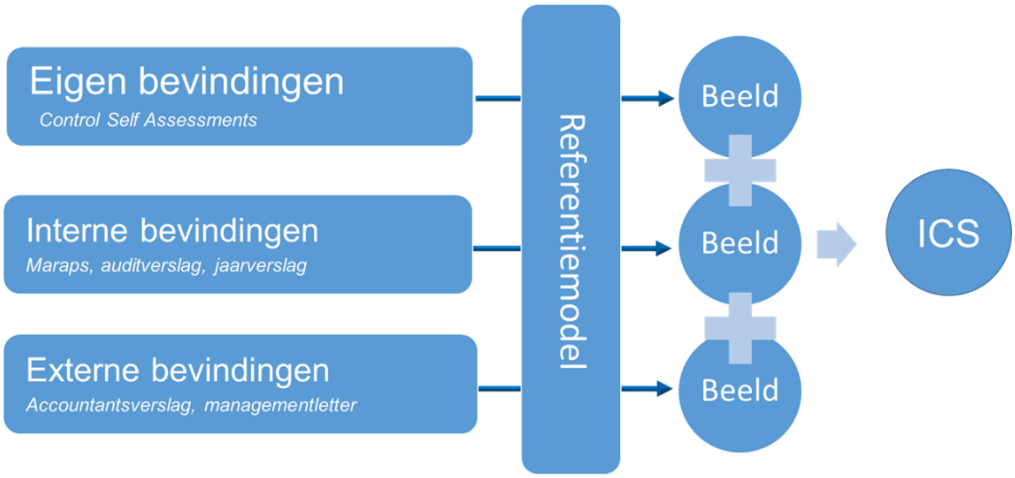
De Auditcommissie politie bestond in 2019 uit acht leden: twee leden van de korpsleiding, een politiechef en vijf leden die geen deel uitmaken van de politieorganisatie. De leden beschikken over ruime deskundigheid op het gebied van onder andere informatievoorziening, ICT en beheer, publieke financiën, risicomanagement in de publieke sector en de politie in het algemeen. Om de auditcommissie te versterken is vanaf 1 januari 2019 een vijfde extern lid aan de commissie toegevoegd. In de auditcommissie is verder een vaste plaats als toehoorder voor de externe accountant en een vertegenwoordiger van het ministerie van JenV als extern agendalid.

Naast het toezicht dat de minister van JenV vervult als eigenaar van de politie en het toezicht op de taakuitvoering door de Inspectie JenV, vervullen diverse externe toezichthouders onveranderd hun rol binnen het stelsel van toezicht op de politie. Dat zijn onder meer de Algemene Rekenkamer, de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de Inspectie Leefomgeving en Transport, de Autoriteit Persoonsgegevens, de Nationale ombudsman en de Onderzoeksraad voor Veiligheid. In 2019 heeft het jaarlijkse overleg plaatsgevonden tussen de korpschef, de voorzitter van de auditcommissie en de vertegenwoordigers van de inspectie JenV, de Algemene Rekenkamer en DFEZ van JenV over de rode draden in het interne en externe toezicht.

5.3 In Control Statement

In deze jaarverantwoording geeft de Korpschef voor het jaar 2019 een In Control Statement (ICS) af. De politieorganisatie hanteert de werkdefinitie dat een ICS een verantwoording is van het bestuur om aan te geven wat de mate van interne beheersing is in relatie tot de realisatie van (organisatie) doelstellingen. Met een ICS geeft de Korpschef antwoord op de vraag in hoeverre het management voldoende grip heeft op de processen die leiden tot het realiseren van (strategische) doelstellingen. De rijkweidte van het ICS politie is in 2019 uitgebreid en bevat de regionale eenheden, de landelijke eenheid, het Politiedienstencentrum, de Politieacademie en de Staf Korpsleiding ten aanzien van de beheersing van de bedrijfsvoering.

De ICS tekst op de volgende pagina is tot stand gekomen door het gebruik van een speciaal voor de politie (verder) ontwikkelde methodiek. De methodiek van de politie gaat uit van 3 verschillende perspectieven: de eigen bevindingen, de interne bevindingen en de externe bevindingen. Elke van deze perspectieven wordt gehouden tegen een (intern) referentiemodel. Het referentiemodel is toegespitst op de politieorganisatie en sluit aan bij de algemene benaming van volwassenheidniveaus voor interne beheersing zijnde: initieel, handelingsbewust, gedefinieerd, beheerst en geoptimaliseerd. De verklaring is een kwalitatieve weergave van de mate van beheersing in het geconstateerde volwassenheidsniveau. De methodiek van de politie die uiteindelijk de onderbouwing levert voor de ICS verklaring is hier onder schematisch weergegeven.

De ICS methodiek 2019 is op basis van de opgedane ervaring en ontvangen feedback uit 2018, verder ontwikkeld, hieronder de belangrijkste wijzigingen:

- Ten aanzien van het referentiemodel is een aanpassing doorgevoerd voor “Cultuur”.
- Voor het onderdeel “Eigen bevindingen”, is de vragenlijst van het Control Self Assessment aangescherpt. Specifiek voor het onderwerp “Cultuur”, zijn soft controls als uitgangspunt gebruikt voor het formuleren van de vragen.

Op basis van alle ontvangen feedback en nieuwe inzichten zal ook in 2020 de methodiek voor het ICS politie verder worden ontwikkeld.

IN CONTROL STATEMENT 2019

De korpschef verklaart, op basis van de in 2019 uitgevoerde Control Self Assessments, de interne bevindingen en de externe bevindingen, dat de beheersing van de bedrijfsvoering van het politiekorps in 2019 zich bevindt in het volwassenheidsniveau “handelingsbewust”.

De reikwijdte van deze verklaring betreft de bedrijfsvoering van het korps als geheel. De assessments en de bevindingen over de mate van interne beheersing zijn afgezet tegen een intern ontwikkeld referentiemodel voor de vereisten van een management control systeem. Het referentiemodel kent zes aspecten: strategie, procesbeheersing, normbeheersing, rapportagebeheersing, risicomanagement en cultuur. De gewenste ontwikkeling op de afzonderlijke aspecten laat zich op hoofdlijnen en in kwalitatieve termen als volgt schetsen:

- Strategie: Er is een strategie (5-4-3) van het korps bepaald en deze wordt door de organisatie herkend. De lokale en landelijke veiligheidsafspraken leiden tot spanning bij de prioritering en doorvertaling van strategie naar heldere doelstellingen voor het eigen organisatie onderdeel. Dit heeft tot gevolg dat organisatie onderdelen veelal een eigen strategie ontwikkelen welke getoetst wordt aan de strategie van het korps als geheel.
- Procesbeheersing: Het merendeel van de bedrijfsvoeringprocessen zijn beschreven. De toetsing van bestaan en werking van deze processen blijft doorgaans achter bij de opzet. Hierbij ontbreekt de integrale benadering en het inzicht in de overdrachtsmomenten tussen organisatie onderdelen van de korpsbrede werkstromen.
- Normbeheersing: De focus ligt op de extern opgelegde normen waarover wordt verantwoord. Deze zijn niet altijd realistisch en/of verbonden aan de sturing op de interne beheersing. Het ontbreekt in de organisatie aan kwalitatieve interne normen en differentiatie van normen, waardoor de kwalitatieve aspecten van de organisatie niet zichtbaar tot uiting komen.
- Rapportagebeheersing: De P&C cyclus is ontwikkeld, geïmplementeerd en wordt nageleefd. De P&C cyclus wordt voornamelijk ingezet voor de (financiële) verantwoording. De organisatie onderdelen hebben veelal in aanvulling op de korpsbrede P&C cyclus een eigen rapportagelijn ontwikkeld ten behoeve van de interne (bij)sturing.
- Risicomanagement: Het kader voor risicomanagement is vastgesteld en uitgedragen. Door middel van opleidingstrajecten is tevens het risicobewustzijn van de organisatie vergroot. Risicomanagement maakt echter nog niet altijd onderdeel uit van de besluitvormingsprocessen.
- Cultuur die in lijn is met de kernwaarden van de organisatie wordt zichtbaar in de vorm van gedrag. Op het stimuleren van gewenst gedrag en het detecteren en interveniëren op ongewenst gedrag wordt veel geïnvesteerd. De mate waarin met deze activiteiten het gewenste effect bij medewerkers wordt bereikt, kan niet eenduidig worden vastgesteld.

Door de uitbreiding van de reikwijdte is een zuivere vergelijking met vorig jaar niet mogelijk. Wel kan gesteld worden dat de onderdelen “Strategie” en “Risicomanagement” het meest zichtbaar zijn ontwikkeld. Dit heeft echter niet geleid tot een significante verbetering, waardoor er nog geen sprake is van een faseverandering.

5.4 Treasury

Treasury valt onder te verdelen in drie functies: financiering, kasbeheer en risicobeheer.

In het Treasurystatuut staan de volgende doelstellingen:

- het tijdig en optimaal afstemmen van de beschikbare middelen op de financierings- en liquiditeitsbehoefte, als waarborg voor de continuïteit van de organisatie;
- het beschermen van het vermogen en de resultaten tegen financiële risico's;
- het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en de externe kosten bij het beheren van de geldstromen en de financiële posities, plus een doelmatig rekeningen- en rekening-courantbeheer.

De eerste twee doelstellingen behelzen het waarborgen van voldoende liquide middelen op het juiste moment en de juiste plaats. De bestaande financiële positie en de liquiditeitsplanning vormen hiervoor de basis. In een korte periode van 4 april 2019 tot en met 14 april 2019 ontstond door vertraging van de aan te gane leningen roodstand op de rekening-courant met het Ministerie van Financiën met een maximum van € -41 miljoen. Deze roodstand is op verantwoorde wijze ruimschoots opgevangen binnen de rekening-courantlimiet van € 250 miljoen.

Het korps continueerde in 2019 de ingeslagen weg van het beter ontsluiten van juiste, tijdige, volledige en relevante informatie en de optimalisering en uitbreiding van de liquiditeitsplanning/rolling forecast naar meerdere jaren. Daarbij vond in 2019 een marktonderzoek plaats naar een treasurytool en is een aanbesteding opgestart. Naar verwachting is in de eerste helft van 2020 een treasury-tool aanbesteed.

Voor de derde doelstelling richtte het korps een procesgerelateerde bankrekeningenstructuur in ten behoeve van het geldstromenbeheer. Het korps kent slechts veertien bankrekeningen, waarvan het één bankrekening nog op kan heffen. Voorheen werd op vier vaste dagen in de week betaald. Dat bracht het korps per medio 2019 terug naar twee vaste dagen.

De toename in het gebruik van de betaalvoorzieningen droeg in 2019 eveneens bij aan het behalen van de derde doelstelling. De boete- en transactiegelden worden zonder verdere administratieve tussenkomst van de politie rechtstreeks afgerekend met het Ministerie van JenV. De in beslag genomen gelden rekent de politie nog niet korpsbreed rechtstreeks af met het OM. In het nieuwe proces coördineert het Ketenbeslaghuis de afhandeling van in beslag genomen gelden. In 2020 zet de politie met name bij Korpscheftaken in op toenemend gebruik van de vaste betaalvoorzieningen, omdat deze afdelingen nog te vaak voor pinapparatuur kiezen. Ter vervanging van de pinapparatuur en uitbreiding van de betaalvoorzieningen verrichtte de politie in 2019 onderzoeken en nam zij initiatieven om de betaalvoorziening ook in tabletvorm ter beschikking te kunnen stellen. In 2020 start het korps hiermee. Verder wordt de betaalvoorziening in 2020 uitgebreid met mogelijkheden voor het afhandelen van visaleges, bestuurlijke boetes en Tegenonderzoek artikel 8 WvW. Mogelijk gaan deze onderdelen in de toekomst rechtstreeks afrekenen met een ministerie.

Financiering

Het korps trekt financieringsmiddelen uitsluitend aan voor de uitoefening van de politietaak, afgestemd op de bestaande financiële positie en de liquiditeitsplanning. De financieringsmiddelen bestaan uit het bewust gebruikmaken van de rekening-courantfaciliteit bij het Ministerie van Financiën (< één jaar korte termijn) en het aantrekken van leningen (> één jaar lange termijn) bij het Ministerie van Financiën. Het korps gaat uitsluitend leningen aan voor de financiering van investeringen in vaste activa.

In de eerste vier maanden van 2019 ging de politie op twee momenten leningen aan met een totaal van € 281 miljoen. Dit betroffen leningen ter financiering van de gerealiseerde investeringen in 2018. In de viermaandsrapportage 2019 zijn – ter financiering van de gerealiseerde investeringen in januari tot en met april 2019 – leningen van in totaal € 109 miljoen voorgesteld. Omdat de liquiditeitspositie zich positief ontwikkelde, besloot het korps in afstemming het Ministerie van JenV om deze leningaanvraag,

aangevuld met de gerealiseerde investeringen van de rest van het jaar, door te schuiven naar begin 2020. In 2019 ging de politie voor de investeringen 2019 dus geen leningen aan.

Het korps had in 2019 nog leningen bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Deze vier leningen bestonden al voordat de nationale politie ontstond. De BNG-leningen zijn vanaf de vorming van het huidige korps in stand gehouden vanwege de lage liquiditeitspositie van de politie. Gezien de liquiditeitspositie en het liquiditeitsverloop in 2019, alsook de onevenredige beheerlasten en de (vanwege het uitstel van leningen) ontstane ruimte in het rentebudget, zijn deze leningen per 31 oktober 2019 vervroegd afgelost.

Kasbeheer
Tijdelijke, overtollige financiële middelen zijn in 2019 conform de voorschriften van het Geïntegreerd Middelenbeheer, in rekening-courant aangehouden bij het Ministerie van Financiën. In 2019 plaatste het korps geen deposito's vanwege het afgegeven nul procent rentetarief over de eventueel van toepassing zijnde looptijden.

Risicobeheer
Het beleid van de politie is gericht op het inperken van renterisico's op langlopende financiering. De omvang van de aflossingen en renteherzieningen bleven in 2019 binnen de in het Treasurystatuut gestelde renterisiconorm van twintig procent van het begrotingstotaal.

5.5 Financieel resultaat

De begroting 2019 was opgebouwd vanuit de notie dat de politie in staat moet zijn de bestaande taken uit te voeren. Hierin was nog geen rekening gehouden met een nieuw af te sluiten arbeidsvoorwaardenakkoord. In de loop van 2018 werd voor het afgesloten arbeidsvoorwaardenakkoord additionele middelen toegekend. De realisatie 2019 was conform de verwachting in de begroting neutraal.

Financieel resultaat
Bedragen x € 1 miljoen

	Jaarrekening 2019	Begroting 2019	Jaarrekening 2018
Totaal bijdragen	**6.037**	**5.734**	**5.718**
Exploitatiekosten			
Personeel en opleidingen	4.692	4.443	4.528
Materieel	1.340	1.291	1.262
Totaal exploitatiekosten	**6.033**	**5.734**	**5.789**
Exploitatieresultaat	**5**	**-**	**-71**
Inzet reserves	-	-	72
Financieel resultaat	**5**	**-**	**1**

Ook in 2019 is een verdere stap gezet in het krijgen van meer grip op de (financiële) sturing en beheersing van de politieorganisatie. De jaarverantwoording zet het financieel resultaat 2019 af tegen de uitgangspunten die daaraan ten grondslag liggen. De belangrijkste uitgangspunten zijn:

- Het sturen op de uitvoering binnen de gestelde financiële kaders. Gedurende het uitvoeringsjaar wordt de voortgang zichtbaar gemaakt door middel van periodieke (management)rapportages.
- Het op peil houden van het vermogen, dat wil zeggen het vermogen binnen de geldende kaders brengen, dan wel houden om zo het weerstandsvermogen van de politie te borgen.
- Het sturen op het realiseren van een betaalbare operationele sterkte en een niet-operationele sterkte van passende omvang.

In onderstaande tabel ‘Ontwikkeling financieel resultaat’ zijn de hoofdlijnen van de uitkomsten van 2019 opgenomen. In 2019 lagen de kosten € 299 miljoen hoger dan begroot. Daar stonden hogere bijdragen tegenover. Dit heeft per saldo geleid tot een positief financieel resultaat van € 5 miljoen.

Op de resultaten in relatie tot de uitgangspunten wordt hieronder nader ingegaan.

Ontwikkeling financieel resultaat **Bedragen x € 1 miljoen**	
Belangrijkste ontwikkelingen	
Additionele bijdragen	
- Arbeidsvoowaardenakkoord 2018-2020, incl. hogere pensioenlasten	240
- Goed werkgeverschap	34
Arbeidsvoorwaardenakkood en hogere pensioenlasten	-240
Toevoegingen aan personeelsvoorzieningen	-54
Verhoging tarief verlofreservering	-29
Operationele inzet (o.a. arrestantenzorg, recherchekosten, meldkamer, ruimen en venietigen drugs, baten leges)	-34
Hogere gemiddelde bezetting	-22
Benutting post onvoorziene ontwikkelingen	41
Beleidswijziging materiële vaste activa	28
Uitwerking LFU	23
Lagere overige bijkomende personele bestedingen (o.a. reiskosten ww, dienstongevallen)	18
Financieel Resulaat 2019	**5**

Uitvoering binnen de kaders
Een aantal jaar geleden heeft de politie additionele middelen ontvangen om haar taak uit te kunnen voeren. Daar zijn bij het regeerakkoord dat in 2018 is afgesloten extra middelen bij gekomen om aan de additionele wensen van dit kabinet te kunnen voldoen. Hierdoor was de politie beter in staat noodzakelijke activiteiten en de daarmee gepaard gaande consequenties op personeel en financieel vlak duidelijk inzichtelijk te maken en hierin keuzes te maken.

Gedurende een jaar doen zich altijd zaken voor waardoor de uitvoering anders verloopt dan in de begroting was voorzien. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan landelijke protestacties van leraren, klimaatstakers, de bouwsector en boeren. Dat heeft veel politiecapaciteit gekost. De aanslag op een tram in Utrecht en ook de inzet vanuit Bewaken en Beveiligen naar aanleiding van de vergrote dreiging na de moord op een advocaat heeft binnen eenheden een groot capaciteitsbeslag gehad. Om dit effect enigszins op te kunnen vangen werden extra middelen ontvangen en werden keuzes gemaakt om de bestaande taken anders te organiseren. Binnen het IV-domein kwamen de projecten goed van de grond, waardoor niet alleen geplande projecten voor 2019 werden uitgevoerd maar ook een deel van eerder opgelopen achterstanden in projecten van de afgelopen jaren ingelopen in 2019. De afschrijvingstermijnen van huisvesting en vervoer werden tegen het licht gehouden en aangepast aan de technische werkelijkheid. De invoering van de regeling levensfaseuren (LFU) leidde tot een financieel voordeel in de begroting omdat deelnemers aan de LFU bepaalde toelagen niet meer krijgen, hier was geen rekening mee gehouden.

Naast meer beleidsmatige wijzigingen doen zich ook altijd mee- en tegenvallers in de uitvoering voor. Op het personele vlak zorgden een aantal onderwerpen voor hogere bestedingen dan in de begroting voorzien. In 2019 stegen, net als in 2018, de pensioen- en sociale lastenpremies. Ook het in 2018 afgesloten arbeidsvoorwaardenakkoord leidde tot hogere personele kosten. Voor beide onderwerpen werd vanuit het Ministerie van JenV compensatie ontvangen. De personele bezetting steeg voornamelijk doordat de niet-operationele sterkte verder toenam. Deze toename werd onder andere veroorzaakt doordat het wervingsapparaat versterkt werd om de extra instroom van aspiranten te kunnen realiseren. Daarnaast waren ook voor de opleiding van deze aspiranten meer docenten nodig en werd de functie

van operationeel begeleider niet langer als onderdeel van de operationele sterkte gezien. Zie voor de toelichting op de formatie en bezetting ook de paragraaf over het personeelsbeleid in hoofdstuk 3.2. De stijging van de personeelsvoorzieningen werd grotendeels veroorzaakt door extra toevoegingen in het kader van Veilig en Gezond Werken en ter dekking van kosten die gepaard gingen met medewerkers die instromen in de WIA. Daar stond onder meer tegenover dat de kosten voor woon- werkverkeer lager uitvielen dan begroot, enerzijds doordat er minder reisbewegingen waren en anderzijds de aanwending van de nog beschikbare middelen voor bijvoorbeeld extra compensatie woon-werkverkeer in het kader van de reorganisatie lager waren. De reorganisatie is afgerond en de basis op orde, de extra compensatie vanuit het Landelijk Sociaal Statuut (LSS) loopt hiermee ook af.

In het Strategisch Huisvestingsplan (SHP) staan de meerjarenbeleidsdoelstellingen voor de huisvesting van de politie tot 2025. De eerste fase is afgerond. Deze had betrekking op het faciliteren van de personele reorganisatie in de vorm van schuifplannen per eenheid die in 2015 zijn opgesteld. Deze zogeheten schuifplannen zijn uitgevoerd en de nog resterende werkzaamheden zijn onderdeel van het grote huisvestingsproject. Nu is de tweede fase aangebroken. Voor de uitvoering van de huisvestingsplannen per eenheid lopen jaarlijks meer dan honderd huisvestingsprojecten tegelijkertijd om de meerjarige doelstellingen te bereiken. In 2019 zijn aan de hand van ontwikkelingen in projecten en voortschrijdend inzicht vanuit de operationele eenheden de huisvestingsplannen bijgesteld. De uitvoering van de investeringsprojecten is op gang gekomen. Dit leidt er toe dat de investeringsuitgaven weliswaar op het begrotingsniveau uitkomen, maar dat door eerder opgelopen achterstanden de onderhoudskosten voor huisvesting hoger zijn dan gedacht.

Met ingang van 13 december 2018 is het besluit Financieel Beheer Politie gewijzigd op het punt van de invoering van de regeling Levensfase Uren (LFU) met ingang van 1 juli 2019. Deze regeling houdt in dat deelnemers aan de regeling extra verlofuren krijgen, die zij kunnen inzetten als verlof op het moment dat het beste past bij hun levensfase. De opgespaarde levensfase uren kunnen niet worden uitbetaald anders dan bij overlijden of volledige arbeidsongeschiktheid. Als een medewerker de politiedienst verlaat (anders dan voor zijn pensioen) kan 50% van de openstaande uren te gelde worden gemaakt.
In het gewijzigde besluit Financieel Beheer Politie is geregeld dat de politie voor deze opgespaarde levensfase uren geen voorziening op de balans opneemt anders dan voor de verwachte uitstroom van middelen en dat de lasten voor de LFU niet worden geboekt.

Betaalbare operationele en niet-operationele sterkte
De personele kosten beslaan in totaal ongeveer 75% van de politiebegroting. Dit betekent dat relatief kleine wijzigingen in absolute zin vaak een groot effect hebben en het belang van personele kosten op de begroting aanzienlijk is.
De politie stuurt op het realiseren van een betaalbare operationele sterkte en een niet-operationele sterkte van passende omvang. In de strategische personeelsprognose van het korps wordt in een meerjarig perspectief een bezetting bereikt conform het inrichtingsplan. Op het moment dat - bijvoorbeeld vanwege het regeerakkoord - de bezetting omhoog mag, neemt de politie dit uiteraard in de prognose mee en stuurt zij hierop.
Bij het vergelijken van de gerealiseerde personeelskosten met de begroting wordt vooral gekeken naar de gemiddelde bezetting van het jaar. De gemiddelde gerealiseerde bezetting van de operationele sterkte was iets lager dan in de begroting voorzien. Dit heeft vooral te maken met een lagere beginstand in 2019 dan voorzien. Het is niet gelukt dit in te lopen. Het totaal van de gemiddelde bezetting in 2019 lag beperkt hoger dan begroot. De beginstand van de niet-operationele sterkte was hoger dan begroot door het invullen van vacatures voor het op sterkte brengen van het Politiedienstencentrum en de hogere beginsterkte in 2019 dan voorzien.
Op macroniveau komt het korps in balans. Voor de operationele sterkte nadert de bezetting de formatie op landelijk niveau en per eenheid, hoewel het een grote uitdaging is de uit- en doorstroom op te vangen. De niet-operationele sterkte vertoont grotere disbalans. Binnen sommige teams is er sprake van soms forse over- of onderbezetting of van een discrepantie tussen voorziene en aanwezige schaal- en kwaliteitsniveaus.

Eigen vermogen binnen bandbreedte

Het financieel resultaat van € 5 miljoen positief wordt toegevoegd aan de algemene reserve. Onderstaande tabel geeft het verloop van het eigen vermogen weer.

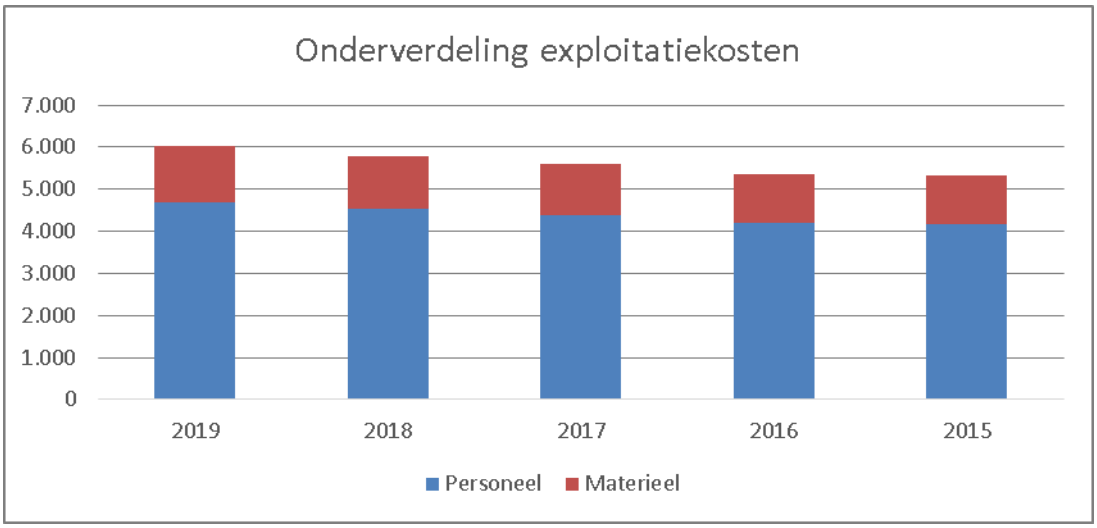
Eigen vermogen **Bedragen x € 1 miljoen**		
	2019	**2018**
Algemene Reserve	178	173
Stand 31 december	**178**	**173**
Bufferfunctie	3,2%	3,3%

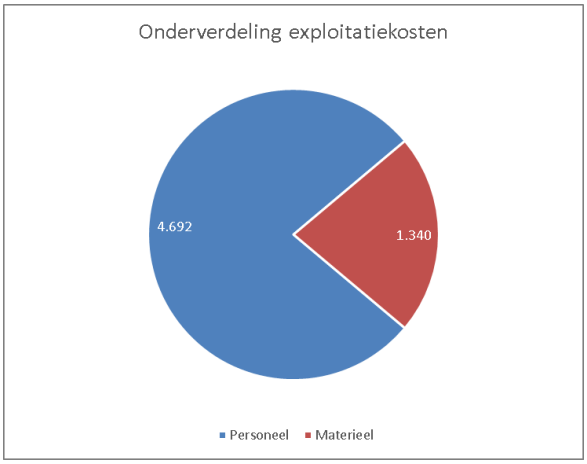
De bufferfunctie is gekoppeld aan de algemene reserve. De algemene reserve bedroeg in 2019 € 178 miljoen, wat neerkomt op 3,2 % van de gemiddelde bijdragen over de afgelopen 3 jaar. Daarmee valt deze binnen de wettelijke bandbreedte van 0% tot 5%. Het eigen vermogen is € 5 miljoen gestegen ten opzichte van 2018.

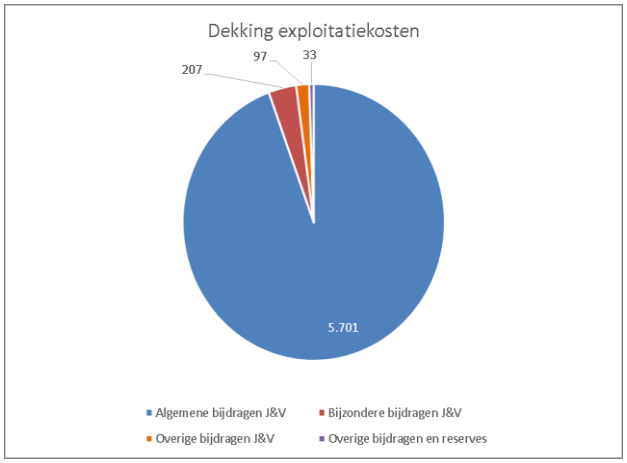
Jaarrekening

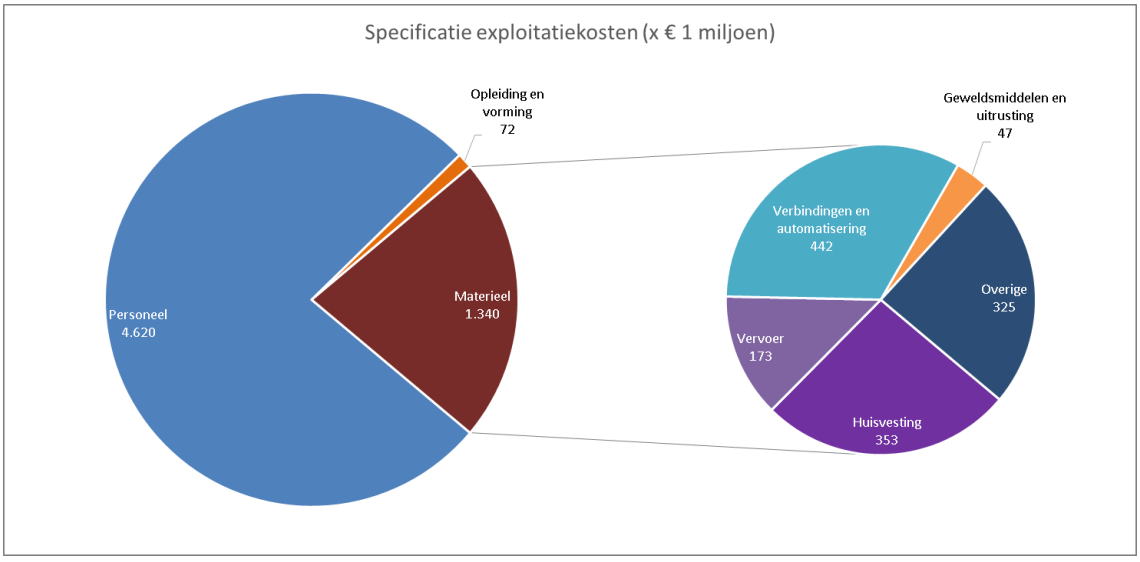
6. Jaarrekening

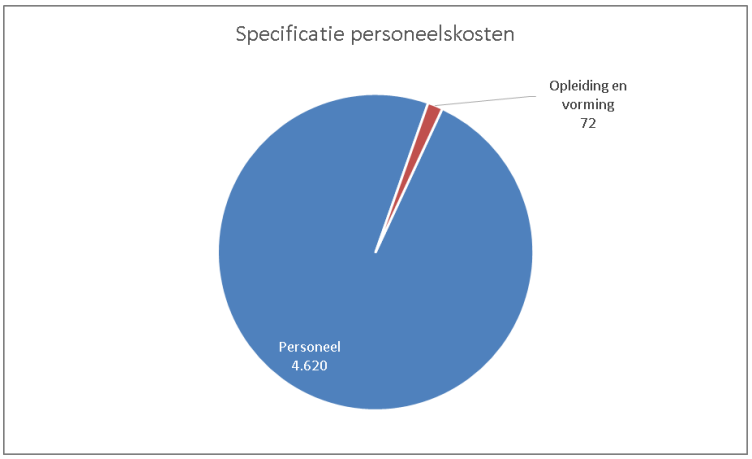
6.1 Kerncijfers

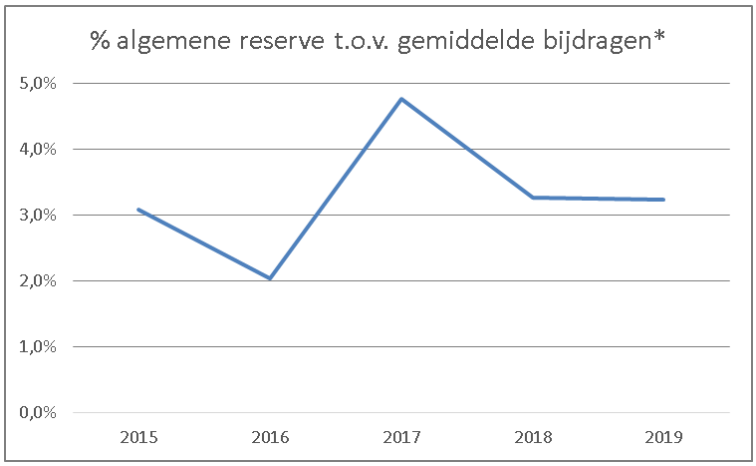

* In het besluit financieel beheer politie is een bandbreedte voor de algemene reserve vastgesteld. De algemene reserve gedeeld door de gemiddelde bijdragen over de laatste drie jaar moet binnen een bandbreedte van minimaal 0% en maximaal 5% liggen.

Balans					
Bedragen x € 1 miljoen	**2019**	**2018**	**2017**	**2016**	**2015**
Balanswaarde	3.093	3.074	3.302	3.209	3.305
Vaste activa	2.447	2.405	2.563	2.781	2.804
Vlottende activa	646	669	739	428	501
Eigen vermogen	178	173	245	183	292
Voorzieningen	528	632	988	991	919
Langlopende schulden	1.016	980	937	970	943
Kortlopende schulden	1.371	1.290	1.132	1.065	1.151

Kengetallen					
	2019	**2018**	**2017**	**2016**	**2015**
Vlottende activa / kort vreemd vermogen	47,1%	51,9%	65,3%	40,2%	43,5%
Eigen vermogen / totale vermogen	5,7%	5,6%	7,4%	5,7%	8,8%
Afschrijvingen / exploitatielasten in %	4,1%	4,4%	4,6%	5,2%	5,2%
Opleidingslasten / personeelslasten in %	1,5%	1,2%	1,1%	2,0%	1,7%
Personeelslasten / totale lasten in %	77,8%	78,2%	78,3%	78,5%	78,1%
Lasten IV / totale lasten in %	11,8%	11,8%	11,5%	11,3%	
Huisvestingslasten / totale lasten in %	5,9%	5,9%	6,3%	6,4%	6,4%

6.2 Exploitatierekening 2019

Exploitatierekening Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2019	Begroting 2019	Jaarrekening 2018
Bijdragen (1)			
Bijdragen JenV	6.003.781	5.697.923	5.694.705
Overige bijdragen (onder andere gemeenten en derden)	33.413	36.098	23.272
Totaal bijdragen	**6.037.194**	**5.734.021**	**5.717.977**
Exploitatiekosten			
Personeel (2)	4.619.801	4.377.046	4.468.593
Rente (3)	12.882	14.966	13.780
Opleiding en vorming (4)	72.418	65.893	58.999
Huisvesting (5)	352.913	332.296	342.268
Vervoer (6)	172.784	206.403	182.133
Verbindingen en automatisering (7)	441.920	436.957	401.584
Geweldsmiddelen en uitrusting (8)	47.309	52.717	37.347
Operationeel (9)	185.349	130.778	163.042
Beheer (10)	127.220	116.965	121.638
Totaal exploitatiekosten	**6.032.596**	**5.734.021**	**5.789.384**
Exploitatieresultaat	**4.598**	**-**	**-71.407**

Resultaatbestemming	Jaarrekening 2019	Begroting 2019	Jaarrekening 2018
Exploitatieresultaat	**4.598**	**-**	**-71.407**
Resultaatbestemming			
Inzet van de algemene reserve (17)			
Toevoeging*	4.598	-	1.084
Onttrekking (het in de begroting voorziene tekort)	-	-	72.491

* Het Financieel resultaat in 2018 bedroeg € 1.084 en is in zijn geheel aan de algemene reserve toegevoegd.

6.3 Balans per 31 december 2019

Balans (na resultaatbestemming) Bedragen x € 1.000		
ACTIVA	**31 december 2019**	**31 december 2018**
VASTE ACTIVA		
Materiële vaste activa (11)	2.151.527	2.013.573
Financiële vaste activa (12)	295.394	391.737
Totaal vaste activa	**2.446.921**	**2.405.310**
VLOTTENDE ACTIVA		
Voorraden (13)	35.479	34.021
Vorderingen en overlopende activa (14)	252.850	278.921
Rekening-courant Ministerie van Financiën (15)	356.004	354.450
Liquide middelen (16)	1.855	1.692
Totaal vlottende activa	**646.188**	**669.084**
TOTAAL ACTIVA	**3.093.109**	**3.074.394**

PASSIVA	**31 december 2019**	**31 december 2018**
EIGEN VERMOGEN		
Algemene reserve (17)	177.714	173.116
Totaal eigen vermogen	**177.714**	**173.116**
VOORZIENINGEN (18)	**528.447**	**631.507**
LANGLOPENDE SCHULDEN (19)	**1.016.401**	**979.832**
KORTLOPENDE SCHULDEN (20)		
Kortlopend deel langlopende schulden	231.184	182.060
Openstaande (rijks)bijdragen (20a)	263.691	223.607
Schulden personeel (20b)	666.132	630.067
Crediteuren en overlopende posten (20c)	209.540	254.204
Totaal kortlopende schulden	**1.370.547**	**1.289.938**
TOTAAL PASSIVA	**3.093.109**	**3.074.394**

6.4 Kasstroomoverzicht 2019

Kasstroomoverzicht Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2019	Begroting 2019	Jaarrekening 2018
Exploitatieresultaat	4.598	-	-71.407
Aanpassingen voor			
Afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen vaste activa (11)	250.952	269.073	264.150
Mutatie voorzieningen (18)	-103.060	-154.517	-356.723
Mutatie werkkapitaal	209.779	50.660	219.527
Operationele activiteiten			
Overige mutaties financiële vaste activa (12)	1.220	262	11.896
Ontvangen rente	333	-	377
Betaalde rente	-13.215	-14.966	-14.157
Kasstroom bedrijfsactiviteiten	**350.607**	**150.512**	**53.663**
Investeringsactiviteiten			
Investeringen materiële vaste activa (11)	-411.517	-316.559	-281.170
Desinvesteringen materiële vaste activa (11)	22.611	-	15.511
Verstrekkingen financiële vaste activa (12)	-21.706	-	-1.764
Aflossingen financiële vaste activa (12)	1.148	-	1.195
Kasstroom investeringsactiviteiten	**-409.464**	**-316.559**	**-266.228**
Financieringsactiviteiten			
Ontvangsten langlopende schulden (19)	281.170	316.559	229.417
Aflossingen langlopende schulden (19)	-220.595	-252.347	-182.867
Kasstroom financieringsactiviteiten	**60.575**	**64.212**	**46.550**
Totaal kasstroom	**1.718**	**-101.835**	**-166.015**
Beginstand geldmiddelen (15+16)	**356.142**	**358.233**	**522.157**
Mutatie geldmiddelen	**1.718**	**-101.835**	**-166.015**
Eindstand geldmiddelen (15+16)	**357.860**	**256.398**	**356.142**

7. Toelichting algemeen

7.1 Algemene toelichting

Activiteiten
De *missie* van de politie is waakzaam en dienstbaar zijn aan de waarden van de rechtsstaat. Deze missie vervult de politie door, afhankelijk van de situatie, gevraagd en ongevraagd te beschermen, te begrenzen of te bekrachtigen.

Rechtspersoon
De politie is een publiekrechtelijke rechtspersoon. De inschrijving bij de Kamer van Koophandel is onder nummer 57096317 0000.

Vestigingsadres
Het landelijke hoofdbureau van de politie is gevestigd op Nieuwe Uitleg 1, 2514 BP te Den Haag.

Schattingswijzigingen
In de jaarrekening 2019 heeft de politie een drietal schattingswijzigingen doorgevoerd:

1. In 2019 heeft de politie een herbeoordeling van de verwerking van kosten van groot onderhoud uitgevoerd. Aanleiding hiervoor was de aanpassing van RJ 212 Materiële Vaste Activa waarin de Raad voor de jaarverslaggeving nieuwe bepalingen rondom de verwerking van groot onderhoud heeft opgenomen en heeft verduidelijkt dat kosten van groot onderhoud niet langer in de exploitatierekening mogen worden verantwoord. Op basis van de herbeoordeling heeft de politie de interne definities van groot onderhoud aangepast wat tot een schattingswijziging heeft geleid in de verwerking van de kosten van groot onderhoud. De componentenbenadering is als stelsel voor de verwerking van groot onderhoud ongewijzigd gebleven. Tot en met 31 december 2018 werd een deel van de kosten van groot onderhoud direct in de exploitatierekening verwerkt. Op basis van een aanpassing van RJ 212, waarbij het direct verantwoorden van de kosten van groot onderhoud in de exploitatierekening niet langer is toegestaan, is de verantwoording van een deel van de kosten van groot onderhoud met ingang van de jaarrekening 2019 prospectief aangepast waarbij verwerking van de kosten van groot onderhoud plaatsvindt in de boekwaarde van de materiële vaste activa (de zogeheten ‘componentenbenadering’). Het uitgevoerde groot onderhoud wordt vanaf 1 januari 2019 conform de componentenbenadering geactiveerd. De politie start met de afschrijving van de componenten vanaf het moment van oplevering. De impact van de schattingswijziging ultimo 2019 op het exploitatieresultaat en het eigen vermogen bedraagt € 8 miljoen positief. De waarde van de materiële vaste activa is € 8 miljoen hoger in vergelijking tot de methode die in 2018 gehanteerd werd. Zie voor meer informatie over de componentenbenadering, de grondslagen voor waardering van activa en passiva. Het effect, dat de schattingswijziging heeft op toekomstige perioden, is door aanpassende projectie niet nauwkeurig te bepalen.
2. Uit in 2019 afgerond onderzoek is gebleken dat de gemiddelde economische levensduur van voertuigen langer was dan de gehanteerde afschrijvingstermijnen. Als gevolg hiervan heeft de politie besloten om per 1 januari 2019 de afschrijvingstermijnen van voertuigen te verlengen. De verlenging zorgt voor lagere afschrijvingskosten en heeft in 2019 een positieve impact van € 27 miljoen op het exploitatieresultaat en het eigen vermogen. Het effect, dat de schattingswijziging heeft op toekomstige perioden, is door aanpassende projectie niet nauwkeurig te bepalen.
3. Voor activa in huurpanden heeft de politie besloten de afschrijvingstermijn per 1 januari 2019 te wijzigen, om beter aan te sluiten bij de economische realiteit. Tot 1 januari 2019 werden activa in huurpanden over eenzelfde termijn afgeschreven als activa in panden in eigendom. Echter bij een activering van activa in een huurpand, moet de afschrijvingstermijn van activa in beginsel aansluiten op de gebruiksperiode van het huurpand. De gebruiksperiode van een huurpand is vastgesteld in het huisvestingsplan. Indien geen einddatum van de gebruiksperiode is opgenomen, zal de afschrijvingsperiode op 10 jaar worden gesteld. Deze wijziging zorgt voor hogere

afschrijvingskosten in 2019 en heeft een negatieve impact van € 4 miljoen op het exploitatieresultaat en het eigen vermogen. De schattingswijziging heeft een invloed van ongeveer € 4 miljoen op het eigen vermogen en op het exploitatieresultaat van de boekjaren 2020 en 2021.

Oordelen en schattingen
Bij de toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van de organisatie zich diverse oordelen en schattingen. Indien noodzakelijk voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten. De materiële vaste activa en voorzieningen zijn de posten in de jaarrekening die het meest worden beïnvloed door inschattingen van het management. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden jaarlijks beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Herrubricering
De cijfers over 2018 zijn geherrubriceerd teneinde vergelijkbaarheid met 2019 mogelijk te maken.
In de jaarrekening 2019 zijn de ontvangen baten in relatie tot opleidingen aan externen verzorgd door de Ondersteunende Dienst Politieacademie (ODPA) geherrubriceerd. Deze baten waren in 2018 verantwoord onder Opleiding en vorming. In 2019 zijn de baten van € 7 miljoen verantwoord onder de categorie Overige bijdragen. Reden hiervoor is dat het baten betreft die als compensatie vanuit het Ministerie van JenV worden ontvangen.

Verslaggevingsperiode
Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2019, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2019.

Continuïteit
Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. De financiële continuïteit van de politie is gewaarborgd door de bijdragen van het Ministerie van JenV.

Functionele en rapporteringsvaluta
De euro fungeert als functionele en rapporteringsvaluta van de politie. Alle financiële informatie gepresenteerd in euro's is afgerond naar het dichtstbijzijnde duizendtal, tenzij anders aangegeven.

Verbonden partijen
Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de politie en een natuurlijk persoon of entiteit die verbonden is met de politie. Dit betreffen onder meer de relaties tussen de politie en de korpsleiding. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij.
Onder transacties wordt verstaan een overdracht van middelen, diensten of verplichtingen, ongeacht of er een bedrag in rekening is gebracht. Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan.

Toelichting op het kasstroomoverzicht
Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen en het debetsaldo van de rekening-courant met het Ministerie van Financiën. Kasstromen in vreemde valuta zijn omgerekend tegen de koers op dat moment. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.
De uitgaven inzake investeringen en de ontvangsten inzake de desinvesteringen in de materiële vaste activa zijn opgenomen onder de investeringsactiviteiten. De uitgaven en ontvangsten in het kader van verstrekte leningen en aflossingen op verstrekte leningen zijn eveneens opgenomen onder de

investeringsactiviteiten. Ontvangsten en aflossingen uit hoofde van opgenomen langlopende schulden zijn opgenomen onder de financieringsactiviteiten.

7.2 Algemene grondslagen

Algemeen
De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Politiewet 2012 en het Besluit financieel beheer politie van 1 juli 2015 (gewijzigd per 13 december 2019) door algemene maatregel van bestuur). Voor zover in het besluit niet anders is bepaald, wordt hierin aangesloten bij de grondslagen voor de verslaggeving, neergelegd in titel 9 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en uitgewerkt in de door de Raad voor de Jaarverslaggeving uitgegeven Richtlijnen voor de jaarverslaggeving (inclusief richtlijn RJ 640 Organisaties zonder winststreven).
Om redenen van doelmatigheid kan conform artikel 11 lid 2 van het Besluit financieel beheer politie worden afgeweken van artikel 374 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek waardoor voorzieningen niet worden opgenomen in de jaarrekening. Op grond van dit artikel is door de politie een voorzieningenbeleid opgesteld welke is afgestemd met het Ministerie van JenV en zijn de volgende voorzieningen niet opgenomen in de jaarrekening, maar als niet in de balans opgenomen verplichting:

- Voorziening dienstjubilea. Omdat de omvang van toevoegingen en onttrekkingen met elkaar in lijn liggen is de financiële impact in enig jaar beperkt.
- Voorziening langdurig zieken (tot 2 jaar). Omdat de omvang van toevoegingen en onttrekkingen met elkaar in lijn liggen is de financiële impact in enig jaar beperkt.
- Voorziening leegstand huisvesting. Vanwege de administratieve lasten in verhouding tot het financieel belang is hier geen voorziening voor gevormd.

Op grond van artikel 11 lid 3 van het Besluit financieel beheer politie wordt in afwijking van artikel 375 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek in de balans geen verplichting opgenomen voor het saldo op het jaareinde met betrekking tot nog niet opgenomen levensfase uren. De gespaarde levensfase uren van medewerkers worden gepresenteerd als niet in de balans opgenomen verplichting. Er wordt alleen een voorziening op de balans opgenomen voor zover het deel van de levensfase uren naar verwachting uitbetaling aan de medewerker met zich mee brengt zoals het geval is bij overlijden, ontslag bij arbeidsongeschiktheid en tussentijds vertrek.

Overeenkomstig de aanvulling op de jaaraanschrijving van JenV worden uitgaven die samenhangen met de ontwikkeling van software direct in de exploitatie verantwoord en niet verantwoord onder immateriële vaste activa.

De in deze jaarrekening gebruikte modellen voor de exploitatierekening, balans en kasstroomoverzicht zijn conform het Besluit financieel beheer politie voorgeschreven door het Ministerie van JenV.

Algemene grondslagen voor activa en passiva
Activa en passiva worden tegen historische kostprijs opgenomen, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen.

Een actief wordt in de balans verwerkt wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige voordelen naar de politie zullen toevloeien en het actief een kostprijs of een waarde heeft waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Activa die hier niet aan voldoen, worden niet in de balans verwerkt, maar worden aangemerkt als niet in de balans opgenomen activa.

Een verplichting wordt in de balans verwerkt wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag waartegen de afwikkeling zal plaatsvinden op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld. Onder verplichtingen worden mede voorzieningen begrepen. Verplichtingen die hier niet aan voldoen, worden niet in de balans opgenomen, maar worden verantwoord als niet in de balans opgenomen verplichtingen.

Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot het actief

of de verplichting aan een derde zijn overgedragen. Bij de beoordeling of er sprake is van een belangrijke verandering in de economische realiteit wordt uitgegaan van de voordelen en risico's die zich naar alle waarschijnlijkheid in de praktijk zullen voordoen en niet op basis van voordelen en risico's waarvan redelijkerwijze niet te verwachten is dat zij zich zullen voordoen.
De resultaten van de transactie worden in dat geval direct in de exploitatierekening opgenomen, rekening houdend met eventuele voorzieningen die dienen te worden getroffen in samenhang met de transactie.

Gemiddeld aantal medewerkers
Het aantal werkzame medewerkers (excl. vrijwilligers) wordt uitgedrukt in fte's. Het aantal medewerkers wordt berekend door het gemiddelde te nemen tussen de beginstand en eindstand van het boekjaar.

Financiële instrumenten
In de jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen: verstrekte leningen en overige vorderingen en overige financiële verplichtingen. Financiële activa en financiële verplichtingen worden in de balans opgenomen op het moment dat contractuele rechten of verplichtingen ten aanzien van dat instrument ontstaan. Een financieel instrument wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot de positie aan een derde zijn overgedragen. Financiële instrumenten worden in de jaarrekening gepresenteerd in overeenstemming met de juridische realiteit van de contractuele bepalingen. Presentatie vindt plaats op basis van afzonderlijke componenten van financiële instrumenten als financieel actief, financiële verplichting of als eigen vermogen. De politie maakt geen gebruik van afgeleide financiële instrumenten.

Bijzondere waardeverminderingen financiële activa
Een financieel actief dat niet wordt gewaardeerd tegen (1) reële waarde met waardewijzigingen in de exploitatierekening of (2) geamortiseerde kostprijs of lagere marktwaarde, wordt op iedere verslagdatum door de politie beoordeeld om te bepalen of er objectieve aanwijzingen bestaan dat het actief een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan. Een financieel actief wordt geacht onderhevig te zijn aan een bijzondere waardevermindering indien er objectieve aanwijzingen zijn dat na de eerste opname van het actief zich een gebeurtenis heeft voorgedaan die een negatief effect heeft op de verwachte toekomstige kasstromen van dat actief en waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt. De hoogte van een eventueel bijzonder waardeverminderingsverlies met betrekking tot een tegen geamortiseerde kostprijs gewaardeerd financieel actief wordt bepaald als het verschil tussen de boekwaarde en de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen, gedisconteerd tegen de oorspronkelijke effectieve rente van het actief. Bijzondere waardeverminderingsverliezen worden opgenomen in de exploitatierekening.

Transacties in vreemde valuta
Transacties luidend in vreemde valuta's worden bij de eerste verwerking gewaardeerd in de functionele valuta door omrekening tegen de contante wisselkoers die geldt op de datum van de transactie tussen de functionele valuta en de vreemde valuta's. In vreemde valuta's luidende monetaire activa en verplichtingen worden op balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoersen. Valutakoersverschillen die voortkomen uit de afwikkeling van monetaire posten, dan wel voortkomen uit de omrekening van monetaire posten in vreemde valuta, worden verwerkt in de exploitatierekening in de periode dat zij zich voordoen.

7.3 Grondslagen voor de waardering van het resultaat

Algemeen
Het verschil tussen de toegerekende bijdragen en de kosten en andere lasten over het jaar bepaalt het resultaat. Baten en lasten worden in de exploitatierekening toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben, ongeacht of zij tot ontvangsten of uitgaven hebben geleid.

Algemene bijdragen Ministerie van JenV
Algemene bijdragen worden als baten verwerkt in het resultaat conform toekenning Ministerie van JenV.

Bijzondere bijdragen Ministerie van JenV en overige instanties
Voor specifieke taken en activiteiten verstrekken zowel het Ministerie van JenV als andere departementen of overheidsinstanties bijzondere bijdragen. Daarover dient in het algemeen een operationele en financiële verantwoording te worden afgelegd en moet een eventueel overschot of tekort worden verrekend. De ontvangen bijdragen neemt de politie in de balans op onder de kortlopende schulden als nog te besteden bijdragen. Aan de hand van de bestedingen in het lopende boekjaar, die verband houden met deze bijdragen, verantwoordt de politie deze bijdragen in de exploitatie. In voorkomende gevallen worden materiele vaste activa gefinancierd met bijzondere bijdragen. Deze bijzondere bijdragen worden verantwoord onder de kortlopende en langlopende schulden, afhankelijk van de resterende looptijd van de activa. De afloop van de schulden is gelijk aan de afschrijvingen van de desbetreffende activa.

Exploitatiekosten
De kosten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Periodiek betaalbare beloningen
Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de exploitatierekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers, respectievelijk de belastingautoriteit. Als de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen en er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief.

Pensioenen
Als uitgangspunt geldt dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijkstaat aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde premies. Indien de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt een verplichting opgenomen. De hiervoor in aanmerking komende werknemers hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen dat is gebaseerd op het gemiddeld verdiende loon berekend over de jaren dat de werknemer pensioen opbouwde bij de politie. De werknemers kunnen kiezen om het pensioen in te laten gaan vanaf zestig jaar en tot uiterlijk vijf jaar na het bereiken van de AOW-leeftijd.
De verplichtingen die voortvloeien uit deze rechten van het personeel zijn ondergebracht bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP). Het ABP hanteert het middelloonstelsel. De premie voor het ouderdoms- en nabestaandenpensioen bedraagt in 2019, 24,9% van het brutoloon exclusief sociale lasten tegen 22,9% in 2018. De verhogingen van de premies (zowel in 2019 als in 2018) waren noodzakelijk om de dekkingsgraad van het fonds te verbeteren. Zowel in 2019 als in 2018 betaalde de werkgever 70% van de verschuldigde premie en de werknemer 30%. De politie heeft geen additionele verplichtingen anders dan de reguliere verschuldigde premies.

De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de dekkingsgraad van het pensioenfonds (het vermogen van het pensioenfonds gedeeld door zijn financiële verplichtingen) dit toelaat. De pensioenen zijn niet verhoogd per 1 januari 2020. De beleidsdekkingsgraad van het ABP was niet voldoende om de pensioenen over het jaar 2019 te kunnen indexeren. Over 2019 is een gemiddelde dekkingsgraad behaald van 97,8%. Heeft ABP een lagere beleidsdekkingsgraad dan 104%, dan is sprake van een tekort en dient het ABP een herstelplan op te stellen. In het herstelplan staan de maatregelen die het bestuur neemt om het tekort weg te werken. Zolang de financiële situatie onvoldoende blijft, moet ABP ieder jaar een nieuw herstelplan opstellen en indienen bij DNB.

Naast deze reguliere verplichting van de verschuldigde pensioenpremies voor actieve medewerkers bestaan er een aantal bijzondere regelingen voor medewerkers.

Inkoop Max
Inkoop Max betreft een regeling waarbij een bepaalde groep medewerkers recht heeft op een verhoging van het ouderdomspensioen. Deze verhoging vindt plaats door het inkopen van aanspraken van het ouderdomspensioen door de politie bij het ABP. Pas na inkoop van aanspraken op ouderdomspensioen vormt de inkoopwaarde een onderdeel van de reguliere ABP-verplichtingen. Voor de regeling Inkoop

Max is afgesproken dat de rechthebbende medewerkers vanaf 60 jaar tot en met 70 jaar met pensioen kunnen gaan. Een aantal medewerkers heeft op basis van het verleden recht op deze aflopende regeling.

Bij de waardering van de Inkoop Max voorziening per 31 december 2019 zijn de volgende grondslagen gehanteerd:

- inkoop van de voorwaardelijke aanspraken uiterlijk bij 62 jaar;
- tijdsevenredige inkoop voor de leeftijdscohorten 1956 en eerder over de periode 2018 tot en met 2022;
- rekenrente van 2,8% (tarieven);
- exit-kansen conform de tabel GO1416 van het ABP;
- voor de sterfteprognose prognosetabel AG2018;
- de solvabiliteitsopslag op de tarieven van 2019 was circa 6,8%. De opslag op de tarieven voor 2020 bedraagt circa 8,9% en voor 2021/2022 bedraagt dit circa 6,0%.

FLO-regeling
Voor een aantal vliegers bij de afdeling Luchtvaart van de Landelijke eenheid geldt een bijzondere ontslagvoorziening. Deze vliegers komen in aanmerking voor een uitkering die geregeld is in de regeling Functioneel Leeftijdsontslag (FLO). Deze regeling garandeert voor vliegers vanaf 55-jarige leeftijd een uitkering van tien jaar. De hoogte van de uitkering is gedurende de eerste vijf jaar 80% van de berekeningsgrondslag (salaris) en vervolgens 70% van de berekeningsgrondslag. De berekening van de totale verplichting bedraagt de som van de nominale uitkeringen per medewerker rekening houdend met voortijdige uitstroom of overlijden van de medewerker.
Om aanspraak te kunnen maken op deze regeling moeten vliegers voldoen aan de volgende cumulatieve voorwaarden:

- de vlieger had op 31 december 2006 de functie van vlieger bij de Landelijke Eenheid;
- de vlieger heeft vanaf 1 januari 2007 de functie van vlieger bij de Landelijke Eenheid;
- de vlieger vervulde voorafgaand aan zijn ontslag tenminste tien jaar onafgebroken de functie van vlieger bij de Landelijke Eenheid;
- de vlieger was deelnemer aan de Aanvullende Flexibele Uittredingsregeling Politie (AFUP).

Vanaf 2016 wordt bij de berekening van de verplichting rekening gehouden met salarisverhogingen en pensioenwijzigingen die zijn opgenomen in het Arbeidsvoorwaardenakkoord. De berekening van de verplichting houdt geen rekening met toekomstige salarisverhogingen door groei in de schaal.

Afschrijvingen op materiële vaste activa
Afschrijvingen vormen geen aparte regel in de exploitatierekening. Deze lasten zijn opgenomen in de verschillende categorieën van de exploitatierekening. Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar de betreffende toelichting. De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur, rekening houdend met de eventuele restwaarde van de individuele activa. Op grond, terreinen en materiële vaste activa in uitvoering wordt niet afgeschreven. Afschrijving start op het moment dat een actief beschikbaar is voor het beoogde gebruik en wordt beëindigd bij buitengebruikstelling of bij afstoting. De politie past de componentenbenadering toe voor materiële vaste activa indien belangrijke afzonderlijke bestanddelen van een materieel vast actief van elkaar te onderscheiden zijn. Rekening houdend met verschillen in gebruiksduur of verwacht gebruikspatroon, worden de verschillende bestanddelen afzonderlijk afgeschreven.

De volgende afschrijvingstermijnen worden hierbij gehanteerd:

- Casco gebouwen : 2 – 60 jaar
- Overige huisvesting : 3 – 20 jaar
- Vervoer : 3 – 20 jaar
- ICT : 2 – 10 jaar
- Overige materiële vaste activa : 5 – 10 jaar

Voor de afschrijvingen casco gebouwen vindt een onderverdeling in componenten, waaronder onderhoud, plaats.

Leasing
Een leaseovereenkomst waarbij de voor- en nadelen verbonden aan het eigendom van het leaseobject niet geheel of nagenoeg geheel door de lessee worden gedragen, wordt aangemerkt als een operationele lease. De Politie treedt op als lessee in operationele lease overeenkomsten. De politie heeft geen leaseovereenkomsten die als financial lease classificeren. De politie activeert het leaseobject bij operationele lease niet. Leasebetalingen worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de exploitatierekening over de looptijd van het contract.

Financiële baten en lasten
Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen.

Belastingen
Publiekrechtelijke rechtspersonen zijn belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting voor zover zij een onderneming drijven. De Politie is gelet op haar activiteiten vrijgesteld van de vennootschapsbelasting volgens de wet op de vennootschapsbelasting artikel 2 lid 1e.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa
Materiële vaste activa worden in de balans verwerkt indien het waarschijnlijk is dat de toekomstige prestatie-eenheden met betrekking tot dat actief zullen toekomen aan de politie en de kosten van het actief betrouwbaar kunnen worden vastgesteld. De grond en de terreinen, casco gebouwen, overige huisvesting, vervoer, ICT en de overige materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen kostprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De kostprijs van de genoemde activa bestaat uit de verkrijgingsprijs en overige kosten om de activa op hun plaats en in de staat te krijgen noodzakelijk voor het beoogde gebruik.
Activa waarvoor een verplichting is aangegaan en gedeeltelijke levering heeft plaatsgevonden worden opgenomen onder de materiële vaste activa in uitvoering.
Op het moment dat het actief volledig is geleverd, worden de uitgaven opgenomen in de desbetreffende activacategorie.

Buiten gebruik gestelde materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de boekwaarde dan wel de lagere opbrengstwaarde. Voor verkoop beschikbare materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen boekwaarde of lagere opbrengstwaarde. De opbrengstwaarde is het bedrag waartegen een actief maximaal kan worden verkocht, onder aftrek van de nog te maken kosten.

Componentenbenadering groot onderhoud
Voor de toekomstige kosten van groot onderhoud aan de bedrijfsgebouwen is geen voorziening voor groot onderhoud gevormd. Onderhoudsuitgaven worden slechts geactiveerd als zij de gebruiksduur van het object verlengen en/of leiden tot toekomstige prestatie-eenheden met betrekking tot het object. De kosten worden als onderdeel van de boekwaarde verwerkt en aangemerkt als een belangrijk bestanddeel (component) van een materieel vast actief. Indien deze componenten van elkaar te onderscheiden zijn en verschillen in gebruiksduur of verwachte gebruikspatroon, worden deze componenten afzonderlijk afgeschreven.

Financiële vaste activa
De onder financiële vaste activa opgenomen vorderingen worden initieel gewaardeerd tegen de reële waarde onder aftrek van direct toerekenbare transactiekosten. Vervolgens waardeert het korps deze vorderingen tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode. Van bijzondere waardeverminderingen is geen sprake omdat het vorderingen zijn van het Ministerie van JenV of zijn gerelateerd aan het Ministerie van JenV. De vorderingen onder de financiële vaste activa worden verantwoord op de transactiedatum.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa
Op elke balansdatum beoordeelt de politie of er aanwijzingen bestaan dat een vast actief onderhevig kan zijn aan een bijzondere waardevermindering. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van het actief hoger is dan de realiseerbare waarde. Bijzondere waardeverminderingen worden ten laste van de exploitatierekening gebracht.

Verder wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er enige indicatie is dat een in eerdere jaren verantwoord bijzonder waardeverminderingsverlies is verminderd. Als een dergelijke indicatie aanwezig is, wordt de realiseerbare waarde van het betreffende actief geschat.

Terugneming van een eerder verantwoord bijzonder waardeverminderingsverlies vindt alleen plaats als sprake is van een wijziging van de gehanteerde schattingen bij het bepalen van de realiseerbare waarde sinds de verantwoording van het laatste bijzonder waardeverminderingsverlies. In dat geval wordt de boekwaarde van het actief opgehoogd tot de geschatte realiseerbare waarde, maar niet hoger dan de boekwaarde die bepaald zou zijn (na afschrijvingen) als in voorgaande jaren geen bijzonder waardeverminderingsverlies voor het actief zou zijn verantwoord.

Voorraden
De politie verantwoordt kleding, dienstwapens, munitie en onderdelen voor het onderhoud van in eigen beheer zijnde voertuigen en de luchtvloot initieel onder de voorraden. Bij uitgifte van deze voorraden worden de lasten in de exploitatiekosten verantwoord. De waardering van de voorraden geschiedt op basis van de verkrijgingsprijs, zijnde inkoopprijs plus de bijkomende kosten om de voorraden op hun huidige plaats en in hun huidige staat te brengen of lagere opbrengstwaarde. De opbrengstwaarde betreft de meest betrouwbare schatting van de verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten. De waardebepaling houdt rekening met de incourantheid van de voorraden.

Vorderingen
Bij eerste verwerking waardeert de politie de vorderingen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Vervolgens worden de vorderingen gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering. De (effectieve) rente en eventuele bijzondere waardeverminderingen worden direct in de exploitatierekening verwerkt.

Liquide middelen en rekening-courant Ministerie van Financiën
Liquide middelen bestaan uit kas, en banksaldi met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen (kortlopende schulden). Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve. Toevoegingen en onttrekkingen vinden plaats vanuit de resultaatbestemming.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze valt te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. Pensioenvoorzieningen worden gewaardeerd op basis van actuariële grondslagen (FLO en Inkoop Max). De personele voorzieningen worden gewaardeerd tegen de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen. De overige voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld. Wanneer de verwachting is dat een derde de verplichtingen vergoedt en wanneer het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal

worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting, dan wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen. De voorzieningen hebben over het algemeen een langlopend karakter.

Voorzieningen FLO en Inkoop Max
Zie voor de grondslagen het onderdeel Pensioenen.

Voorziening wachtgeld/WW/WAO
Deze voorziening heeft betrekking op werknemers die door middel van een wachtgeldregeling c.q. uitkeringsregeling de dienst hebben verlaten. De hoogte van de uitkeringen wordt op individuele basisbepaald op basis van informatie die door verschillende uitkeringsinstanties wordt aangeleverd. Er wordt uitsluitend een verplichting aangemaakt voor lopende dossiers.

Voorziening WIA
Deze voorziening heeft betrekking op (deels) arbeidsongeschikte medewerkers die in aanmerking kunnen komen voor een uitkeringsregeling in het kader van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA). De politie is met ingang van 1 januari 2018 eigenrisicodrager en heeft voor de betreffende medewerkers in het kader van deze regeling een voorziening getroffen op basis van de verwachte uitgaven.

Voorziening vangnetregelingen Veilig en Gezond Werken
Deze voorziening heeft betrekking op medewerkers die in aanmerking kunnen komen voor een uitkering in het kader van vangnetregelingen Veilig en Gezond Werken (VGW). De hoogte van de uitkeringen wordt op basis van individuele beoordelingen (duur en ernst) bepaald. In de voorziening is een gemiddeld bedrag per medewerker opgenomen voor de verwachte uitgaven.

Langlopende en kortlopende schulden
Langlopende en kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Langlopende en kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode. De effectieve rente wordt direct in de exploitatierekening verwerkt. De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

Bepaling reële waarde
De reële waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en van elkaar onafhankelijk zijn. De reële waarde van niet-beursgenoteerde financiële instrumenten wordt bepaald door de verwachte kasstromen contant te maken tegen een disconteringsvoet die gelijk is aan de geldende risicovrije marktrente voor de resterende looptijd vermeerderd met krediet- en liquiditeitsopslagen.

Gebeurtenissen na balansdatum
Gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum en die blijken tot aan de datum van het opmaken van de jaarrekening worden verwerkt in de jaarrekening.
Gebeurtenissen die geen nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum worden niet in de jaarrekening verwerkt. Als dergelijke gebeurtenissen van belang zijn voor de oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening, worden de aard en de geschatte financiële gevolgen ervan toegelicht in de jaarrekening.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen
Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen worden onderscheiden naar:

- Voorwaardelijke rechten en verplichtingen zijn rechten en verplichtingen die niet worden opgenomen in de balans, omdat het bestaan afhankelijk is van het zich in de toekomst al dan niet voordoen van een of meer onzekere gebeurtenissen zonder dat de politie daarop doorslaggevende invloed kan uitoefenen.

- Niet verwerkte rechten en verplichtingen worden niet opgenomen in de balans, omdat het niet waarschijnlijk is dat de afwikkeling ervan resulteert in een instroom respectievelijk uitstroom van middelen, of omdat het bedrag niet met voldoende betrouwbaarheid kan worden vastgesteld.
- Meerjarige financiële rechten en verplichtingen zijn bestaande rechten en verplichtingen waartoe de politie voor een aantal toekomstige jaren is verbonden, waarvan de tegenprestaties eveneens in de toekomstige jaren plaatsvinden.
- Op grond van artikel 11 lid 3 van het Besluit financieel beheer politie wordt in afwijking van artikel 375 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek in de balans geen verplichting opgenomen voor het saldo op het jaareinde met betrekking tot nog niet opgenomen levensfase uren. De gespaarde levensfase uren van medewerkers worden gepresenteerd als niet in de balans opgenomen verplichting.

8. Toelichting op de exploitatierekening

8.1 Bijdragen

Bijdragen Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2019	Begroting 2019	Jaarrekening 2018
Algemene bijdrage JenV	5.700.749	5.426.144	5.422.919
Bijzondere bijdragen JenV	206.513	193.804	172.277
Overige bijdragen JenV	96.519	77.975	99.509
Totaal bijdragen JenV (1a)	**6.003.781**	**5.697.923**	**5.694.705**
Overige bijdragen [o.a. gemeenten en derden]	33.413	36.098	23.272
Totaal	**6.037.194**	**5.734.021**	**5.717.977**

De bijdragen bestaan uit algemene, bijzondere en overige bijdragen van het Ministerie van JenV. Daarnaast ontvangt de politie bijdragen van overige departementen, gemeenten en subsidieverstrekkers. In onderstaande toelichting worden de posten genoemd die de grootste verschillen veroorzaken. Zie voor nadere details de staat van overdrachten en bestedingen in Hoofdstuk 13 Bijlage I.

De realisatie van de bijdragen vielen per saldo € 303 miljoen hoger uit dan begroot. De voornaamste oorzaken worden hieronder toegelicht.

Algemene bijdrage Ministerie van JenV
De toekenning van de algemene bijdrage vanuit het Ministerie van JenV was in 2019 per saldo € 275 miljoen hoger dan begroot. Dit kwam vooral doordat toegekende bijdragen voor de uitwerking van het Arbeidsvoorwaardenakkoord 2018 – 2020 (hierna Arbeidsvoorwaardenakkoord), de compensatie voor de pensioen en sociale lastenpremies 2018 en 2019 (tezamen € 240 miljoen) en de middelen in het kader van Goed Werkgeverschap (€ 34 miljoen) niet waren begroot.

Bijzondere bijdragen Ministerie van JenV
Bijzondere bijdragen worden in de exploitatie geboekt op het moment dat de politie hier ook daadwerkelijk uitgaven voor heeft gedaan. De bestedingen van de bijzondere bijdragen vanuit het Ministerie van JenV waren per saldo € 13 miljoen hoger dan begroot. De grootste posten waarvoor bestedingen waren gerealiseerd die niet waren begroot, waren Asielstromen (uitvoeren van asieltaken € 6 miljoen), Herijking Opsporing (werken aan de ontwikkelagenda € 3 miljoen), het programma Digitalisering Werkprocessen Strafrechtketen (investeren in digitalisering € 6 miljoen) en Verlichting Basispolitiezorg (bewaken en beveiligen € 3 miljoen).

Hier tegenover stonden lagere bestedingen dan in de begroting voorzien op onder andere de bijdragen Digitalisering en Cybercrime (€ 5 miljoen) en Dienst Speciale Interventies (DSI) (€ 4 miljoen). Door vertraging bij het vaststellen van het portfolio en markt-schaarste op het gebied van expertise op het gebied van cyber bleven de bestedingen voor Digitalisering en Cybercrime achter, wat leidde tot achterstanden bij de ontwikkeling van tools en lagere kosten op het gebied van cyberspecialisten. De bestedingen met betrekking tot DSI waren lager dan begroot omdat de werkelijke bezetting, ondanks intensieve wervingsinspanningen, achterbleef bij de begrote bezetting.

Overige bijdragen Ministerie van JenV
De bestedingen van de overige bijdragen vanuit het Ministerie van JenV waren per saldo € 19 miljoen hoger dan begroot. Dit kwam met name door de opgelopen vertraging bij de implementatie en vernieuwing van het netwerk C2000 waardoor de beheers- en continuïteitskosten voor het Meldkamerdomein € 19 miljoen hoger waren dan begroot. De besteding van de bijdrage Uitzendingen bleef € 3 miljoen achter bij de begroting. De besteding van deze bijdrage is namelijk afhankelijk van niet planbare, werkelijk gerealiseerde inzet.

Overige bijdragen (onder andere gemeenten en derden)
De bestedingen van deze overige bijdragen waren per saldo € 3 miljoen lager dan begroot. Nadat de begroting was vastgesteld, werd het financiële kader voor het Recherchesamenwerkingsteam (RST) en Team Bestrijding Ondermijning (TBO) verlaagd. De bestedingen bleven daardoor € 7 miljoen achter ten opzichte van de begroting. Ten slotte werd de niet-begrote Europese subsidie 'Recht doen aan Slachtoffers' besteed (€ 4 miljoen).

Jaarrekening 2019 vergeleken met 2018
Ten opzichte van 2018 waren de totale bijdragen per saldo € 326 miljoen hoger. Dit wordt voor het grootste deel verklaard door:

- Een hogere algemene bijdrage van € 278 miljoen, voornamelijk voor de uitwerking van het Arbeidsvoorwaardenakkoord en de compensatie sociale lasten 2018 en 2019 voor in totaal € 155 miljoen en de middelen in het kader van Goed Werkgeverschap voor een bedrag € 34 miljoen. Daarnaast was er een toename van de Regeerakkoord gelden.
- Hogere bestedingen van de bijzondere bijdragen van in totaal € 35 miljoen, met als grootste posten de besteding van bijdragen op het totale 'Cyberdomein' (Cybersecurity en Cybercrime) voor een bedrag van € 7 miljoen. Daarnaast was er een nieuwe bijdrage voor Digitalisering Werkstroom Strafrechtketen die tot € 6 miljoen aan bestedingen heeft geleid. Ook de aanwending van de bijdrage voor DSI is met € 8 miljoen toegenomen ten opzichte van 2018.
- Als gevolg van herrubricering zijn de cijfers van 2018 aangepast, omdat in 2018 baten voor opleidingen aan externen door de Ondersteunende Dienst Politieacademie (ODPA) onder de kostencategorie Opleiding en vorming waren verantwoord en in 2019 onder de categorie Overige bijdragen. Zie hiervoor paragrafen 7.1 Toelichting algemeen en 8.4 Opleiding en vorming.

8.2 Personeel

Personeel
Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2019	Begroting 2019	Jaarrekening 2018
Salarissen huidig personeel	3.083.518	2.893.015	2.965.850
Toelagen huidig personeel	248.247	248.891	262.374
Pensioenpremies huidig personeel	519.573	460.748	469.891
Sociale lasten huidig personeel	430.917	408.924	414.649
	4.282.255	**4.011.578**	**4.112.764**
Bijkomende personeelslasten huidig personeel	146.827	235.940	150.968
Vrijwillige politie	3.603	6.500	3.890
Personeel van derden	132.711	114.388	126.011
Dotatie / vrijval voorzieningen	74.658	21.040	94.231
	4.640.054	**4.389.446**	**4.487.864**
Baten uitbesteed personeel	-20.253	-12.400	-19.271
Totaal	**4.619.801**	**4.377.046**	**4.468.593**

De categorie Personeel bestaat voornamelijk uit de salarislasten van het huidige personeel (inclusief toelagen, pensioenpremies en sociale lasten). Verder bestaat deze categorie onder meer uit de bijkomende personeelslasten (onder andere reiskosten woon- werkverkeer) en de bestedingen aan personeel van derden.

De totale personeelskosten waren € 243 miljoen hoger dan begroot.

Dit verschil werd door een aantal elementen veroorzaakt. Ten eerste was de gemiddelde bezetting in 2019 hoger dan begroot. Daarnaast waren er hogere lasten als gevolg van onder andere het Arbeidsvoorwaardenakkoord, de aanpassing van de pensioen- en sociale lastenpremies, mutaties in de personele voorzieningen.

Hieronder worden de verschillen per categorie nader toegelicht.

Salarissen, toelagen, pensioenpremies en sociale lasten
De lasten in deze categorie waren € 271 miljoen hoger dan begroot. Dit werd voornamelijk veroorzaakt door de uitwerking van het Arbeidsvoorwaardenakkoord (€ 199 miljoen) en de ontwikkeling van de pensioen- en sociale lastenpremies (€ 41 miljoen). Ter compensatie van deze extra lasten ontving de politie ook extra bijdragen.

De gemiddelde bezetting was hoger ten opzichte van de begroting. Dit kwam vooral door de verdere groei van de niet-operationele sterkte (NOS), met als gevolg € 22 miljoen hogere lasten.
Zie de tabel voor de onderverdeling naar prijs- en hoeveelheidsverschil per kostencategorie.

Prijs- en hoeveelheidsverschil
Bedragen x € 1.000

	Prijsverschil	Hoeveelheids-verschil
Salarissen huidig personeel	173.029	17.473
Toelagen huidig personeel	-487	-157
Pensioenpremies huidig personeel	56.192	2.633
Sociale lasten huidig personeel	19.867	2.126
Totaal	**248.601**	**22.075**

Prijseffect
Met het prijseffect wordt de ontwikkeling van de (salaris-)kosten van het personeel bedoeld.
Onderstaande ontwikkelingen in relatie tot het prijseffect hebben geleid tot € 249 miljoen hogere lasten ten opzichte van de begroting.

Salarissen
Het prijseffect van de salarissen was € 173 miljoen:
- De uitwerking van het arbeidsvoorwaardenakkoord dat nog niet bekend was bij het opstellen van de begroting (3% loonsverhoging vanaf 1 juli 2018, 2% loonsverhoging vanaf 1 juli 2019, eenmalige uitkering in 2019 van € 400 en verhoging van de eindejaarsuitkering met 0,33%) zorgden voor hogere lasten van € 153 miljoen.
- Het prijseffect op de overige salarissen leidde tot € 33 miljoen hogere lasten. Belangrijke aspecten die hierbij een rol speelden, waren de toename van de omvang van het vakantieverlof (€ 27 miljoen) en nabetalingen over het voorgaande jaar (€ 4 miljoen). Beide effecten waren geen onderdeel van de begroting. De groei van de verplichting vakantieverlof was het gevolg van een stijging van het aandeel van het wettelijk openstaand verlof (€ 23 miljoen) als gevolg van de toepassing van de gewijzigde beleidsregel verlof. Het openstaand wettelijk verlof werd tegen een hoger tarief dan het bovenwettelijk verlof gewaardeerd.
- De baten waren € 5 miljoen hoger dan begroot vooral door uitkeringen van het UWV in het kader van de Ziektewet en WAO/WIA.
- De kortingen op het salaris als gevolg van bijzondere verlofregelingen (ouderschapsverlof en de Regeling Partieel Uittreden) en ziekte waren hoger dan in de begroting voorzien (€ 11 miljoen voordeel). De groep medewerkers die gebruik maakten van deze regelingen was groter dan verwacht.

Toelagen
In deze categorie was het prijseffect minimaal. Er waren enerzijds hogere lasten als gevolg van het arbeidsvoorwaardenakkoord:
- De uitwerking van het Arbeidsvoorwaardenakkoord, waarmee in de begroting nog geen rekening was gehouden, zorgde voor € 10 miljoen hogere lasten. Naast het effect van de uitkering in het kader van het 45-jarig ambtsjubileum (€ 2 miljoen), hadden de procentuele verhogingen van 1 juli 2018 (3%) en 1 juli 2019 (2%) effect op het overwerk, operationele toelagen en de overige toelagen.
- De lasten voor ‘Bewust belonen’ werden na afloop van het vorige Arbeidsvoorwaardenakkoord (2015 - 2017) niet meer in de begroting opgenomen. Lopende het jaar is alsnog besloten bewust te belonen. In 2019 is er voor ca € 3 miljoen aan bewuste beloningen besteed.
- Er werd rekening gehouden met een nabetaling van de toelage bezwarende functies (TBF) voor medewerkers Intelligence (€ 2 miljoen).

Daarnaast werden vanaf 1 juli de levensloop gerelateerde toelagen bij de deelnemers van de nieuwe regeling LFU stop gezet, waardoor er € 15 miljoen lagere lasten waren dan begroot.

Pensioenpremies
De hogere pensioenlasten van € 56 miljoen waren het gevolg van:

- Aanpassing van de premies ouderdoms- en nabestaandenpensioen in 2019 (autonome ontwikkeling) leidde tot hogere pensioenlasten (€ 30 miljoen). Vanuit JenV werd hiervoor compensatie ontvangen.
- De uitwerking van het Arbeidsvoorwaardenakkoord (doorwerking bruto- verhogingen) bedroeg € 22 miljoen. Hiervoor werd eveneens compensatie ontvangen van JenV.
- Een hogere pensioengrondslag ten opzichte van de begrotingsuitgangspunten (door hogere schaalsalarissen en toelagen) zorgde voor een toename van de pensioenlasten met € 4 miljoen.

Sociale lasten
In deze categorie waren de lasten als gevolg van het prijseffect € 20 miljoen hoger. De belangrijkste oorzaken waren:

- De uitwerking van het Arbeidsvoorwaardenakkoord (doorwerking bruto-verhogingen) zorgde voor € 13 miljoen hogere lasten.
- Aanpassing van de premies ZVW en WAO in 2019 leidde tot hogere sociale lasten van € 11 miljoen.
- Lagere grondslagen in combinatie met het effect van de invoering van LFU zorgden voor lagere lasten van € 4 miljoen.

Bezettingseffect (hoeveelheid)
Vooral de hogere bezetting van de NOS zorgde voor een financieel effect van € 22 miljoen.

Personele bezetting 2019
(aantallen in fte)

	Bezetting 31 december 2019	Gewogen gerealiseerde gemiddelde bezetting	Begrote gemiddelde bezetting	Bezetting 31 december 2018	Verschil gemiddelde bezetting realisatie t.o.v. begroting
Operationeel (exclusief aspiranten)	46.277	46.505	46.779	46.755	-274
Aspiranten	4.125	3.977	3.959	3.634	18
Totaal operationeel politie	**50.402**	**50.482**	**50.738**	**50.389**	**-256**
Niet-operationeel	11.203	11.009	10.434	10.840	575
Totaal	**61.605**	**61.491**	**61.172**	**61.229**	**319**

Gemiddelde bezetting
De doelstelling was om in 2019 een betere kwantitatieve en kwalitatieve balans te brengen in de feitelijke bezetting ten opzichte van de formatie vooral voor de NOS. Dat proces is in 2019 weliswaar in gang gezet, het beoogde effect was echter nog onvoldoende zichtbaar. De gemiddelde bezetting was in 2019 in totaal 319 fte's hoger dan de begrote gemiddelde bezetting.

De gemiddelde bezetting van de NOS was 575 fte hoger dan begroot, wat zorgde voor extra lasten van € 40 miljoen. Hieraan lag een aantal redenen ten grondslag. Allereerst was door een hogere eindsterkte in 2018, de beginsterkte 313 fte hoger dan voorzien in de begroting. Daarnaast was er als gevolg van de uitvoering van het regeerakkoord meer behoefte NOS voor onder andere begeleiding en opleiding en ook voor versterking van het wervingsapparaat om de uitbreiding van de formatie als gevolg van het regeerakkoord ook daadwerkelijk te kunnen bezetten.
Ook was de functie van "operationeel begeleider" voorheen een functie in de Operationele Sterkte (OS), maar is deze in 2019 administratief omgezet naar een NOS functie, wat tot een toename van de NOS leidde van 70 fte. Voor de opleiding van nieuw aangetrokken aspiranten waren docenten nodig die voor een groot deel voorheen in de OS werkzaam waren. Dit leidde eveneens tot een toename van de NOS van circa 65 fte.

De lagere gemiddelde bezetting van de OS compenseerde financieel enigszins het nadeel van de NOS met € 18 miljoen. De lagere OS werd deels veroorzaakt door de hierboven gemelde omzetting

van de functie “operationeel begeleider” naar NOS en de inzet van OS als docent. Daarnaast was er sprake van reguliere door- en uitstroom.

Het kon voorkomen dat werknemers niet in Nederland werden ingezet. In 2019 waren er 9 medewerkers met een niet Nederlands arbeidscontract, die werkzaam waren in het Caribisch deel van het Koninkrijk der Nederlanden.

Totale sterkte
De totale sterkte van de politie nam gedurende 2019 met 376 fte toe. Dit werd vooral veroorzaakt door een toename van de NOS met 363 fte. De toename van de NOS was voor 135 fte het gevolg van de eerder genoemde functieomzetting van de operationeel begeleiders (van OS naar NOS) en instroom vanuit de OS voor de invulling van de docentenfuncties voor afgesproken capaciteitsuitbreiding bij de Politieacademie (zie ook de toelichting bij Opleiding en vorming).

Het aantal aspiranten nam toe met 491 fte. De instroom van studenten werd succesvol verhoogd om de doelstellingen vanuit de regeerakkoordgelden te realiseren. Omdat het aandeel OS exclusief aspiranten af nam met 478 fte door door- en uitstroom, was de groei van de totale OS 13 fte.

Jaarrekening 2019 vergeleken met 2018
Het kostenniveau in de categorieën salarissen, toelagen, pensioen- en sociale lasten lag in 2019 ten opzichte van 2018 € 170 miljoen hoger. Dit werd grotendeels veroorzaakt door € 112 miljoen als gevolg van de uitwerking van het Arbeidsvoorwaardenakkoord en € 41 miljoen door de ontwikkeling van de pensioen- en sociale lastenpremies.
De waardering van het openstaand verlof nam in 2019 toe met € 29 miljoen. De gewijzigde beleidsregel verlof waardoor het aandeel van de wettelijke uren groter werd, had het grootste financiële effect (€ 26 miljoen). Als gevolg van de invoering van LFU gedurende 2019 werd er voor € 15 miljoen lagere levenslooptoelagen gerealiseerd.

Bijkomende personeelslasten
De bijkomende personeelslasten bedroegen € 89 miljoen minder dan in de begroting was voorzien. De volgende elementen veroorzaakten voornamelijk dit effect:

- Bedrijfsgeneeskunde: hogere lasten dan begroot (€ 19 miljoen) door maatregelen om verzuim te voorkomen en terug te dringen. Dit bestond uit meer begeleiding en inzet van (ingehuurde) arbeidsdeskundigen en bedrijfsartsen, met daarnaast de inzet van Fysiopol en Psychopol. De doelstelling was om het ziekteverzuim in 2019 terug te dringen naar 6,5%. Mede door de intensiveringsmaatregelen vanuit het plan van aanpak is het ziekteverzuim gedaald naar 6,2%.
- Woon-werkverkeer: de reiskostenvergoeding voor woon-werkverkeer was, mede als gevolg van Het Nieuwe Werken, € 7 miljoen lager dan begroot. Daarnaast waren er in de begroting € 8 miljoen hogere lasten met betrekking tot de beschikbare vergoedingen vanuit het Landelijk Sociaal Statuut (LSS) voor woon-werkverkeer opgenomen.
- Algemene onkostenvergoedingen: de lasten waren € 9 miljoen lager dan begroot. In de begroting werd met hogere pensionkosten, verhuiskostenvergoedingen en overige onkostenvergoedingen rekening gehouden. In de praktijk bleken deze kosten lager te zijn dan verwacht.
- Dienstongevallen: de lasten waren € 6 miljoen lager dan begroot. In de begroting was nog rekening gehouden met kosten in verband met uitkeringen na dienstongevallen (waaronder PTSS-uitkeringen). Deze kosten werden nu echter ten laste van de voorziening Vangnetregeling Veilig en Gezond Werken gebracht.
- Overig bijkomende personele lasten: per saldo € 78 miljoen lagere lasten dan begroot. Dit was het gevolg van het feit dat in de begroting onder deze kostencategorie allerlei ontwikkelingen (o.a. stelposten reorganisatie, HRM-ontwikkelingen, urgentiebudget en inzet Regeerakkoordgelden) ter nadere invulling waren gereserveerd. Een deel van deze posten werd gedekt vanuit de bijzondere bijdragen, waaronder Regeerakkoordgelden (€ 37 miljoen). Na budgettaire toekenning gedurende het jaar kwamen de hiermee verband houdende feitelijke lasten uiteindelijk tot uitdrukking bij andere kostencategorieën en dus lagere lasten bij de overige bijkomende personele lasten. Een deel van deze begrotingspost is bijvoorbeeld gebruikt ter dekking van de overbezetting NOS en een ander belangrijk deel voor de dekking van de overschrijdingen op de operationele budgetten bij de eenheden.

Politievrijwilligers
De vergoedingen voor de inzet van de vrijwillige politie waren € 3 miljoen lager dan begroot. Dit werd veroorzaakt doordat het aantal vrijwilligers afnam (gemiddelde aantallen in 2018: 2.506 en in 2019: 2.434). Na jaren van overleg is er een akkoord binnen het CGOP over de nieuwe rechtspositie van de politievrijwilliger. Het conceptbesluit is het formele wetgevingstraject ingegaan. Publicatie en inwerkingtreding van de regelgeving wordt halverwege 2020 verwacht. Met deze nieuwe wet kan worden toegewerkt naar een toename van de inzet en de gewenste omvang van de groep politievrijwilligers (ca. 10% van de OS bij elke eenheid).

Personeel van derden
De bestedingen voor personeel van derden waren € 18 miljoen hoger dan begroot, dit werd voornamelijk veroorzaakt door:

- ICT-inhuur: de inhuur voor ICT gerelateerde activiteiten was € 18 miljoen hoger door de inhuur van ICT-deskundigen ter tijdelijke invulling van openstaande ICT-vacatures en ter ondersteuning van ICT-projecten werden voor een deel vanuit de beschikbare RA-gelden opgevangen. Zie hiervoor ook de toelichting bij Verbindingen en automatisering (7);
- Vorming korps: aan activiteiten voor de vorming van de politieorganisatie (transitie en RAAF) werd € 2 miljoen besteed;
- Overige inhuur: de algemene bestedingen waren € 2 miljoen lager dan begroot. De hogere bezetting van de NOS had tot gevolg dat het benodigde volume voor inhuur lager uitviel dan begroot.

Jaarrekening 2019 vergeleken met 2018
Ten opzichte van 2018 waren de kosten € 7 miljoen hoger. Vooral de inzet van Regeerakkoordgelden ter verlichting van de capaciteitsproblematiek zorgde voor hogere lasten in 2019.

Mutaties personele voorzieningen
De dotaties aan de personele voorzieningen waren € 54 miljoen hoger dan begroot. De meeste personele voorzieningen zijn relatief nieuw, waardoor de gegevens waarmee in de begroting rekening werd gehouden niet meer actueel waren. Voor alle voorzieningen was bij het opstellen van de jaarrekening op basis van de meest actuele informatie (aantallen en prijs) een nieuw meerjarig beeld opgesteld. Het totaalbeeld was dat de instroom bij de verschillende voorzieningen verder toenam.
Voor de afzonderlijke voorzieningen waren dit onder andere de benodigde extra dotaties, c.q. vrijval:

- WIA en ERD WGA (€ 29 miljoen): door een toename van het aantal deelnemers per ultimo jaar (2019: 474 deelnemers en 2018: 193 deelnemers) was een aanvullende dotatie nodig.
- Wachtgeld, WW en WAO (€ 4 miljoen): door de hogere instroom (31 medewerkers) was een extra dotatie van € 3 miljoen noodzakelijk en als gevolg van de in het arbeidsvoorwaardenakkoord overeengekomen compensatieregeling AOW-hiaat nog eens € 1 miljoen.
- Vangnetregeling veilig en gezond werken (€ 25 miljoen): in 2019 was er een instroom van 326 nieuwe PTSS-gevallen. Ook was er een aanvullende dotatie nodig omdat het gemiddelde prijsniveau van de uitkeringen gedurende 2019 hoger was dan in de begrote dotatie.

Jaarrekening 2019 vergeleken met 2018
In 2019 waren de totale lasten van de personele voorzieningen per saldo € 20 miljoen lager dan in 2018, met een grote differentiatie tussen de verschillende voorzieningen.
De belangrijkste verschillen ontstonden bij de voorziening WIA/ERD (in 2019 € 15 miljoen hoger) door de instroom. In 2019 was het aantal uitkeringsgerechtigden 474 personen, terwijl in 2018 dit aantal 193 was.
Een bijstelling van de voorziening wachtgeld, WW en WAO in 2019 had tot gevolg dat de lasten in 2019 € 8 miljoen lager uitvielen dan 2018.
De voorziening vangnetregeling veilig en gezond werken (in 2019 € 25 miljoen lager). In 2019 was er een lagere instroom van nieuwe gevallen dan in 2018. Daarnaast was in 2018 een eenmalige prijscorrectie doorgevoerd.

Baten personeel
De baten in verband met uitbesteed personeel waren € 8 miljoen hoger dan begroot. Dit kwam met name door ontvangen vergoedingen voor ICT dienstverlening aan ketenpartners.

Jaarrekening 2019 vergeleken met 2018
Ten opzichte van 2018 namen de baten in 2019 met € 1 miljoen toe. Dit had betrekking op de vergoedingen voor ICT dienstverlening aan ketenpartners.

Gegevens betreffende WNT
De Wet normering topinkomens (WNT) is sinds 2013 van kracht en heeft als doel om bovenmatige beloningen en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector tegen te gaan. Daarom is in de wet een maximum opgenomen voor de bezoldiging en ontslagvergoeding van topfunctionarissen, en moeten instellingen daarover rapporteren in het jaarverslag of de jaarrekening. Voor het jaar 2019 is de algemene maximum bezoldigingsnorm vastgesteld op € 194.000 inclusief belaste kostenvergoedingen en pensioenbijdragen door de werkgever.

In onderstaande tabel staan de gegevens WNT van 2019 inclusief de vergelijkende gegevens van 2018.

Bezoldiging leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling			
bedragen x € 1	**Akerboom ESM**	**Kok LH**	**Heerschop DGTM**
Functiegegevens	**korpschef**	**lid korpsleiding**	**CIO**
Aanvang en einde functievervulling in 2019	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/5
Omvang dienstverband (deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	173.091	172.992	79.130
Beloningen betaalbaar op termijn	20.909	21.008	8.742
waarvan storting Inkoop Max			
Bezoldiging	**194.000**	**193.999**	**87.872**
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	**194.000**	**194.000**	**80.258**
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	Overgangsrecht toegepast, uitbetaling conform bestaande arbeidsvoorwaarden.
Toelichting op de vordering wegens onverschildigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2018			
Functiegegevens	**korpschef**	**lid korpsleiding**	**CIO**
Aanvang en einde functievervulling in 2018	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12
Omvang dienstverband (deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	169.871	167.748	171.272
Beloningen betaalbaar op termijn	19.129	18.957	19.223
waarvan storting Inkoop Max			
Bezoldiging	**189.000**	**186.705**	**197.137**
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	**189.000**	**189.000**	**189.000**

Bezoldiging leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling			
bedragen x € 1	**Essen van HP**	**Huyzer EGM**	**Geveke HG**
Functiegegevens	**lid korpsleiding**	**lid korpsleiding**	**lid korpsleiding**
Aanvang en einde functievervulling in 2019	1/1-31/12	1/1-31/12	1/10-31/12
Omvang dienstverband (deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	179.362	173.035	38.656
Beloningen betaalbaar op termijn	48.182	20.965	5.183
waarvan storting Inkoop Max	*26.878*		
Bezoldiging	**227.545**	**193.999**	**43.839**
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	**194.000**	**194.000**	**48.899**
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	Overgangsrecht toegepast. Inkoop Max (opbouw voor 01-01-2006).	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschildigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2018			
Functiegegevens	**lid korpsleiding**	**lid korpsleiding**	
Aanvang en einde functievervulling in 2018	1/1-31/12	1/1-31/12	n.v.t.
Omvang dienstverband (deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0	n.v.t.
Dienstbetrekking?	ja	ja	n.v.t.
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	183.351	169.792	
Beloningen betaalbaar op termijn	45.881	19.207	
waarvan storting Inkoop Max	*26.343*		
Bezoldiging	**229.232**	**188.999**	
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	**189.000**	**189.000**	

Bezoldiging niet-topfunctionarissen 2019*					
bedragen x € 1	politiechef	hoofd operatiën	politiechef	politiechef	politiechef
Functiegegevens					
Aanvang en einde functievervulling in 2018	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Bezoldiging					
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	182.319	175.963	174.963	175.016	172.963
Beloningen betaalbaar op termijn	21.138	20.918	21.147	21.141	21.086
Totaal bezoldiging	**203.457**	**196.881**	**196.110**	**196.157**	**194.049**
Individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging	**194.000**	**194.000**	**194.000**	**194.000**	**194.000**
Verplichte motivering van de overschrijding van het individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging	Deelname afbouw regeling	Deelname afbouw regeling	Deelname afbouw regeling	Deelname afbouw regeling	Correctie niet in 2019 doorgevoerd
Gegevens 2018					
Functie(s) in 2018	**politiechef**	**hoofd operatiën**	**politiechef**	**politiechef**	**politiechef**
Aanvang en einde functievervulling	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Bezoldiging					
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	186.962	178.390	177.443	177.512	175.390
Beloningen betaalbaar op termijn	19.647	19.471	19.371	19.366	19.312
Totaal bezoldiging 2018	**206.609**	**197.861**	**196.814**	**196.878**	**194.702**

*Indien bij de aangegeven bezoldiging rekening wordt gehouden met Inkoop Max, dan overschrijden 39 niet-topfunctionarissen (inclusief bovenstaande niet-topfunctionarissen) het drempelbedrag met een bijbehorend bedrag Inkoop Max van € 1,9 mln.

8.3 Rente

Rente Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2019	Begroting 2019	Jaarrekening 2018
Rente lening Ministerie van Financiën	8.701	12.370	9.855
Rente lening derden	1.915	37	431
Rente lening i.v.m. vermogensconversie	2.559	2.559	3.870
Rente betaald aan derden	40	-	1
	13.215	**14.966**	**14.157**
Af:			
Ontvangen rente van derden	-333	-	-377
	-333	**-**	**-377**
Totaal	**12.882**	**14.966**	**13.780**

De rentelasten waren per saldo € 2 miljoen lager dan begroot.
Dit werd veroorzaakt door € 4 miljoen lagere rentelasten op de leningen bij het Ministerie van Financiën. Door de achterblijvende investeringen uit voorgaande jaren was een gunstigere liquiditeitspositie ontstaan, waardoor de in 2018 begrote leningen later, voor een lager bedrag en tegen lagere rentepercentages waren aangegaan. In de begroting was voorzien dat deze leningen al in september 2018 werden opgenomen. Dit heeft echter pas begin (januari en april) 2019 plaatsgevonden. Daarnaast waren, vanwege de solide liquiditeitspositie, in afstemming met JenV, de in de begroting opgenomen leningen voor 2019 doorgeschoven naar begin 2020. Hiertegenover waren er € 2 miljoen hogere rentelasten op de leningen bij derden door de vervroegde aflossing op de leningen bij de BNG. Dit resulteerde in een boeterente, een afrekening van de rente over de resterende looptijd. Zie hiervoor ook de toelichting op de balans bij 19b Verloop langlopende leningen.

Jaarrekening 2019 vergeleken met 2018
De rentelasten waren in 2019 € 1 miljoen lager dan in 2018.

8.4 Opleiding en vorming

Opleiding en vorming Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2019	Begroting 2019	Jaarrekening 2018
Afschrijvingen	471	940	499
Boekwinst/verlies	12	-	-
Huren en lease	1.078	1.394	1.196
Duurzame goederen	158	1.192	291
Cursussen en opleidingen	61.721	52.907	48.408
Munitie en pepperspray	8.781	9.460	8.468
Overige zaken en diensten*	197	-	137
Totaal	**72.418**	**65.893**	**58.999**

* Overige zaken en diensten betreffen voornamelijk kosten vanuit opleidingsinstituten, congressen/seminars en IBT-materialen.

De kosten voor Opleiding en Vorming waren € 6 miljoen hoger dan begroot.
Dit werd veroorzaakt door een hogere instroom van studenten, voornamelijk in het basis politie onderwijs. Dat leidde tot een toename van de kosten voor opleidingen en de hieraan gerelateerde verblijfskosten. Ook de kosten voor gastdocenten stegen, omdat de politie zelf niet over de benodigde docenten beschikt om een aantal specifieke opleidingen te kunnen faciliteren, bijvoorbeeld € 2 miljoen voor gastdocenten voor het project Eerste Hulp door politie.

Jaarrekening 2019 vergeleken met 2018
Ten opzichte van 2018 waren de lasten € 13 miljoen hoger. De toenemende behoefte aan opleidingen, veroorzaakt door de groei van het aantal studenten en specifieke opleidingen, zoals EHDP, wet Computercriminaliteit III (CC-III) en Open Source Intelligence (OSINT) was verantwoordelijk voor de hogere opleidingskosten en kosten voor gastdocenten in 2019. Als gevolg van herrubricering zijn de baten voor de opleidingen aan externen in 2018 onder de overige bijdragen JenV verantwoord. Zie hiervoor paragrafen 7.1 Algemene toelichting en 8.1 Bijdragen.

8.5 Huisvesting

Huisvesting Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2019	Begroting 2019	Jaarrekening 2018
Afschrijvingen	85.199	80.057	78.557
Boekwinst/verlies	6.108	-	3.898
Energie	36.885	35.127	31.071
Huren, pachten en lease	49.287	49.968	47.417
Duurzame goederen	7.258	6.262	8.429
Onderhoud	79.460	48.849	90.760
Schoonmaak	36.130	29.087	32.982
Overige zaken en diensten*	52.586	82.946	49.237
Toevoeging aan voorzieningen	-	-	-83
Totaal	**352.913**	**332.296**	**342.268**

* Overige zaken en diensten betreffen voornamelijk kosten voor heffingen, verzekeringen en beveiligingsdiensten.

De huisvestingslasten waren € 21 miljoen hoger dan begroot.
De belangrijkste afwijkingen worden veroorzaakt door de volgende posten. De wijziging op de verwerking van activa in huurpanden, waarbij de afschrijvingstermijnen meer in lijn zijn gebracht met de huurtermijnen, heeft geleid tot € 4 miljoen hogere afschrijvingen dan waarmee bij het opstellen van de begroting rekening was gehouden.
Correcties in de looptijden van het geactiveerde groot onderhoud leverden een afwaardering van € 4 miljoen op. De verkoop van panden en de bijzondere waardevermindering die samenhangt met de op termijn verwachte afstoot van panden, zorgde per saldo nog eens voor een boekverlies van € 2 miljoen. Ook waren er per saldo € 8 miljoen hogere lasten veroorzaakt door onder andere het oplossen van storingen aan installaties en specialistische advisering op huisvestingsgebied. Daarnaast leidde de indexering van contracttarieven en de intensivering van de schoonmaak tot hogere energie- en schoonmaakkosten voor een bedrag van € 9 miljoen. Als gevolg van een beleidsaanpassing gebaseerd op de wijziging van RJ 212 werden met ingang van 2019 alle kosten van groot onderhoud geactiveerd. Dit heeft geleid tot per saldo € 8 miljoen lagere lasten.

Jaarrekening 2019 vergeleken met 2018
Ten opzichte van 2018 waren de totale huisvestingslasten € 11 miljoen hoger.
Als gevolg van gewijzigde richtlijnen en gewijzigd beleid waren de onderhoudslasten lager, maar de afschrijvingen en de boekverliezen hoger dan in 2018. Daarnaast waren de energie- en schoonmaaklasten hoger door indexering van de contractprijzen en door intensivering van de schoonmaak.

8.6 Vervoer

Vervoer Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2019	Begroting 2019	Jaarrekening 2018
Afschrijvingen	56.063	85.533	79.752
Boekwinst/verlies	-5.364	-5.521	-1.888
Brandstof	36.705	33.345	32.318
Huren en lease	13.202	13.485	12.174
Duurzame goederen	2.847	6.439	2.176
Onderhoud	46.173	45.172	38.601
Schade	7.021	6.229	4.529
Overige zaken en diensten*	16.137	21.721	14.471
Totaal	**172.784**	**206.403**	**182.133**

* Overige zaken en diensten betreffen voornamelijk kosten voor verzekeringen, kentekenbewijzen en boetes.

De kosten voor vervoer waren € 33 miljoen lager dan begroot.
Dit kwam met name door de volgende onderwerpen. Uit onderzoek door de directie FM is gebleken dat de gebruiksduur van de voertuigen langer was dan de gehanteerde afschrijvingstermijnen. Daarom zijn deze meer met elkaar in lijn gebracht. Dit leidde in 2019 tot lagere afschrijvingen voor een bedrag van € 25 miljoen, waarmee in de begroting geen rekening was gehouden. Het lagere investeringsniveau in 2018 als gevolg van vertraging in de levering van de voertuigen zorgde in 2019 nog eens voor € 3 miljoen lagere afschrijvingslasten.

Jaarrekening 2019 vergeleken met 2018
Ten opzichte van 2018 waren de vervoerslasten € 9 miljoen lager. Dit werd vooral veroorzaakt doordat de afschrijvingstermijnen meer in lijn zijn gebracht met de technische levensduur van de voertuigen wat leidde tot lagere lasten in 2019. In 2018 moest de aanbesteding voor de ontmanteling en verkoop van voertuigen opnieuw worden uitgevoerd, omdat de geselecteerde leverancier niet voldeed aan het programma van eisen. In 2018 waren hierdoor weinig voertuigen verkocht en ontmanteld. In 2019 heeft een inhaalslag plaatsgevonden in het verkopen van de voertuigen. Dit leverde per saldo een boekwinst van € 3 miljoen die niet was begroot.
Tegenover deze positieve posten stond ook een aantal posten die leidden tot een tegengesteld effect. De brandstofkosten waren bijvoorbeeld in 2019 hoger onder meer door stijging van de brandstofprijzen. In 2018 was er een incidentele baat voor onderhoudskosten ontvangen van € 4 miljoen als gevolg van de afloop van een oud contract.

8.7 Verbindingen en automatisering

Verbindingen en automatisering Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2019	Begroting 2019	Jaarrekening 2018
Afschrijvingen	87.674	83.266	79.799
Boekwinst/verlies	5.666	-	-186
Huren en lease	327	750	372
Duurzame goederen	27.448	9.348	25.447
Overige zaken en diensten	346.848	354.697	318.737
- Waarvan Onderhoud verbindingen en automatisering	*139.637*	*354.697*	*128.396*
- Waarvan Data- en spraakverkeer	*79.304*	-	*87.470*
- Waarvan capaciteit vernieuwing informatievoorziening	*66.403*	-	*91.910*
- Waarvan Overig	*61.504*	-	*10.961*
Baten ICT diensten aan derden	-26.043	-11.104	-22.585
Totaal	**441.920**	**436.957**	**401.584**

De totale lasten en baten voor verbindingen en automatisering waren in 2019 per saldo € 5 miljoen hoger dan begroot.

Hogere lasten door met name de volgende onderwerpen:
In 2019 is een onderzoek uitgevoerd naar het bestaan van IV-activa. Hieruit kwam onder andere naar voren dat een deel van de activa niet meer in gebruik was of een kortere gebruiksduur had dan de resterende afschrijvingstermijn. Dit resulteerde in een post desinvesteringen en herwaarderingen IV activa met inhaalafschrijvingen van € 4 miljoen en boekverliezen van € 6 miljoen.
Daarnaast was in de loop van 2019 besloten een aantal werkplek gerelateerde goederen, zoals monitoren en thin clients, aan te schaffen, wat leidde tot € 10 miljoen hogere lasten.
Op grond van het door de politie gehanteerde handboek financiën zijn deze bureau gerelateerde goederen gezien de beperkte individuele omvang niet geactiveerd.

Er werden meer bestedingen gedaan voor onder andere de vernieuwing en implementatie C2000 van € 7 miljoen. Hogere lasten waren er ook door het langer operationeel houden van het huidige C2000 netwerk voor een bedrag van € 12 miljoen. Voor het Programma Vernieuwend Registreren werd € 10 miljoen aangewend. Dit was een project uit de afloop van het Aanvalsprogramma Informatievoorziening Politie (AVP). Uit de afloop van het AVP resteert nu nog € 8 miljoen. Anticiperend op de operatie Veilig horen werd voor een bedrag van € 3 miljoen gehoorbeschermingsmiddelen aangeschaft.

Lagere lasten waren er doordat in de begroting rekening was gehouden met € 40 miljoen bestedingen vanuit de regeerakkoordgelden, waarvan € 19 miljoen is ingezet voor formatie en inhuur en dus niet op de categorie verbinding en automatisering werd gerealiseerd. Daarnaast was de realisatie voor verschillende projecten (waaronder Fiche GGP, Digitalisering en Cybercrime en Uitreizigers) € 8 miljoen lager dan begroot. De latere aanschaf van CC-III middelen leidde tot onder andere lagere licentiekosten van € 2 miljoen, de reservering voor ICT raamovereenkomsten uit 2018 bleek € 3 miljoen lager dan begroot.

De baten voor verbindingen en automatisering waren in 2019 € 15 miljoen hoger dan begroot. Dit betrof onder andere een niet begrote investeringsbijdrage ter dekking van afschrijvingslasten van onder andere CC-III voor een bedrag van € 5 miljoen. Daarnaast werd er € 6 miljoen gefactureerd aan externe partners voor onder andere portofoons en de centrale ICT voorzieningen voor de meldkamers die niet waren begroot. De steeds verder ontwikkelende automatisering en het bijbehorende functioneel en technisch beheer door de politie voor externe partners leverde nog eens € 4 miljoen extra baten op waarmee in de begroting geen rekening was gehouden.

Jaarrekening 2019 vergeleken met 2018
Vergeleken met 2018 waren de lasten voor verbindingen en automatisering in 2019 € 39 miljoen hoger. Dit kwam onder andere door afschrijvingen en boekverlies als gevolg van het onderzoek bestaan IV-activa in 2019. In 2019 waren er voor het vervolg aan het programma Informatie beveiliging (onderdeel van Cybersecurity) circa € 9 miljoen meer bestedingen in vergelijking met 2018. Dekking hiervoor bestond uit regeerakkoordgelden. Overige hogere lasten in 2019 van € 15 miljoen werden veroorzaakt door bestedingen en verbeterings- en vernieuwingsactiviteiten, voor onder andere de aanschaf van dockingstations, beveiligde USB-sticks, de operatie Veilig horen, de overgang naar een andere dienstverlener voor webhosting, de uitrol van smartphones en de vervanging van Windows10 werkplekken.

8.8 Geweldsmiddelen en uitrusting

Geweldsmiddelen en uitrusting Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2019	Begroting 2019	Jaarrekening 2018
Afschrijvingen	1.931	1.952	1.410
Boekwinst/verlies	-	-	-
Huren en lease	-	900	-17
Duurzame goederen	2.189	6.480	6.918
Overige zaken en diensten	43.189	43.385	29.036
- Waarvan kleding en uitrusting	*42.577*	*45.085*	*21.446*
- Waarvan Overig	*612*	*-1.700*	*7.590*
Totaal	**47.309**	**52.717**	**37.347**

De kosten voor geweldsmiddelen en uitrusting kwamen in totaal € 6 miljoen lager uit dan begroot.
In de begroting was in het kader van de regeerakkoordgelden rekening gehouden met een bedrag van € 8 miljoen voor de aanschaf van onder meer bodycams. Gedurende 2019 was het besluit genomen om de bodycam structureel onderdeel te maken van de politie-uitrusting. De aanbesteding en implementatie hiervan kostte echter meer tijd dan ingeschat, waardoor de levering niet meer in 2019 heeft plaatsgevonden en de realisatie lager was dan begroot. Daarnaast werd er minder uitgegeven aan politie-uitrusting voor nieuwe doelgroepen zoals forensische opsporing omdat de besluitvorming hierover was vertraagd.
Er waren hogere lasten dan begroot (€ 5 miljoen) doordat de uitlevering van de uitschuifbare wapenstok, politie-uitrusting en specialistische uitrusting pas in 2019 plaatsgevonden in plaats van in 2018 zoals eerder gepland.

Jaarrekening 2019 vergeleken met 2018
Ten opzichte van 2018 waren de lasten voor geweldsmiddelen en uitrusting in 2019 € 10 miljoen hoger. Naast hogere uitgaven van de persoonlijke kledingbudgetten, vooral door uitbreiding van het assortiment, waren de lasten in 2019 hoger door overloop van kosten vanuit 2018 als gevolg van problemen bij de pakketbezorger in 2018, waardoor de leveringen pas in 2019 plaatsvonden.

8.9 Operationeel

Operationeel Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2019	Begroting 2019	Jaarrekening 2018
Afschrijvingen	17.693	17.034	16.360
Boekwinst/verlies	-	-	2
Huren en lease	2.636	500	2.022
Duurzame goederen	4.815	4.070	4.018
Reis- en verblijfkosten binnen- en buitenland	54.089	37.004	49.389
Arrestantenzorg	32.902	21.544	26.411
Meldkamerkosten vanuit samenwerking derden	13.650	6.500	12.982
Overige zaken en diensten	59.564	44.126	51.858
- Waarvan Recherchekosten	*45.231*	*53.701*	*39.082*
- Waarvan Overig	*14.333*	*-9.575*	*12.776*
Totaal	**185.349**	**130.778**	**163.042**

De operationele kosten waren € 54 miljoen hoger dan begroot.
De dekking hiervoor werd voor een deel gevonden in de budgettering vanuit de eerder nog niet toegekende budgetten onder overige personeelskosten en voor een deel uit de toegekende Regeerakkoordgelden ter verlichting van de capaciteitsproblematiek. Voor het grootste gedeelte werd de overschrijding veroorzaakt door de reis- en verblijfkosten (€ 17 miljoen), arrestantenzorg (€ 11 miljoen), meldkamerkosten (€ 7 miljoen) en overige zaken en diensten (€ 15 miljoen).

In de begroting was geen rekening gehouden met hogere reiskosten van € 17 miljoen als gevolg van de schaalvergroting binnen de eenheden en landelijke overleggen, waardoor meer en grotere reisbewegingen nodig waren.
De kosten voor arrestantenzorg waren € 11 miljoen hoger dan begroot. Dit werd grotendeels veroorzaakt door meer inzet van externe capaciteit ten behoeve van bewaring en vervoer van arrestanten. Hiervoor werden toegekende Regeerakkoordgelden ter verlichting van capaciteitsproblematiek aangewend. In de begroting was rekening gehouden met lagere kosten, onder andere door geleidelijke inzet van eigen personeel. Ook de operationele kosten voor het uitvoeren van de arrestantentaken waren hoger dan begroot, door meer inzet van artsen, meer medicatie, stomerij en verzorgingsartikelen.
De meldkamerkosten waren per saldo € 7 miljoen hoger dan begroot. De verwachte afname van de meldkamerkosten in de begroting kwam in de realisatie nog niet volledig tot uiting omdat voor het traject Landelijke Meldkamer namelijk meer tijd nodig was.

De overige zaken en diensten waren € 15 miljoen hoger dan begroot. Enerzijds was er sprake van € 6 miljoen meer operationele baten voornamelijk als gevolg van de bij wet vastgestelde door te voeren tariefswijzigingen voor leges die niet waren begroot. Anderzijds waren de operationele kosten binnen de eenheden structureel hoger dan in de begroting voorzien (€ 21 miljoen). Dit werd onder andere

veroorzaakt door hogere recherchekosten, vanwege diverse getuigenbeschermings-programma's (€ 10 miljoen) en de toenemende hoeveelheden en omvang op te ruimen en te vernietigen (synthetische) drugs (€ 7 miljoen). Daarnaast werd meer gebruik gemaakt van tolken in de grote steden en in de eenheden langs de grens. Door veranderde wet- en regelgeving waren de kosten gerelateerd aan het afnemen van drugstests in het verkeer en het vervoer van bloedblokken hoger dan begroot (€ 4 miljoen).

Jaarrekening 2019 vergeleken met 2018

Vergeleken met 2018 waren de operationele kosten € 22 miljoen hoger. Dit werd vooral veroorzaakt door hogere reis- en verblijfkosten (€ 5 miljoen), meer inzet van externe capaciteit ten behoeve van bewaring en vervoer van arrestanten (€ 7 miljoen). Daarnaast waren er hogere kosten bij de eenheden voor bewaken en beveiligen (€ 4 miljoen), kosten voor de verwerking van drugs en chemicaliën (€ 3 miljoen) en alcoholtests en bloedproeven in het verkeer (€ 2 miljoen).

8.10 Beheer

Beheer Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2019	Begroting 2019	Jaarrekening 2018
Afschrijvingen	158	291	143
Boekwinst/verlies	-	-	1
Huren en lease	5.565	4.590	6.413
Duurzame goederen	1.094	1.015	423
Catering	19.921	19.997	22.189
Externe deskundigheid	47.584	32.208	40.647
Vergaderkosten	11.800	5.914	9.901
Overige zaken en diensten*	41.098	52.950	41.921
Totaal	**127.220**	**116.965**	**121.638**

* Overige zaken en diensten betreffen voornamelijk kosten voor kantoorbenodigdheden, drukwerk, vakliteratuur en representatie personeel.

De lasten voor beheer waren € 10 miljoen hoger dan begroot.
Dit werd met name veroorzaakt door bijzonder gefinancierde projecten voortkomend uit de ontwikkelagenda Gebiedsgebonden Politiewerk (GGP) die lager waren begroot en bijzonder gefinancierde projecten zoals Asielstromen, Herijking Opsporing, Hoekstra en Stichting Arbeidsmarkt en Opleidingsfonds Politie (SAOP) die niet waren begroot. Deze bestedingen werden gedekt door doorgeschoven bijdragen uit voorgaande jaren.
In de begroting was binnen de kostencategorie Overige zaken en diensten rekening gehouden met kosten voor programma's en projecten. Een deel van deze bestedingen vond echter plaats binnen de kostencategorieën Externe deskundigheid en Vergaderkosten.

Jaarrekening 2019 vergeleken met 2018

Vergeleken met 2018 waren de beheerkosten € 5 miljoen hoger. Enerzijds waren de kosten voor externe deskundigheid € 7 miljoen hoger, waarvan € 3 miljoen veroorzaakt door samenwerking met TNO ten behoeve van het programma vernieuwing, innovatie en uitrusting. Anderzijds waren de cateringkosten € 2 miljoen lager door de sluiting van cateringlocaties, de nieuwe aanbesteding catering en de verschuiving van verblijfskosten opleidingen naar de categorie Opleiding en Vorming.

8.11 Specificatie accountantshonoraria

Honoraria 2019 KPMG Accountants N.V. Bedragen x € 1.000	KPMG Accountants N.V. 2019	Overige diensten KPMG Nederland 2019	Totaal KPMG 2019
Controle van de jaarrekening	424	-	424
Andere controlewerkzaamheden	716	-	716
Fiscale advisering	-	68	68
Andere niet-controlediensten	121	828	949
Totaal	**1.261**	**896**	**2.157**

Honoraria 2018 PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Bedragen x € 1.000			
	Price waterhouse Coopers Accountants N.V.	**Overige diensten Price waterhouse Coopers**	**Totaal Price waterhouse Coopers 2018**
Controle van de jaarrekening	544	-	544
Andere controlewerkzaamheden	427	135	562
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controlediensten	60	265	325
Totaal	**1.031**	**400**	**1.431**

Bovenstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die zijn uitgevoerd door de onafhankelijke accountant zoals bedoeld in artikel 1, lid 1 Wet toezicht accountantsorganisaties (WTA) en de in rekening gebrachte honoraria van het gehele netwerk waartoe de accountantsorganisatie behoort.

De honoraria die betrekking hebben op het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar 2019 zijn verwerkt, ongeacht of de werkzaamheden reeds gedurende het boekjaar zijn verricht.

9. Toelichting op de balans per 31 december 2019

9.1 Materiële vaste activa

Materiële vaste activa Bedragen X € 1.000	Grond en terreinen	Casco gebouwen	Overige huisvesting	Totaal huisvesting	Vervoer	ICT	Overige activa	Totaal materiële vaste activa
Stand 1 januari 2019								
Aanschafwaarde	259.661	1.848.946	632.182	2.740.789	520.153	369.517	100.946	**3.731.405**
Cumulatieve afschrijvingen	-	-865.495	-328.957	-1.194.452	-298.069	-180.399	-44.912	**-1.717.832**
Boekwaarde totaal	**259.661**	**983.451**	**303.225**	**1.546.337**	**222.084**	**189.118**	**56.034**	**2.013.573**
Mutaties								
Investeringen	12.019	44.769	36.618	93.406	146.525	148.540	23.046	**411.517**
Desinvesteringen								
Aanschafwaarde	-4.302	-33.940	-20.017	-58.259	-40.865	-129.033	-19.776	**-247.933**
Cumulatieve afschrijvingen	-	26.724	17.174	43.898	38.295	123.367	19.762	**225.322**
Bijzondere waardeverminderingen	-40	-1.507	-216	-1.763	-	-	-	**-1.763**
Afschrijvingen [jaarlast]	-	-50.311	-34.888	-85.199	-56.063	-87.674	-20.253	**-249.189**
Stand 31 december 2019								
Aanschafwaarde	267.378	1.859.775	648.783	2.775.936	625.813	389.024	104.216	**3.894.989**
Bijzondere waardeverminderingen	-40	-1.507	-216	-1.763	-	-	-	**-1.763**
Cumulatieve afschrijvingen	-	-889.082	-346.671	-1.235.753	-315.837	-144.706	-45.403	**-1.741.699**
Boekwaarde	**267.338**	**969.186**	**301.896**	**1.538.420**	**309.976**	**244.318**	**58.813**	**2.151.527**
Afschrijvingstermijnen	**0 jaar**	**2 - 60 jaar**	**3 - 20 jaar**		**3 - 20 jaar**	**2 - 10 jaar**	**5-10 jaar**	
Vaste activa in uitvoering								
Stand 1 januari 2019	**10.075**	**44.139**	**26.810**	**81.024**	**25.807**	**33.653**	**3.040**	**143.524**
Bijboekingen	8.139	11.203	17.881	37.223	25.052	15.377	3.482	**81.134**
Overboekingen	-2.524	-32.008	-24.829	-59.361	-20.804	-21.676	-3.022	**-104.863**
Stand 31 december 2019	**15.690**	**23.334**	**19.862**	**58.886**	**30.055**	**27.354**	**3.500**	**119.795**
(inbegrepen in bovenstaand model)								

In 2019 zijn diverse activa gedesinvesteerd. Het betrof voornamelijk de verkoop van een aantal panden en reeds afgeschreven activa zonder boekwaarde. Vanuit het onderzoek Bestaan IV activa waren er desinvesteringen en inhaalafschrijvingen.

Huisvesting

Ten opzichte van de begroting bleven de investeringen in huisvesting achter met € 14 miljoen. In de begroting was uitgegaan van € 107 miljoen, terwijl de realisatie uit kwam op € 93 miljoen.
In het kader van het Strategisch Huisvestingsplan waren 109 projecten gepland voor een totaalbedrag van € 57 miljoen in 2019. De realisatie op deze projecten bedroeg € 58 miljoen. De investeringen hadden met name betrekking op projecten in Bergen op Zoom, Alkmaar, Houten en Zaandijk.
In het kader van de meerjarige onderhoudsplanning is € 30 miljoen geïnvesteerd. Hiervan is € 12 miljoen het gevolg van het gewijzigde beleid omtrent de activering van groot onderhoud in verband met de nieuwe richtlijn voor de Jaarverslaggeving. Door deze beleidswijziging zijn als gevolg van de intern uitgevoerde analyse bij casco huisvesting nieuwe en kortere afschrijvingstermijnen geïntroduceerd.
Als gevolg van een lagere uitnutting van het investeringsbudget voor regulier (niet in huisvestingsprojecten opgenomen) meubilair blijven de overige investeringen huisvesting € 6 miljoen achter bij de begroting.

In 2019 bedroegen de bijzondere waardeverminderingen € 2 miljoen. Dit betrof 10 panden die het korps in de toekomst verkoopt en waarvan de boekwaarde hoger lag dan de realiseerbare waarde.

Vervoer

De investeringen in vervoer (€ 147 miljoen) hadden betrekking op voertuigen, vaartuigen en helikopters. De investeringen in voertuigen (€ 117 miljoen) hadden betrekking op opvallende surveillancevoertuigen, bijzondere voertuigen (zoals gepantserde voertuigen en voertuigen met specifieke in- en opbouw) en onopvallende voertuigen (zoals de persoonsgebonden voertuigen en pool voertuigen). Hiervan betrof € 22 miljoen voertuigen die besteld waren in 2018, maar waarvan de levering in 2019 plaatsvond. De investeringen in vaartuigen (€ 11 miljoen) hadden betrekking op patrouillevaartuigen (€ 7 miljoen), levensduur verlengend onderhoud aan vaartuigen (€ 1 miljoen) en aanschaf overige vaartuigen (€ 3

miljoen). Daarnaast is een helikopter geleverd en geactiveerd (€ 11 miljoen) en was geïnvesteerd in technische apparatuur voor de helikopters (€ 7 miljoen).

ICT
In 2019 waren de investeringen € 80 miljoen hoger dan begroot. Dit was vooral het gevolg van doorschuiven van investeringen uit 2018 en extra investeringen in 2019. De uitrol van Aanbesteding randapparatuur C2000 (ARC2) is in voorgaande jaren gestart en liep in 2019 door (€ 16 miljoen). Daarnaast was er voor Operatie Veilig Horen onder aansturing van project ARC2 nog aanvullend € 4 miljoen geïnvesteerd.
De investeringen voor Interceptie, begroot voor 2018, vonden in 2019 plaats (€ 5 miljoen).
Voor 2019 zijn er zowel niet begrote vervangings- en uitbreidingsinvesteringen gedaan alsook de naar 2019 uitgestelde investeringen in het project digitaal transferium fijnmazigheid (opsporing) (€ 10 miljoen). Daarnaast was er een uitbreiding van de storagecapaciteit (€ 5 miljoen hogere investeringen). In 2019 zijn diverse niet begrote investeringen gedaan in specifieke hardware en software inzake Computercriminaliteit (wetgeving CC-III € 18 miljoen), Afgeschermde Operatiën (€ 2 miljoen) en smartphones (€ 3 miljoen). Overige, niet begrote, investeringen betroffen onder meer een update van de tapfaciliteit van het RST, portofoons ten behoeve van DSI en middelen ten behoeve van cyber-enabled opsporingsactiviteiten.

Overige activa
De investeringen in overige activa bestonden vooral uit investeringen in het kader van operationele activiteiten. Voorbeelden hiervan zijn het vervangen van audio- en videoapparatuur, ANPR apparatuur (automatische kentekenplaatherkenning) en rollertestbanken.

Vaste activa in uitvoering
Dit betreft investeringen waarop nog niet wordt afgeschreven. Het totale bedrag aan vaste activa in uitvoering bedroeg eind 2019 € 132 miljoen (2018: € 143 miljoen). Dit betrof vooral de bouw en verbouw van een aantal panden in het kader van het Strategisch Huisvestingsplan.

9.2 Financiële vaste activa

Financiële vaste activa
Bedragen x € 1.000

	Inkoop max	Overig	Totaal 2019	2018
Stand 1 januari	382.184	9.553	391.737	550.748
Toename (verstrekkingen)	21.706	-	21.706	1.764
Afname (aflossingen)	-	-1.148	-1.148	-1.195
Overige mutaties	-1.220	-	-1.220	-11.896
Kortlopend deel	-114.604	-1.077	-115.681	-147.684
Stand 31 december	**288.066**	**7.328**	**295.394**	**391.737**

Vordering Inkoop Max
Dit betreft de vordering van de politie op het Ministerie van JenV voor de uitgaven aan de regeling Inkoop Max waarvoor de politie een voorziening heeft gevormd. Over het saldo van deze vordering wordt geen rente berekend. Het Ministerie van JenV lost de vordering af in een vooraf vastgesteld schema. De verwachte aflossingen voor 2021 tot en met einde looptijd 2022 (€ 288 miljoen) zijn opgenomen onder de financiële vaste activa. De tranche 2020 van € 115 miljoen is opgenomen onder de kortlopende vorderingen.

Overige financiële vaste activa
De overige financiële vaste activa betreffen voornamelijk verstrekte leningen met een looptijd van meer dan een jaar en uitstaande bedragen voor diverse samenwerkingsverbanden met de gezamenlijke meldkamers. Deze leningen lopen tot uiterlijk 2034. De financiële vaste activa laten een daling zien van € 2 miljoen. In 2020 betreft het kortlopende deel op deze leningen € 1 miljoen. Dit kortlopende deel is opgenomen onder de kortlopende vorderingen.

9.3 Voorraden

Voorraden Bedragen x € 1.000		
	31 december 2019	31 december 2018
Voorraden kleding, wapens en munitie	26.832	26.313
Overige voorraden	8.647	7.708
Totaal	**35.479**	**34.021**

Voorraden kleding, wapens en munitie
De inkoop en distributie van de kleding, wapens en munitie verloopt centraal. Voor incourante voorraden is een voorziening opgenomen van € 6 miljoen (2018 € 5 miljoen). Ten opzichte van 2018 is de omvang van de voorziening incourante voorraad met € 1 miljoen toegenomen als gevolg van artikelen die niet meer uitgeleverd worden en de komende periode uit het assortiment lopen.

Overige voorraden
De overige voorraden betreffen voornamelijk onderdelen voor het onderhoud van in eigen beheer zijnde voertuigen en de luchtvloot. Voor de overige voorraden wordt geen voorziening incourante voorraad opgenomen.

9.4 Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa Bedragen x € 1.000		
	31 december 2019	31 december 2018
Debiteuren	6.519	16.331
Voorschotten en leningen	3.072	3.736
Vordering op JenV Inkoop Max	114.604	147.684
Vooruitbetaalde bedragen	86.704	74.894
Overlopende activa	2.044	2.407
Overige vorderingen	39.907	33.869
Totaal	**252.850**	**278.921**

Alle kortlopende vorderingen en overlopende activa hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

Debiteuren
Het debiteurensaldo daalde ten opzichte van de jaarrekening 2018 met € 10 miljoen. De daling werd vooral veroorzaakt door het afwikkelen van openstaande posten uit voorgaande jaren. Ook is, door het eerder (dan in 2018) factureren aan een groot aantal debiteuren het openstaand bedrag daadwerkelijk in 2019 ontvangen. Om het risico op mogelijk oninbare vorderingen te dekken is binnen de post debiteuren een voorziening opgenomen van € 4 miljoen. De omvang van deze voorziening is ten opzichte van 2018 gestegen met € 1 miljoen. Voor de dotatie is het bestaande beleid voor de vorming van de voorziening gevolgd. Openstaande debiteuren worden na 1 jaar voorzien en na 5 jaar afgeboekt. Hieronder zit een groot aantal oude openstaande posten die nader worden onderzocht.

Voorschotten en leningen
Dit betreft met name voorschotten aan personeel die onder andere in het kader van cao à la carte verstrekt zijn (bijvoorbeeld fietsenplan en bedrijfsfitness).

Vordering op Ministerie van JenV inzake Inkoop Max
Onder deze post is de door het Ministerie van JenV toegezegde tranche 2020 van de aflossingen op de vordering Inkoop Max van € 115 miljoen opgenomen. Zie voor meer informatie over de vordering Inkoop Max de toelichting Financiële vaste activa.

Vooruitbetaalde bedragen
De vooruitbetaalde bedragen hebben grotendeels betrekking op ICT-beheer, ICT-onderhoud, softwarelicenties en huur. Ten opzichte van 2018 is het saldo met € 12 miljoen toegenomen door met name nieuw afgesloten en verlengde ICT-contracten.

Overlopende activa/overige vorderingen
De overlopende activa en overige vorderingen lieten ten opzichte van de jaarrekening 2018 een stijging zien van € 6 miljoen. Deze stijging werd voornamelijk veroorzaakt door de hogere vordering in rekening-courant met de meldkameradministraties.

9.5 Rekening-courant Ministerie van Financiën

Rekening-courant Ministerie van Financiën Bedragen x € 1.000		
	2019	**2018**
Stand 1 januari politie	354.450	516.984
Mutatie	1.554	-162.534
Stand 31 december	**356.004**	**354.450**

Rekening-courant Ministerie van Financiën
Via de rekening-courant met het Ministerie van Financiën vindt er dagelijks saldoregulatie met de politierekeningen bij bankinstellingen plaats. De rekening-courantverhouding met het Ministerie van Financiën heeft een kredietfaciliteit van € 250 miljoen. De rekening-courant met het Ministerie van Financiën heeft een kortlopend karakter (korter dan een jaar).

Doordat de ontvangen gelden voor Inkoop Max in 2019 in evenwicht waren met de stortingen bij de pensioenuitvoerder en in december 2019 de nabetaling is ontvangen, heeft de rekening-courantverhouding met het Ministerie van Financiën einde dit jaar nagenoeg dezelfde stand als begin dit jaar.

Zie voor een nadere beschrijving de Toelichting op de kasstroom.

Niet ter vrije beschikking
Het saldo liquide middelen/rekening-courant Ministerie van Financiën bevat, evenals in 2018, een bedrag van € 17 miljoen dat niet ter vrije beschikking staat van de politie. Deze gelden staan in de balans verantwoord onder de kortlopende schulden en betreffen met name in beslag genomen gelden. Het resterende deel van de rekening courant staat wel ter vrij beschikking van de politie.

9.6 Liquide middelen

Liquide middelen Bedragen x € 1.000		
	31 december 2019	**31 december 2018**
Kassen	279	166
Banken	1.576	1.526
Totaal	**1.855**	**1.692**

Naast de gelden in rekening-courant bij het Ministerie van Financiën worden liquide middelen aangehouden. In het kasstroomoverzicht bij de jaarrekening wordt het verloop van de liquide middelen gepresenteerd in samenhang met de rekening-courantfaciliteit van het Ministerie van Financiën. Een nadere toelichting op de Liquide middelen is opgenomen onder de toelichting op de kasstroom.

9.7 Algemene reserve

Algemene reserve Bedragen x € 1.000		
	2019	**2018**
Stand 1 januari	173.116	244.523
Toevoeging	4.598	1.084
Onttrekkingen (het in de begroting voorziene tekort)	-	-72.491
Stand 31 december	**177.714**	**173.116**

De stijging van de algemene reserve met € 5 miljoen wordt veroorzaakt door het exploitatieresultaat 2019.

De omvang van de algemene reserve bedroeg eind 2019 3,2% van de gemiddelde bijdragen over de laatste drie jaar (eind 2018: 3,3%), voorafgaand aan het jaar waarover dit deel van het vermogen wordt berekend. Daarmee lag de algemene reserve, conform het Besluit financieel beheer politie, binnen de geldende bandbreedte van minimaal 0% en maximaal 5%. De algemene reserve is niet vrij uitkeerbaar. Indien het eigen vermogen het maximum van 5% overschrijdt, verrekent het ministerie het verschil met de algemene bijdrage.

9.8 Voorzieningen

Voorzieningen Bedragen x € 1.000							
	FLO	**Inkoop Max**	**Wachtgeld/ WW/WAO**	**WIA**	**Vangnet regelingen VGW**	**Totaal 2019**	**2018**
Stand 1 januari	26.800	458.367	53.424	19.396	73.520	631.507	988.230
Dotatie verslagperiode	-	21.706	24.747	30.234	26.651	103.338	94.638
Onttrekking	-2.294	-160.192	-13.133	-9.714	-14.323	-199.656	-439.046
Vrijval	-506	-	-2.551	-1.486	-2.199	-6.742	-12.315
Stand 31 december	**24.000**	**319.881**	**62.487**	**38.430**	**83.649**	**528.447**	**631.507**

Van de voorzieningen is een bedrag van € 362 miljoen als langlopend (langer dan een jaar) aan te merken, waarvan circa € 45 miljoen langer dan vijf jaar.

FLO
In 2019 is € 1 miljoen verschoven van de voorziening FLO naar de voorziening Wachtgeld/WAO/WW als gevolg van onder andere de overdracht van het AOW-hiaat. De voorziening is per eind 2019 geraamd op € 24 miljoen (20 rechthebbenden). Deze voorziening loopt door tot 2044.

Inkoop Max
De hoogte van de voorziening wordt eenmaal per jaar vastgesteld door middel van een actuariële berekening. De voorziening Inkoop Max kan van jaar tot jaar fluctueren, vanwege de jaarlijkse actualisatie van de onderliggende premietarieven en daaraan ten grondslag liggende parameters, zoals de rekenrente en overlevingskansen.
In 2018 was een voorziening van € 458 miljoen (17.114 rechthebbenden) voor Inkoop Max opgenomen. De inkopen in 2019 bedroegen € 160 miljoen (2018: € 403 miljoen). De mutaties in 2019 als gevolg van uitstroom (overlijden, uit dienst treden en arbeidsongeschiktheid) en actualisatie van tarieven leidden tot een toename van € 22 miljoen. Door deze mutaties stond de voorziening Inkoop Max eind 2019 op een stand van € 320 miljoen (15.646 rechthebbenden). Deze voorziening heeft een looptijd tot en met 2022.

Wachtgeld/WW/WAO
Op basis van de actuele stand van 752 rechthebbenden (2018: 607 rechthebbenden) is in 2019 een dotatie aan de voorziening Wachtgeld, WAO en WW gedaan van € 25 miljoen. Daarnaast verstrekte de politie voor € 13 miljoen aan uitkeringen. De voorziening steeg per saldo met ongeveer € 9 miljoen tot € 62 miljoen. De stijging van de voorziening wordt veroorzaakt door een stijging van het aantal dossiers, het arbeidsvoorwaardenakkoord 2018-2020 en de herrekening van het AOW-hiaat.

WIA
In 2017 is een voorziening gevormd in het kader van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA). De politie is eigenrisicodrager voor WIA-uitkeringen. In 2019 is op basis van het aantal rechthebbenden per saldo € 30 miljoen aan de voorziening gedoteerd. Daarnaast is er € 10 miljoen onttrokken voor het doen van uitkeringen.

Vangnetregelingen Veilig en Gezond Werken
Om in de komende jaren de verwachte uitgaven voor vangnetregelingen Veilig en Gezond Werken te dekken, is een voorziening gevormd van € 84 miljoen. Op basis van de actuele informatie inzake toegekende schade-uitkeringen en instroom van nieuwe medewerkers was gedurende 2019 in totaal € 27 miljoen gedoteerd. De schade-uitkeringen bedroegen in 2019 € 14 miljoen (2018: € 21 miljoen).

9.9 Langlopende schulden

Langlopende schulden
Bedragen x € 1.000

	31 december 2019	31 december 2018
Langlopende leningen (19a)	989.359	965.689
Overige langlopende schulden (19b)	27.042	14.143
Totaal	**1.016.401**	**979.832**

Langlopende leningen (19a)

Langlopende leningen
Bedragen x € 1.000

	Gemiddeld rente percentage	Stand per 31-12-2019**	Resterende looptijd > 1 - 5 jaar	Resterende looptijd > 5 jaar
Ministerie van Financiën overige leningen *	0,76%	989.359	471.341	518.018
Stand 31 december		**989.359**	**471.341**	**518.018**

* De leningen bestaan uit een aantal leningen met een verschillend rentepercentage.

** Exclusief aflossingsverplichting 2020

Verloop langlopende leningen (19a)

Verloop Langlopende leningen
Bedragen x € 1.000

	Ministerie van Financiën		Ministerie van Financiën Overige leningen		Leningen BNG		Totaal leningen	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Beginstand 1 januari (langlopend)	40.000	80.000	919.605	837.925	6.084	6.899	965.689	924.824
Beginstand 1 januari (kortlopend)	40.000	40.000	136.936	126.769	815	1.241	177.751	168.010
Beginstand totaal 1 januari	**80.000**	**120.000**	**1.056.541**	**964.694**	**6.899**	**8.140**	**1.143.440**	**1.092.834**
Aantrekking			281.170	229.417			281.170	229.417
Aflossing	-40.000	-40.000	-169.387	-137.570	-6.899	-1.241	-216.286	-178.811
Stand per 31 december	**40.000**	**80.000**	**1.168.324**	**1.056.541**	**-**	**6.899**	**1.208.324**	**1.143.440**
Waarvan kortlopend	-40.000	-40.000	-178.965	-136.936	-	-815	-218.965	-177.751
Stand 31 december	**-**	**40.000**	**989.359**	**919.605**	**-**	**6.084**	**989.359**	**965.689**

Lening Ministerie van Financiën in verband met vermogensconversie
In 2011 is het afgeroomde eigen vermogen van de voormalige regiokorpsen omgezet in een conversielening van € 400 miljoen met een rentepercentage van 3,27% (2018: 3,27%). Deze lening wordt met € 40 miljoen per jaar in december afgelost. De hoogte van de openstaande hoofdsom van de lening bedroeg eind 2019 € 40 miljoen. Het kortlopende deel is opgenomen onder de kortlopende schulden. De laatste aflossing vindt plaats in 2020.

Overige leningen Ministerie van Financiën
De overige leningen van het Ministerie van Financiën dienen ter financiering van de investeringen in vaste activa. De looptijden van deze leningen komen overeen met de looptijden van de betreffende materiële vaste activa. In 2019 zijn voor de investeringen 2018, op basis van de Jaarrekening 2018 leningen aangegaan met een totale hoofdsom van € 281 miljoen. Vanwege de liquiditeitspositie zijn, in afstemming met het Ministerie van JenV, in 2019 voor de gerealiseerde investeringen 2019 geen leningen aangegaan.

De hoogte van de openstaande hoofdsom van deze leningen bedroeg eind 2019 in totaal € 1.168 miljoen, waarvan € 179 miljoen in 2020 wordt afgelost. Dit kortlopend deel is opgenomen onder de kortlopende schulden. De laatste leningen worden in 2049 afgelost. Het gemiddelde rentepercentage in 2019 bedroeg 0,76% (2018: 0,97%). De leningen bij het Ministerie van Financiën zijn afgesloten onder garantiestelling van het Ministerie van JenV. De hoogte van de afgegeven garantiestellingen ultimo 2019 bedraagt in totaal € 1,2 miljard.

Leningen BNG
Deze leningen waren vóór de vorming van de nationale politie rechtstreeks aangetrokken bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Tot 31 oktober 2019 hebben de aflossingen conform het aflossingsschema plaatsgevonden, waarna de resterende vier leningen per 31 oktober 2019 vervroegd zijn afgelost. Het gemiddelde rentepercentage in 2019 bedroeg 5,27% (2018: 5,29%).

Overige langlopende schulden (19b)

Verloop Overige langlopende schulden Bedragen x € 1.000		
	2019	**2018**
Beginstand 1 januari (langlopend)	14.143	12.255
Beginstand 1 januari (kortlopend)	4.309	4.056
Beginstand totaal 1 januari	**18.452**	**16.311**
Investeringsbijdrage	28.095	6.848
Vrijval ten gunste van het resultaat	-7.285	-4.707
Stand per 31 december	**39.262**	**18.452**
Waarvan kortlopend	-12.220	-4.309
Stand 31 december	**27.042**	**14.143**

Dit betreft met name ontvangen renteloze investeringsbijdragen ter dekking van de afschrijvingen op materiële vaste activa.

9.10 Kortlopende schulden

Kortlopende schulden Bedragen x € 1.000		
	31 december 2019	**31 december 2018**
Kortlopend deel langlopende schulden*	231.184	182.060
Openstaande (rijks)bijdragen (20a)	263.691	223.607
Schulden personeel (20b)	666.132	630.067
Crediteuren en overlopende posten (20c)	209.540	254.204
Totaal	**1.370.547**	**1.289.938**

* Inclusief het kortlopende deel van de overige langlopende schulden, de investeringsbijdragen van € 12 miljoen (2018: € 4 miljoen).

In bovenstaande tabel hebben schulden een kortlopend karakter (korter dan een jaar). De reële waarde van de schulden benadert derhalve de boekwaarde.

Kortlopend deel langlopende schulden
In 2019 is € 39 miljoen meer afgelost dan in de jaarrekening 2018 is opgenomen onder het kortlopend deel langlopende schulden. Deze extra aflossingen betreffen aflossingen op de in 2019 aangetrokken leningen voor investeringen in vaste activa 2018. In 2020 zal de politie op de langlopende schulden € 231 miljoen aflossen. In vergelijking met 2019 ligt dit kortlopende deel € 49 miljoen hoger. De stijging wordt verklaard door de aflossing op nieuw afgesloten leningen in 2019 (€ 51 miljoen), en vrijval in 2020 op investeringsbijdragen (€ 10 miljoen). Daartegenover staat een daling als gevolg van de vervroegde aflossing in 2019 van de BNG leningen (€ 1 miljoen) en de volledige aflossing in 2019 van 4 leningen (€ 10 miljoen).

Openstaande (rijks)bijdragen (20a)

Openstaande (rijks)bijdragen Bedragen x € 1.000	31 december 2019	31 december 2018
Openstaande bijdragen Ministerie van JenV	251.105	210.112
Openstaande bijdragen overig	12.586	13.495
Totaal	**263.691**	**223.607**

Openstaande bijdragen Ministerie van JenV Bedragen x € 1.000	2019	2018
Stand 1 januari	210.112	162.980
Ontvangen bijdragen	6.118.095	5.799.201
Totaal bestedingen	-6.065.500	-5.733.515
Restitutie	-11.602	-18.554
Stand 31 december	**251.105**	**210.112**

Het saldo van de openstaande bijdragen van het Ministerie van JenV nam ten opzichte van 1 januari 2019 toe met € 41 miljoen. Zie Bijlage I voor nadere details.

Schulden personeel (20b)

Schulden personeel Bedragen x € 1.000	31 december 2019	31 december 2018
Vakantiegeld, verlof- en overuren	329.138	292.015
Loonheffing en sociale verzekeringspremies	253.281	243.443
Overige schulden personeel	83.713	94.609
Totaal	**666.132**	**630.067**

Vakantiegeld, verlof- en overuren
Het saldo is het totaal aan opgebouwd recht op vakantie-uitkering van de in dienst zijnde medewerkers en het resterend aantal verlof- en overuren (5,1 miljoen uren) aan het einde van het jaar. Het saldo steeg ten opzichte van 2018 met € 37 miljoen wat voornamelijk werd veroorzaakt door de stijging van de prijs van de openstaande vakantie uren.

Loonheffingen en sociale verzekeringspremies
De nog te betalen loonheffing en sociale verzekeringspremies hebben betrekking op de maand december 2019. De stijging van € 10 miljoen werd met name veroorzaakt door een stijging van de gemiddelde schaalsalarissen als gevolg van het arbeidsvoorwaardenakkoord 2018-2020.

Overige schulden personeel
De overige schulden personeel hebben onder andere betrekking op de afdracht van de pensioenpremies (€ 58 miljoen), het vakantieloon (€ 12 miljoen) en kosten woon-werkverkeer december (€ 6 miljoen). De overige schulden lieten ten opzichte van 2018 een daling zien van € 11 miljoen. Dit kwam vooral door de afwikkeling van de schuld ABP die eind 2018 open stond.

Crediteuren en overlopende posten

Crediteuren en overlopende posten Bedragen x € 1.000		
	31 december 2019	**31 december 2018**
Crediteuren	45.385	37.368
Overlopende posten	145.320	195.146
Overig	18.835	21.690
Totaal	**209.540**	**254.204**

Crediteuren
Het crediteurensaldo laat ten opzichte van 2018 een stijging zien van € 8 miljoen. Deze stijging is voornamelijk toe te schrijven aan het grotere aantal openstaande facturen eind 2019. Dit komt doordat in 2019 de crediteurenadministratie later afgesloten is waardoor meer crediteuren facturen geregistreerd zijn die niet meer betaald konden worden.

Overlopende posten
Het saldo overlopende posten is ten opzichte van 2018 gedaald met € 50 miljoen. Dit wordt voor een groot deel verklaard door het later afsluiten van de crediteurenadministratie. Doordat crediteuren later afgesloten is, hoefden diverse stelposten niet opgenomen te worden. Deze zijn deels in het crediteurensaldo opgenomen en voor een deel ook al betaald.

Overige kortlopende schulden
De overige kortlopende schulden zijn ten opzichte van 2018 in omvang met € 3 miljoen gedaald. Het saldo bevat met name in beslag genomen gelden.

9.11 Financiële instrumenten
De politie maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de politie blootstellen aan met name kredietrisico en renterisico. Ter beheersing van deze risico's heeft de politie beleid opgesteld om deze risico's te beperken. Dit beleid is vastgelegd in het Treasurystatuut van de politie.

Kredietrisico
De politie loopt geen kredietrisico over de leningen opgenomen onder de financiële vaste activa, aangezien deze leningen verstrekt zijn aan JenV of gerelateerd zijn aan JenV. De politie loopt een beperkt kredietrisico over leningen en vorderingen opgenomen onder de vorderingen (exclusief de vordering op JenV) en de liquide middelen. Door een actief debiteurenbeheer wordt dit risico beheerst. Voor langdurige verhuurcontracten wordt het kredietrisico voor een deel afgedekt middels bankgaranties.

Renterisico
De Politie loopt renterisico over renteherzieningen van bestaande leningen en over nieuw te financieren bedragen. Het renterisico is niet afgedekt middels afgeleide rente-instrumenten.
Het beleid van de politie is gericht op het inperken van renterisico's op langlopende financiering. De omvang van de aflossingen en renteherzieningen bleven in 2019 binnen de in het Treasurystatuut gestelde renterisiconorm van twintig procent van het begrotingstotaal. Het renterisico is zeer beperkt aangezien bij het aangaan van leningen een rentevast periode tot het einde looptijd wordt overeengekomen. Van de 77 lopende leningen zijn er vanuit het verleden nog een viertal leningen waarbij een rentevast periode korter is dan de looptijd. Bij één lening loopt de rentevast periode af in

2022 en voor de andere drie in 2025. Bij de begroting wordt voor deze leningen en de toekomstige leningen verschillende rekenrentes gehanteerd afhankelijk van de looptijd.

Valutarisico
De politie is voornamelijk werkzaam in Nederland en heeft een zeer beperkt valutarisico.

Liquiditeitsrisico en kasstroomrisico
De politie loopt een beperkt liquiditeitsrisico en kasstroomrisico aangezien JenV de bijdragen aan de politie verstrekt. De liquiditeiten en kasstromen worden actief gemonitord aan de hand van een rolling-forecast (dashboard). In dit dashboard wordt het verloop van de liquiditeiten getoond met daarin de ontvangsten rijksbijdragen, de uitgaven en de leningen en toekomstige leningen bij het Ministerie van Financiën.

9.12 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ingediende claims
De politie heeft een vordering op een leverancier van helikopters door een toewijzing van een claim door een Amerikaanse rechter. Het hoger beroep loopt echter nog. Daarnaast heeft de politie een aanvullende claim op deze leverancier ingediend bij de rechtbank Den Haag. Beide uitspraken worden medio 2020 verwacht en er is nog geen betrouwbare inschatting te maken van de te ontvangen bedragen, derhalve zijn deze claims nog niet als vordering in de balans verwerkt.

Niet in de balans opgenomen inkoopverplichtingen
Niet in de balans opgenomen inkoopverplichtingen betreffen doorlopende contracten die deel uitmaken van de normale bedrijfsvoering. Voor veel contracten geldt dat de financiële verplichting afhangt van de gevraagde dienst en/of de hoeveelheid producten. Indien dit variabel blijkt, is geen verplichting gekwantificeerd in de onderstaande tabel. Voor andere contracten geldt een vast bedrag per jaar. De belangrijkste verplichtingen betreffen doorlopende huurcontracten voor onroerend goed en afgesloten contracten voor ICT.

Niet in de balans opgenomen voorzieningen
Conform het voorzieningenbeleid is een aantal voorzieningen niet in de balans opgenomen en zijn in plaats daarvan als een niet in de balans opgenomen verplichting opgenomen. Het betreft de volgende voorzieningen (met een materieel belang):

- Dienstjubilea; voor de berekening van deze verplichting is uitgegaan van de totale verwachte nominale uitkering per medewerker rekening houdend met een bepaalde blijfkans.
- Langdurige zieken; betreft de verplichting voor het in de toekomst doorbetalen van beloningen aan medewerkers die naar verwachting geheel of gedeeltelijk niet meer in staat zijn om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid en waarvan deze ziekte of arbeidsongeschiktheid gedurende het resterende dienstverband ook niet meer wordt opgegeven. Voor de berekening van deze verplichting is uitgegaan van de verwachte gemiddelde nominale uitkering (gebaseerd op een gemiddelde uitkering van 7 jaar) per medewerker die per balansdatum 1 tot 2 jaar ziek zijn. Hierbij is rekening gehouden met een verwachte instroom op basis van ziekteduur van 50% voor 1 jaar en 75% voor 1,5 jaar.
- De leegstand huisvesting is van zeer beperkte omvang en derhalve niet opgenomen in onderstaande tabellen.

Niet in de balans opgenomen Verplichtingen 2019
Bedragen x € 1.000

	Huur	ICT	Jubilea	LFU*	Langdurig zieken	Overig**	Totaal
< 1 jaar	46.763	155.366	14.280	-	-	89.782	306.191
1 - 5 jaar	135.580	28.663	45.220	238.956	23.432	46.323	518.174
> 5 jaar	28.819	610	122.610	-	-	39	152.078
Totaal	**211.162**	**184.639**	**182.110**	**238.956**	**23.432**	**136.144**	**976.443**

Niet in de balans opgenomen Verplichtingen 2018 Bedragen x € 1.000						
	Huur	ICT	Jubilea	Langdurig zieken	Overig**	Totaal
< 1 jaar	45.720	115.139	13.213		62.607	236.679
1 - 5 jaar	171.311	60.789	45.881	22.547	12.601	313.129
> 5 jaar	-	3.346	120.615		-	123.961
Totaal	**217.031**	**179.274**	**179.709**	**22.547**	**75.208**	**673.769**

* Door de onzekerheid van het opnamepatroon van de levensfase-uren en het ontbreken van andere ervaringscijfers zijn alle LFU verplichtingen gecategoriseerd tussen 1 en 5 jaar.

** Onder overig zijn met name de facilitaire verplichtingen opgenomen zoals vervoer, catering en koffievoorzieningen.

Niet in de balans opgenomen LFU verplichtingen

Per 1 juli 2019 is de regeling levensfase-uren van kracht. Op grond van artikel 11 lid 3 van het Besluit financieel beheer politie wordt in afwijking van artikel 375 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek in de balans geen verplichting opgenomen voor het saldo op het jaareinde met betrekking tot nog niet opgenomen levensfase-uren. De gespaarde levensfase-uren van medewerkers worden, voor zover die niet tot uitbetaling zullen komen, gepresenteerd als niet in de balans opgenomen verplichting. Er wordt alleen een voorziening op de balans opgenomen voor zover het deel van de levensfase-uren naar verwachting uitbetaling aan de medewerker met zich mee brengt zoals het geval is bij overlijden, ontslag bij arbeidsongeschiktheid en tussentijds vertrek en er een betrouwbare inschatting van het uit te betalen saldo te maken is. Omdat de regeling levensfase-uren pas met ingang van 1 juli 2019 van kracht is, heeft de politie nog onvoldoende betrouwbare historische data beschikbaar om een betrouwbare inschatting te kunnen maken van het opname-/ uitbetalingspatroon van de LFU uren. Als gevolg hiervan kan er geen betrouwbaar onderscheid gemaakt worden tussen wel en niet uit te betalen uren en is er geen voorziening voor LFU uren op de balans opgenomen. Hierdoor zijn alle opgebouwde LFU-uren als niet in de balans opgenomen verplichting verwerkt. Op het moment dat er in de toekomst wel een betrouwbaar onderscheid gemaakt kan worden tussen wel en niet uit te betalen uren, zal er wel een voorziening in de balans opgenomen worden. Deze bedraagt dan maximaal het bedrag aan hetgeen nu als niet in de balans opgenomen verplichting is opgenomen, hetgeen een materiele impact kan hebben op het resultaat en het vermogen. De openstaande levensfase-uren (6,5 miljoen uren) zijn gewaardeerd tegen een integraal uurtarief en bedraagt in 2019 € 239 miljoen.

Garanties Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel

Voor leningen van het Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel heeft het voormalige regiokorps Drenthe sinds 1995 borgstellingen verleend aan het eigen personeel. Het betreffen in totaal 35 leningen. Van deze leningen zijn er 7 verstrekt onder NHG, waardoor de politie over deze leningen geen risico loopt. Van de overige 28 leningen bedraagt de borgstelling eind 2019 € 2 miljoen. Er zijn aan deze borgstelling beperkte risico's verbonden, aangezien de werkelijke waarde van het onroerend goed groter is dan de aangegane borgstelling.

Ontvangen claims

De politie is en kan van tijd tot tijd betrokken worden bij juridische claims. Indien een uitkering of betaling aan derden zeer waarschijnlijk is, zal een verplichting in de balans worden genomen. Ten aanzien van de claim schietincident in Alphen aan den Rijn is door de Hoge raad een uitspraak gedaan die in het nadeel is van de Politie. De aansprakelijkheidspolis van de politie dekt vooralsnog de kosten. Deze uitspraak kan leiden tot meer juridische claims waarvan de financiële omvang niet betrouwbaar is vast te stellen, derhalve is geen voorziening in de balans opgenomen. Het valt niet uit te sluiten dat dit materiële financiële impact zou kunnen hebben op de vermogenspositie, resultaten en/of kasstromen van de politie.

Veilig en Gezond Werken (schade-uitkeringen)

Uit hoofde van de zogeheten restschade in het kader van Veilig en Gezond Werken is een driehonderdtal dossiers gemeld. De omvang en uitstroom van middelen zijn niet opgenomen als verplichting en niet als voorziening omdat op basis van de huidige informatie en zeer lange doorlooptijden van dossiers, een verplichting niet nauwkeurig en betrouwbaar is in te schatten.

De Belastingdienst en de politie hebben een verschil van inzicht over de interpretatie van de wet met betrekking tot het belast of onbelast uitkeren van schade-uitkeringen in het kader van erkenning beroepsziekten. De politie is van mening dat deze uitkeringen geen onderdeel vormen van het loon van de medewerkers en derhalve onbelast uitgekeerd kunnen worden, net als de overige uitkeringen in het kader van PTSS die de politie kent. Voor deze overige PTSS uitkeringen is al eerder met de Belastingdienst overeengekomen dat deze onbelast kunnen worden uitbetaald. Om duidelijkheid te krijgen over de interpretatie van de wet wordt, in overleg met de Belastingdienst, een procedure voorbereid. De uitkomst van deze procedure kan mogelijk een financiële impact hebben voor de politie in een range van € 20 tot € 25 miljoen. De politie acht de kans dat zij de procedure wint groter dan de kans dat zij deze verliest. Het verloop van deze procedure kan enkele jaren duren.

10. Toelichting op het kasstroomoverzicht

Het jaar 2019 kende een positieve kasstroom van € 2 miljoen.

Kasstroom bedrijfsactiviteiten
De bedrijfsactiviteiten vertoonden een positieve kasstroom, voornamelijk door mutaties in de openstaande rijks- en overige bijdragen, crediteuren en nog te betalen kosten.
De openstaande rijksbijdragen namen toe door de ontvangst van bijdragen die niet volledig zijn besteed in 2019.

Kasstroom investeringsactiviteiten
De negatieve kasstroom uit investeringsactiviteiten vloeide vooral voort uit investeringen in ICT, huisvesting en vervoer en uit desinvesteringen, veelal vanwege volledig afgeschreven activa. Ten opzichte van de begroting lagen de investeringen € 95 miljoen hoger wat met name veroorzaakt wordt door hogere automatiseringsinvesteringen, waardoor de kasstroom negatiever was dan in de begroting voorzien. Zie voor een nadere beschrijving de toelichting op de materiële vaste activa.

Kasstroom financieringsactiviteiten
De financieringsactiviteiten lieten een positieve kasstroom zien. In 2019 zijn nieuwe leningen aangegaan voor in 2018 gerealiseerde investeringen (€281 miljoen). De investeringen 2019 zijn nog niet omgezet in een lening. Totaal is in 2019 € 220 miljoen afgelost op lopende leningen.

11. Bedrijfsvoeringsparagraaf

Algemeen
In de bedrijfsvoeringsparagraaf verantwoordt de korpschef zich over de navolgende onderwerpen: financiële rechtmatigheid, financieel en materieel beheer (voor zover van belang voor de jaarrekening / in relatie tot financiële rechtmatigheid) en misbruik en oneigenlijk gebruik.

In 2019 bouwde de politie verder aan het verstevigen van de bedrijfsvoering. De visie op control werd herijkt en de daaruit voortvloeiende verbeteracties zijn in gang gezet. Voor een groot aantal bedrijfsadministraties is een specifieke kwaliteitsslag in gang gezet. Voor zover de verbeteringen nog geen effect hebben gehad op de kwaliteit van het jaarrekeningproces, zijn compenserende maatregelen getroffen. Voorts werd ingezet op de implementatie van het 'three lines of defense' model, dat zich richt op borging van de betrouwbaarheid van de financiële informatievoorziening.

Deze paragraaf gaat in op afwijkingen en aandachtspunten die voortvloeien uit de reguliere planning- en controlcyclus en de uitgevoerde audits. Deze zijn onder meer gebaseerd op interne risicoanalyses, interne rapportages van de verantwoordelijke managers en auditrapportages van concern audit.
De bedrijfsvoeringsparagraaf bevat zowel de belangrijkste tekortkomingen in het interne beheer als de aandachtspunten. De afwijkingen die – met betrekking tot de financiële rechtmatigheid – als geheel en die welke boven de rapportagetoleranties uitkomen, zijn specifiek verantwoord.

Financiële rechtmatigheid
De financiële onrechtmatigheid bedroeg voor 2019 in totaal € 160 miljoen, waarvan € 158 miljoen (2018: € 170 miljoen) betrekking heeft op afwijkingen ten aanzien van de naleving van de aanbestedingswet- en regelgeving (gebaseerd op de uitkomsten van een inkoopmonitor c.q. spendanalyse).
Voor een bedrag van in totaal € 7 miljoen heeft de politie de financiële rechtmatigheid niet kunnen vaststellen (onzekerheid). Daarnaast heeft de politie van een gering aantal facturen in een steekproef op de inkopen niet kunnen vaststellen dat de juiste (in de aanbesteding overeengekomen) prijs is gehanteerd.

Algemeen
Op 16 november 2018 is het controleprotocol voor de jaarrekening van de politie in de Staatscourant gepubliceerd. De politie neemt de vastgelegde rapporteringtoleranties in acht bij de opstelling van de in de bedrijfsvoeringsparagraaf opgenomen verantwoording over de financiële rechtmatigheid. Indien de rapporteringstolerantie wordt overschreden dient het totale bedrag aan fouten door de korpschef in de bedrijfsvoeringsparagraaf te worden vermeld.
Vermelding van fouten geschiedt per onderwerp (post of onderwerp in de jaarrekening) met een ondergrens van 10 procent van de materialiteit voor fouten en onzekerheden. Dat betekent dat overschrijdingen met betrekking tot de financiële rechtmatigheid expliciet worden toegelicht wanneer deze per post de waarde van € 5,6 miljoen overschrijdt. Dat geldt ook voor alle onzekerheden boven de € 16,5 miljoen.

Onder rechtmatigheid wordt verstaan de comptabele rechtmatigheid, oftewel het in overeenstemming zijn met de begroting en met de regelingen in het Kader Financiële Rechtmatigheid van het controleprotocol. Dit geldt uitsluitend voor zover deze regelingen de uitkomst van de financiële transacties beïnvloeden, die in de jaarrekening zijn opgenomen.

Onlangs is het toetsingskader voor de financiële rechtmatigheid vastgesteld. Het toetsingskader is zowel een verantwoordingskader voor de politie voor deze bedrijfsvoeringsparagraaf als een controlekader voor de accountant. Het Controleprotocol voor de jaarverantwoording politie 2019, de daarin opgenomen Algemene Wet- en regelgeving en het Kader financiële (comptabele) rechtmatigheid vormen het uitgangspunt voor het toetsingskader.

Hieronder volgt voor de belangrijkste rechtmatigheidsthema's een nadere toelichting

Naleving aanbestedingswet- en regelgeving

Met behulp van een inkoopmonitor c.q. spendanalyse is over 2019 ten aanzien van de naleving van de aanbestedingswet- en regelgeving een totaalbedrag ter grootte van € 158 miljoen (2018: € 170 miljoen) aan afwijkingen geconstateerd.

Het effect van het versterken van de inkoopfunctie klinkt door in de omvang van de feitelijke onrechtmatigheid, die over het jaar 2019 3 procent van de rijksbijdrage bedroeg. Het onderstaand overzicht geeft de uitkomsten weer van de eindejaar toetsen 2018 en 2019.

	bedragen x € 1.000.000			
Rechtmatigheid op inkopen Leveranciers	Geanalyseerde financiele stroom		Onrechtmatige inkopen	
	2019	2018	2019	2018
Totaal	2.218	2.098	158	170
> Europese aanbestedingsgrens			117	122
< Europese aanbestedingsgrens			41	48

Aansluiting bij rijksbegrotingsvoorschriften

Voor de bepaling van de doelstelling voor de rechtmatigheid sloot de politie aan bij de Rijksbegrotingsvoorschriften en de door zbo's gehanteerde uitgangspunten. Zo probeerde de politie de rechtmatigheid meer procesgericht en minder aan de hand van gedetailleerde gegevenscontrole vast te stellen. De opzet, het bestaan en de werking van de inkoopprocessen en systemen was dusdanig dat kanteling naar deze procesgerichte benadering was ingezet. Uit interne toetsing bleek dat de naleving in voldoende mate aansloot op de wettelijke kaders. Voor inkopen boven € 221.000 waren dat de richtlijnen in het kader van het Europese Aanbestedingsrecht en voor inkopen onder de € 221.000 de richtlijnen uit de Gids Proportionaliteit.

In de Rijksbegrotingsvoorschriften van de Rijksoverheid werd in de departementale jaarverslagen voor organisatieonderdelen waarvoor een eigen begrotingsartikel is ingericht (voor de politie is dat het geval), 5 procent als tolerantiegrens gehanteerd. In 2018 heeft de korpsleiding in afstemming met het ministerie van J&V in afwijking van de haar opgelegde normering de ambitie vastgelegd van maximaal 5% financiële inkooponrechtmatigheid in 2018 dalend naar 3 procent na 2021.

Los van opzet, bestaan en werking van interne werkprocessen was het succesvol afwikkelen van externe juridische procedures door derden ingesteld tegen inkoopbesluiten een bewijs van de kwaliteit van de inkoopfunctie. De politie werd de afgelopen jaren op een na in alle procedures in het gelijk gesteld.

Onrechtmatigheid buiten de directe invloedsfeer van de politie

In de financiële verantwoording waren baten en lasten voor activiteiten op het gebied van C2000 opgenomen, omdat in de begroting van de politie de bijzondere bijdrage voor C2000 waren opgenomen. De besluitvorming over de aanwending van deze middelen vond in opdracht van de minister in afstemming met de samenwerkende partners plaats. De minister had besloten niet alle C2000-activiteiten aan te besteden en daarmee kon er sprake zijn van geïmporteerde onrechtmatigheid. Het bedrag was beperkt.

In sommige gevallen was onrechtmatigheid een gevolg van een afspraak tussen de politie en het ministerie van JenV. Bijvoorbeeld de aanbesteding van tolken, waar door aansluiting bij het programma

“Tolken in de Toekomst” op verzoek van JenV werd afgezien van een tussentijdse aanbesteding, die de markt en de voortgang van het programma kon verstoren. De inkoop van diensten van tolken was groot € 13 miljoen waarvan € 10,1 miljoen onrechtmatig (2018: €9,8 miljoen).
Daarnaast was de aanbesteding van de medische arrestantenzorg in afstemming met het ministerie niet in 2018 afgerond. Het ging bij medische arrestantenzorg in totaal om een bedrag van kosten van circa € 12,6 miljoen waarvan een beperkt deel ter grootte van € 0,9 miljoen (2018: € 0,9 miljoen) als financieel onrechtmatig werd aangemerkt.

Inkopen bij het Rijk en bij andere overheden
De politie maakte waar mogelijk gebruik van kennis, mensen en middelen van het Rijk en andere overheidsorganisaties. Vastgesteld is echter dat een deel van deze opdrachten onder de werking van de Aanbestedingswet 2012 vielen. In principe moesten deze opdrachten worden aanbesteed en mochten zij niet rechtstreeks worden gegund aan een andere overheidspartij. Hiervoor was een afwegingsproces bij de dienst Verwerving en bij de Inhuurdesk van de dienst HRM ingeregeld waarbij het doelmatigheidscriterium de doorslag gaf of een opdracht in de markt gezet werd of niet. Dit heeft geleid tot een inkooponrechtmatigheid van € 27,4 miljoen (2018 € 26 miljoen).

Onzekerheden inzake de gehanteerde prijs op de inkoopfacturen
Voordat een inkoopfactuur betaalt wordt, dient vastgesteld te worden dat het gefactureerde bedrag overeenstemt met de met de leverancier gemaakte prijsafspraken tijdens de aanbesteding. Op basis van een steekproef op de inkopen heeft de politie voor een gering aantal posten niet kunnen vaststellen dat de juiste prijs is gehanteerd, de hier uit voortvloeiende onzekerheid kan de politie niet kwantificeren. Mede naar aanleiding hiervan werd het beleid op het gebied van de factuurcontrole aangescherpt en werden de controles geïntensiveerd.

Fouten onder de rapportagetolerantie
Het naleven van de in het treasury statuut opgenomen limieten van saldi van debitcards, creditcards en kassen was niet in alle situaties geheel gerealiseerd. Voor de inbeslaggenomen gelden gold dat deze nog niet korpsbreed rechtstreeks afgerekend werden met het Openbaar Ministerie. De betreffende overschrijdingen lagen ver onder de rapportagetolerantie.

De naleving van de personele regelingen van de politie werd intensief intern gecontroleerd. Op basis van steekproeven zijn enkele afwijkingen (fouten en onzekerheden) geconstateerd onder de hiervoor genoemde specifieke rapportagetoleranties. De meeste onzekerheden hadden betrekking op het ontbreken van de onderbouwing van de kosten van dienstreizen.

Financieel – en materieel beheer

Naleving Algemene verordening gegevensbescherming/cyber security
De verbetering van informatiebeveiliging vraagt blijvend aandacht. De verbeterpunten lagen onder andere op het gebied van uitfaseren van oude systemen, het aanscherpen van het autorisatiebeheer en het uitbreiden van logging en monitoring.

Cyber security
Het Programma Cybersecurity richtte zich op het digitaal weerbaarder maken van de politie onder andere door extra beveiligingsmaatregelen te implementeren en de bewustwording van de digitale dreiging te vergroten. In 2019 startte een Security Awareness campagne waarbij ook de procedure voor datalekken onder de aandacht van de medewerkers is gebracht.

AVG/WPG
In 2019 startte de politie met de verdere verbetering van het proces van toegangsverstrekking tot de bedrijfsvoeringsapplicaties.

De implementatie van de AVG richtte zich vooral op de persoonsregistraties binnen de bedrijfsvoering. Binnen de bedrijfsvoering voerde het programma Privacy regie over de door de diensten additioneel te treffen AVG-maatregelen. De inventarisatie van alle gegevensverwerkingen vergde meer capaciteit dan initieel verwacht. Na inventarisatie volgt de uitvoering van de risicoanalyses. Omdat de risicoanalyses in belangrijke mate de basis vormen van compliance, wordt er een extra inspanning gepleegd om compliant te worden. Het programma Wpg is nagenoeg afgerond.

ICT-hulpmiddelen

De uitgifte van ICT-hulpmiddelen op locatie en aan personeelsleden lag in de ondersteuningssystemen van de ICT-helpdesk vast. Deze registratie was niet volledig gekoppeld aan de financiële administratie. De aansluiting tussen beide kon voor een bedrag ad € 7 miljoen niet worden aangetoond (2018: € 30 miljoen).

Bedrijfsvoeringssystemen

In 2019 startte een meerjarig traject dat moeten leiden tot vervanging van de voornaamste bedrijfsvoeringsystemen. De doelarchitectuur werd uitgewerkt en een roadmap om vanuit de huidige situatie hiertoe te komen. Deze vernieuwing was noodzakelijk om meer flexibiliteit en bedrijfszekerheid te bieden in de ondersteuning van het operationele politiewerk.

Misbruik en oneigenlijk gebruik

In een grote en complexe organisatie als de politie is het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik van politiesystemen en bedrijfsvoeringssystemen van groot belang. Het stelsel van beheersmaatregelen is daarop ingericht. Zowel bij indiensttreding als daarna werd continue aandacht gevraagd voor het ethisch handelen van de medewerkers. Daarnaast was een stelsel van sanctiemogelijkheden operationeel. Kleine overtredingen werden daarbij afgedaan door de lijnchef, zwaardere overtredingen werden afgehandeld door het betreffende team Veiligheid, Integriteit en Klachten (VIK). In 2019 zijn minder dan 5 zaken door VIK afgehandeld die betrekking hadden op het daadwerkelijk misbruik en/of oneigenlijk gebruik van bedrijfsvoeringsystemen.

12. Gebeurtenissen na balansdatum

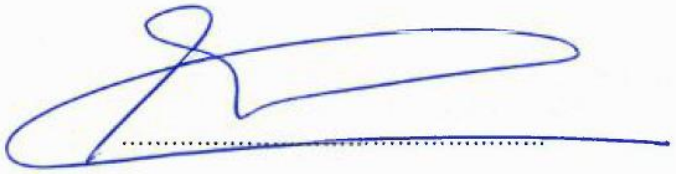
Meldkamers
Met ingang van 1 januari 2020 is de Wijzigingswet Meldkamers van toepassing. Dit betekent dat het beheer van de meldkamers en Multi domein centraal bij de politie wordt belegd. Het Ministerie van JenV zal ter dekking van de gezamenlijke lasten voor personeel, ICT, huisvesting en overige diensten aan de politie een bijzondere bijdrage Multi domein verstrekken.

Corona
In 2020 is ook Nederland getroffen door de uitbraak van het Corona-virus. Er zijn nog veel onzekerheden over de impact die dit gaat hebben op de politie, onder meer op de inzetbaarheid van de medewerkers. De gebeurtenissen na balansdatum in relatie tot het corona-virus hebben geen materiële invloed op de jaarrekening 2019.

13. Ondertekening

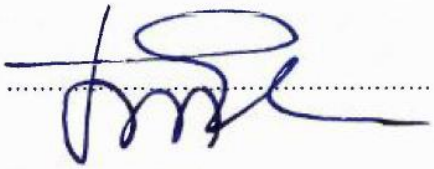
Den Haag, 20 april 2020,

De plaatsvervangend korpschef van politie,

Henk van Essen

De minister van Justitie en Veiligheid,

Ferd Grapperhaus

Overige gegevens

14. Overige gegevens

14.1 Bepalingen inzake resultaatbestemming

In het Besluit financieel beheer politie is opgenomen dat het eigen vermogen van de politie uitsluitend bestaat uit een algemene reserve. Het exploitatieresultaat van enig jaar wordt toegevoegd of onttrokken aan de algemene reserve.

14.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Minister van Justitie en Veiligheid

Verklaring over de in de jaarverantwoording opgenomen jaarrekening

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van de politie te Den Haag (hierna 'de jaarrekening') gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de betreffende jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van de politie per 31 december 2019, van het resultaat en van de financiële rechtmatigheid over 2019 in overeenstemming met het Besluit financieel beheer politie, de meerjarige aanschrijving van de Minister van Justitie en Veiligheid en de bepalingen van en krachtens de Wet normering topinkomens (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

1 de exploitatierekening over 2019;

2 de balans per 31 december 2019;

3 het kasstroomoverzicht over 2019;

4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen;

5 de bedrijfsvoeringsparagraaf met daarin de financiële rechtmatigheidsverantwoording over 2019; en

6 de bijlagen I tot en met IV bij de jaarrekening.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het controleprotocol voor de jaarverantwoording politie en het Controleprotocol WNT 2019 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de politie zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

KPMG Accountants N.V., ingeschreven bij het handelsregister in Nederland onder nummer 33263683, is lid van het KPMG-netwerk van zelfstandige ondernemingen die verbonden zijn aan KPMG International Cooperative ('KPMG International'), een Zwitserse entiteit

Benadrukking van bijzondere aangelegenheden in het stelsel inzake financiële verslaggeving

Wij vestigen de aandacht op het onderdeel Algemene grondslagen in de toelichting op pagina 98 van de jaarrekening waarin het gehanteerde stelsel inzake financiële verslaggeving zoals door wet- en regelgeving is voorgeschreven voor de politie nader is toegelicht. Daaruit blijkt dat bepaalde financiële verplichtingen uit hoofde van (i) dienstjubilea, (ii) langdurig zieken tot 2 jaar (iii) leegstand huurpanden en (iv) levensfase uren die naar verwachting niet tot uitbetaling komen niet verwerkt zijn in de balans, maar zijn toegelicht onder de niet in de balans opgenomen verplichtingen op pagina 130 en131 van de jaarrekening. Voorts worden de uitgaven die samenhangen met de ontwikkeling van software direct als kosten in de exploitatie verantwoord en niet verantwoord onder immateriële vaste activa. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Benadrukking van bevindingen in de financiële rechtmatigheidsverantwoording

Wij vestigen de aandacht op de financiële rechtmatigheidsverantwoording in de bedrijfsvoerings-paragraaf op pagina 134 tot en met 136 van de jaarrekening 2019 van de politie, waarin de bevindingen betreffende de financiële rechtmatigheid nader uiteengezet zijn. Hieruit is af te leiden dat op grond van de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, voor zover in het controleprotocol voor de jaarrekening politie toetsing wordt verlangd, voor EUR 160 miljoen aan bestedingen onrechtmatig zijn aangemerkt. De rechtmatigheidsfouten betreffen voor EUR 158 miljoen het niet voldoen aan de aanbestedingsregels zoals opgenomen in de Aanbestedingswet 2012. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2019 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leiding-gevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Benoeming

Wij zijn op 15 oktober 2018 benoemd als externe accountant van de politie voor de controle van het boekjaar 2019.

Verklaring over de in de jaarverantwoording opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat de jaarverantwoording andere informatie, die bestaat uit:

— het voorwoord;

— de samenvatting;

— het jaarverslag;

— de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

— met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;

— alle informatie bevat die is vereist op grond van het Besluit financieel beheer politie, de van overeenkomstige toepassing verklaarde artikelen 391 en 392 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en de meerjarige aanschrijving van de Minister van Justitie en Veiligheid.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle van de jaarrekening of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720 en het controleprotocol voor de jaarverantwoording politie. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De korpschef is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag en de overige gegevens in overeenstemming met het Besluit financieel beheer politie, de van overeenkomstige toepassing verklaarde artikelen 391 en 392 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en de meerjarige aanschrijving van de Minister van Justitie en Veiligheid.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de korpschef

De korpschef is verantwoordelijk voor:

— het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening, waaronder afleggen van verantwoording aan de minister over de financiële rechtmatigheid in de financiële rechtmatigheidsverantwoording die onderdeel uitmaakt van de bedrijfsvoeringsparagraaf, in overeenstemming met het Besluit financieel beheer politie, de meerjarige aanschrijving van de Minister van Justitie en Veiligheid en de bepalingen van en krachtens de Wet normering topinkomens (WNT).

— een zodanige interne beheersing die de korpschef noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de korpschef afwegen of de politie in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de korpschef de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling. De korpschef moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de politie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Verantwoordelijkheden van de Minister van Justitie en Veiligheid

De Minister stelt jaarlijks de door de korpschef opgemaakte jaarrekening en het door de korpschef opgemaakte jaarverslag van de politie vast.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van de jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controle-standaarden, het controleprotocol voor de jaarverantwoording politie, het Controleprotocol WNT 2019, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

— het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

— het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de politie;

— het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de leiding en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

— het vaststellen dat de door de korpschef gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaard-baar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de politie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring de aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven;

— het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en

— het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen, inclusief de rechtmatigheid daarvan.

Wij communiceren met de korpschef en de Minister van Justitie en Veiligheid onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing. Wij communiceren ook met de korpschef en de Minister over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Den Haag, 20 april 2020

KPMG Accountants N.V.

J.G.A. Bruinsma RA

Bijlagen

15. Bijlagen bij de Jaarrekening

I: Staat van overdrachten en bestedingen (rijks)bijdragen

Staat van overdrachten en bestedingen (rijks)bijdragen Bedragen x € 1.000						
Onderwerp	**Aangepast beginsaldo***	**Ontvangsten**	**Beschikbaar**	**Bestedingen ****	**Restitutie**	**Eindsaldo**
	a	**b**	**c (a+b)**	**d**	**e**	**f (c-d-e)**
Algemene bijdrage Ministerie van JenV	**-**	**5.700.749**	**5.700.749**	**5.700.749**	**-**	**-**
Algemene bijdrage J&V	-	5.700.749	**5.700.749**	5.700.749	-	**-**
Bijzondere bijdragen Ministerie van JenV	**148.920**	**269.563**	**418.483**	**234.407**	**11.527**	**172.549**
112 verbetertraject	815	-	**815**	218	-	**597**
Aanpak uitreizigers	3.064	2.700	**5.764**	2.578	-	**3.186**
Analysecapaciteit vreemdelingenketen	635	435	**1.070**	160	-	**910**
Asielstroom (registratie)	9.136	-	**9.136**	6.403	-	**2.733**
Bestrijding mensenhandel	1.461	1.600	**3.061**	1.267	-	**1.794**
Contourennota opsporing	15.300	-	**15.300**	2.960	-	**12.340**
CTER	676	-	**676**	125	-	**551**
Cybersecurity	11.550	6.000	**17.550**	6.237	-	**11.313**
Digitalisering en cybercriminaliteit	15.636	20.006	**35.642**	33.290	-	**2.352**
Investering aanpak cybercriminaliteit	528	1.500	**2.028**	1.632	-	**396**
DSI	13.555	70.282	**83.837**	66.373	11.527	**5.937**
E&S	200	-	**200**	200	-	**-**
FEC	-	1.088	**1.088**	1.088	-	**-**
Financial Intelligence Unit (FIU)	-	1.180	**1.180**	1.180	-	**-**
Frictiekosten RST	-	2.400	**2.400**	-	-	**2.400**
Hoekstra	2.632	707	**3.339**	278	-	**3.061**
ICT en onderwijs	380	-	**380**	380	-	**-**
Implementatie Europese vuurwapenrichtlijn	-	1.228	**1.228**	-	-	**1.228**
Individuele beoordeling slachtoffers	-	6.700	**6.700**	6.700	-	**-**
Internet Referral Unit (IRU)	1.254	2.200	**3.454**	1.794	-	**1.660**
Kandidatenprogramma	94	-	**94**	94	-	**-**
Liaisons	-31	4.422	**4.391**	4.071	-	**320**
LMO landelijke projectkosten	14.766	4.000	**18.766**	5.534	-	**13.232**
Noodhulp Sint Maarten	-1.612	3.182	**1.570**	1.570	-	**-**
Ondermijningsfonds	-	765	**765**	-	-	**765**
Onderzoeksprogramma politiefunctie	-	2.000	**2.000**	-	-	**2.000**
Passenger Information Unit (PIU)	1.095	2.578	**3.673**	1.786	-	**1.887**
Programma Afpakken	-	7.931	**7.931**	7.931	-	**-**
Programma Intelligence	501	-	**501**	64	-	**437**
Programma Minder regels	69	-	**69**	69	-	**-**
Recht doen aan slachtoffers	-1.369	1.100	**-269**	606	-	**-875**
Regeerakkoord (€ 52 mln tranche 2018)	52.000	-	**52.000**	2.269	-	**49.731**
Regeerakkoord incidenteel	-	17.100	**17.100**	4.227	-	**12.873**
School voor Politieleiderschap	115	-	**115**	115	-	**-**
Stroomstootwapen	-	30.000	**30.000**	-	-	**30.000**
Team Verkeershandhaving	-	49.414	**49.414**	49.414	-	**-**
Uitvoering MD-traject Cariben PA	-	166	**166**	-	-	**166**
Verlichting BPZ	-	10.000	**10.000**	2.994	-	**7.006**
Versterking gebiedsgerichte inzet	6.333	8.880	**15.213**	13.636	-	**1.577**
Vorming nationale politie	137	10.000	**10.137**	7.165	-	**2.972**

Staat van overdrachten en bestedingen (rijks)bijdragen
Bedragen x € 1.000

Onderwerp	Aangepast beginsaldo*	Ontvangsten	Beschikbaar	Bestedingen **	Restitutie	Eindsaldo
	a	b	c (a+b)	d	e	f (c-d-e)
Overige bijdragen Ministerie van JenV	**56.055**	**147.783**	**203.836**	**125.682**	**75**	**78.078**
AAI honden	2	-	**2**	-	-	**2**
Aanpak mensenhandel	350	-	**350**	283	-	**67**
Amber Alert	550	1.191	**1.741**	1.300	-	**441**
ARPro	-31	31	**-**	-	-	**-**
Bart!	167	-	**167**	59	-	**108**
Beheerkosten Politieonderwijsraad (POR)	652	790	**1.442**	750	-	**692**
Big Data	-131	-	**-131**	-131	-	**-**
Blockproof	-	50	**50**	-	-	**50**
Burgernet	-258	2.140	**1.882**	1.220	-	**662**
Coördinatie uitzendingen	-	427	**427**	86	-	**341**
Cybercriminaliteit jeugdcampagne	100	50	**150**	150	-	**-**
Cyber enabled	234	-	**234**	234	-	**-**
Digitaal Opkopersregister (Stop Heling)	123	11	**134**	129	5	**-**
EMPACT	182	-12	**170**	103	-	**67**
FIU	986	5.953	**6.939**	5.711	-	**1.228**
GMS	2.081	1.799	**3.880**	1.536	-	**2.344**
Heling/e-learning	31	250	**281**	-	15	**266**
Internationale politiesamenwerking	1.840	1.200	**3.040**	544	-	**2.496**
Internationale politiesamenwerking: Coke connection	-	15	**15**	15	-	**-**
Internetaanpak	122	-	**122**	68	-	**54**
JOP 2.0	85	-	**85**	-	-	**85**
Kwaliteitsimpuls Overlijdensonderzoeken	-	320	**320**	61	-	**259**
Landelijke database kinderpornografie	87	-	**87**	21	-	**66**
Meldkamerdomein	42.887	121.912	**164.799**	104.816	-	**59.983**
On The Spot	47	-	**47**	-	47	**-**
Ondermijning	57	-	**57**	85	-	**-28**
Ontwikkeling integrale hic-aanpak	11	-	**11**	1	10	**-**
Osint training	-	60	**60**	60	-	**-**
PIDS 2018-2019	138	30	**168**	157	-	**11**
Programma Digitalisering Strafrechtketen	-	1.749	**1.749**	1.749	-	**-**
RAC	-121	356	**235**	261	-	**-26**
Recht doen aan slachtoffers	290	1.100	**1.390**	606	-	**784**
Registratiekaart	-	70	**70**	-	-	**70**
RST investering tapfaciliteit	-	60	**60**	60	-	**-**
Team Dreigingsmanagement	138	150	**288**	192	-	**96**
Uitzendingen	3.714	7.400	**11.114**	4.401	-	**6.713**
Verbeterslag aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling	234	-	**234**	158	-	**76**
Vergoedingwerkplekken ZSM	-	680	**680**	680	-	**-**
Overige bijdragen JenV	1.487	-	**1.487**	319	-	**1.168**
Overige bijdragen	**13.074**	**35.779**	**48.853**	**33.413**	**4.420**	**11.020**
EU-subsidies	6.705	832	**7.537**	1.921	67	**5.549**
SAOP	1.996	1.662	**3.658**	1.498	100	**2.060**
Bijdragen overige ministeries	4.566	23.530	**28.096**	23.188	4.253	**655**
Overige bijdragen (gemeenten en derden)	-193	9.754	**9.561**	6.806	-	**2.755**
Totaal (rijks)bijdragen	**218.049**	**6.153.874**	**6.371.921**	**6.094.251**	**16.022**	**261.647**

* Conform de bepalingen in het Besluit Financieel Beheer Politie komen algemene bijdragen altijd volledig ten gunste van het resultaat in het boekjaar waarin zij ontvangen zijn.

** De totale bestedingen bestaan uit exploitatiekosten, investeringsbijdragen en uitgaven via de balans verwerkt. Aansluiting met exploitatierekening:

- Bijzondere bijdragen JenV: het verschil tussen de in de jaarrekeningverantwoorde bate bijzondere bijdragen ad € 208 miljoen en het bedrag besteed in het boekjaar betreft de besteding van investeringsbijdragen (€ 25 miljoen) en uitgaven via de balans (€ 3 miljoen) voor in totaal € 28 miljoen.
- Overige bijdragen JenV: het verschil tussen de in de jaarrekeningverantwoorde bate overige bijdragen JenV ad € 96 miljoen en het bedrag besteed in het boekjaar betreft de besteding van investeringsbijdragen (€ 3 miljoen) en uitgaven via de balans (€ 26 miljoen) voor in totaal € 29 miljoen.

*** Verschil met openstaande bijdragen JenV (totaal € 263.691) betreft € 2.044 en is opgenomen onder de vorderingen.

II: Besteding bijdragen vorming nationale politie

Exploitatierekening Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2019	Begroting 2019	Jaarrekening 2018
Bijdragen			
Bijdragen JenV	7.165	10.000	9.863
Overige bijdragen	-	-	-
Totaal bijdragen	**7.165**	**10.000**	**9.863**
Exploitatiekosten			
Personeel	6.908	20.810	9.196
Rente	-	-	-
Opleiding en vorming	164	1.300	438
Huisvesting	-	-	28
Vervoer	-	-	-
Verbindingen en automatisering	8	-	89
Geweldsmiddelen en uitrusting	-	-	-
Operationeel	-	-	5
Beheer	85	-	107
Totaal exploitatiekosten	**7.165**	**22.110**	**9.863**
Exploitatieresultaat	**-**	**-12.110**	**-**

Toelichting

Voor de vorming van de Nationale Politie stelt het Ministerie van JenV specifieke bijdragen beschikbaar om de tijdelijke frictiekosten op te vangen. Het gaat hoofdzakelijk om vergoedingen voor vertrekstimuleringsregelingen, kosten van outplacement en omscholing en vergoedingen voor extra woon- werkverkeer.

In 2019 werden voornamelijk kosten gemaakt voor de tegemoetkomingen woon-werkverkeer in het kader van het LSS. De bestedingen in 2018 betroffen met name de digitalisering p-dossiers, kosten vanuit Bezwaar en Beroep Personele Reorganisatie en eveneens kosten voor de tegemoetkomingen woon- werkverkeer.

III: Recherchesamenwerkingsteam (RST)

Exploitatierekening RST*

Exploitatierekening RST Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2019	Begroting 2019	Jaarrekening 2018
Bijdragen			
Bijdragen	19.319	26.303	18.188
Totaal bijdragen	**19.319**	**26.303**	**18.188**
Exploitatiekosten			
Personeel	10.728	17.298	10.367
Rente	-	-	-
Opleiding en vorming	599	500	412
Huisvesting	1.444	1.298	1.260
Vervoer	550	720	639
Verbindingen en automatisering	3.162	2.949	2.940
Geweldsmiddelen en uitrusting	8	83	38
Operationeel	2.441	2.889	2.466
Beheer	387	566	66
Totaal exploitatiekosten	**19.319**	**26.303**	**18.188**
Resultaat uit normale bedrijfsvoering	**-**	**-**	**-**

* In de jaarrekening is het Team Bestrijding Ondermijning (TBO) opgenomen in de Bijlage RST, omdat het TBO organisatorisch onderdeel is van het RST.

Balans RST

Balans RST (na resultaatbestemming) Bedragen x € 1.000		
ACTIVA	**31 december 2019**	**31 december 2018**
VASTE ACTIVA		
Materiële vaste activa	3.413	2.628
Totaal vaste activa	**3.413**	**2.628**
VLOTTENDE ACTIVA		
Vorderingen en overlopende activa	466	126
Rekening-courant politie	-	1.864
Liquide middelen	1.292	1.115
Totaal vlottende activa	**1.758**	**3.105**
TOTAAL ACTIVA	**5.171**	**5.733**

PASSIVA	**31 december 2019**	**31 december 2018**
EIGEN VERMOGEN	**-**	**-**
VOORZIENINGEN	**-**	**-**
LANGLOPENDE SCHULDEN	**-**	**-**
KORTLOPENDE SCHULDEN		
Openstaande (rijks)bijdragen	1.304	4.473
Schulden personeel	518	475
Crediteuren en overlopende posten	663	785
Rekening-courant politie	2.686	-
Totaal kortlopende schulden	**5.171**	**5.733**
TOTAAL PASSIVA	**5.171**	**5.733**

IV: Aan de Politieacademie ter beschikking gestelde middelen

Aan de Politieacademie ter beschikking gestelde middelen Bedragen x € 1.000	2019	2018*
Exploitatiekosten		
Personeel	108.408	106.344
Rente	-	3.208
Opleiding en vorming	17.668	15.595
Huisvesting	19.806	21.053
Vervoer	3.962	4.344
Verbindingen en automatisering	7.555	6.678
Geweldsmiddelen en uitrusting	927	950
Operationeel	2.848	2.121
Beheer	3.542	5.427
Totaal	**164.716**	**165.720**

* De vergelijkende cijfers 2018 zijn aangepast op basis van verbeterd inzicht in de toerekening van de personele lasten.